

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
BIZNESA, VADĪBAS UN EKONOMIKAS FAKULTĀTE

PROMOCIJAS DARBS

**RĪGU PAVADOŠO ADMINISTRATĪVO TERITORIJU PĀRVALDĪBA
LABKLĀJĪBAS UZLABOŠANAI**

Vadībzinātnes
doktora studiju programmas
zinātniskā grāda pretendente
Inga Jēkabsone
ij07020

Promocijas darba vadītāja:
Dr.oec. profesore Biruta Sloka

Rīga
2017

SATURA RĀDĪTĀJS

ANOTĀCIJA.....	4
ANNOTATION.....	5
Apzīmējumu saraksts.....	6
Tabulu saraksts	7
Attēlu saraksts	9
IEVADS	12
1. PAVADOŠO ADMINISTRATĪVO TERITORIJU JĒDZIENU SALĪDZINĀJUMS UN NOZĪME LABKLĀJĪBAS NODROŠINĀŠANĀ TĀS IEDZĪVOTĀJIEM.....	23
1.1.Labklājības teoriju izvērtējums.....	23
1.1.1. Objektīvā labklājība.....	29
1.1.2. Subjektīvā labklājība	34
1.1.3. Saistība starp objektīvo un subjektīvo labklājību.....	36
1.1.4. Labklājības novērtēšanas metodes.....	38
1.1.5. Labklājības nodrošināšana vietējā līmenī.....	41
1.2.Pašvaldības jēdzienu salīdzinājums un pašvaldības pārvaldes teoriju apskats.....	47
1.3.Vietējo pārvalžu uzdevumi labklājības nodrošināšanā institucionālā, juridiskā un administratīvā skatījumā.....	53
1.4. Pavadošo administratīvo teritoriju jēdziena salīdzinājums un īpatnības labklājības nodrošināšanā tās iedzīvotājiem.....	58
2. RĪGU PAVADOŠO ADMINISTRATĪVO TERITORIJU RAKSTUROJUMS: LABKLĀJĪBAS LĪMENIS UN PĀRVALDĪBA.....	65
2.1. Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju noteikšana.....	65
2.2. Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju kvalitatīvo un kvantitatīvo labklājības rādītāju analīze.....	72
2.3. Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju pārvaldes īpatnības.....	92
2.4. Sabiedrības iesaistes nozīme Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju pārvaldībās.....	103
3. VADĪBAS REKOMENDĀCIJU IZSTRĀDE RĪGU PAVADOŠAJĀM ADMINISTRATĪVAJĀM TERITORIJĀM	117
3.1. Rīgu pavadošās administratīvās teritorijas situācijas analīze.....	119

3.1.1. Izvēles kritēriji un metodika padziļinātajai Rīgu pavadošās administratīvās teritorijas situācijas analīzei.....	119
3.1.2. Lauku darbs un rīcībpolitiskuma praktiskā ieviešana Salaspils novada pašvaldībā	127
3.1.3. Salaspils novada pašvaldības situācijas analīzes rezultāti un izpētes pārskats	132
3.2.Rekomendācijas Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju pārvaldei.....	141
SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI	150
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS.....	162
PIELIKUMI.....	181
1.pielikums „Latvijas administratīvo teritoriju attālums un nokļūšanai no turienes vajadzīgais laiks līdz Rīgas centram”	182
2.pielikums „Aprēķini par Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju noteikšanu”	184
3.pielikums „Kvantitatīvo rādītāju pieejamība novadu griezumā”	185
4.pielikums „Ekspertanketa”	188
5.pielikums „Ekspertu saraksts”	191
6.pielikums „Ekspertanketas datu analīze”	192
7.pielikums „Labklājību raksturojošie rādītāji Rīgu pavadošās administratīvajās teritorijās”	196
8.pielikums „Standartizētie labklājību raksturojošie rādītāji Rīgu pavadošās administratīvajās teritorijās”	198
9.pielikums „Pavadošo administratīvo teritoriju objektīvās labklājības indeksa aprēķini” ..	200
10.pielikums „Statusa maiņas modelis subjektīvās labklājības kritērijiem (indikatoriem) pašvaldībām”	202
11.pielikums „Salaspils novada pašvaldības sniegtie pakalpojumi”	203
12.pielikums „Labklājības indikatoru raksturojums Salaspils novada pašvaldībā”	205
13.pielikums „Interviju atšifrējumi”	215

ANOTĀCIJA

Labklājības jēdziens ir bijis nozīmīgs vienmēr – katra sabiedrības cenšas atrast labāko iespējamo risinājumu iedzīvotāju labklājības nodrošināšanai. Pēdējās desmitgadēs tiek uzsvērtā vietējas pārvaldības nozīme iedzīvotāju labklājības veicināšanā, jo tieši vietējai pārvaldībai pretēji reģionālajai vai nacionālajai ir tiešas saiknes ar iedzīvotāju – gan informatīvas, gan finansiālas, līdz ar to ir aktuāls jautājums par šo saikņu stiprināšanu, ieviešot līdzatbildības pieeju pašvaldībai svarīgu lēmumu pieņemšanā un sabiedrības iesaistīšanu pašvaldības aktuālu jautājumu risināšanā, tādējādi tieši ietekmējot savu iedzīvotāju labklājību.

Tāpat mūsdienās ir aktuāla t.s. metropoles piepilsētu jeb pavadošo administratīvo teritoriju pārvaldība, ņemot vērā straujās pārmaiņas šo teritoriju sociālekonomiskajā attīstībā, iedzīvotāju skaita palielināšanos tajās u.c. faktoros. Pretēji citām teritorijām pavadošās administratīvās teritorijas ir spēcīgi saistītas ar metropoli – liela daļa pavadošo administratīvo iedzīvotāju strādā, mācās, izklaidējas metropolē, savā pilsētā vien saņemot noteiktus pakalpojumus un vāji iesaistoties pilsētas dzīves veidošanā un lēmumu pieņemšanā pašvaldībā. Šāda situācija ir izveidojusies arī Pierīgas administratīvajās teritorijās, kurās pretēji vidējai tendencei valstī palielinās iedzīvotāju skaits, īpaši jaunās ģimenes izvēlas apmesties Pierīgas novados, tajā pašā laikā strādājot Rīgā. Līdz ar to šīm pašvaldībām ir liels izaicinājums veidot tādu pārvaldību, kas sekmētu iedzīvotāju labklājību, iesaistītu iedzīvotājus lēmumu pieņemšanā un veicinātu lokālpatriotismu.

Promocijas darba mērķis ir analizēt pārvaldību Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās un izstrādāt pārvaldības rekomendācijas šīm administratīvajām teritorijām labklājības palielināšanai.

Promocijas darbs sastāv no trīs nodaļām. Pirmajā nodaļā tiek apskatīti labklājības jēdziena, pašvaldību pārvaldības un pavadoša administratīvo teritoriju teorētiskie aspekti. Otrajā nodaļā tiek noteiktas Rīgu pavadošās administratīvās teritorijas, pētīts labklājības līmenis tajās, kā arī vērtēta to pārvaldība. Savukārt trešajā nodaļā uz Rīgu pavadošās administratīvās teritorijas – Salaspils novada – situācijas analīzes pamata tiek veidoti teorētiski apsvērumi, kā arī rekomendācijas līdzīgu teritoriju veiksmīgai pārvaldībai, tādējādi izstrādājot Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju pārvaldi, kas vērsta uz labklājības palielināšanos. Promocijas darba apjoms ir 181 lpp. Darbā ietvertas 22 tabulas, 54 attēli, kā arī pievienoti 13 pielikumi.

Atslēgas vārdi: pašvaldības, pārvalde, pavadošās administratīvās teritorijas, labklājība.

ANNOTATION

Concept of well-being has always been important – every society seeks to find the best possible solution for ensuring the citizen well-being. During the last decades importance of local governance in promotion of citizen well-being has been stressed, because particularly the local governance, opposite to regional or national governance, has direct links with citizen – both informative and financial, thereby question upon strengthening of these links is topical, introducing the co-responsibility approach, when making decision upon issues crucial for municipality and involvement of citizens in solving pressing problems for municipality, thus directly affecting the citizen well-being.

As well, nowadays governance of i.e. metropolitan suburban areas or accompanying administrative territories is very outstanding, considering the rapid changes in socio-economic development of these territories, growth of population in these territories and other factors. In contrast to others, accompanying administrative territories have strong relation with metropole – large part of citizens of accompanying administrative territories work, study or have leisure activities in metropole, whereas in their city only receiving certain services and having weak engagement in shaping of city life and decision-making in municipality. This kind of situation has also developed in accompanying territories of Riga, where, opposite to average tendency in the country, population is growing; particularly newly established families choose settling in districts of Riga, at the same time having a job in Riga. Therefore, it is a huge challenge for these municipalities to build such kind of management that would promote citizen well-being, engage citizens in decision-making and foster local patriotism.

Aim of the doctoral thesis is to analyse the management at accompanying administrative territories of Riga and to develop management recommendations for these administrative territories for promotion of well-being.

Doctoral thesis contains three chapters. The first chapter is dealing with theoretical aspects of well-being concept, local governance and accompanying administrative territories. In the second chapter accompanying administrative territories of Riga are identified, well-being in these territories studied, as well as management of these territories evaluated. While in the third chapter, based on case study of Salaspils district, accompanying administrative territory of Riga, theoretical considerations are formed, as well as recommendations for successful management of similar territories provided, thereby developing management of accompanying administrative territories of Riga, which is focused on promotion of well-being.

The thesis contains 181 pages, 22 tables, 54 figures, as well 13 appendixes.

Keywords: municipalities, management, accompanying administrative territories, well-being.

APZĪMĒJUMU SARAKSTS

ANO – Apvienoto nāciju organizācija

ASV – Amerikas Savienotās Valstis

CVK – Centrālā vēlēšanu komisija

ES – Eiropas Savienība

GPI – Patiesā progresa indekss (*Genuine Progress Index*)

IIN – iedzīvotāju ienākuma nodoklis

IKP – Iekšzemes kopprodukts

LPS – Latvijas Pašvaldību savienība

LR CSP – Latvijas Republikas Centrā Statistikas pārvalde

LR LM – Latvijas Republikas Labklājības ministrija

LR VARAM – Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

LSDSP - Latvijas Sociāldemokrātiskā strādnieku partija

LU – Latvijas Universitāte

NAP – Nacionālais Attīstības plāns

NĪN - nekustamā īpašuma nodoklis

NKP – nacionālais kopprodukts

NVA – Nodarbinātības valsts aģentūra

NVO – nevalstiskās organizācijas

OECD – Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija

PMLP – Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

PSL – pirktspējas līmenis

RAIM - Reģionālās attīstības indikatoru modulis

SPIRAL – Sabiedrības progresa indikatori līdzatbildība (*Societal Progress Indicators for the Responsibility of ALL*)

TAPIS - Teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēma

USD – ASV dolārs

VRAA – Valsts reģionālās attīstības aģentūra

TABULU SARAKSTS

1.1. tabula <i>Labklājības jēdziena un tā raksturojošo rādītāju attīstība</i>	40
1.2. tabula <i>OECD izstrādātā Labākas dzīves indeksa sastāvdaļas</i>	41
1.3. tabula <i>OECD piedāvātie indikatori labklājības izpētē reģionālā un vietējā līmenī</i>	44
1.4. tabula <i>Pašvaldības mēra funkciju analīze dažādās pašvaldības pārvaldes formās</i>	52
1.5. tabula <i>Pašvaldību realizējamās funkcijas un to izpildes instrumenti iedzīvotāju labklājības nodrošināšanai</i>	58
2.1. tabula <i>Kritēriji Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju noteikšanai</i>	70
2.2. tabula <i>Rīgu pavadošās administratīvās teritorijas un to raksturojošie rādītāji</i>	71
2.3. tabula <i>Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju ilgtermiņa attīstības stratēģijās noteiktie labklājību veicinošie uzdevumi</i>	73
2.4. tabula <i>Ekspertaptaujā iegūto datu analīze: pamatrādītāju atlase</i>	77
2.5. tabula <i>Objektīvās labklājības rādītāji pavadošajās administratīvajās teritorijās un to nozīmības svāri Labklājības indeksa aprēķināšanā</i>	90
2.6. tabula <i>Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju novērtējums un rangs pēc Pavadošo administratīvo teritoriju objektīvās labklājības indeksa</i>	91
2.7. tabula <i>Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju sadalījums pēc labklājības līmeņa atbilstoši Pavadošo administratīvo teritoriju objektīvās labklājības indeksa vērtībām</i>	92
2.8. tabula <i>Izstrādātās labklājības indeksa metodikas SVID analīze</i>	93
2.9. tabula <i>Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju vadošo partiju programmu analīze pārvaldības skatījumā</i>	97
3.1. tabula <i>Galveno izaicinājumu (risku) vērtējums scenārijam „Operatīva labklājības situācijas izpēte”</i>	125
3.2. tabula <i>Galveno izaicinājumu (risku) vērtējums scenārijam „Padziļināta labklājības situācijas izpēte”</i>	126
3.3. tabula <i>Dažādu labklājības rādītāju salīdzinājums Salaspils novadā, Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās un Latvijā 2014.gadā</i>	130
3.4. tabula <i>Salaspils novada pašvaldības iestādes un kapitālsabiedrības</i>	131
3.5. tabula <i>Izpēte par sabiedrisko organizāciju nozīmību, ietekmi un aktivitāti Salaspils novadā labklājības pētīšanai</i>	133
3.6. tabula <i>Subjektīvās labklājības indikatora bloka “Attiecības ar iestādēm” analīze Salaspils novada pašvaldībā</i>	136

<i>3.7.tabula Galveno pēc Salaspils novada pašvaldības iedzīvotāju labklājības indikatoru raksturojums .....</i>	<i>138</i>
<i>3.8.tabula Subjektīvās labklājības indikatoru analīze no pašvaldību veikto funkciju viedokļa Salaspils novadā .....</i>	<i>139</i>

ATTĒLU SARAKSTS

<i>1.att. Promocijas darba struktūra</i>	17
<i>1.1. att. Labklājības izpētes virzieni</i>	24
<i>1.2. att. Labklājības teorijas</i>	28
<i>1.3.att. Mājsaimniecību patēriņa izdevumu īpatsvars pārtikai un bezalkoholiskajiem dzērieniem Latvijā 1996.-2014.g., %</i>	32
<i>1.4.att. Subjektīvās labklājības modelis</i>	36
<i>1.5.att. Pašvaldības ietekme uz iedzīvotāju labklājību no sociālo institūtu skatupunkta</i>	48
<i>1.6.att. Pašvaldības darba organizācija Latvijā</i>	49
<i>1.7.att. Pavadoņpilsētu attīstības posmi</i>	62
<i>1.8.att. Dažu Pierīgas novadu pilsētu iedzīvotāju īpatsvars no kopējā novada iedzīvotāju skaita 2015.gada sākumā, %</i>	63
<i>1.9.att. Rīgas glomerācijas robežas</i>	64
<i>2.1.att. Rīgu pavadošās administratīvās teritorijas: aprēķinu rezultāti</i>	72
<i>2.2.att. Atgriezeniskās saites starp Rīgu un tās pavadošām administratīvajām teritorijām</i>	74
<i>2.3.att. Labklājību raksturojošie rādītāji Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās</i>	79
<i>2.4.att. Pašvaldības budžeta IIN ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās 2014.gadā, EUR</i>	80
<i>2.5.att. Mēneša vidējā bruto darba samaksa Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās 2014.gadā, EUR</i>	80
<i>2.6.att. Bezdarba līmenis Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās 2014.gadā, %</i>	81
<i>2.7.att. Ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars kopējo bezdarbnieku skaitā Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās 2014.gadā, %</i>	82
<i>2.8.att. Iedzīvotāju skaita izmaiņas gadā migrācijas rezultātā Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās 2014.gadā, %</i>	82
<i>2.9.att. Iedzīvotāju skaita izmaiņas gadā migrācijas rezultātā administratīvajās teritorijās, kuras ietver pavadoņpilsētas, 2009.-2014.gadā, %</i>	83
<i>2.10.att. Dzimušo skaits uz 1000 iedzīvotājiem Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās 2014.gadā, cilvēki</i>	84
<i>2.11.att. Audzēkņu skaits pirmsskolas izglītības iestādēs uz 1000 iedzīvotājiem Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās 2014.gadā, cilvēki</i>	84
<i>2.12.att. Personu skaits, kam konstatēta atbilstība trūcīgās ģimenes statusam, % no kopējā iedzīvotāju skaita Rīgu pavadošās administratīvajās teritorijās 2014.gadā, %</i> ..	85

2.13.att. Reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās 2014.gadā, skaits	86
2.14.att. ES fondu projektu finansējuma summa uz 1000 iedzīvotājiem Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās 2014.gadā, EUR	86
2.15.att. Galveno autoceļu tīkla blīvums Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās 2014.gadā, km/km ²	87
2.16.att. Pavadošo administratīvo teritoriju objektīvās labklājības indeksa noteikšanas soli	88
2.17.att. Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju sadalījums pēc labklājības līmeņa atbilstoši Pavadošo administratīvo teritoriju labklājības indeksa vērtībām (2014.gada dati)	93
2.18.att. Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju pārvaldības principi atbilstoši to vadošo partiju uzstādījumiem	100
2.19.att. Pašvaldību priekšsēdētāju vērtējums par deputātu skaitu savas pašvaldības domē (% no pašvaldību skaita)	102
2.20.att. Pašvaldības priekšsēdētāju vērtējums par to, vai vietējo pašvaldību vadītājiem vajadzētu būt tieši ievēlētiem (% no pašvaldību skaita)	102
2.21.att. Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju priekšsēdētāju vērtējums par funkcijām, kuras varētu deleģēt otrā līmeņa pašvaldībām (% no kopējo atbilžu skaita)	103
2.22.att. Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju priekšsēdētāju vērtējums par savas pašvaldību iestāžu un komercsabiedrību darbības kvalitāti (% no pašvaldību skaita)	104
2.23.att. Pašvaldības priekšsēdētāju vērtējumu saldo par savas pašvaldību iestāžu un komercsabiedrību darbības kvalitāti (procentu punkti)	104
2.24.att. Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju priekšsēdētāju vērtējums par pašvaldību darbību traucējošiem faktoriem (% no pašvaldību skaita)	105
2.25.att. Kompetenču sadalījuma shēma atbilstoši tuvuma principam	108
2.26.att. Sabiedrības iesaistīšanās septiņu punktu skala pašvaldībās	112
2.27.att. Pašvaldības priekšsēdētāju vērtējums par 2013.gadā iedzīvotāju līdzdalību pašvaldības darbībā un lēmumu pieņemšanā (% no pašvaldību skaita)	113
2.28.att. Pašvaldības priekšsēdētāju vērtējums par to, kā mainījusies iedzīvotāju līdzdalība pašvaldības lēmumu pieņemšanā 2013.gadā, salīdzinot ar 2012.gadu (% no pašvaldību skaita)	114
3.1.att. Teorētisko koncepciju veidošanas no situācijas analīzes secīgie soļi	120
3.2.att. Secīgu soļu ietvars situācijas analīzes nodrošināšanai	121
3.3. att. Labklājības situācijas izpētes scenāriji	124

3.4.att. Rīcības plāna struktūra labklājības līmeņa paaugstināšanai	128
3.5.att. Subjektīvās labklājības veikšanas metodika Salaspils novada pašvaldībā.....	129
3.6.att. Salaspils novada pašvaldība pakalpojumu atbilstība Maslova vajadzību piramīdai	132
3.7. att. Labklājības indikatoru sadalījums pa blokiem Salaspils novada pašvaldībā ...	135
3.8. att. Labklājības indikatoru analīze blokā “Attiecības ar iestādēm” Salaspils novada pašvaldībā.....	135
3.9.att. Galveno labklājības indikatoru un izvirzīto aktivitāšu raksturojums Salaspils novada pašvaldībā	139
3.10.att. Pašvaldības darbības modelis labklājības veicināšanas kontekstā.....	143
3.11.att. Uz iedzīvotāju līdzdalību un labklājības veicināšanu vērsts pavadošo administratīvo teritoriju pārvaldības ideālais modelis	144
3.12.att. Rekomendējamie soļi Vietējās atbalsta grupas izveidē Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās	146
3.13.att. Rekomendējamā metodika efektīvai Vietējās atbalsta grupas darbības nodrošināšanai Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās	147
3.14.att. Pašvaldību plānošanas dokumentu un labklājības palielināšanas principu sasaiste	148
3.15. att. Mijiedarbības modelis sabiedrības iesaistei pašvaldības budžeta sagatavošanā	149
3.16. att. Sabiedrības iesaiste pašvaldības pakalpojumu izstrādē un uzlabošanā: rekomendācijas Rīgu pavadošajām administratīvajām teritorijām	150

IEVADS

Tēmas aktualitātes pamatojums. Labklājības (angļu valodā *well-being*) jēdziens ir bijis nozīmīgs vienmēr – katra sabiedrības cenšas atrast labāko iespējamo risinājumu iedzīvotāju labklājības nodrošināšanai. Tradicionāli nācijas labklājība tiek mērīta ar makroekonomiskajiem rādītājiem kā IKP vai NKP. Tomēr labklājība ir vairāk par materiālās bagātības akumulāciju, tā ir arī apmierinātība par ikdienu un izredzes uzlabot savus dzīves apstākļus nākotnē. Labklājība nav skaidri nosakāms un izmērāms lielums – zinātniskajā literatūrā tiek formulētas vairāk nekā 250 dažādu definīciju, uzsverot dažādas objektīvas vai subjektīvas šī jēdziena šķautnes. Tajā pašā laikā pēdējās desmitgadēs tiek uzsvērtā vietējas pārvaldības nozīme iedzīvotāju labklājības veicināšanā, jo tieši vietējai pārvaldībai pretēji reģionālajai vai nacionālajai ir tiešas saiknes ar iedzīvotāju – gan informatīvas, gan finansiālas, līdz ar to aktuāls ir jautājums par šo saikņu stiprināšanu, ieviešot līdzatbildības pieeju pašvaldībai svarīgu lēmumu pieņemšanā un sabiedrības iesaistīšanu pašvaldības aktuālu jautājumu risināšanā, tādējādi tieši ietekmējot savu iedzīvotāju subjektīvo labklājību. Arī Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģijā 2030.gadam ir minēts, ka 2030.gadā „(..) ir stiprinājusies arī iedzīvotāju vēlme un prasmes līdzdarboties jautājumu risināšanā. Tostarp izdevies palielināt iedzīvotāju līdzdalību valsts un pašvaldības attīstībai būtisku lēmumu pieņemšanā. Gan līdzdarbības iespējas, gan arī uzlabotā komunikācija ar iedzīvotājiem vairojusi cilvēku uzticību savai valstij”¹. Līdz ar to aktualizējas jautājums par labklājības pētīšanu tieši vietējās pārvaldības (pašvaldības) līmenī pretēji ierastajai labklājības pētīšanai valsts līmenī.

Tāpat mūsdienās ir aktuāla t.s. metropoles piepilsētu jeb pavadošo administratīvo teritoriju pārvaldība, ņemot vērā straujās pārmaiņas šo teritoriju sociālekonomiskajā attīstībā, iedzīvotāju skaita palielināšanos tajās u.c. faktoros. Pretēji citām teritorijām pavadošās administratīvās teritorijas ir spēcīgi saistītas ar metropoli – liela daļa pavadošo administratīvo iedzīvotāju strādā, mācās, izklaidējas metropolē, savā pilsētā vien saņemot noteiktus pakalpojumus un vāji iesaistoties pilsētas dzīves veidošanā un lēmumu pieņemšanā pašvaldībā. Šāda situācija ir izveidojusies arī Pierīgas administratīvajās teritorijās, kurās pretēji vidējai tendencei valstī palielinās iedzīvotāju skaits, īpaši jaunās ģimenes izvēlas apmesties Pierīgas novados, tajā pašā laikā strādājot Rīgā. Līdz ar to šīm pašvaldībām ir liels

---

¹Latvijas Ilgtspējīga attīstības stratēģija 2030.gadam [tiešsaiste]. PKC, 2010 [skatīts 2016.gada 29.martā]. Pieejams: http://www.pkc.gov.lv/images/LV2030/Latvija_2030.pdf

izaicinājums veidot tādu pārvaldību, kas sekmētu iedzīvotāju labklājību, iesaistītu iedzīvotājus lēmumu pieņemšanā un veicinātu lokālpatriotismu.

Zinātniskajā literatūrā līdz šim nav pievērsta liela uzmanība piepilsētu pārvaldības izaicinājumiem. Vairāk tiek akcentēti tieši telpiskās plānošanas jautājumi un infrastruktūras nodrošināšana šajās teritorijās, kas sasaistītas ar metropoli. Ņemot vērā, ka Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās dzīvo gandrīz 400 tūkstošu Latvijas iedzīvotāju² un to skaits turpina augt, ir aktuāli nodrošināt efektīvu informācijas apmaiņu par aktualitātēm pašvaldībā, vajadzībām atbilstošus publiskos pakalpojumus, t.sk. pašvaldības pasākumus, kā arī visiem pārredzamu lēmumu pieņemšanas procesu pašvaldībā. Tādējādi, pašvaldībai īstenojot pārvaldību, kas balstīta uz līdzatbildības, abpusējās komunikācijas, caurspīdīguma un sabiedrības iesaistes principiem, pašvaldībām ir iespēja tiešā veidā ietekmēt savu iedzīvotāju labklājību.

Pētījuma objekts ir Rīgu pavadošās administratīvās teritorijas.

Pētījuma priekšmets ir Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju pārvalde labklājības palielināšanai.

Promocijas darba mērķis ir analizēt pārvaldību Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās un izstrādāt pārvaldības rekomendācijas šīm administratīvajām teritorijām labklājības palielināšanai.

Lai sasniegtu šo mērķi, tiek izvirzīti šādi **uzdevumi**:

- pētīt objektīvās un subjektīvās labklājības teorētiskos aspektus, analizējot labklājības jēdziena iezīmes evolūcijas gaitā dažādas jomās;
- pētīt pašvaldības jēdziena formulējumu un pašvaldības pārvaldes teorijas, kā arī vietējo pārvaldību nozīmi labklājības nodrošināšanā institucionālā, juridiskā un administratīvā skatījumā;
- raksturot pavadošo administratīvo teritoriju jēdzienu un īpatnības labklājības nodrošināšanā tās iedzīvotājiem;
- izstrādāt metodiku Rīgu pavadošās administratīvo teritoriju noteikšanai, pēc tās nosakot Rīgu pavadošās administratīvās teritorijas;
- izstrādāt metodiku Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju labklājības analīzei, pēc tās veicot Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju labklājības rādītāju analīzi;
- analizēt Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju pārvaldes īpatnības, t.sk. pētīt sabiedrības iesaistes nozīmi pašvaldības pārvaldē pavadošajās administratīvajās teritorijās;

---

² Atbilstoši PMLP datiem uz 01.01.2016. Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās dzīvo 397 323 iedzīvotāji

- analizēt teorijas veidošanas iespējas no situācijas analīzes;
- veikt Salaspils novada pašvaldības situācijas analīzi pēc izstrādātas metodikas;
- izstrādāt rekomendācijas Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju pārvaldei.

Pētījuma ierobežojums

Lai sasniegtu mērķi, pētījumā analizētas pašvaldību iespējas ietekmēt to iedzīvotāju labklājību, ņemot vērā to funkcijas, pārējos labklājību ietekmējošos dažādi subjektus (valsts, pašvaldības, ģimene, NVO, organizācijas utt.) neanalizējot.

Pētījuma jautājumi:

- Kā pašvaldības spēj ietekmēt labklājības līmeni pašvaldībā?
- Vai iedzīvotāju iesaiste lēmumu pieņemšanā ietekmē sabiedrības labklājības līmeni?
- Kādus labklājības aspektus pašvaldībai vajadzētu ietekmēt, lai nodrošinātu augstāku labklājības līmeni?

Darba teorētiskais un metodoloģiskais pamats

Darba teorētiskais un metodoloģiskais pamats ir speciālā zinātniskā literatūra, publicētie zinātniskie darbi un pētījumi, Latvijas Republikas likumi, MK noteikumi, starptautiskie normatīvie akti, politikas plānošanas dokumenti, oficiālās statistikas datubāžu dati, kā arī veikto ekspertaptauju un interviju dati.

Promocijas darba trešajā daļā izmantoti arī dati par Salaspils novada pašvaldību, kuri iegūti URBACT II programmas projekta „Kopā par teritoriju līdzatbildību” (*„Together for territories of co-responsibility”*) ietvaros 2010.-2013.gadā. Projekta laikā pēc īpaši izstrādātas metodikas tika organizēja subjektīvās labklājības izpēte. Pētījumā piedalījās LU pētniecības grupa *Dr.oec.*, prof. Birutas Slokas vadībā šādā sastāvā: Inga Jēkabsone, Ansis Grantiņš, Sandra Vaivade, Agnese Vaivade, Ināra Kantāne, Jūlija Vladimirova, Hermanis Rullis, Justs Dimants, Ksenija Ijevļeva, Evija Rūsīte, Iluta Skruzkalne, Anete Pujate, Agate Zaķe un Kristina Gaļihanova.

Galvenie izmantotie zinātniskās literatūras avoti

Promocijas darbā tika analizēti zinātnisko pētījumu rezultāti tādos zinātnisko rakstu žurnālos kā *Social Indicators Research*, *Journal of Personality and Social Psychology*, *Journal of Applied Social Science Studies*, *Journal of Happiness Studies*, *Social Economy*, *Psychtalk*, *The Science of Well-Being*, *Psychological Bulletin* u.c.

Īpaši nepieciešams uzsvērt tādu autoru kā Edvarda Dīnera (*Edward Diener*), Andrē van Horna (*André van Hoorn*), Rensisa Likerta (*Rensis Likert*), Endrjū Osvalda (*Andrew Oswald*), Ričarda A. Īsterlina (*Richard A. Easterlin*), Džona Koafi (*Jon Coaffee*) un Keitlīnas M. Eizenhartas (*Kathleen M. Eisenhardt*) zinātniskos pētījumus par subjektīvo labklājību, labklājības pētīšanu vietējā līmenī, kā arī labklājības izpētes metodiku.

Tāpat, veicot pētījumu, ņemti vērā Latvijas pētnieku darbi par pašvaldību attīstību. Piemēram, darbā izmantoti *Dr. habil.oec.*, profesora Edvīna Vanaga un *Dr.oec.*, asociētās profesores Ingas Vilkas pētījumi par pašvaldības darbību un attīstību, *Dr.oec.* Māra Pūķa publikācijas par pašvaldības pakalpojumu attīstību, pašvaldības darbības aspektiem, *Dr. sc.administr.* Lilitas Seimuškānes pētījumi par iedzīvotāju līdzdalību lēmumu pieņemšanā pašvaldībās, kā arī *Dr. iur.* Arta Stuckas pētījumi par pašvaldību valststiesību jautājumiem.

Pētījumā izmantotās metodes

Darba izstrādes laikā veikta zinātnisko publikāciju un veikto zinātnisko pētījumu analīze, kā arī izmantotas pētījumu kvalitatīvās un kvantitatīvās metodes, tajā skaitā grupēšana, grafiskā analīze, ekspertaptauja, daļēji strukturētās intervijas, fokusgrupu diskusiju metode, situācijas analīze, scenāriju metode, standartizācijas metode. Datu analīzei izmantoti centrālās tendences jeb lokācijas rādītāji: aritmētiskie vidējie, moda, mediāna, variācijas rādītāji. Aprēķini veikti, izmantojot datorprogrammas nodrošinājumu SPSS 22.

Pētījuma veikšanas periods

Pētījuma periods ir atšķirīgs darba teorētiskajā un praktiskajā daļā. Lielākā daļa pētījuma aprēķinu veikti, izmantojot jaunākos statistikas datus (uz pētījuma noslēguma periodu bija pieejami 2014.gada dati).

Pētījuma novitāte

Zinātniskā novitāte:

- izstrādāta labklājības definīcija no pašvaldības kā labklājības nodrošināšanas subjekta skatupunkta;
- definēts pavadošo administratīvo teritoriju jēdziens;
- izstrādāta metodika pavadošo administratīvo teritoriju noteikšanai;
- izstrādāta metodika Labklājības indeksa noteikšanai pavadošajām administratīvajām teritorijām;
- pierādīta sakarība starp pašvaldības pārvaldību un tās iedzīvotāju labklājību;
- identificētas pašvaldības funkcijas, kuru īstenošana visvairāk ietekmē iedzīvotāju labklājību.

Praktiskā novitāte:

- aprēķinātas Rīgu pavadošās administratīvās teritorijas atbilstoši izstrādātajai metodikai;
- aprēķinātas Labklājības indeksa vērtības Rīgu pavadošajām administratīvajām teritorijām;

- izstrādātas rekomendācijas Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju pārvaldība labklājības nodrošināšanai;

Hipotēze

Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju pārvaldība būtiski ietekmē to iedzīvotāju labklājību.

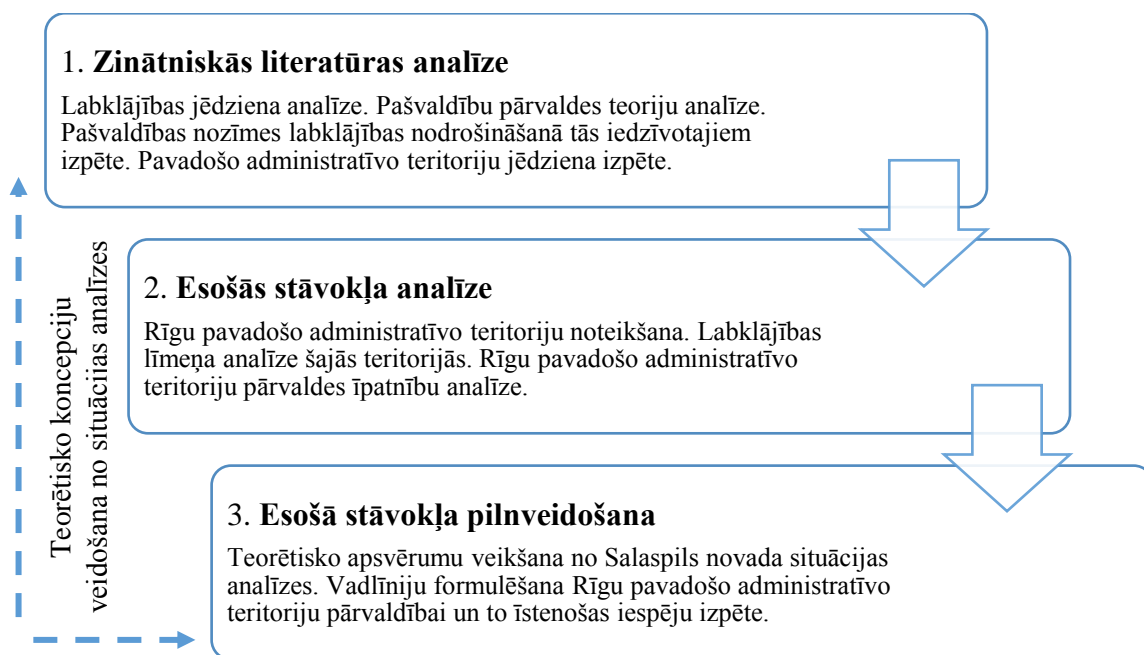
Aizstāvēšanai izvirzītās tēzes

1. Salīdzinot ar citām administratīvajām teritorijām, Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju pašvaldībām ir īpaši aktuāla dialoga uzlabošana ar iedzīvotājiem.
2. Sabiedrības labklājību ietekmē attiecības ar pašvaldību. Līdz ar to, lai uzlabotu sabiedrības labklājību, Rīgu administratīvo teritoriju pārvaldei ir jābalstās uz sabiedrības iesaistes, līdzatbildības un atgriezeniskās komunikācijas principiem.
3. Īstenojot savas funkcijas, pašvaldībai būtu īpaši jāpievērš uzmanība tādām subjektīvo labklājību veidojošām jomām kā izglītība un attīstība, veselība, infrastruktūra, kultūra un sports, privātās aktivitātes un iniciatīvas.
4. Lai veidotu pašvaldību pārvaldību, kas būtu vērsta uz sabiedrības labklājību, ir nepieciešama nepārtraukta politiska griba sabiedrības iesaistei.

Darba apjoms un struktūra

Promocijas darbs sastāv no trīs nodaļām. Pirmajā nodaļā analizēti labklājības jēdziena, pašvaldību pārvaldības un pavadoša administratīvo teritoriju teorētiskie aspekti. Otrajā nodaļā noteiktas Rīgu pavadošās administratīvās teritorijas, pētīts labklājības līmenis tajās, kā arī vērtēta to pārvaldība. Trešajā nodaļā uz Rīgu pavadošās administratīvās teritorijas – Salaspils novada – situācijas analīzes pamata veidoti teorētiskie apsvērumi, kā arī rekomendācijas līdzīgu teritoriju veiksmīgai pārvaldībai, tādējādi izstrādājot Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju pārvaldi, kas vērsta uz labklājības palielināšanu. Promocijas darba struktūra ir redzama 1.attēlā.

1.att. Promocijas darba struktūra

Avots: autores veidots attēls

Promocijas darba apjoms ir 181 lpp. Darbā ietvertas 22 tabulas, 54 attēls, kā arī pievienoti 13 pielikumi.

Pētījuma rezultātu aprobācija

Ar promocijas darbu saistīto zinātnisko publikāciju saraksts

1. Jekabsone, I., Sloka, B., Grantins, A. The Management of the accompanying administrative territories of the Metropolitan: Case of Latvia –paper prepared within international scientific conference “Smart Ideas and a New Concept of Economic Regeneration in Europe” held in Dubrovnik, Croatia, 28-30 September, 2016.
2. Jekabsone, I., Sloka, B. Methodology of Measurement of Objective Well-Being in Municipalities, the Case of Latvia, *Journal of Economics and Management Research*, No4/5, 2016, pp. 96-111. ISSN 2255-9000.
3. Jekabsone, I., Sloka, B., Grantins, A. Analysis of Well-being Indicators in Satellite Towns, Case of Latvia. In: *Proceedings of the 2016 International Conference “Economic Science for Rural Development”*, No 42, Jelgava, LLU ESAF, 21-22 April 2016, pp. 86-92. ISSN 1691-30XX. **THOMSON REUTERS WEB OF SCIENCE, EBSCO.**
4. Jekabsone, I., Sloka, B. Social Capital, Well-being and Municipality: Salaspils Municipality (Latvia) Case. *Economics and Culture*. 2016, 13 (1), 65-75. ISSN 2256-0173.

5. Jekabsone, I., Sloka, B. Strategic planning in municipality using co-responsibility approach: Salaspils municipality (Latvia) case. In: *VII International Conference Management theory and practice: synergy in organisations: "Variety of Management: Management in Various Contexts" 2015*, Tartu, Estonia, April 16-17, 2015. ed. Maaja Vadi, Viire Taks, Lee Pukkonen. Tartu: University of Tartu, Majandusteaduskond, 2015, 39 - 49. ISBN 978-9985-4-0908-4.
6. Jekabsone, I., Sloka, B. Sustainable Local Development from Perspective of Citizens: Salaspils Municipality (Latvia). *European Integration Studies*. 2015, 9, 100-113. ISSN 1822-8402. **EBSCO, THOMSON REUTERS WEB OF SCIENCE.**
7. Jekabsone, I., Sloka, B. Municipalities and Social Responsibility, Salaspils Municipality Case. In: *9th International Days of Statistics and Economics, Proceedings 2015*, Czech Republic, Prague, September 10-12, 2015. Prague: 2015, pp. 655-666. ISBN 978-80-87990-06-3. **THOMSON REUTERS WEB OF SCIENCE.**
8. Jekabsone, I., Sloka, B. Provision of Public Services for Overall Well-being of Municipality. *Social Research*. 2015, 2(38), 33-41. ISSN 1392-3110.
9. Jēkabsone, I., Sloka, B. The Assessment of Well-being in Context of Regional Development. *Economics and Business*. 2014, 26, 28-35. ISSN 2256-0386. **EBSCO.**
10. Jekabsone, I. Sloka, B. Citizens' Oriented Local Governance: Salaspils Municipality (Latvia) Case, *Social Research*. 2014, 3(36), 26-35. ISSN 1392-3110.
11. Jekabsone, I., Sloka, B. Innovative Management of Local Municipalities Using Methodology for Evaluation and Improvement of Subjective Well-being: Salaspils (Latvia) Case. In: *8th International Days of Statistics and Economics, Proceedings 2014*, Czech Republic, Prague, September 11-13, 2014. Prague: 2014, pp. 552-561. ISBN 978-80-87990-02-5. **THOMSON REUTERS WEB OF SCIENCE.**
12. Jekabsone, I. Provision of principles of sustainability, collaboration and networking in communities: the approbation of methodology for assessment of well-being. *Humanities and Social Sciences Latvia*. 2014, 22 (2), 46-51. ISSN 1022-4483.
13. Jekabsone, I., Sloka, B. The Assessment of Subjective Well-being in EU. *Economics and Culture*. 2014, 9, 19-33. ISSN 2256-0173.
14. Jekabsone, I. Sloka, B. Objective Evaluation of Well-being in Municipalities. *Social Research*. 2014, 1 (34), 42-52. ISSN 1392-3110.
15. Jekabsone, I. Sloka, B. The Role of Municipalities in Promoting Well-being. *Economics and Business*. 2014, 25, 40-47. ISSN 2256-0386. **EBSCO.**

16. Jekabsone, I., Thirion, S., Grantins, A., Sloka, B. (2013). Challenges of the SPIRAL Methodology for Well-Being Studies. In: *International Conference "New Challenges of Economic and Business Development – 2013" Proceedings*, Latvia, Riga, May 9-11, 2013. Riga, 2013, pp. 339 – 353. ISBN 9789984457147. **THOMSON REUTERS WEB OF SCIENCE.**
17. Grantins, A., Sloka, B., Jekabsone, I. Municipality and Inhabitant's Cooperation for Well-being: Salaspils District Case. In: *International conference "New Challenges of Economic and Business Development – 2012" Proceedings*, Latvia, Riga, May 10-12, 2012. Riga, 2012, pp. 241-250. ISBN 978-9984-45-519-8. **THOMSON REUTERS WEB OF SCIENCE.**
18. Grantins, A., Sloka, B., Jekabsone, I., Vladimirova, J., Kantane, I., Vaivade, A. (2011). Well – Being: Analysis of Different Approaches – Salaspils District Case. In: *International conference "Current Issues in Management of Business and Society Development – 2011" Proceedings*, Latvia, Riga, May 5-7, 2011. Riga, 2011, pp. 172 – 180. ISBN 978-9984-45-348-4. **THOMSON REUTERS WEB OF SCIENCE.**
19. Grantins, A., Sloka, B., Kantane, I., Jekabsone, I., Vaivade, A., Vladimirova, J. Creation of Local Support Group on Path to Well Being in Municipality: Salaspils Municipality Case. In: *International Conference "New Socio – Economic Challenges of Development in Europe – 2010" Proceedings*, Latvia, Riga. Riga, October 4 – 6, 2010, pp. 292 – 299. ISBN 978-9984-45-363-7. **THOMSON REUTERS WEB OF SCIENCE.**

Pētījuma rezultāti apspriesti starptautiskās zinātniskajos semināros un konferencēs

1. Management of the Accompanying Administrative Territories: Theory Building from the Case Study, 5th International Scientific-Practical conference "Good Governance at Local Self-government: Opportunities and Challenges in Developing Collaborative Governance", Siauliai University, Lithuania, October 13-15, 2016.
2. The Management of the accompanying administrative territories of the Metropolitan: Case of Latvia, "Smart Ideas and a New Concept of Economic Regeneration in Europe", University of Dubrovnik, Croatia, September 28-30, 2016.
3. The Well-being in the accompanying administrative territories of the Metropolitan: Case of Latvia, University of Latvia, International conference

- “New Challenges of Economic and Business Development – 2016”, Riga, Latvia, May 12-14, 2016.
4. Analysis of Well-being Indicators in Satellite Towns, Case of Latvia, Latvia University of Agriculture 17TH Annual International Scientific Conference, Jelgava, Latvia, April 21-22, 2016.
  5. The Role of Management of Satellite Towns in Promoting Well-being for Citizens: Case of Latvia, 56th International Scientific Conference “Scientific Conference on Economics and Entrepreneurship (SCEE’2015)”, Riga, Latvia, October 14-15, 2015.
  6. Provision of Public Services for Overall Well-being of Municipality, 4th International Scientific-Practical Conference „Good Governance at Local Self-government Theoretical and Practical Transformations”, Siauliai, Lithuania, 16 October 2015.
- Atzinības raksts par labāko ziņojumu.**
7. Municipalities and Social Responsibility, Salaspils Municipality Case, The 9th International Days of Statistics and Economics, Prague, Czech Republic, September 10-12, 2015.
  8. Citizen-based Control and Supervision of Local Government: Salaspils Municipality Case, Symposium «A threat to autonomy? Control and supervision of local and regional government activities», Erlangen, Germany, 26 June 2015.
  9. The Role of Inclusive Management in Promoting Well-being in Municipalities, International Conference "Baltic Sea Region in the Context of EU Integration" (Devoted to Latvian Presidency into European Union Council Outcomes), Riga, Latvia, June 12, 2015.
  10. Strategic Planning in Municipality Using Co-responsibility Approach: Salaspils Municipality (Latvia) Case. VII International Conference “Variety in Management: Management in Various Contexts”, Tartu, Estonia, April 17, 2015.
  11. Sustainable Local Development from Perspective of Citizens: Salaspils Municipality (Latvia). ICEP - 2015 13th International Conference on European Processes «Initiatives towards Political, Economic and Social Development of Europe», Kaunas, Lithuania, March 27, 2015.
  12. Social Capital, Well-being and Municipality: Salaspils Municipality (Latvia) Case. 5th International Scientific Conference “Creating Shared Value in Knowledge Based Society: Expertise, Innovation, Continuity”, The University College of Economics and Culture, Riga, Latvia, April 16-17, 2015.
  13. Equal Opportunities for Young people: Results of Subjective Well-being Research in Salaspils Municipality. 5th International interdisciplinary scientific conference

- “Society. Health. Welfare”. Riga Stardins University, Riga, Latvia, November 26-28, 2014.
14. The Assessment of Well-being in Context of Regional Development. Riga Technical University 55th International Scientific Conference, Riga, Latvia, October 15-17, 2014.
  15. Citizens' Oriented Local Governance: Salaspils Municipality (Latvia) Case, International conference „Good Governance at Local Self-government: Democracy, Decentralization, Development”, Siauliai University, Lithuania, October 18-19, 2014. **Atzinības raksts par labāko ziņojumu.**
  16. Innovative Management of Local Municipalities Using Methodology for Evaluation and Improvement of Subjective Well-being: Salaspils (Latvia) Case. 8th International Days of Statistics and Economics, Prague, Czech Republic, September 11-13, 2014.
  17. Provision of Principles of Sustainability, Collaboration and Networking in Communities: the Approbation of Methodology for Assessment of Well-being, International conference „World in Change: from Consumption to Sustainability, from Competition to Collaboration, from Hierarchy to Networks, from being Good to Doing Good”, May 19, 2014.
  18. The Methodology of Measurement of of Objective Well-being in Municipalities, Case of Latvia, International conference “New Challenges of Economic and Business Development – 2014”, University of Latvia, May 8-10, 2014.
  19. The Assessment of Subjective Well-being in EU, International Scientific Conference “Changes and Opportunities: exploring nexus between Theory and Practice”, The University College of Economics and Culture, April 10-11, 2014.
  20. Integrated Governance Model for Municipalities in EU based on Subjective Well-being Assessment and Co-responsibility Approach, ENECON/ESPON III Postgraduate workshop “Integrated Territorial Management and Governance”, Aalborg, Denmark, March 28, 2014.
  21. Evaluation of Objective Well-being in Municipalities, International conference „Good Governance at Local Self-government: Democracy, Decentralization, Development”, Šauliai University, Lithuania, October, 18-19, 2013.
  22. The Role of Municipalities in Promoting Well-being. Riga Technical University 54th International Scientific Conference, Riga, Latvia, October 14-16, 2013.
  23. Challenges of the SPIRAL Methodology for Well-Being Studies. International conference „New Challenges of Economic and Business Development – 2013”, University of Latvia, May 9 – 11, 2013. **Atzinības raksts par labāko ziņojumu.**

24. Municipality and inhabitants' cooperation for well-being: Salaspils District Case. International Conference "New Challenges of Economic and Business Development – 2012", University of Latvia, Riga, Latvia, May 10 – 12, 2012.
25. Well – Being: Analysis of Different Approaches – Salaspils District Case. International conference "Current Issues in Management of Business and Society Development – 2011", University of Latvia, Riga, Latvia, May 5 – 7, 2011.
26. Creation of Local Support Group on Path to Well Being in Municipality: Salaspils Municipality Case, International conference "New Socio – Economic Challenges of Development in Europe – 2010", Proceedings, University of Latvia, Riga, Latvia, October 4 – 6, 2010.

Pētījuma rezultāti apspriesti vietējās zinātniskajās konferencēs

1. Pavadošo administratīvo teritoriju pārvaldes īpatnības. Latvijas Universitātes 75.konference, Latvija, Rīga, 2017.gada 8.februārī.
2. Labklājības izpēte pavadonpilsētās: Latvijas piemērs. Latvijas Universitātes 74.konference, Latvija, Rīga, 2016.gada 1.februārī.
3. Sociālās iekļaušanās nozīme pašvaldībās: Salaspils novada pašvaldības piemērs. Latvijas Universitātes 73.konference, Rīga, Latvija, 2015.gada 5.februārī.
4. Objektīvās labklājības pētīšanas metodika. Latvijas Universitātes 72.konference, Rīga, Latvija, 2014.gada 3.februārī.
5. *SPIRAL* metodes izmantošana labklājības indikatoru novērtēšanā. Latvijas Universitātes 71.konference, Rīga, Latvija, 2013.gada 22.februārī.
6. Labklājības indikatoru izstrāde Salaspils novada pašvaldībā. Latvijas Universitātes 70.konference, Rīga, Latvija, 2012.gada 27.janvārī.

Dati par zinātniskajiem projektiem, ar kuru izpildi darbs ir bijis saistīts

1. Valsts pētījumu programmas "Tautsaimniecības transformācija, gudra izaugsme, pārvaldība un tiesiskais ietvars valsts un sabiedrības ilgtspējīgai attīstībai – jaunas pieejas ilgtspējīgas zināšanu sabiedrības veidošanai (EKOSOC_LV)" projekts „Sociālo un politisko transformāciju trajektorijas Latvijā pēckrīzes periodā” (Nr. 5.2.6.), 2014.-2017.g. (zinātniskā asistente).
2. URBACT II programmas projekts „*Together for territories of co-responsibility*” (ERAF, pirmā fāze, Nr. AD 2629/2010, 2010. gads; otrā fāze, Nr. AD 2692/2010, 2010.–2013. gads) sadarbībā ar Salaspils novada domi (zinātniskā asistente).

1. PAVADOŠO ADMINISTRATĪVO TERITORIJU JĒDZIENU SALĪDZINĀJUMS UN NOZĪME LABKLĀJĪBAS NODROŠINĀŠANĀ TĀS IEDZĪVOTĀJIEM

Šajā nodaļā izstrādāts labklājības teoriju pārskats - analizētas labklājības izpētes teorijas un klasifikācijas, kā arī labklājības novērtēšanas metodes un īpatnības tās nodrošināšanā vietējā līmenī. Tāpat analizēts pašvaldības jēdziens un pašvaldību pārvalde, pētīti vietējo pārvalžu uzdevumi labklājības nodrošināšanā. Visbeidzot raksturots pavadošo administratīvo teritoriju jēdziens, t.sk. Latvijas kontekstā.

1.1. Labklājības teoriju izvērtējums

Lai nerastos pārpratumi par termina lietojumu, šajā darbā lietots jēdziens „labklājība”, kas atbilst angļu valodas terminam *well-being*. Angļu valodā tiek arī lietoti termini *prosperity* un *welfare*, kas latviski arī tulkojami kā „labklājība”. Tomēr tie drīzāk ir attiecināmi uz materiālo vērtību kopumu, savukārt apzīmējums *well-being* ir plašāks – tas bez materiālām vērtībām ietver arī nemateriālo dimensiju, kā, piemēram, apmierinātību ar dzīvi, dzīves kvalitāti.

Kopumā zinātniskajā pētījumos pētnieki formulējuši vairāk nekā 250 dažādu labklājības definīciju, uzsverot dažādas objektīvas vai subjektīvas šī jēdziena šķautnes (pētījumu rezultāti ir publicēti tādos zinātnisko rakstu žurnālos kā *Social Indicators Research*, *Journal of Personality and Social Psychology*, *Journal of Applied Social Science Studies*, *Journal of Happiness Studies*, *Social Economy*, *Psychtalk*, *The Science of Well-Being*, *Psychological Bulletin* u.c.).

Labklājības jomas pētīšanas vēsturē pastāv atšķirīgi pētījumu virzieni. Gadsimtiem ilgi laimes tēma bija teologu un filozofu uzmanības lokā, bet kopš 1950. gada tā tika aktualizēta arī sociālajās zinātnēs, tai skaitā arī ekonomikā, un to definēja kā labklājību³.

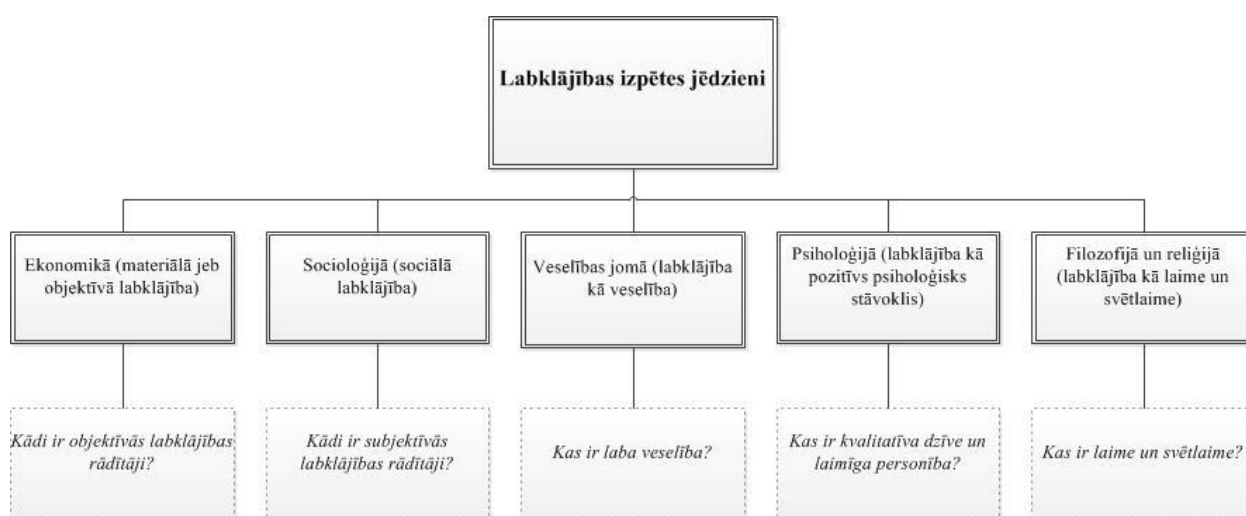
Var izdalīt piecas labklājības izpētes tradīcijas jeb virzienus (skat. 1.1.att), kuros labklājība tiek pētīta un definēta kā laime, svētlaime, harmonija, dzīves līmenis, ekonomiskā labklājība, garīgā veselība vai pozitīva psiholoģiskā funkcionēšana u. tml.⁴

³Easterlin, R.A. Life Satisfaction: Can We Produce It? In: *Challenges for Quality of Life in the Contemporary World*, W. Glatzer, S. Below, M. Stoffregen, ed. Netherlands: Kluwer Academic Publishers, 2004, pp. 347-357. ISBN: 978-90-481-6741-8.

⁴Vorone, S. *Mūsdienu studējošo psihosociālās labklājības saturs*. Promocijas darbs. Daugavpils: [Daugavpils Universitāte], 2012. 179 lpp.

Pirmais izpētes virziens labklājības izpētē ir meklējams filozofijas zinātnē, kas meklē atbildes uz jautājumu: „Kas ir laime?”. Šis virziens raksturo psiholoģijas priekšvēstures etapu. Filozofijā labklājības jēdzienu lieto, lai apzīmētu, ka "dzīvē iet labi" (*life going well*) dažādos veidos, t.sk. personiskā labuma gūšanā, priekšrocību iegūšanā, dzīves kvalitātes uzlabošanā⁵. Otrs virziens, kas veicināja labklājības pētījumu attīstību, ir socioloģijas un ekonomikas zinātnes, kurās veikti pētījumi, lai noteiktu, kā sociālie, ekonomiskie un demogrāfiskie faktori ietekmē labklājību, saistot subjektīvo labklājību ar sociālo vidi, kā arī izstrādājot labklājības objektīvos un subjektīvos makro un mikro indikatorus makro līmenī. Trešā virziena pētnieki, kas pārstāv garīgās veselības jomu, pētīja veselības stāvokli un tā ārstēšanas rezultātu. Ceturtais virziens ietver klasiskās psiholoģijas teorijas, kurās tika pētīta arī pozitīvisma ideja, pirms tika attīstīta mūsdienu pozitīvās psiholoģijas izpētes joma⁶.

1.1. att. Labklājības izpētes virzieni

Avots: Autores veidots attēls, pamatojoties uz teorētisko materiālu izpēti

Ņemot vērā promocijas darba pārstāvēto zinātnes nozari, tālāk detalizēti pētītas labklājības termina definēšanas un satura īpatnības sabiedrības vadībā, ekonomikā un vadībzinātnē.

20.gs. 50.gados dominēja ekonomiskās izaugsmes jēdziens. Tika pieņemts, ka labklājību var sekmēt, nodrošinot ekonomisko izaugsmi, jo tā samazinātu nabadzību, pieaugot t.s. izklīdināšanas efektam (*trickledown effect*)⁷. Šajā laikā tika izstrādāta "augstas attīstības teorija", kurā pētnieki uzsvēruši un attīstījuši industrializācijas jēdzienu sistēmu. Tika uzskatīts, ka labklājību var vislabāk novērtēt ar IKP pieaugumu.

⁵ Angner, E. The philosophical foundations of subjective measures of well-being. *Capabilities and Happiness*. 2008, 9(5), 286-298. ISBN 978-0199-532-148.

⁶ Boniwell, I. *Positive Psychology in a Nutshell*. London: Personal Well-Being Centre, 2006. 346 pp. ISBN: 9780-9548-387-82.

⁷ Bourguignon, F., Da Silva, L. and Stern, N. *Evaluating the Poverty Impact of Economic Policies: Some Analytical Challenges* [tiešsaiste]. Mimeo: World Bank, 2002 [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams: <https://www.imf.org/external/np/res/seminars/2002/poverty/ns.pdf>

Vēlāk, 60.gados, labklājības jēdziens ieguva plašāku nozīmi. Ekonomiskā emancipācija tika pieprasīta no daudzu nacionālistu valdībām dienvidos, aizstājot viņu importu. Attīstība pati par sevi tika saistīta ar vietējo iedzīvotāju dzīves līmeņa paaugstināšanos. Pamazām kļuva pieejami dažādi sociālie dati, un daudzas valstis sāka izmantot rādītāju, kas parāda IKP vērtību uz vienu iedzīvotāju, nevis tikai ierasto IKP pieaugumu. Uz desmitgades beigām notika pārmaiņas nabadzības konceptualizācijā. Bauera⁸ un Sīra⁹ publikācijās ievadīja debates par pamatvajadzībām.

Šīs debates turpinājās arī 70.gados, starp vadošajiem pētniekiem var minēt, piemēram, N. Basteri¹⁰, D. Makgranahanu¹¹, P. Strītenu¹², kā arī Apvienoto Nāciju Sociālo attīstību pētniecības institūta pētniekus¹³. Labklājība tika pielīdzināta pamata vajadzību (fiziskās vajadzības, kā pārtika, pajumte un sabiedriskie pakalpojumi) apmierināšanai, kā arī līdzekļu iegūšanai, strādājot algotu darbu. Šāda plašāka definīcija tika attīstīta, kļūstot pieejamiem jaunākajiem datiem par veselību un izglītību lielākajā daļā jaunattīstības valstīs 70.gados. Fakts, ka statistikas dati nerāda ekonomiskās izaugsmes ieguvumus, palielināja interesi par pamatvajadzību apmierināšanas pieeju. Turklāt to veicināja arī Starptautiskā darba biroja pētījumu dati^{14,15}. Visu šo centienu kulminācija bija pirmais saliktais rādītājs, kas raksturo labklājību – D.Morris izstrādāja fiziskās kvalitātes dzīves indeksu (*physical quality of life index* - PQLI)¹⁶. Šī bija pirmā reize, ka tika piedāvāts labklājību mērīt, neņemot vērā ienākumus vai ekonomisko labklājību. Komponenti, kas veidoja indeksu, ir paredzamais mūža ilgums, zīdaiņu mirstība un pieaugušo lasītprasme.

20.gs. 80.gadu sākumā tika publicēti Brandta¹⁷ un Čambersa¹⁸ pētījumi, kuros tika analizēta nemonētārā nabadzība (it īpaši izolācija un tiesības) un tās sasaiste ar labklājību.

---

⁸ Bauer, R. *Social Indicators*. Cambridge, MA: MIT Press, 1966. pp. 357. ISBN 9780262520072.

⁹ Seers, D. The Meaning of Development. *International Development Review*. 1969, 11, 2-6. ISSN 1810-2611.

¹⁰ Baster, N. Models and Indicators. In: *Models, Planning and Basic Needs*. S. Cole, H. Lucas ed. Oxford: Pergamon, 1979, pp. ISBN 92-9190-617-4.

¹¹ McGranahan, D., Pizarro, E. and Richard, C. *Measurement and Analysis of Socio-Economic Development: An Enquiry into International Indicators of Development and Quantitative Interrelations of Social and Economic Components of Development*. Geneva: UNRISD, 1985. pp. 524.

¹² Hicks, N., and Streeten, P. Indicators of Development: The Search for a Basic Needs Yardstick. *World Development*. 1979, 7, 567-580. ISSN 2039-9340.

¹³ McGranahan, D., Richard-Proust, C., Sovani, N.V., Subramanian, M. *Contents and Measurement of Socioeconomic Development*. Geneva: UNRISD, 1972.

¹⁴ International Labour Organization. *Employment, Growth and Basic Needs: A One-World Problem* [tiešsaiste]. Geneva: ILO, 1976 [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams: http://www.ilo.org/public/libdoc/ilo/1977/77B09_355_eng1.pdf

¹⁵ International Labour Organization. *Meeting Basic Needs: Strategies for Eradicating Mass Poverty and Unemployment*. Geneva: ILO, 1977, pp. 60.

¹⁶ Morris, D. *Measuring the Condition of the World's Poor: The Physical Quality of Life Index*. London: Cass, 1979. pp. 889. ISBN 9780080238906.

¹⁷ Brandt, W. *North-South: A Programme for Survival*. London: Pan Books, 1980. pp.304. ISBN 0330261401.

¹⁸ Chambers, R. *Whose Reality Counts? Putting the First Last*. London: Longmans, 1983. pp. 257. ISBN 9781853393860.

Tāpat 1980.gadā tika publicēts Pasaules attīstības ziņojums¹⁹, kas novirzīja tālākas debates no ekonomiskā determinisma. Ziņojumā labklājība tika raksturota kā jēdziens, kas neskar tikai ienākumus un uzturu, bet arī izglītību un veselību. Tomēr krīzes dēļ neekonomiskiem faktoriem vairs netika pievērsta tik liela uzmanība un atkal tika uzsvērtā galvenokārt ekonomiskā izaugsme²⁰. Neskatoties uz to, uz desmitgades beigām bija atjaunojusies interese par neekonomiskajiem labklājības aspektiem, kā, piemēram, izlīdzināšanās programmu sociālā ietekme, kļuva uzskatāma²¹, līdz ar to tika sintezēti ekonomiskie un neekonomiskie labklājības aspekti. Lielu devumu šo dažādo aspekti sintēzei sniedza A. Sens²², izstrādājot jaunu ikgadēju ziņojumu par labklājību. ANO Attīstības programmas Tautas attīstības pārskats (*Human Development Report - HDR*) radīja jaunu jēdzienu "tautas attīstība" un jaunu saliktu rādītāju, kas to raksturo, - Tautas attīstības indeksu (*human development index - HDI*). Līdz ar ziņojuma izstrādi tika pārkārtota sociālā attīstība "no perifērijas uz kodolu"²³. Sākot ar 2000.gadu Pasaules attīstības indeksā tika pielietota līdzīga pieeja, analizējot ekonomiskos un neekonomiskos labklājības aspektus. Tika uzsvērts, ka labklājība nav pamatota uz vēlmju izpildi (IKP uz vienu iedzīvotāju), jo tas neņem vērā indivīda fizisko stāvokli. Tā vietā tika uzsvērtā procesa nozīme, kas paplašina cilvēku izvēli²⁴. A. Sens pārvietoja uzmanību no līdzekļiem (piemēram, ienākumiem, lai nopirktu pārtiku) uz rezultātu (piemēram, būt labi aprūpētiem). Viņš norādīja, ka ir plaša stāvokļu kopa (tostarp būt paēdušiem, veselīgiem, apģērbtiem un izglītotiem), kas kopā veido labklājību. Saskaņā ar Sen personām ir tiesības (vara pār precēm), kuras ir izveidotas, izmantojot dotācijas (ja aktīvi pieder) un apmaiņu (tirdzniecību un ražošanu). Šīs tiesības tika apmainītas ar iespējām – iespēju kopumu, lai sasniegtu noteiktu labklājības līmeni. Labklājības indeksi neietver pilnu labklājības stāvokļu kopumu (piemēram, būt "zem jumta" nav iekļauts). Tomēr labklājības indeksiem bija liela nozīme, lai sociālās attīstības ievērtība ieaugtu akadēmiskajās un politiskajās aprindās. Līdz ar Tautas attīstības ziņojumu 1990.gadā Pasaules Banka arī izdeva jaunu labklājības rādītāju -

---

¹⁹ World Bank. *World Development Report* [tiešsaiste]. Washington, DC: World Bank, 1980 [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/5963/WDR%201980%20-%20English.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

²⁰ Dagdeviren, H., Van der Hoeven, R. and Weeks, J. *Redistribution Matters: Growth for Poverty Reduction*. ILO Working Paper [tiešsaiste]. Geneva: International Labour Organization, 2001 [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams: <https://www.soas.ac.uk/economics/research/workingpapers/file28875.pdf>

²¹ Cornia, G., Jolly, R. and Stewart, F. Adjustment with a Human Face. Vol. 1, Protecting the Vulnerable and Promoting Growth. *The Journal of Developing Areas*. 1989, 23(3), 463-465. ISBN 0198286090.

²² Sen, A. Well-Being, Agency and Freedom: The Dewey Lectures. *Journal of Philosophy*. 1985, 82(4), 169-221. EISSN 1536-0148.

²³ Sagar, A., and Najam, A. Shaping Human Development: Which Way Next? *Third World Quarterly*. 1999, 20(4), 743-51. ISSN 0143-6597.

²⁴ United Nations Development Programme. *Human Development Reports for 1990, 1995, 1997, 1998* [tiešsaiste]. Oxford: Oxford University Press [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams: <http://hdr.undp.org/en/content/explore-human-development-reports-1990-2014>

Dolārs dienā nabadzības indikatoru (*Dollar-a-day poverty indicator*). Šajā desmitgadē notika arī vairākas Apvienoto Nāciju nabadzības konferences.

90.gadu beigās tika apkopots Pasaules attīstības ziņojums 2000.gadam, kam ir bijusi nozīmīga loma labklājības jēdziena diversifikācijai. Tomēr tāpat nebija pilnīgas vienprātības par ekonomiskajiem un neekonomiskajiem labklājības aspektiem, kā arī par to, vai lietot vispusīgus nabadzības rādītājus vai arī tos rādītājus, kas parāda katra noteikta indivīda labklājību²⁵. Debates šajā jomā vienlaicīgi tika virzītas pretējos virzienos. Pirmais virziens bija vērsts uz universālumu. Tas tika balstīts uz starptautisku līgumu ANO Tūkstošgades attīstības mērķu ietvaros, strādājot pie jaunām, uz tiesībām balstītām pieejām attīstībā. Otrais virziens bija vērsts uz vietējās nozīmes labklājības definīciju. Tas attīstījās, paaugot ilgtspējīgas iztikas nodrošināšanas pieeju (*sustainable livelihoods approach* jeb SLA²⁶) un nabadzības līdzdalības novērtējuma nozīmei (*participatory poverty assessments* jeb PPA²⁷). Sākotnēji SLA neiekļāva noteiktus rādītāji, tie tika iekļauti vēlāk²⁸. Agrāk attīstība tika vērtēta kā pamata sociālo, ekonomisko un politisko cilvēktiesību iegūšana, kas starptautiski nostiprinātas Vispārējā cilvēktiesību deklarācijā. Šī perspektīva ir pāreja no dzīves līmeņa, kurā tiek apmierinātas pamatvajadzības uz labu dzīves līmeni. Tūkstošgades attīstības mērķu dokumentā ir norādīta vispārēja vienošanās par mērķu kopumu 2015.gadam, kas ietver ienākumu, nabadzības, izglītības un dzimumu līdztiesības izglītībā, veselības un vides rādītājus. Tajā pašā laikā labklājības nozīme un mērīšana ir attīstījusies līdz vietējam līmenim. Tiek vērtēta cilvēku piekļuve vai īpašumtiesības dažādiem aktīviem: cilvēkkapitālam, fiziskam kapitālam, sociālajam kapitālam, finanšu kapitālam un dabas kapitālam un izmaiņu ietekme šiem iztikas līdzekļiem. Nabadzības līdzdalības novērtējumā tika pētītas nabadzīgo māsaimniecību labklājības perspektīvas. Lielākais pētījums šajā jomā ir “Nabadzīgo balsis” (*Voices of the Poor* jeb VOP), kas ietvēra 69 000 cilvēku 47 valstīs²⁹. Pētījumā secināts, ka nabadzīgie cilvēki nabadzību definē kā daudzdimensiju parādību, kurā tiek akcentētas ne tikai materiālā labklājība (pārtika un nodarbinātība), bet arī nemateriālās dimensijas. Īpaši tiek akcentēti divi jauni psiholoģiskie labklājības aspekti: risks un neaizsargātība, kā arī iespējas

---

²⁵ Narayan, N., R. Patel, K. Schafft, A. Rademacher, and S. Koch-Schulte. *Can Anyone Hear Us? Voices from 47 Countries*. New York: Oxford University Press, 1999. pp. 280. ISBN 0–19–521601-6.

²⁶ Chambers, R., and Conway, G. *Sustainable Rural Livelihoods: Practical Concepts for the 21st Century*. IDS Discussion Paper [tiešsaiste]. Brighton: IDS, 1991 [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams: <https://www.ids.ac.uk/files/Dp296.pdf>

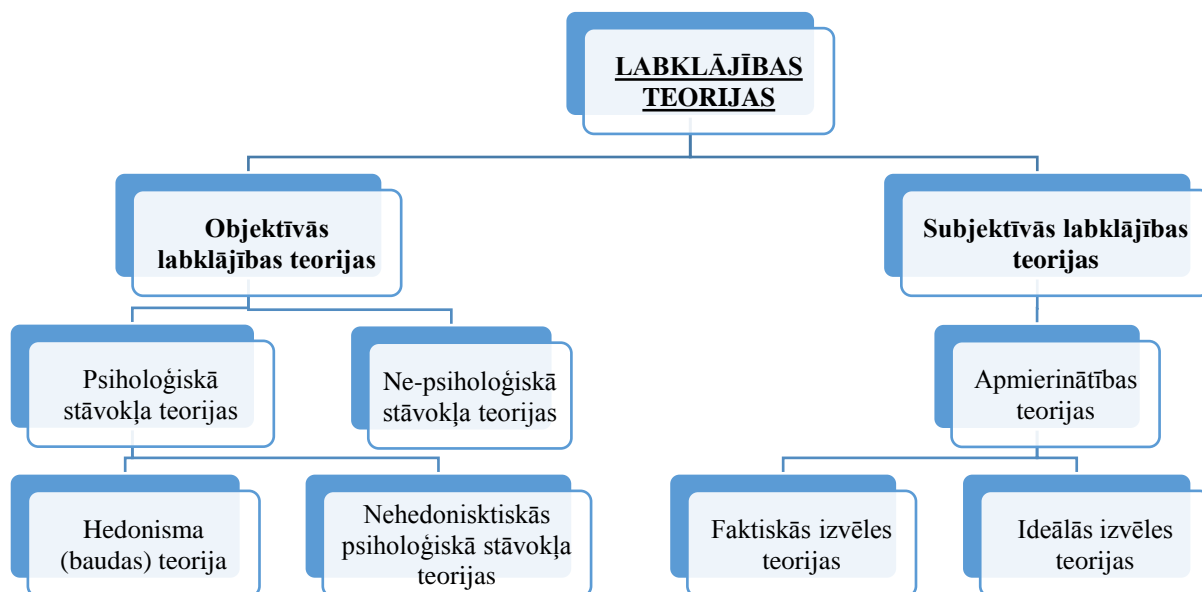
²⁷ World Bank. *Handbook on Poverty and Inequality* [tiešsaiste]. Washington, DC: World Bank, 1992 [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams: http://siteresources.worldbank.org/INTPA/Resources/429966-1259774805724/Poverty_Inequality_Handbook_FrontMatter.pdf

²⁸ Norton, A., B. Bird, K. Brock, M. Kakande, and C. Turk. *A Rough Guide to Participatory Poverty Assessment: an Introduction to Theory and Practice* [tiešsaiste]. London: DFID, 2002 [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams: <http://info.worldbank.org/etools/docs/library/238411/ppa.pdf>

²⁹ Narayan, N., R. Patel, K. Schafft, A. Rademacher, and S. Koch-Schulte. *Can Anyone Hear Us? Voices from 47 Countries*. New York: Oxford University Press, 1999. pp. 280. ISBN 0–19–521601-6.

un līdzdalība – šie aspekti raksturo ne-ekonomisko labklājību. Šī jaunā pieeja tika īpaši ņemta vērā dokumentos, kuros tiek izklāstīta nabadzības samazināšanas stratēģija³⁰. Ne-ekonomiskie labklājības aspekti ietver riska novērtēšanu, neaizsargātību un ekonomisko drošību pie dažādiem ienākumu līmeņiem (izmantojot sadzīves patēriņa aptaujas) un līdzekļu esamību laika gaitā (izmantojot Pasaules Bankas demogrāfiskās veselības aptaujas). Iespēju un līdzdalību rādītāji tiek novērtēti, izmantojot kvalitatīvos un kvantitatīvos rādītājus, kā iedzīvotāju iekļaušanu lēmumu pieņemšanā dažādos līmeņos, piekļuvi informācijai un sabiedrības iespējas uzraudzīt attīstības projektu norisi^{31,32}.

Tālāk sīkāk analizētas dažādas labklājības teorijas, kuras ir attīstījušās laika gaitā (skat. 1.2. att.).

1.2. att. Labklājības teorijas

Avots: Autores veidots attēls, pamatojoties uz teorētisko materiālu izpēti

Zinātnieki, pētot labklājības jēdzienu, secina, ka labklājība satur noteiktu iezīmju kopumu, ko var subjektīvi un objektīvi izmērīt³³ - gan indivīdu, gan sabiedrības līmenī, līdz ar to visas labklājības teorijas var iedalīt divās grupās: subjektīvās un objektīvās labklājības teorijas.

³⁰ Booth, D., and Lucas, H. *Good Practice in the Development of Poverty Reduction Strategy Papers Indicators and Monitoring Systems* [tiešsaiste]. London: Overseas Development Institute, 2002 [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams: <http://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/2049.pdf>

³¹ World Bank. *World Development Report* [tiešsaiste]. Washington, DC: World Bank, 2000 [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams: http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2013/03/04/000425962_20130304112816/Rendered/PDF/226840WDR00PUB0ng0poverty0200002001.pdf

³² World Bank. *Empowerment and Poverty Reduction: A Sourcebook* [tiešsaiste]. Washington, DC: World Bank, 2002 [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams: <http://siteresources.worldbank.org/INTEMPowerment/Resources/486312-1095094954594/draft.pdf>

³³ Myers, J. E., Sweeney, T. J. *Counseling for wellness: Theory, research, and practice*. American Counseling Association, 2005. 339 pp. ISBN 978-1556202520.

Savukārt objektīvās labklājības teorijas var iedalīt psiholoģiskā stāvokļa un nepsiholoģiskā stāvokļa teorijās.

Psiholoģiskā stāvokļa teoriju pamatkonceptija ir tāda, ka labklājība tiek noteikta, ņemot vērā personu psiholoģisko stāvokli, proti, pēc objektīviem rādītājiem tiek mērīts personas vai sabiedrības psiholoģiskais stāvoklis (dažādas psiholoģiskās saslimstības, novirzes utt.). Psiholoģiskā stāvokļa teorijas tiek iedalītas hedonisma un nehedonistiskajās teorijās. Hedonisma (baudas) teorijas galvenie labklājības kritēriji ir bauda un sāpju neesamība. Šīs teorijas fokusējas arī uz pietiekamu psiholoģisko funkcionēšanu un tādiem komponentiem kā kompetence, neatkarība un mērķtiecība. Savukārt nehedonistiskās psiholoģiskā stāvokļa teorijas fokusējas uz psiholoģiskā stāvokļa līdzsvara saglabāšanu. Šajās teorijās tiek izvēlēti tādi labklājības rādītāji, kas objektīvi mēra personas vai sabiedrības labklājības līmeni, liekot uzsvāru uz pārticības, fiziskās veselības, izglītības u.c. rādītājiem. Šīs teorijas pārstāvji uzskata, ka cilvēku labklājību veido nevis to psiholoģiskais stāvoklis, bet gan noteiktas lietas, to esamība³⁴. Tieši šīs teorijas tiek izmantotas sociālajās zinātnēs.

Savukārt subjektīvās labklājības teorijas var dēvēt par apmierinātības teorijām. Tās iedalās faktiskās izvēles un ideālās izvēles teorijās. Faktisko izvēles teoriju pamatkonceptija ir tāda, ka persona vai sabiedrība vērtē savu apmierinātību ar dzīves kvalitāti, skatoties tieši no faktiskā stāvokļa viedokļa, savukārt ideālās izvēles teorijās personām ir nepieciešams novērtēt, kāda būtu to dzīves kvalitāte optimālā situācijā³⁵. Sociālajās zinātnēs vairāk pēta tieši faktiskās izvēles labklājības teorijas.

Tālāk sniegts detalizētāks izvērtējums par objektīvās un subjektīvās labklājības teorijām un to pielietošanu sociālajās zinātnēs.

1.1.1. Objektīvā labklājība

Personas labklājība sastāv no stāvokļiem, kurus, objektīvi vērtējot, ir vērts sasniegt, un stāvokļiem, no kuriem, objektīvi vērtējot, ir jāizvairās. Objektīvi nozīmē to, ka tas ir neatkarīgi no tā, ko persona domā vai izjūt par stāvokļiem, kuri tiek norādīti. Objektīvās labsajūtas teorijas norāda dažādu prasību sarakstu, kuras būtu jāapmierina, lai dzīvotu cilvēku cienīgu dzīvi, šīs prasības ir universālas un netiek diferencētas starp sabiedrībām³⁶.

---

³⁴Gough, I. *Theories of well-being* [tiešsaite]. WeD, 2005 [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams: <http://www.welldev.org.uk/spa-presentations/theories-of-wellbeing-text.pdf>

³⁵Durayappah, A. The 3P Model: A General Theory of Subjective Well-being. *Journal of Happiness Studies*. 2011, 4, 681-716. ISSN 1389-4978.

³⁶Royo, M.G., Velazco, J. Exploring the relationship between happiness, objective and subjective well-being: Evidence from rural Thailand. *Social Economy*. 2005, 5(3), 1-39. ISSN 1389-4978.

Objektīvā labklājība tiek definēta kā labklājības vērtēšana, izmantojot ārējās vērtēšanas metodi (piemēram, tautas skaitīšanas datus), nevis cilvēku uztveri. Tā ir noteikta kā prasība, ka cilvēku pamatvajadzības ir izpildītas (piemēram, sociāli ekonomiskā drošība) un ka tiem ir nepieciešamie resursi, lai apmierinātu sociālās prasības (piemēram, nodrošināt demokrātisku līdzdalību). Ja dati par šiem rādītājiem tiek vākti, izmantojot aptaujas vai citas iespējas, lai saprastu cilvēku uztveri, tad tā ir subjektīvā labklājība. Ja tiek izmantoti ārējie datu avoti, tad šajā gadījumā tiek noteikta objektīvā labklājība³⁷. Objektīvā labklājība sastāv no apsekojuma datiem, kas saistīti ar materiāliem un sociāliem apstākļiem, kurus labklājība stimulē - vai tieši pretēji - kavē. Objektīvā labklājība ietver ienākumus, mājokli, izglītības līmeņa, piekļuvi un izmantošanu publiskajiem pakalpojumiem³⁸.

Objektīvās labklājības teorijas ir guvušas atbalstu, jo tās pamatojas uz nepieciešamību rast objektīvus mērus, kas ļauj novērtējot sabiedrības labklājību, bagātību vai attīstības sasniegumus. Neskatoties uz kritiku par to, ka netiek pievērsta uzmanība atšķirībām kultūrā un atsevišķām personām vai to grupām, ir izstrādāti vairāki pētījumi, kuros tiek piedāvāti konkrēti rādītāji^{39,40,41}. Lai novērstu dažādus trūkumus, objektīvās labklājības pārstāvji norāda, ka ir nepieciešams izmantot augšupvērstu (*bottom-up*) pieeju, lai bagātinātu vai pielāgotu universālus rādītājus dažādam sabiedrībām un to grupām.

Vispārējo labklājības līmeni valstī atspoguļo iekšzemes kopprodukts (IKP) - visu gala preču un pakalpojumu vērtību summa, kas gada laikā radīta neatkarīgi no tā, kam piederējuši ražošanas līdzekļi⁴². Tā kā IKP parāda izaugsmes rezultātu, līdz ar to tiek uzskatīts, ka tam vajadzētu atainot arī iedzīvotāju labklājību⁴³.

Lai varētu iegūt salīdzināmus un objektīvus rādītājus valstu starpā, tiek izteikti IKP apjoma indeksi uz vienu iedzīvotāju, izteikti pirktpējas līmeņa (PSL) vienībās, kas tiek uzskatīti par valsts ekonomikas attīstības un iedzīvotāju labklājības līmeņa rādītājiem⁴⁴. PSL ir mākslīga kopēja valūtas vienība, ko Eiropas Savienībā izmanto ekonomikas summāro

³⁷Phillips, D. *Quality of Life: Concept, Policy and Practice*. London: Routledge, 2006. 466 pp. ISBN 041532355X.

³⁸McAllister, F. *Wellbeing Concepts and Challenges* [tiešsaiste]. Sustainable Development Research Network, 2005 [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams: http://www.sd-research.org.uk/wp-content/uploads/sdrnwellbeingpaper-final_000.pdf

³⁹Nussbaum, M. C. *Adaptive preferences and women's options*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. 166 pp. ISBN 9780199777877.

⁴⁰Gough, I. Doyal, L. *A Theory of Human Need*. Basingstoke: The Macmillan Press, 1991, 322 pp. ISBN 0333383257.

⁴¹Max-Neef, M. A. Hopenhayn, M. Human Scale Development: An option for the Future. *Development Dialogue*. 1989, 1, 17-47. ISSN 0345-2328.

⁴²Bikse, V. *Makroekonomika*. Rīga: SIA Izglītības soļi, 2007. 458 lpp. ISBN 998471229x.

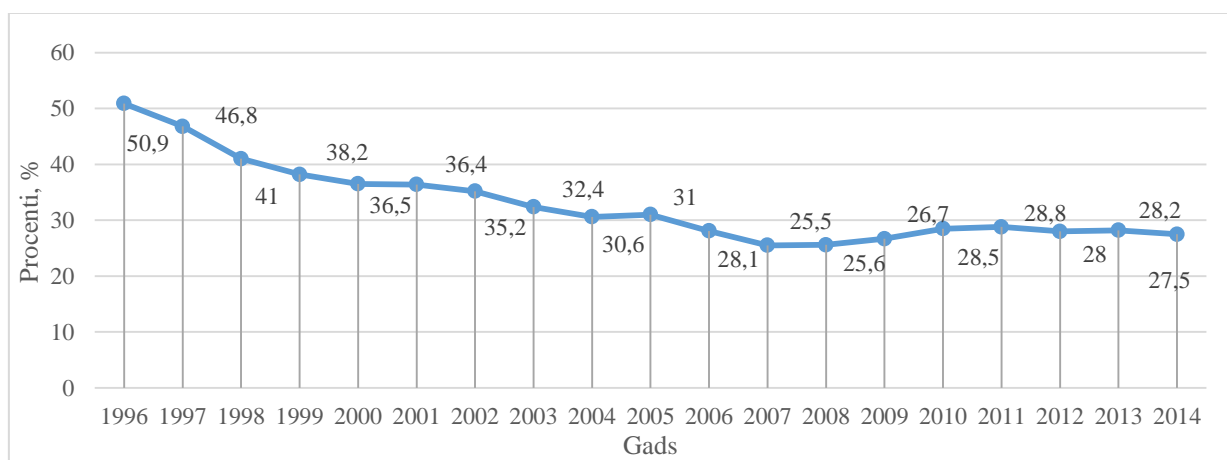
⁴³Čurkina, I. Ekonomikas augšme: kvantitatīvie un kvalitatīvie rādītāji. *Komersanta Vēstnesis*. 2007, 13(69) 5-9 lpp.

⁴⁴*List of the main methodological references on national accounts* [tiešsaiste]. European Commission, 2011 [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/methodology

rādītāju apjoma izteikšanai, lai veiktu telpiskus salīdzinājumus tādā veidā, kas ļauj likvidēt cenu atšķirības dalībvalstīs⁴⁵.

Vēl tradicionāli šim rādītājam, labklājības raksturošanai tiek izmantoti dažādi sociālekonomiski rādītāji - iedzīvotāju veselība, atalgojums un pabalsti, ienākumu sadale starp dažādām mājsaimniecību grupām, to izlietojums u.c.⁴⁶

Tā kā labklājības jēdziens tiek saistīts ar dzīves kvalitāti, to objektīvi atspoguļo atalgojums un ienākumi. Iztikas minimums ir rādītājs, kas ļauj objektīvi novērtēt iedzīvotāju dzīves apstākļus. Centrālās statistikas pārvaldes definīcija nosaka, ka pilns iztikas minimuma patēriņa preču un pakalpojumu grozs ir preču un pakalpojumu apjoms, kas nodrošina cilvēkam sabiedrībā pieņemto minimālo iztikas līmeni. Tas ir minimālā patēriņa normatīvs, kura vērtība mainās atbilstoši patēriņa cenu izmaiņām. Augsts mājsaimniecību izdevumu īpatsvars pārtikai parasti nozīmē zemu dzīves standartu, līdz ar to zemu labklājības līmeni⁴⁷. Attīstītajās valstīs izdevumi pārtikai veido vidēji 20-30% no patēriņa⁴⁸, salīdzinoši Latvijā 1996.g. izdevumi pārtikai un bezalkoholiskiem dzērieniem aizņēma vairāk nekā pusi no kopējiem izdevumiem. Šai tendence laika gaitā samazinājās, 2014.g. pārtikai tika tērēts vairs tikai 27.5% no visiem mājsaimniecību izdevumiem. Savukārt vismazāk izdevumu pārtikai tika tērēts 2007.g. (25.5%) ekonomikas augšupejas stadijā (skat. 1.3.att.).

1.3.att. Mājsaimniecību patēriņa izdevumu īpatsvars pārtikai un bezalkoholiskajiem dzērieniem Latvijā 1996.-2014.g., %

Avots: Autores veidots, dati no LR CSP datubāzes

⁴⁵Iekšzemes kopprodukts pēc pirktspējas līmeņa (PSL) [tiešsaiste]. Centrālā Statistikas pārvalde [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams: <http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/metodologija/iekšzemes-kopprodukts-pec-pirktspejas-limena-psl-36197.html>

⁴⁶Bikse, V. *Makroekonomika*. Rīga: SIA Izglītības soļi, 2007. 458 lpp. ISBN 998471229x.

⁴⁷Iztikas minimuma patēriņa preču un pakalpojumu grozs [tiešsaiste]. LR Centrālā Statistikas pārvalde [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams: <http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/metodologija/iztikas-minimuma-paterina-precu-un-pakalpojumu-grozs-36835.html>

⁴⁸Čurkina, I. Ekonomikas augšupejas kvantitatīvie un kvalitatīvie rādītāji. *Komersanta Vēstnesis*. 2007, 13(69), 5-9 lpp.

Ekonomisti parasti saista labklājību ar bagātību (*welfare*). Bagātība ir "labums, ko indivīds gūst no patērējošām precēm un pakalpojumiem laika gaitā". Patēriņa iespējas ir cieši saistītas ar bagātības jēdzienu. Bagātība ir līdzekļu kopsomma, kas ir pieejama, lai atbalstītu personas vai kopienas laika gaitā. Šaurā nozīmē patēriņu var definēt kā baudu preču un pakalpojumu pirkumu izdarīšanu tirgū. Bet, lai novērtētu labklājību vai ilgtspējīgu attīstību, patēriņam jāiekļauj arī bauda, kas saistās ar estētiskām vērtībām, piemēram, skaistās ainavas, neskartā vide utt.⁴⁹

Tā kā IKP tiek galvenokārt izmantots, lai raksturotu kādas valsts labklājības līmeni, pētnieki ir strādājuši pie tā, lai novērstu tā trūkumus, piemēram, to, ka IKP ietver arī tās saimnieciskās darbības, kas noplicina dabas resursus, neveicina ilgtspējīgu attīstību, neietver brīvprātīgu darbu utt.⁵⁰

Lai novērstu IKP trūkumus, izmanto šādus IKP aizstājējradītājus:

- Patiesā progresa rādītājs (*Genuine Progress Indicator - GPI*); šis rādītājs ietver ne-tirgus aktivitātes, savukārt neņem vērā tās darbības, kuriem ir negatīvs blakus efekts, kā, piemēram, piesārņojums⁵¹;
- Patieso uzkrājumu indekss (*Genuine Savings Index*); šis rādītājs ņem vērā patieso uzkrājumu likmi, kā arī ekonomiju, kas rodas, investējot cilvēkkapitālā, dabas resursu izsmelšanu un piesārņojuma radītos zaudējumus⁵²;
- Laimīgās planētas indekss (*Happy Planet Index*); šis rādītājs ņem vērā dzīves paredzamo ilgumu, pieredzamo labklājību un ekoloģiskās pēdas lielumu⁵³;
- Dzīvās planētas indekss (*Living Planet Index*); šis rādītājs ņem vērā kopējo bioloģisko daudzveidību, ņemot vērā sugu populāciju visā pasaulē⁵⁴;
- Cilvēces attīstības indekss (*Human Development Index*); šis indekss ņem vērā četrus rādītājus: paredzamo dzīves ilgumu piedzimstot, vidējo izglītošanos laiku, paredzamo izglītošanos laiku un nacionālo kopproduktu uz 1 iedzīvotāju⁵⁵;

---

⁴⁹UNECE/OECD. *Measuring Sustainable Development* [tiešsaiste]. United Nations, 2008 [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams:

http://www.unece.org/fileadmin/DAM/stats/publications/Measuring_sustainable_development.pdf

⁵⁰Jordan, B. *Welfare and Well-Being: Social Value in Public Policy*. Bristol: The Policy Press, 2008. 462 pp. ISBN 9781847420800.

⁵¹Talberth, J., ob, C., Slattery, N. *The Genuine Progress Indicator 2006: A Tool for Sustainable Development* [tiešsaiste]. Redifining Progress, 2006 [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams: <http://rprogress.org/publications/2007/GPI%202006.pdf>

⁵²Lin, G., Hope, C. *Genuine saving measurement and its application to the United Kingdom and Taiwan* [tiešsaiste]. The Developing Economies, 2004 [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams: http://www.ide.go.jp/English/Publish/Periodicals/De/pdf/04_01_01.pdf

⁵³*The Happy Planet Index (HPI) is the leading global measure of sustainable well-being* [tiešsaiste]. The New Economy Foundation, 2013 [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams: <http://www.happyplanetindex.org/about/>

⁵⁴*The Living Planet Index* [tiešsaiste]. WWF, 2012 [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams: http://wwf.panda.org/about_our_earth/all_publications/living_planet_report/living_planet_report_graphics/lpi_in_teractive/

- Vides ilgtspējas indekss (*Environmental Sustainability Index*); šis rādītājs ietver 21 ilgtspējīgās vides elementu, kā pagātnes un tagadnes piesārņojuma līmeņus, vides pārvaldības efektivitāti, izdevumus vides aizsardzībai, sabiedrības spēju uzlabot vides stāvokli u.tml.⁵⁶;
- Vides neaizsargātības indekss (*Environmental Vulnerability Index*); šis rādītājs parāda dažādu vides problēmu izplatību dažādās pasaules valstīs – šo problēmu saasināšanās iespējamību, spēju pretoties vides problēmām, cilvēku darbības radītās sekas vides piesārņošanā u.c.⁵⁷

Tomēr objektīvās labklājības rādītāji nav devuši saskaņotu skaidrojumu par kopējām labklājības tendencēm. Proti, ekonomiskai izaugsmei un IKP uz vienu iedzīvotāju pieaugumam attīstītajās valstīs ir zema korelācija ar iedzīvotāju apmierinātību ar dzīvi⁵⁸. Līdz ar to ir nepieciešams izvērtēt rādītājus, kas spēj raksturot iedzīvotāju apmierinātību ar dzīvi.

1.2.2. Subjektīvā labklājība

Atšķirība starp "subjektīvo" un "objektīvo" labklājību tiek noteikta, nosakot, kas tiek mērīts – izjūtas vai materiālas vērtības (*nonfeelings*)⁵⁹.

Ar subjektīvo labklājību tiek apzīmēts relatīvi noturīgs stāvoklis (pamatstāvoklis) pretēji īslaicīgiem emociju uzplūdiem⁶⁰. Subjektīvā labklājība parāda pamatstāvokli attiecībā uz prieku un apmierinātību. Tika veikti pētījumi, ka subjektīvā labklājība ir vāji saistīta ar IKP līmeni valstī⁶¹. Subjektīvās labklājības indikatorus var izmantot dažādiem mērķiem, piemēram, ar to palīdzību ir iespējams uztvert cilvēku labklājību, ņemot vērā kultūras atšķirības, individuālo izpratni par labklājību, savas prioritātes, nevis pēc vienota labklājības standarta.

⁵⁵*Human Development Index* [tiešsaiste]. Human Development Reports, 2013 [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams: <http://hdr.undp.org/en/statistics/hdi/>

⁵⁶*Environmental Sustainability Index: Benchmarking National Environmental Stewardship* [tiešsaiste]. Yale University, 2005 [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams: <http://www.yale.edu/esi/>

⁵⁷SOPAC / UNEP. *Compendium of Environmental Sustainability Indicator Collections: Environmental Vulnerability Index (EVI)* [tiešsaiste]. NASA Socioeconomic Data and Applications Center (SEDAC), 2004 [skatīts 2015.gada 25.martā]. Pieejams: <http://sedac.ciesin.columbia.edu/data/set/cesic-environmental-vulnerability-index-2004>

⁵⁸turpat

⁵⁹Gasper, D. Uncounted or illusory blessings? Competing responses to the Easterlin, Easterbrook and Schwartz paradoxes of well-being. *Journal of International Development*. 2007, 4(19), 473–492. ISSN 0954-1748.

⁶⁰White, A. A global projection of subjective well-being: A challenge to positive psychology? *Psychotalk*. 2007, 3(56), 17–20.

⁶¹Gasper, D. Uncounted or illusory blessings? Competing responses to the Easterlin, Easterbrook and Schwartz paradoxes of well-being. *Journal of International Development*. 2007, 4(19), 473–492. ISSN 0954-1748.

Tāpat dažādu pasākumu rezultāti var tikt vērtēti, izmantojot subjektīvos rādītājus, piemēram, ticība valdībai⁶². Subjektīvie labklājības rādītāji var norādīt uz kādiem noteiktiem procesiem, kuros ir nepieciešams veikt uzlabojumus.

Daudzi zinātnieki akcentē, ka tieši subjektīvās labklājības rādītāji ir tie, kas piešķir ilgtspējības šķautni ekonomikas rādītājiem⁶³.

Subjektīvā labklājība tiek definēta kā vispārējs novērtējums par savas dzīves kvalitāti. Tā ietver trīs sastāvdaļas:

- 1) apmierinātību ar dzīvi,
- 2) patīkamu emociju piedzīvošanu,
- 3) relatīvi zemu negatīvu noskaņu piedzīvošanas līmeni⁶⁴.

Jēdzienu „subjektīvā labklājība” 1984.gadā ierosināja viens no „laimes” zinātniskās izpētes uzsācējiem Edvards Dīners⁶⁵ (Edward Diener). Pēc būtības jēdziena „subjektīvā labklājība” izpratne ir tuva psiholoģiskās labklājības terminam, ko piedāvāja Bredburns 1969.gadā⁶⁶. Sākotnēji jēdziens „subjektīvā labklājība” tika lietots, kad tika pētītas subjektīvās emocijas, attieksmes, un to attiecināja uz baudas, laimes jeb hedonisma pieeju.

Dīners ar kolēģiem⁶⁷ apgalvo, ka subjektīvā labklājība ir indivīdu un sabiedrību dzīves kvalitātes mērījums. Viņuprāt, filozofi gadu tūkstošiem ir debatējuši par labas dzīves dabu/izpaušmi un secinājuši, ka laba dzīve ir laimīga dzīve (lai gan dažādi filozofi ļoti dažādi definē jēdzienu „laime”). Pēc Vanhorna domām subjektīvai labklājībai kā konceptam nav specifiskas teorētiskās bāzes, jo šo izpētes jomu lielā mērā virza empīriskie pētījumi: subjektīvā labklājība tiek pamatota ar specifiskiem rādītājiem, piemēram, uzdodot specifiskus jautājumus⁶⁸.

Guna Svence piedāvājusi šo jēdzienu latviskot un nosaukt par „dzīves kvalitātes pozitīvo izjutu”, uzsverot, ka salīdzinoši ilglaicīgu labsajūtas vērtējumu⁶⁹.

Par spīti tam, ka nav vienota viedokļa par subjektīvās labklājības dimensiju skaitu, dzīves vērtējumā viscaur tiek atzītas divas galvenās komponentes: kognitīvā (apmierinātība)

---

⁶²Veenhoven, R. Why social policy needs subjective indicators. *Social Indicators Research*. 2002, 1(58), 33–46. ISSN 0303-8300.

⁶³Diener, E., Suh, E.M. Measuring Quality of Life: Economic, Social and Subjective Indicators. *Social Indicators Research*. 1997, 1 (40), 189–216. ISSN 0303-8300.

⁶⁴Diener, E. Subjective Well-being. *The Science of Well-Being*. 2009, 11(3), 11-58. ISSN 1935-990X.

⁶⁵Diener, E. Subjective Well-being. *Psychological Bulletin*. 1984, 95, 542–575. ISSN 1552-75.

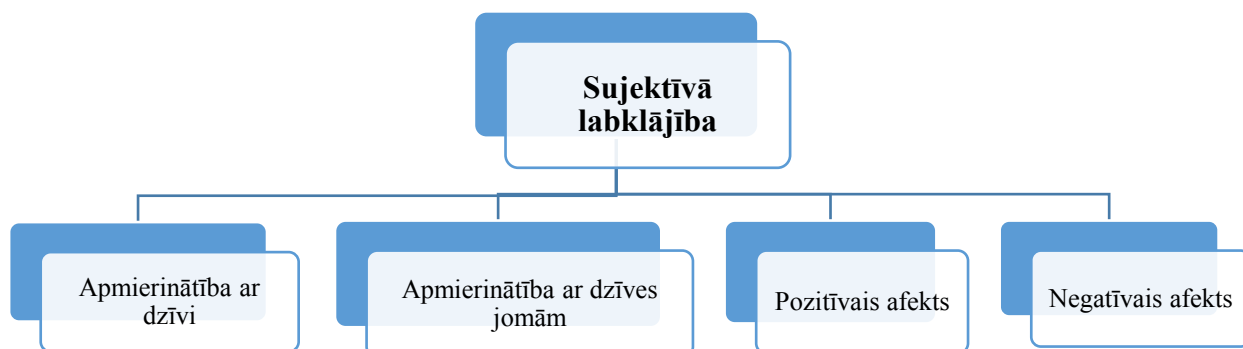
⁶⁶Bradburn, N.M. *The Structure of Psychological Well-being*. Chicago: Aldine, 1969, 362 pp. ISBN 978-1-60021-427-1.

⁶⁷Diener E., Oishi, S., Lucas, R.E. Personality, culture and subjective well-being: Emotional and cognitive evaluations of life. *Annual Review of Psychology*. 2003, 59, 229–259. ISSN 0022-0221.

⁶⁸Van Hoorn, A. Subjective Well-being: its Measurement, Correlates and Policy Uses. *Psychological Bulletin*. 2007, 103, 193–210. ISSN 1758-5341.

⁶⁹Svence, G. Pieaugušo psiholoģija: Personības brieduma perioda attīstības akcenti un profesionālā motivācija. Rīga: RaKa, 2003. 186 lpp. ISBN 9780803614710.

un afektīvā (patīkams afekts un nepatīkama afekta zems līmenis) komponente^{70,71} (skat. 1.4.att.). Arī citi autori definēja subjektīvo labklājību kā afektīvu un kognitīvu novērtējumu kopumu, kas saistās ar cilvēka dzīvi, tai skaitā ar to, „cik labi dzīvē jūtos”, „cik labi tas saskan ar to, ko sagaidu”, „cik vēlams tas būtu” u.c.⁷²

1.4.att. Subjektīvās labklājības modelis

Avots: autores veidots attēls, izmantojot Diener (2009)⁷³

Ekonomikā, socioloģijā un psiholoģijā tiek meklēti integrālie labklājības mērījumi, kas iekļauj subjektīvos un objektīvos rādītājus. Mūsdienu psiholoģijas jomas pētījumos tiek attīstīta tieši subjektīvās labklājības mērījumu prakse, kas bieži vien arī ir pētīta saistībā ar ienākumu līmeni vai materiālo labklājību⁷⁴.

Ekonomisti izmanto subjektīvās labklājības rādītājus no aptauju datiem par laimi un apmierinātību ar dzīvi kā dzīves kvalitātes aizstājēju. Pētnieki ir izpētījuši ienākumu, bezdarba un citu sociāli ekonomisko faktoru ietekmi uz subjektīvo labklājību. Pēdējos gados viņi ir sākuši novērtēt kompromisus starp priekšstatiem par labklājību un vidi (gaisa piesārņojumu, klimatu, attieksme pret vidi)⁷⁵. Līdz ar to, izstrādājot labklājības metodiku, būtu nepieciešams ietvert arī šos faktoros.

1.1.3. Sakarības starp objektīvo un subjektīvo labklājību

⁷⁰ Andrews, F. M., Withey, S. B. *Social Indicators of Well-being: Americans' Perceptions of Life Quality*. New York: Plenum Press, 1976. 244 pp. ISBN 9780306309359.

⁷¹ Diener, E., Emmons, R.A., Larsen, R.J. The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*. 1985, 49, 71-75.

⁷² Kashdan, T.B. The Assessment of Subjective Well-being. *Personality and Individual Differences*. 2004, 36, 1225-1232.

⁷³ Diener, E. Subjective Well-being. *The Science of Well-Being*. 2009, 11(3), 11-58. ISSN 1935-990X.

⁷⁴ Vorone, S. Mūsdienu studējošo psihosociālās labklājības saturs. Promocijas darbs. Daugavpils: Daugavpils Universitāte, 2012. 179 lpp.

⁷⁵ Moro, M., Brereton, F., Ferreira S. Ranking Quality of Life Using Subjective Well-being Data. *Ecological Economics*. 2008, 65, 448-460. ISSN 1389-4978.

Īsterlins⁷⁶ ierosināja, ka laimi ietekmē tas, cik daudz cilvēks patērē salīdzinoši ar to, cik citi patērē, un vēlākajos gados tika plaši pētīta doma par laimes daļējo atkarību no relatīvā patēriņa. Ir pierādījumi tam, ka cilvēki pilnībā pielāgojas ienākumiem – finanšu faktoriem⁷⁷. Ienākumu gadījumā tas nozīmē, ka sākotnēji, palielinoties ienākumam, palielinās cilvēku laime, bet tad viņi pie tās pierod, un laime paliek nemainīga. Viens no skaidrojumiem tam ir cilvēku mainīgie centienu līmeņi⁷⁸. Prieks, ko rada papildus materiālie labumi un pakalpojumi (ko var nopirkt par papildus ienākumiem), ar laiku zaudē nozīmi un liek cilvēkam gribēt vēl vairāk. Pētnieki⁷⁹ atzīmē, ka tā rezultātā:

a) cilvēki vēlas sasniegt vairāk un vairāk un nekad nav īsti apmierināti;

b) vēlmes ir neremdināmas;

c) lielākās iespējas, ko dod pieaugošie ienākumi, var radīt augstākas prasības un zemāku subjektīvo labklājību;

d) cilvēkiem ir tendence domāt, ka pagātnē viņi bija nelaimīgi un sagaida lielāku laimi nākotnē. Jo lielāki ir kāda cilvēka ienākumi, jo vairāk viņam ir nepieciešams, lai pieaugtu laime – šī sakarība ir atrasta daudzos subjektīvās labklājības pētījumos⁸⁰. Jo vairāk cilvēks ir pārņemts ar ienākumu iegūšanu un materiāliem labumiem, jo zemāka ir viņa apmierinātība ar dzīvi⁸¹. Pozitīvas izmaiņas ienākumos var radīt papildus stresu un var mazināties šo pozitīvo izmaiņu ietekme uz subjektīvo labklājību⁸².

Sākotnēji valdīja uzskats, ka ienākumi ietekmē subjektīvo labklājību nabadzīgajiem cilvēkiem, bet, līdzko pamatvajadzības ir apmierinātas, tā subjektīvās labklājības saistība ar finansēm ir mazāka⁸³. Vēlākie pētījumi⁸⁴ parādīja, ka ienākumi tomēr korelēja ar subjektīvo labklājību pat pēc tam, kad tika kontrolēts pamatvajadzību papildīšanas līmenis. Tika atrasta spēcīga korelācija starp sabiedrību finansiālo labklājību un vidējiem subjektīvās labklājības

---

⁷⁶Easterlin, R.A. Does Economic Growth Improve the Human Lot? *Nations and Households in Economic Growth*. 89, 89-125. ISSN 1091-6490.

⁷⁷Conceição, P., Bandura, R. *Measuring Subjective Well-being: A Summary Review of the Literature*. New York: UNDP, 2008. 246 pp.

⁷⁸Frey, B.S., Stutzer, A. *Happiness and Economics: How the Economy and Institutions Affect Human Well-being*. New Jersey: Princeton University Press, 2002. 364 pp. ISBN 9780691069982.

⁷⁹Turpat

⁸⁰Diener, E., Biswas-Diener, R. Will Money Increase Subjective Well-being? A Literature Review and Guide to Needed Research. *Social Indicators Research*. 2002, 57, 119-169.

⁸¹Kasser, T., Kanner, A.D. *Psychology and Consumer Culture: The Struggle for a Good Life in a Materialistic World*. Washington, DC: American Psychological Association, 2004. 452 pp. ISBN 978-1-59147-046-5.

⁸²Diener, E., Suh, E. Subjective Well-being: Three Decades of Progress. *Psychological Bulletin*. 1999, 125, 276-302. ISSN 0225 9885.

⁸³Freedman, J.L. *Happy People: What Happiness Is, Who Has It, and Why*. London: Harcourt Brace Jovanovich, 1978. 342 pp. ISBN 978-0151384761.

⁸⁴Diener, E., Suh, E.K. National Differences in Reported Well-being: Why Do They Occur? *Social Indicators Research*. 1995, 34, 7-32. ISSN 1939-1315.

līmeņiem⁸⁵. Dzīves novērtējums visvairāk saistās ar pamatvajadzību apmierināšanu, pozitīvās emocijas ar sociālām vajadzībām un vajadzības pēc cieņas, savukārt negatīvās sajūtas – ar pamatvajadzību apmierināšanu, vajadzību pēc cieņas un autonomijas⁸⁶.

Stīvensons un Volfers⁸⁷ izvērtēja „Īsterlina paradoksu” (t.i., ka nav saistības starp sabiedrības ekonomisko attīstību un tās iedzīvotāju vidējo laimīguma līmeni) un atklāja skaidru pozitīvu saikni starp vidējiem subjektīvās labklājības līmeņiem un nacionālo kopproduktu uz vienu cilvēku dažādās valstīs. Arī citi pētnieki apgalvo, ka nāciju ienākums tomēr ir nozīmīgs priekšnosacījums apmierinātībai ar dzīvi⁸⁸. Dīners ar kolēģiem secināja, ka turīgākie cilvēki ir laimīgāki nekā trūcīgākie, bet šī starpība nav statistiski nozīmīga. Ienākumu pieaugums būtiski ietekmē labklājību tiem, kas dzīvo nabadzīgās vai mazāk attīstītās valstīs, bet saikne starp ienākumiem un apmierinātību ar dzīvi samazinās attīstītās valstīs⁸⁹.

Jau 70. gadu pētījumos⁹⁰ tika atklāts, ka bezdarbs ļoti negatīvi ietekmē subjektīvo labklājību pat tad, kad mainīgais „ienākumu līmenis” tiek kontrolēts. Vēlāk Lūkass ar kolēģiem⁹¹ pētīja cilvēku reakcijas uz bezdarbu un adaptēšanos tam. Individīdi spēcīgi reaģēja uz darba zaudēšanu un tad atgriezās pie sava sākotnējā apmierinātības ar dzīvi līmeņa. Taču kopumā indivīdi neatgriezās pilnībā pie saviem iepriekšējiem apmierinātības līmeņiem, pat ja viņi ieguva jaunu darbu. Tie cilvēki, kas zaudēja darbu atkārtoti, uz šo notikumu reaģēja tikpat negatīvi kā tie, kas darbu zaudēja pirmoreiz. Bezdarbs un inflācija samazina subjektīvo labklājību, turklāt bezdarbam ir lielāka ietekme uz subjektīvās labklājības samazināšanos nekā inflācijai, jo tam pievienojas tādas lietas kā pašcieņas zudums, depresija, nemiers un sociālā stigma⁹². Rezultāti liecina, ka pat mazākais bezdarba periods var radīt neatgriezeniskas izmaiņas, kas ietekmē personas ilgtermiņa laimes izjūtu⁹³. Cilvēki, kas zaudē darbu, visbiežāk

---

⁸⁵Diener, E., Biswas-Diener, R. Will Money Increase Subjective Well-being? A Literature Review and Guide to Needed Research. *Social Indicators Research*. 2002, 57, 119-169.

⁸⁶Tay, L., Diener, E. Needs and Subjective Well-being around the World. *Journal of Personality and Social Psychology*. 2011, 101(2), 354-365. ISSN 1464-3685.

⁸⁷Stevenson, B., Wolfers, J. Economic Growth and Subjective Well-Being: Reassessing the Easterlin Paradox. *Brookings Papers on Economic Activity, Economic Studies Program, The Brookings Institution*. 2008, 39(1), 1-102. ISSN 1467-9930.

⁸⁸Diener, E., Kahneman, D. *Income's Differential Influence on Judgments of Life Versus Affective Wellbeing*. Oxford, UK: Springer, 2009. 456 pp. ISBN 978-90-481-2354-4.

⁸⁹turpat

⁹⁰Diener, E. Subjective Well-being. *Psychological Bulletin*. 1984, 95, 542-575.

⁹¹Lucas, R.E., Clark, A.E., Georgellis, Y. Unemployment Alters the Set Point for Life Satisfaction. *Psychological Science*. 2004, 15, 8-13. ISSN 1939-1315.

⁹²Frey, B.S., Stutzer, A. *Happiness and Economics: How the Economy and Institutions Affect Human Well-being*. New Jersey: Princeton University Press, 2002. 364 pp. ISBN 9780691069982.

⁹³Clark, A.E. *Work, Jobs and Well-Being across the Millennium*. Oxford, UK: Oxford University Press, 2009. 266 pp. ISBN 978-615-5024-23-8.

cieš no dažāda veida garīgās veselības problēmām kā, piemēram, depresijas, trauksmes u.c.⁹⁴ Līdz ar to secinām, ka bezdarbs ir cieši saistīts ar subjektīvo labklājību.

1.1.4. Labklājības novērtēšanas metodes

Angļu zinātnieka Endija Samnera pētījums⁹⁵ parāda, ka pēdējo piecdesmit gadu laikā labklājības jēdziens un tā raksturojošie rādītāji ir attīstījušies, pārorientējoties no ekonomiskā skatījuma uz vairākdimensiju definīcijām (skat. 1.1. tab.).

1.1. tabula

Labklājības jēdziena un tā raksturojošo rādītāju attīstība

Laika periods	Labklājības jēdziens	Labklājību raksturojošie rādītāji
20.gs. 50.gadi	Ekonomiskā labklājība	IKP izaugsmes rādītāji
20.gs. 60.gadi	Ekonomiskā labklājība kā vēlmju papildījums	IKP izaugsme uz vienu iedzīvotāju
20.gs. 70.gadi	Pamatvajadzību apmierināšana	IKP izaugsme uz vienu iedzīvotāju Pamatpreces
20.gs. 80.gadi	Ekonomiskā labklājība	IKP izaugsme uz vienu iedzīvotāju Nemonetāro faktoru svarīgums
20.gs. 90.gadi 21.gs. pirmā desmitgade	Indivīdu attīstība un iespējas Vispārējās tiesības, iztikas līdzekļi, brīvība	Cilvēces ilgtspējīga attīstība Tūkstošgades attīstības mērķi: riski un tiesības

Avots: autores veidots pēc Sumner (2004)⁹⁶ un Latviete (2013)⁹⁷

Sākotnēji labklājība tika definēta no ekonomiskā viedokļa, novērtējot attīstības tempus ar ekonomiskajiem rādītājiem, piemēram, IKP izaugsmes temps, IKP pieaugums uz vienu cilvēku. Pilnveidojot labklājības jēdzienu un papildinot to ar sociāli nozīmīgām vajadzībām, mainījušies arī labklājības novērtēšanas rādītāji. Lielāks uzsvars tiek likts uz dažādiem iedzīvotāju attīstību raksturojošiem kritērijiem, kas saistās ar tādu salikto rādītāju kā tautas attīstības indeksa izmantošanu.

Sociologi, ekonomisti un politologi apskata atšķirības dzīves apstākļos kā tiešus dzīves kvalitātes mērījumus, atstājot novārtā subjektīvos rādītājus. Ekonomisti bieži pievēršas tādiem mainīgajiem kā iekšzemes kopprodukts, uzskatot, ka ienākumi norāda uz indivīda dzīves kvalitāti. Patiešām, ienākumi korelē ar tādiem mainīgajiem kā veselība, ilga dzīvotspēja un garīgā veselība⁹⁸. Sociologi un politologi analizē tos papildus objektīvos indikatorus, ko nepēta ekonomisti. Piemēram, viņi novērtē tādus mainīgos kā zīdaiņu mirstība, vienādas

⁹⁴Lucas, R.E., Clark, A.E., Georgellis, Y. Unemployment alters the set point for life satisfaction. *Psychological Science*. 2004, 15, 8–13. ISSN 1939-1315.

⁹⁵ Sumner, A. Economic Well-being and Non-economic Well-being. *A Review of the Meaning and Measurement of Poverty*. 2004, 30(49), 33-50. ISSN 1364-9213.

⁹⁶ turpat

⁹⁷ Latviete, I. Eiropas Sociālā fonda finansējums labklājības nozarei Latvijas reģionos. Promocijas darbs. Jelgava: [LLU], 2013. 128 lpp.

⁹⁸Diener, E., Diener, C. The Wealth of Nations Revisited: Income and Quality of Life. *Social Indicators Research*. 1995, 36 (3), 275–286. ISSN 0303-8300.

izglītības iespējas, dzīvotspēja un noziedzības līmenis, lai noteiktu dzīves kvalitāti konkrētās sabiedrībās⁹⁹. Sociologi ir pētījuši arī laimi, dzīves kvalitāti un veikuši pētījumus, lai noteiktu to, kā demogrāfiskie faktori, tādi kā ienākumi un laulība, ietekmē subjektīvo labklājības izjūtu¹⁰⁰. Ekonomisti sadarbībā ar psihologiem ir izveidojuši vairākus objektīvos, subjektīvos un jauktos labklājības izpētes indeksus. Piemēram, 90. gados radītais Demogrāfiskais labklājības indekss (*Demographics Index of Well-Being (ADIOW)*)¹⁰¹, Dīnera dzīves kvalitātes indikatori (*Diener's Quality Of Life indicators (DIQOL)*)¹⁰², Vīnhovena laimes skala (*Veenhoven's Happy Life-Expectancy Scale*)¹⁰³, Kamminsa dzīves kvalitātes universālā skala” (*Comprehensive Quality of Life Scale (ComQol)*)¹⁰⁴ u.c.

OECD piedāvā Labākas dzīves indeksu (*Better Life Index*), kurā tiek apkopoti rādītāji par OECD valstīm 11 dimensijās: mājoklis, ienākumi, nodarbinātība, kopiena, izglītība, vide, sabiedrības iesaiste, veselība, dzīves apmierinātība, drošība, darba-ārpusdarba līdzsvars¹⁰⁵ (skat. 1.2.tabulu).

1.2.tabula

OECD izstrādātā Labākas dzīves indeksa sastāvdaļas

Labklājības dimensija	Rādītāji
Mājoklis	Iedzīvotāju īpatsvars, kuriem ir mājoklis bez ērtībām, % Ienākumu īpatsvars gadā, kuru tērē mājokļa uzturēšanai, % Istabu skaits uz 1 iedzīvotāju
Ienākumi	Vidējais mājsaimniecību neto koriģētais izmantojamais ienākums uz vienu iedzīvotāju, USD Mājsaimniecību neto finansiālā bagātība, USD
Nodarbinātība	Nodarbinātības līmenis (15-64), % Darba tirgus nedrošība (sagaidāmie peļņas zaudējumi), % no iepriekšējie ienākumiem Ilgtermiņa bezdarba līmenis, % Personīgie ienākumi, USD
Kopiena	Iedzīvotāju īpatsvars, kuri uzskata, ka viņiem ir uz ko paļauties grūtā brīdī, %
Izglītība	Iedzīvotāju īpatsvars ar vismaz vidējo izglītību (25-64), % Vidējais skolēnu vērtējums pēc PISA pētījuma, punkti Vidējais sagaidāmais izglītošanas ilgums, gadi Vidējā iedzīvotāju iesaiste normatīvo aktu izstrādē, punkti
Vide	Gaisa kvalitātes rādītājs, piesārņojuma daļiņu īpatsvars (mg uz m ³ gaisa) Apmierinātība ar dzeramā ūdens kvalitāti, % no dzīvotāju skaita
Sabiedrības iesaiste	Dalība vēlēšanās, % no iedzīvotāju skaita

⁹⁹Diener, E., & Suh, E. Measuring Quality of Life: Economic, Social, and Subjective Indicators. *Social Indicators Research*. 1997, 40(5), 189–216. ISSN: 0303-8300.

¹⁰⁰Bradburn, N.M. *The Structure of Psychological Well-being*. Chicago: Aldine, 1969. 156 pp. ISSN: 1939-1315.

¹⁰¹Hagerty, M.R., Cummins, R.A. Quality of Life Indexes for National Policy: Review and Agenda for Research. *Social Indicators Research*. 2001, 55(1), 1-96. ISSN 1326-2173.

¹⁰²Diener, E. A Value Based Index for Measuring National Quality of Life. *Social Indicators Research*. 1995, 36(2), 107-127. ISSN 1573-0921.

¹⁰³Veenhoven, R. *Questions on Happiness: Classical Topics, Modern Answers, Blind Spots*. London: Pergamon Press, 1991. 591 pp. ISBN 978-94-007-24204.

¹⁰⁴Cummins, R.A. Proxy responding for Subjective Well-being: A Review. *International Review of Research in Mental Retardation*. 2002, 25(6), 183-207. ISSN 1326-2173.

¹⁰⁵How's Life? 2015. Measuring Well-being [tiešsaiste]. OECD, 2015 [skatīts 2016.gada 27.jūlijā]. Pieejams: <http://www.ifuturo.org/documentacion/how%20life%202015.pdf>

Veselība	Paredzētais mūža ilgums piedzimstot, gadi Iedzīvotāju īpatsvars, kuri savu veselību vērtē ar vismaz „labi”, %
Dzīves apmierinātība	Apmierinātība ar dzīvi skalā no 0 līdz 10 (pašvērtējums)
Drošība	Iedzīvotāju īpatsvars, kuri jūtas droši pa nakti staigājot savas dzīvesvietas apkaimē, % Slepkavību skaits uz 1000 iedz.
Darba-ārpusdarba līdzsvars	Iedzīvotāju īpatsvars, kuri nedēļā strādā vairāk par 50 stundām, % Stundu skaits, kas veltīts atpūtai, stundas

Avots: OECD (2015)¹⁰⁶

Latvijas pētnieki arī piedāvā dažādus labklājības indikatorus, piemētam, pētniece Lavriņenko piedāvājusi Iedzīvotāju dzīves līmeņa vērtējuma integrālo indikatoru un savos pētījumos secina, ka Latvijā ir nopietnas demogrāfiska rakstura problēmas, kas negatīvi ietekmē dzīves līmeni, jo uzrāda vienu no zemākajiem rādītājiem Austrumeiropā¹⁰⁷.

Ideja mērīt kopienas labklājību ir samērā jauna – tā attīstījās 20.gs. 80.-90.gados, to ietekmēja iepriekš minētās starptautiskās aktivitātes, kā arī vietējā mēroga aktīvākie komersanti, aktīvisti, vietējie politiķi u.c., kuri vēlējās attīstīt pieejas, kā var iegūt informāciju vietējā līmeņa lēmuma pieņemšanas procesos. Šī ideja par labklājības līmeņa indikatoriem fokusējas no augšupvērstas (*top down*) labklājības, dzīves kvalitātes un ilgtspējības uz lejupvērstu (*bottom up*) pieeju, uzsverot demokrātisko piedalīšanos un pilnvarošanu, attīstot vietējo saprašānu par labklājību un tās mēru¹⁰⁸.

Vēl pašvaldības lomas palielināšanās labklājības līmeņa mērīšanā ir saistāma ar šādiem aspektiem:

- dažādu funkciju un programmu nodošana vietējam līmenim (t.sk. sociālās programmas);
- nepieciešamība izmērīt „Agenda 21” rezultātus;
- pēdējo gadu uzsvars uz labākiem izpildījuma un atbildības rādītājiem (mērot rezultātus kādām sociālajām programmām)¹⁰⁹.

Galvenie principi ilgtspējīgai kopienas attīstībai:

- ilgtspējīga dabas resursu izmantošana, lai apmierinātu cilvēku vajadzības;
- saiknes uzsvēršana starp vidi, ekonomiku un sociālo jomu;
- risināt apkārtējās vides ainavisko izskatu;
- nodrošināt labklājību visiem sabiedrības dalībniekiem;
- ņemt vērā nākamo paaudžu vajadzību apmierināšanu;

¹⁰⁶ How's Life? 2015. Measuring Well-being [tiešsaiste]. OECD, 2015 [skatīts 2016.gada 27.jūlijā]. Pieejams: <http://www.ifuturo.org/documentacion/hows%20life%202015.pdf>

¹⁰⁷ Lavriņenko, O. Centrāleiropas un Austrumeiropas iedzīvotāju dzīves līmeņa veidošanās atšķirību pētīšana pa reģioniem. Promocijas darbs. Daugavpils: [DU], 2014. 126 lpp.

¹⁰⁸ Gahin, R., Paterson, C. Community Indicators: Past, Present, and Future. *National Civic Review*. 2001, 90(4), 347-360. ISSN 1557-5330.

¹⁰⁹ Gahin, R., Paterson, C. Community Indicators: Past, Present, and Future. *National Civic Review*. 2001, 90(4), 347-360. ISSN 1557-5330.

- veicināt līdzdalību, radošumu un toleranci;
- lēmumu pilnvarošana kopienas locekļiem, lai veicinātu efektīvu lēmumu pieņemšanu;
- taisnīga piekļuve resursiem, zināšanām un iespējām;
- sadarbība starp visām ieinteresētajām pusēm, lai izstrādātu pasākumus, kas ir videi draudzīgi, finansiāli dzīvotspējīgi un sociāli atbildīgi;
- negatīvas ietekmes novēršana uz citām kopienām no izvēlētajām aktivitātēm¹¹⁰.

Kopumā jāsecina, ka pētījuma metodika vietējā līmenī nav attīstījusies tik daudz kā labklājības novērtēšana nacionālajā līmenī, līdz ar to tas ir pamatojums darba laikā piedāvāt labklājības novērtēšanas metodiku pašvaldībām.

1.1.5. Labklājības nodrošināšana vietējā līmenī

Pēdējās desmitgadēs tiek uzsvērta vietējas pārvaldības nozīme iedzīvotāju labklājības veicināšanā, jo tieši vietējai pārvaldībai pretēji reģionālajai vai nacionālajai ir tiešas saiknes ar iedzīvotāju – gan informatīvas, gan finansiālas, līdz ar to aktuāls ir jautājums par šo saikņu stiprināšanu, ieviešot līdzatbildības pieeju pašvaldībai svarīgu lēmumu pieņemšanā un sabiedrības iesaistīšanu pašvaldības aktuālu jautājumu risināšanā.

Sabiedrības labklājība pašvaldībā var tikt saprasta, skatoties no objektīviem apstākļiem (piemēram, piesārņojuma līmenis) un/ vai subjektīvās šo nosacījumu uztveres (piemēram, viedoklis par šo piesārņojumu). Labklājību var vērtēt kā procesu (piemēram, kā/ kāpēc ir izveidojies esošais labklājības līmenis, koncentrējoties uz pārmaiņām) un rezultātu (kāds tagad ir labklājības līmenis). Labklājību var noteikt, izmantojot vai nu kvalitatīvos (piemēram, intervijas) vai kvantitatīvos (piemēram, statistika) datu avotus. Kopienas labklājība rodas no kombinācijas – kādi ir sabiedrības resursi, kā tā var ietekmēt labklājību, kā sabiedrība domā par to, kas tā ir¹¹¹.

OECD piedāvā savu struktūru labklājības novērtēšanai reģionālā un vietējā līmenī. Tiek piedāvāti indikatori, kas raksturo gan materiālos apstākļus, gan dzīves kvalitāti (skat. 1.3.tabulu).

1.3.tabula

OECD piedāvātie indikatori labklājības izpētē reģionālā un vietējā līmenī

	Dimensijas	Reģionālie/ vietējie indikatori
Materiālie	Ienākumi	Mājsaimniecību koriģētie izmantojamie ienākumi

¹¹⁰Rogers, M., Ryan, R. The Triple Bottom Line for Sustainable Community Development. *Local Environment*. 2001, 6(3), 279-289. ISSN 2071-1050.

¹¹¹McGregor, F., Allister, F. *Researching Well-being: From Concepts to Methodology*. New York: Cambridge University Press, 2007. 316 pp. ISSN: 1368-4310.

apstākļi		Džini koeficients mājsaimniecībām
	Darbs	Nodarbinātības līmenis Ilgstošais bezdarba līmenis
	Mājoklis	Istabu skaits personai
Dzīves kvalitāte	Veselība	Paredzamais dzīves ilgums piedzimstot Vecuma koriģēts mirstības līmenis
	Izglītība un prasmes	Izglītības līmenis Skolēnu kognitīvās prasmes (PISA pētījums)
	Vides kvalitāte	Gaisa kvalitātes rādītājs Pārstrādājamo atkritumu īpatsvars Mežu un veģetācijas zaudējums
	Personīgā drošība	Slepkaivību līmenis Auto zādzību līmenis Transporta negadījumu mirstības līmenis
	Pilsoņu iesaistīšanās un pārvaldība	Vēlētāju aktivitāte
	Pakalpojumu pieejamība	Platjoslas interneta pieslēgums Vidējais attālums līdz tuvākai slimnīcai Neapmierinātu medicīnisko pakalpojumu līmenis
	Darba-ārpusdarba aktivitāšu līdzsvars	Nav pieejams
	Sociālās saites	Nav pieejams
	Subjektīvā labklājība	Nav pieejams

Avots: OECD (2015)¹¹²

Šādi rādītāji tie piedāvāti, jo tie spēj attēlot labklājību no dažādām pusēm, ņemot vērā katras vietas apstākļus. OECD pētnieki uzskata, ka būtu nepieciešams tādus vietas raksturojošas dimensijas kā ienākumu līmenis, darba un mājokļa nodrošinājums. Savukārt sabiedrības dzīves kvalitāti vislabāk varētu raksturot veselība, izglītība, vides kvalitāte, drošība, pilsoņu iesaistīšanās pakāpe, pakalpojumu pieejamība, kā arī darba-ārpusdarba aktivitāšu līdzsvars, sociālās saites un subjektīvā labklājība. Diemžēl šīm pēdējām trim jomām OECD vēl nepiedāvā konkrētus rādītājus vietējā līmenī – tikai nacionālā līmenī. Piemēram, labklājības dimensiju „Darba-ārpusdarba aktivitātes” nacionālā līmenī tiek piedāvāts mērīt ar rādītāju „Laiks, kas veltīts atpūtai”. Tomēr OECD eksperti norāda, ka noris diskusijas par konkrētu rādītāju ietveršanu, kas varētu raksturot labklājību vietējā vai nacionālajā līmenī. Tāpat tie norāda, ka arī pastāv problēmas ar esošajiem izvirzītajiem rādītājiem, jo ne visi tiek aprēķināti pašvaldību līmenī (lielās valstīs tie tiek rēķināti apgabalu līmenī), piemēram, skolēnu kognitīvās prasmes PISA pētījuma ietvaros. Tāpat rādītāji nav pieejami visās valstīs¹¹³.

Analizējot dažādu valstu pieredzi labklājības indikatoru izvēlē vietējā līmenī, būtu izceļamas vairākas valstis. Piemēram, Dānijā nacionālās un reģionālās veselības organizācijas veic aptauju „Kā Tev iet?” no 2010.gada, lai iegūtu informāciju par labklājības līmeni, dzīvesveidu, veselību un slimībām pieaugošo vidū. Lielākā daļa datu ir pieejama vietējo

¹¹² turpat

¹¹³ How's Life? 2015. Measuring Well-being [tiešsaiste]. OECD, 2015 [skatīts 2016.gada 27.jūlijā]. Pieejams: <http://www.ifuturo.org/documentacion/hows%20life%202015.pdf>

pašvaldību līmenī un ir integrējamas ar administratīvajiem datiem, lai pārvēstu tos konkrētajās aktivitātēs rīcības plānos veselības jomā nacionālā, reģionālā un vietējā līmenī. Savukārt Francijas Nacionālā statistikas pārvalde 2015.gadā publicējusi ziņojumu par dzīves kvalitāti teritoriālā līmenī, identificējot 27 rādītājus 13 labklājības dimensijās, kas potenciāli ir pieejami pašvaldības līmenī. Šos rādītājus iegūst kā no oficiālās statistikas datiem, tā no vietējām aptaujām. Ungārijā Reģionālās attīstības un telpiskās plānošanas informācijas sistēma integrē statistikas, ģeogrāfijas un politikas datus no dažādiem avotiem, lai nodrošinātu pierādījumus dažādos teritoriālos līmeņos. Šajā sistēmā var sagatavot teritoriālās attīstības programmas un sekot līdzi to ietekmei dažādos Ungārijas reģionos. Tāpat tā piedāvā pamatu Reģionālās attīstības monitoringa un novērtēšanas sistēmai, kas piedāvā kopējo ietvaru telpiskajam monitoringam un aktivitāšu novērtēšanai, ietverot indikatorus dažādos teritoriālos līmeņos. Itālijā 2014. un 2015.gadā Itālijas Nacionālais statistikas institūts publicējis ziņojumu par ilgtspējīgu labklājību pilsētās. Šajā projektā tika izmantoti dati no pašvaldībām, tautas skaitīšanas, kā arī citiem pētījumiem. Kopumā pētījumā tika piedāvāti dati par 29 lielajām Itālijas pilsētām, kuras tika analizētas pēc 65 dažādiem labklājību raksturojošiem rādītājiem (11 labklājības dimensijas). Pētījuma rezultāti tika analizēti un prezentēti iedzīvotājiem pašvaldībās¹¹⁴.

Vietējo kopienu labklājības indikatori tiek saukti arī par standartiem (*benchmarks*), svarīgām iezīmēm (*vital signs*), tie tiek plaši izmantoti nacionālā līmeņa pārvaldībās, pilsētu un lauku līmenī¹¹⁵. ASV vairāk nekā 200 pašvaldību izmanto dažādus vietējā līmeņa labklājības rādītājus, kā, piemēram, Floridā tiek lietota Domes dzīves kvalitātes indikatoru programma, kura piedāvā 100 labklājības rādītājus, kuri tiek iedalīti deviņos blokos - izglītība, ekonomika, daba, sociālā vide, kultūra, veselība, pārvaldība, transportēšana un drošība¹¹⁶. Šo indikatoru mērķis ir nodrošināt, kā efektīvi pārveidot zināšanas un saistības darbībās, lai sasniegtu vēlamās pārmaiņas kopienas labklājībā.

Rādītāji ir svarīgi dažādu iemeslu dēļ - tie piedāvā iespēju veicināt demokrātisku līdzdalību kopienas mērķu formulēšanā, novērtēt progresu šo mērķu sasniegšanā, izprast un koncentrēt uzmanību uz kopienas prioritātēm, nodrošināt atgriezeniskās saites un atbildības mehānismu lēmumu pieņēmējiem, kā arī aktīvi izvēlēties nākotnes vēlamos rezultātus. Veicot darbības, kas vērstas uz kopienas nākotnes labklājības redzējumu un izvēloties rādītājus, kas var izvērtēt gan pašreizējo un nākotnes labklājības stāvokli, kopienai paveras lieliskas iespējas

¹¹⁴ How's Life? 2015. Measuring Well-being [tiešsaiste]. OECD, 2015 [skatīts 2016.gada 27.jūlijā]. Pieejams: <http://www.ifuturo.org/documentacion/hows%20life%202015.pdf>

¹¹⁵ Ramos, O. T., Jones, K. Comprehensive Community Indicator Systems. *National Civic Review*. 2005, 3, 74-77. ISSN 1831-9424.

¹¹⁶ *Community indicators* [tiešsaiste]. Florida: JCCI, 2010 [skatīts 2016.gada 26.martā]. Pieejams: <http://www.jcci.org/indicators>

skaidri formulēt savas vērtības un mērķus, kā arī sekmēt sabiedrības iesaistīšanos. Tas, ka iedzīvotāji paši izvēlas rādītājus, ir īstena demokrātiska iespēja, ka uzsver tautas sabiedrības līdzdalību¹¹⁷.

Austrālijā, Viktorijas apgabalā, piecās nelielās blakus pašvaldībās reģiona attīstības projekta ietvaros tika realizēts projekts, lai uzlabotu pašvaldību labklājības līmeni. Šim nolūkam tika izveidots Ilgstpējīgu reģiona kopienu centrs. Veicot aptauju, kopienas identificēja, ka šim centram būtu jāfokusējas uz šādām piecām labklājību raksturojošām iezīmēm:

- kopienas veidošanas veicināšana;
- iesaistīšanās pilsoniskajā dzīvē;
- nodarbinātības, ražošanas un tūrisma veicināšana;
- vides ilgtspējība;
- infrastruktūras veicināšana.

Izmantojot trīskārtēju izmaksu aprēķina auditu (*triple bottom line audit approach*), tika arī izvirzīti principi, pēc kuriem strādāt, lai realizētu nosaukto labklājības iezīmju veicināšanu (vietējo resursu izmantošana, plašu iedzīvotāju grupu iesaistīšanās, pašvaldības profila paplašināšanās utt.). Tālāk, novērtējot visus vietējos resursus (t.sk. uzņēmējdarbības bāzi), tika secināts, ka ir samērā daudz dažādu potenciāli iesaistāmo pušu, kuri varētu sniegt pienesumu labklājības paaugstināšanai. Tādējādi, aktīvi strādājot ar šīm identificētām pusēm, tika panākts, ka bez lielu līdzekļu ieguldīšanas tika paaugstināta pašvaldību labklājība, ko pierādīja pēc pieciem gadiem veiktā atkārtotā aptauja par iedzīvotāju labklājību¹¹⁸.

Analizējot pašvaldības nozīmi labklājības pētīšanā, dažādos pētījumos tiek analizētas attiecības starp vietējo vidi un cilvēku sociālo izdevumu izvēli. Šāds pētījums tika veikts Zviedrijā, kurā izpētes vienība bija pašvaldība, un analīzes pamatā bija aptaujas dati (n = 5324) un pašvaldību līmeņa statistikas dati. Tika izmantota daudzlīmeņu modelēšana, lai apstrādātu datus abos līmeņos vienlaicīgi. Tika ierosināts, ka sociālo risku klātbūtne vietējā sabiedrībā ietekmē to, vai personas ir gatavas atbalstīt augstus sociālos izdevumus. Tiek apgalvots, ka noteiktu sociālo risku savstarpējais raksturs, kā, piemēram, vietējais bezdarba līmenis, iedzīvotāju skaita samazināšanās un darba tirgus struktūra, ir svarīgs faktors, kas izskaidro kontekstuālo ietekmi uz sociālo izdevumu izvēlēm. Rezultāti liecina, ka sociālo risku izplatība pašvaldībās, kas cieš no bezdarba, kurās ir slikta veselības aprūpe, iedzīvotāju

---

¹¹⁷*Indicators of Sustainable Community: A status Report on Long-term Cultural, Economic and Environmental Health for Seattle/King County* [tiešsaiste]. Sustainable Seattle, 1998 [skatīts 2016.gada 26.martā]. Pieejams: <http://www.sustainableseattle.org/Programs/RegionalIndicators/1998IndicatorsRpt.pdf>

¹¹⁸Rogers, M., Ryan, R. The Triple Bottom Line for Sustainable Community Development. *Local Environment*. 2001, 6(3), 279-289. ISSN 2071-1050.

skaita samazināšanās, zema nodokļu bāze un kur dominē lauksaimniecība un ražošana, ietekmē vietējo iedzīvotāju gatavību atbalstīt sociālos izdevumus¹¹⁹. Šis secinājums arī liecina, ka, iespējams, ne tikai kontekstuālā ietekme uz politisko attieksmi ierobežo starppersonu mijiedarbību, kā bieži teikts iepriekšējos pētījumus.

Ņemot vērā iepriekš minēto, pašvaldības labklājību vajadzētu pētīt ne tikai no ierastajiem ekonomikas rādītājiem, bet arī jāiekļauj sociālie un vides rādītāji.

Savukārt citā pētījumā, ko izstrādājuši zviedri Johansons, Svedungs un Andersons¹²⁰, ir veikta analīze par to, kādi ir mūsdienu riski sabiedrības attīstības plānošanā Zviedrijā. Pētījuma objekts ir pašvaldības visaptverošie ģenerālplāna dokumenti. Pētījuma mērķis bija radīt aprakstošu pārskatu par riskiem attiecībā uz veselību, drošību, kas tika aplūkoti pašvaldības visaptveroša ģenerālplāna un citu plānošanas dokumentu skatījumā, kas tika sagatavoti un apstiprināti dažādās Zviedrijas pašvaldībās. Kā papildu mērķis tika arī izvirzīta risku analīze, lai noskaidrotu, kādi riski pastāv un kā tiek mazināta to ietekme nākotnē. Rezultāti liecina, ka plāni ietver dažādas vīzijas un stratēģijas, un ierosinātie uzlabojumi attiecas uz risku samazināšanu, lai nodrošinātu ilgtspējīgu, drošu un stabilu pašvaldību pārvaldību. Tomēr ikdienas riskiem pievērš mazāk uzmanības nekā katastrofālajiem riskiem, kuriem ir zema varbūtība un lielas sekas. Integrācijai un risku pārvaldībai ir nepieciešams pievērst vairāk uzmanības plānošanas procesos, norādot, kādā veidā būtu jāiesaistās sabiedrībai. Tiek arī secināts, ka vēl ir nepieciešams noteikt un attīstīt plānošanas procesu attiecībā uz vadības riskiem no dažādām perspektīvām, kā arī īpašu uzmanību ir jāpievērš "kopīgiem draudiem".

Savukārt Bouldings un Wamplers¹²¹ ir pārliecināti, ka līdzdalība pārvaldībā tiek veidota, lai uzlabotu pārvaldi un demokrātijas kvalitāti, veidojot dzīvotspējīgu ciklu, lai uzlabotu labklājību iedzīvotājiem, kas atrodas nabadzības situācijā. Tomēr ir maz empīrisku pierādījumu šīm attiecībām. Brazīlijā tika veikts pētījums 220 lielākajām pilsētām, kur tika novērtēts, vai līdzdalība budžeta pieņemšanas programmā ir saistīta ar izmaiņām sociālos izdevumos vai izmaiņām vairākos labklājības rādītājos. Tika secināts, ka pašvaldības ar līdzdalību budžeta sastādīšanā tērē nelielu daļu sava budžeta veselības un izglītības programmām, bet ir maz pierādījumu tam, ka šī budžeta prioritāšu maiņa ietekmē izmērāmus rezultātus.

---

¹¹⁹ Seva, I.J. Local Contexts, Social Risks and Social Spending Preferences: A Multi-Level Approach. *Acta Sociologica*. 2009, 3(52), 249-262. ISSN 1104-2508.

¹²⁰ Johansson, A.C.H., Svedung, I. and Andersson, R. Management of Risks in Societal Planning – an Analysis of Scope and Variety of Health, Safety and Security Issues in Municipality Planning Documents. *Safety Science*. 2006, 8(44), 675-688.

¹²¹ Boulding, C., Wampler, B. Voice, Votes, and Resources: Evaluating the Effect of Participatory Democracy on Well-being. *World Development*. 2010, 1, 125-135. ISSN: 2177-9015.

1.5.att. Pašvaldības ietekme uz iedzīvotāju labklājību no sociālo institūtu skatupunkta

Avots: autores veidots attēls, izmantojot Zepa un Zobena (1996)¹²²

Ja vērtē pašvaldības nozīmi labklājības nodrošināšanā no socioloģijas viedokļa, secinām ka pašvaldības ir viens no svarīgākajiem sociālajiem institūtiem¹²³ līdztekus citiem sociālajiem institūtiem, kā ģimene, kultūras un ekonomiskajām institūcijām. Pie tam pašvaldības apvieno un kontrolē dažādus sociālos institūtus, piemēram, veselības, izglītības, vides, sociālās u.c. institūcijas. Šo sociālo institūtu kopsakarības redzamas 1.5.attēlā.

Līdz ar to turpmākajās nodaļās ņemts vērā, ka labklājības nodrošināšana pašvaldībās ir saistīta arī ar iedzīvotāju iesaistīšanos lēmumu pieņemšanā, kā arī ar pilsoniskās aktivitātes palielināšanos.

1.2. Pašvaldības jēdzienu salīdzinājums un pašvaldības pārvaldes teoriju apskats

Pašvaldības definīcija sniegta Eiropas Vietējo pašvaldību hartā, kuras 3.pants nosaka, ka vietējā pašvaldība nozīmē vietējo varu tiesības un spēju likuma robežās regulēt un vadīt nozīmīgu publisko lietu daļu uz savu atbildību un vietējo iedzīvotāju interesēs. Šīs tiesības realizē padomes vai vēlētajū sapulces, kuru locekļus brīvi ievēl, aizklāti balsojot, uz tiešu, vienlīdzīgu un vispārēju vēlēšanu tiesību pamata, kurām var būt padotas izpildinstitūcijas. Šis

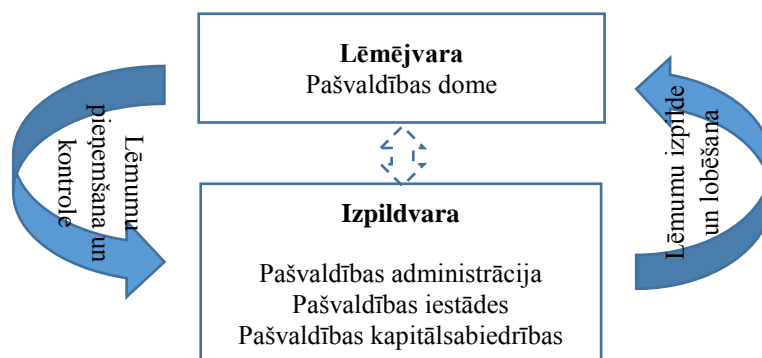
¹²² Zepa, B., Zobena A. (red.) Cilvēks un dzīve socioloģijas skatījumā. Rīga: Latvijas Universitātes Socioloģijas katedra, 1996. 208 lpp. ISBN 9984-675-78-5.

¹²³ Ar sociālo institūtu jāsaprot noturīgu organizētas vispārpieņemtas cilvēki mijiedarbības formas, kuru uzdevums ir pildīt noteiktas funkcijas sabiedrībā. Katram sociālam institūtam piemīt noteikts savdabīgs cilvēku uzvedības un lomu kopums, kas nodrošina noteikto sociālo funkciju izpildi (Zepa, B., Zobena A. *Cilvēks un dzīve socioloģijas skatījumā*. Rīga: Latvijas Universitātes Socioloģijas katedra, 1996. 208 lpp. ISBN 9984-675-78-5).

princips nekādā veidā neietekmē tiesības izmantot pilsoņu sapulces, referendumus un jebkuras citas pilsoņu tiešās līdzdalības formas, kur to atļauj likums¹²⁴. Latvija ratificēja šo hartu ar 1996. gada 22. februāra likumu “Par 1985. gada 15. oktobra Eiropas Vietējo pašvaldību hartu”. Hartai ir augstāks juridiskais spēks nekā jebkuram nacionālajam tiesību aktam. Citas definīcijas ir spēkā tiktāl, ciktāl tās nav pretrunā ar hartu.

Savukārt likuma „Par pašvaldībām” 3.pantā ir sniegta šāda definīcija: vietējā pašvaldība ir vietējā pārvalde, kas ar pilsoņu vēlētas pārstāvniecības — domes — un tās izveidoto institūciju un iestāžu starpniecību nodrošina likumos noteikto funkciju, kā arī šajā likumā paredzētajā kārtībā Ministru kabineta doto uzdevumu un pašvaldības brīvprātīgo iniciatīvu izpildi, ievērojot valsts un attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāju intereses¹²⁵. Valsts pārvaldes iekārtas likuma 1.pantā dots skaidrojums: “Atvasināta publiska persona – pašvaldība vai cita ar likumu vai uz likuma pamata izveidota publiska persona. Tai ar likumu piešķirta sava autonoma kompetence, kas ietver arī sava budžeta veidošanu un apstiprināšanu. Tai var būt sava manta.” Savukārt šā paša likuma 8. panta ceturtā daļa paskaidro, ka “pašvaldība, pildot valsts pārvaldes funkcijas, kas saskaņā ar likumu nodotas tās autonomā kompetencē, atrodas Ministru kabineta pārraudzībā likumā “Par pašvaldībām” noteiktajā kārtībā un apjomā”. Atvasināšana no valsts nozīmē, ka pašvaldības tiesību apjomu nosaka valsts ar saviem likumiem. Tas nav pretrunā ar hartu, taču nenozīmē, ka pašvaldība, pildot pašvaldībai raksturīgās funkcijas, būtu padota valstij. Valsts tikai pārrauga pašvaldības patstāvīgās darbības likumību¹²⁶.

Pašvaldības lēmējvaru īsteno pašvaldības dome, kas sastāv no deputātiem, kas pieņem lēmumus un nodrošina to izpildes kontroli. Savukārt izpildvaru īsteno pašvaldības administrācija, dažādas pašvaldības iestādes un kapitālsabiedrības, kuras nodrošina domes pieņemto lēmumu izpildi. Pašvaldības darba organizācija redzama 1.6.attēlā.

¹²⁴ Eiropas vietējo pašvaldību harta. Eiropas Padome, Nr. 122, Strasbūra. Pieņemta 1985.gada 15.oktobrī.

¹²⁵ LR likums „Par pašvaldībām”, *Latvijas Vēstnesis*, 1994.gada 9.jūnijs, Nr. 61.

¹²⁶ LR likums „Valsts pārvaldes iekārta likums”, *Latvijas Vēstnesis*, 2002.gada 21.jūnijs, Nr. 94.

1.6.att. Pašvaldības darba organizācija Latvijā

Avots: autores veidots attēls, izmantojot likumu „Par pašvaldībām”¹²⁷

Varas subjekts (tas, kam pieder vara pašvaldībā) ir teritorijas iedzīvotāju kopums, ko dēvē arī ar teritoriālo kopieni. Pašvaldība nozīmē teritoriālās kopienas tiesības un spēju patstāvīgi pārvaldīt savas teritorijas iedzīvotājiem nozīmīgus jautājumus. Šīs tiesības var ierobežot vienīgi Satversme vai likums. Teritoriālās kopienas politiku nosaka vēlētajī, izvēloties savus pārstāvjus jeb deputātus. Daļu no lēmumiem deputāti veic pašvaldības vārdā, otru daļu – valsts vārdā. Pašvaldības būtība saistās ar pirmā veida lēmumiem un to izpildi, jo šo lēmumu leģitimitāti nosaka pašvaldības domes vēlēšanas. Otrā veida lēmumus pašvaldība pieņem un īsteno kā valsts palīgs (pārstāvis, aģents). Tas tiek darīts, lai samazinātu valsts izdevumus un sagādātu teritorijas iedzīvotājiem lielākas ērtības^{128,129}.

Vispārējā deklarācijā un Eiropas hartā par vietējām pašvaldībām ir uzsvērts, ka, ievērojot nacionālos normatīvos tiesību aktus, pašvaldības var noteikt pašas savas iekšējās administratīvās struktūras atbilstoši specifiskām vietējām īpatnībām un vajadzībām, lai īstenotu efektīvu pārvaldi. Turpat ir arī minēts, ka pašvaldību personāla speciālistiem ir jābūt augsti kvalificētiem, pieredzējušiem kompetentiem. Vietējo pašvaldību darbiniekiem darba apstākļiem un apmācību iespējām jābūt tādā līmenī, lai radītu vilinošas karjeras perspektīvas. Centrālajai valdībai jāsekmē karjeras perspektīvas un stimulēšanas sistēmas vietējās pašvaldībās¹³⁰.

Pašvaldības pārvaldes organizācijas formām ir raksturīga liela dažādība, pamatā izšķir piecus galvenos formu tipus:

- 1) **Mērs – padome.** Šī ir viena no izplatītākajām formām visā pasaulē, t.sk. Latvijā. Šai formai ir divas galvenās apakšformas: „vājš” mērs-padome un „stiprs” mērs-padome. Sistēma „vājš” mērs-padome lielā mērā saglabā pašvaldības pārvaldes angļu modeli, proti, tai ir raksturīga „stipra” padome, kas pilda ne tikai lēmējorgāna un izpildvaras kontroles funkcijas, bet veic arī daudzus pašreizējās pārvaldes uzdevumus. Padome ieceļ arī svarīgākās pašvaldības administrācijas amatpersonas. Mēru dažkārt ievēl iedzīvotāji, bet biežāk padomes locekļi. Mēram ir stipri ierobežotas veto tiesības uz padomes lēmumiem vai to nemaz nav; arī izpildorgānu darbības koordinācijā un kontrolē mēram ir neliela nozīme. Biežāk ir sastopama sistēma „stiprs” mērs-padome, kas mēram nodrošina lielas pilnvaras kā politiskajos, tā administratīvajos jautājumos – viņš ieceļ arī svarīgākās administrācijas amatpersonas, vada un kontrolē izpildvaras

¹²⁷ LR likums „Par pašvaldībām”, *Latvijas Vēstnesis*, 1994.gada 9.jūnijs, Nr. 61.

¹²⁸ *Pašvaldības deputāta rokasgrāmata* [tiešsaiste]. Latvijas Pašvaldību savienība, 2009 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: [http://varkava.lv/upload/Logs_7_-8_2013\(1\).pdf](http://varkava.lv/upload/Logs_7_-8_2013(1).pdf)

¹²⁹ LR likums „Par pašvaldībām”, *Latvijas Vēstnesis*, 1994.gada 9.jūnijs, Nr. 61.

¹³⁰ Eiropas vietējo pašvaldību harta. Eiropas Padome, Nr. 122, Strasbūra. Pieņemta 1985.gada 15.oktobrī.

darbību, sastāda vietējā budžeta projektu, iesniedz to padomei apstiprināšanai un organizē tā izpildi. Latvijas apstākļos mēra pozīcijas ir vērtējamas kaut kur starp „vāju” un „stipru” mēru – „vāja” mēra pazīmes piemīt tāpēc, ka viņu ievēl dome (padome), nevis pilsoņi, bet „stipra” tāpēc, ka mērs ir nozīmīgākās pastāvīgās komitejas – finanšu komitejas – priekšsēdētājs.

- 2) **Padome-menedžeris.** Šī forma aizveidojās ASV 20.gs. sākumā, lietojot pašvaldības pārvaldē privātuzņēmumos uzkrāto pieredzi, izmantojot augstas klases profesionālus vadības un ekonomikas jomā. Sistēma paredz, ka padome ieceļ profesionālu menedžeri (administratoru) pašvaldības pārvaldes organizēšanai. Administrators savukārt izvēlas svarīgākās administrācijas amatpersonas, kuras padome apstiprina. Viņš gatavo un iesniedz padomei budžeta projektu, pārskatus par padomes lēmumu izpildi. Šajā sistēmā tiek ievēlēts arī mērs, bet viņa funkcijas ir galvenokārt reprezentablas. Šī sistēma ir ieviesta arī Eiropā, kas līdzīgi kā „stiprs” mērs-padome ir uzskatāma par vienu progresīvākajām sistēmām. Arī Latvijā sistēmā padome-menedžeris (izpilddirektors) ir izplatīta.
- 3) **Komisijas pārvalde.** Šī forma ir mazāk izplatīta un tai prototips ir mazo firmu pārvalde. Šajā pārvaldes formā vienā izpildorgānā apvieno lēmējvaru un izpildvaru. Tipveida variantā pašvaldības iedzīvotāji ievēl nelielu pašvaldības komisiju (parasti piecu cilvēku sastāvā), kas vienlaicīgi pilda gan pašvaldības politiskās un stratēģiskās funkcijas, gan veic izpildvaras administratīvo vadību. Katrs komisijas loceklis ir arī kādas administrācijas nodaļas vadītājs. Viens no komisijas locekļiem tiek ievēlēts par mēru, bet viņam ir ierobežotas funkcijas. Daļējs šīs pārvaldes formas elements sastopams Rīgas pašvaldībā, kur departamenti pakļaujas domes pastāvīgajām komitejām, kurās darbojas deputāti.
- 4) **Padome-valde.** Šī forma ir visai izplatīta Rietumeiropas valstīs. Tā paredz, ka deputātu padome no deputātiem ievēl skaitliski nelielu valdi. Padomes priekšsēdētājs parasti vienlaicīgi ir arī valdes priekšsēdētājs. Šī forma bija sastopama arī Latvijas pašvaldībās pirms kara un periodā no 1991. līdz 1994.gadam. Valde ir ne tikai padomes izpildinstitūcija, bet tā var pieņemt arī mazāk svarīgus lēmumus.
- 5) **Pilsētas (lauku pašvaldības) sapulce.** Ļoti mazas pašvaldībās lēmējvaras funkcijas vēlētas padomes vietā var veikt iedzīvotāju sapulce, kas ievēl izpildorgānus, pieņem lēmumus. Lai arī tā bieži ir slavēta kā izcils tiešās demokrātijas piemērs, šī forma ir izzūdoša. Šīs formas paveidu var uzskatīt iedzīvotāju pārstāvju sapulci. Atšķirībā no klasiskās iedzīvotāju sapulces tā paredz, ka sapulcē var piedalīties nevis visi vēlētāji, bet gan tikai iedzīvotāju izvirzīti pārstāvji. Latvijas teritorijā šī pašvaldības

organizācijas forma bija sastopama no 19.gs. otrās puses 20.gs. 20.gadu sākumam. Atšķirībā no klasiskā varianta Latvijā sapulču funkcijas bija daudz šaurākas, jo bez sapulces darbojās arī dome (padome)¹³¹.

Tālāk tiek apskatīta pašvaldības mēra funkcijas atkarībā no pašvaldības pārvaldes formas (skat.tab.1.4.).

Analizējot pašvaldības mēra funkcijas atkarībā no pašvaldības pārvaldes formas, jāsecina, ka visplašāk tradicionālās vadītāja funkcijas (starppersonu, informatīvā un lemjošā) mērs īsteno sistēmā „stiprs” mērs-padome. Viņam ir iespēja risināt gan politiskus, gan administratīvos jautājumus. Tomēr, ņemot vērā lielas varas koncentrēšanos mēra rokās, viņam var veidoties konflikti par padomi. Tāpat lielas varas koncentrēšanās liecina arī par korupcijas riska palielināšanos. Kā vēl vienu problēmu jāmin tas, ka ne vienmēr vienā personā izdodas apvienot gan spēcīgu politiķi, gan spēcīgu administratoru – bieži vien mērs izrāda labākas iemaņas vienā no lomām, citu atstājot novārtā.

1.4.tabula

Pašvaldības mēra funkciju analīze dažādās pašvaldības pārvaldes formās

Pašvaldības pārvaldes forma	Vadītāja funkcijas		
	Starppersonu	Informatīvā	Lemjošā
<i>Mērs-padome</i>			
<i>„vājais” mērs-padome</i>	Mazāk nozīmīga funkcija - ieceļ maznozīmīgas administrācijas amatpersonas; daudzas administrācijas amatpersonas strādā neatkarīgi	Mazāk nozīmīga funkcija – šo funkciju vairāk pilda padome	Maznozīmīga funkcija - mazas iespējas vienpersoniski pieņemt svarīgākos lēmumus; var risināt tikai operatīvus ikdienas lēmumus neatkarīgi no padomes
<i>„stiprais” mērs-padome</i>	Nozīmīga funkcija – ieceļ svarīgākās administrācijas amatpersona, vada un kontrolē administrācijas darbību	Nozīmīga funkcija – gan administratīvajā, gan politikajā skatījumā	Nozīmīga funkcija – lielākas iespējas pieņemt lēmumus par svarīgiem jautājumiem – var izmantot arī veto tiesības
<i>Padome-menedžeris (izpilddirektora)</i>	Nenozīmīga funkcija - būtībā realizē šo funkciju tikai attiecībā uz padomi, vadot tās sēdes; nerealizē šo funkciju pret izpildorgāniem – to pilda menedžeris	Mazāk nozīmīga funkcija - neliela nozīme attiecībā uz izpildorgāna un padomes informēšanu; pamatā to pilda menedžeris; pilda reprezentācijas funkciju, nodrošinot sabiedrības informēšanu	Nenozīmīga funkcija - būtībā maza ietekme uz lēmumu pieņemšanu; lēmumus pieņem padome pēc menedžera priekšlikumiem
<i>Komisijas pārvalde</i>	Nozīmīga funkcija – tikai attiecībā pret savas jomas (administrācijas) pārstāvjiem	Nozīmīga funkcija – attiecībā pret savas jomas (administrācijas) pārstāvjiem	Lēmējvara ir ierobežota, tā kā mērs ir viens no komisijas locekļiem; var pieņemt lēmumus par jomu (administrācijas nodaļu), kuru vada

¹³¹ Vanags, E., Vilka, I. *Pašvaldību darbība un attīstība*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2005. 384 lpp. ISBN 9984-770-88-5.

<i>Padome-valde</i>	Nozīmīga funkcija, jo pārstāv arī izpildvaru	Nozīmīga funkcija, jo pārstāv arī izpildvaru; informatīvā funkcija tiek īstenota ne tikai pret administrāciju, bet arī pret sabiedrību	Nozīmīga funkcija, jo ieņem gan padomes, gan valdes priekšsēdētāja funkciju; kopā ar valdes locekļiem var pieņemt vairāk vai mazāk svarīgus jautājumus
<i>Pilsētas (lauku) sapulce</i>	Netiek ievēlēts mērs	Netiek ievēlēts mērs	Netiek ievēlēts mērs

Avots: *Autores veidota tabula, izmantojot Meinzborg (1990)¹³² un Vanags un Vilka (2005)¹³³*

Savukārt, analizējot Latvijas normatīvos tiesību aktus, saskaņā ar likumu „Par pašvaldībām”¹³⁴ domes priekšsēdētājs pilda šādas funkcijas:

- 1) vada domes darbu, koordinē jautājumu izskatīšanu komitejās;
- 2) pārstāv pašvaldību attiecībās ar valsti un citām pašvaldībām;
- 3) bez īpaša pilnvarojuma pārstāv domes tiesā;
- 4) domes vārdā izdod pilnvaras, paraksta līgumus un citus juridiskos dokumentus;
- 5) vada finanšu komitejas darbu;
- 6) dod saistošus rīkojumus pašvaldības administrācijas darbiniekiem;
- 7) ierosina jautājumu izskatīšanu domē un komitejās;
- 8) sagatavo izskatīšanai domes sēdes valsts iestāžu amatpersonu iesniegumus;
- 9) atbild par tiesas spriedumu izpildi lietās, kurās viena no pusēm ir dome;
- 10) var ierosināt attiecīgajā administratīvajā teritorijā esošo vietējo valsts pārvaldes iestāžu vadītāju vai šo iestāžu amatpersonu atlaišanu no ieņemamā amata;

11) veic citus pienākumus, kas paredzēti likumos, Ministru kabineta lēmumos, attiecīgās pašvaldības nolikumā un domes lēmumos.

Pēdējās desmitgadēs, pieaugot ārējās vides mainībai, ir aktualizējies jautājums par uzņēmējdarbības principu izmantošanu pašvaldību darbībā, jo pašvaldības, salīdzinot ar valsts pārvaldes iestādēm, ir daudz elastīgākas pārmaiņu vadībā. Kopš divdesmitā gadsimta astoņdesmito gadu sākuma Eiropā un visā pasaulē šīs publiskās pārvaldes reformas ieguvušas nosaukumu „Jaunā publiskā pārvalde” (*New Public Management*). Jaunā publiskā pārvalde aptver organizacionālās struktūras, finanšu vadības, personālvadības un publisko pakalpojumu pilnveidošanu un tiek raksturota ar privātā sektora vadības metožu plašu izmantošanu valsts un pašvaldību darbībā¹³⁵.

Jaunās publiskās pārvaldes pamatprincipi ir:

¹³² Meinzborg, H. *The Manager's Job: Folklore and Facts*. Harvard: Harvard Business Press, 1990. 398 pp. ISBN-13: 978-0875848839.

¹³³ Vanags, E., Vilka, I. *Pašvaldību darbība un attīstība*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2005. 384 lpp. ISBN 9984-770-88-5.

¹³⁴ LR likums „Par pašvaldībām”, *Latvijas Vēstnesis*, 1994.gada 9.jūnijs, Nr. 61.

¹³⁵ *Vienas pieturas aģentūra pašvaldībā. Rokasgrāmata*. [Tiešsaiste]. SIF, 2011 [skatīts 2016.gada 15.martā]. [ieejams: http://www.sif.gov.lv/nodevumi/nodevumi/3211/VPA_rokasgramata.pdf]

- privātā sektora vadības metožu izmantošana;
- valsts funkciju precizēšana, pilnveidošana, dekoncentrācija un decentralizācija;
- politiķu un administratoru vadības norobežošana;
- lēmumu pieņemšanas decentralizācija finanšu vadībā un personālvadībā;
- vadības prasmes un efektivitātes pilnveidošana;
- orientācija uz rezultātu, nevis procesu;
- orientācija uz pakalpojumu lietotāju – klientu;
- izpildes kontrole un novērtēšana;
- konkurences veicināšana (starp pakalpojuma sniedzējiem);
- ārpakalpojumu izmantošana;
- sadarbība starp publisko sektoru un ar privāto sektoru;
- horizontālās un tiešās komunikācijas attīstība;
- pilsoņu iesaistīšana pārvaldes lēmumu pieņemšanā;
- pārvaldes caurspīdīguma (atklātības) palielināšana;
- informācijas tehnoloģiju ieviešana¹³⁶.

Viens no piedāvātiem principiem, kuru būtu nepieciešams ieviest pašvaldības darbībā, ir orientācija uz klientu¹³⁷. Ar jēdzienu „klients” būtu apzīmējams pašvaldības pakalpojumu saņēmējs. Pašvaldībām būtu skaidri jāapzinās savi klienti, tuvoties tiem, izzināt viņu vajadzības, sekot līdzi to aktivitātēm, uzzināt viņu viedokli par pakalpojumu kvalitāti, kā arī iesaistīt pakalpojumu veidošanā.

1.3. Vietējo pārvalžu uzdevumi labklājības nodrošināšanā institucionālā, juridiskā un administratīvā skatījumā

Pašvaldību kompetence vēstures gaitā ir pastāvīgi paplašinājusies un mainījusies, ņemot vērā tos mērķus, kas pašvaldībām attiecīgajā laika posmā bija aktuāli. Tām vienmēr bija jāspēj pielāgoties sabiedriskajam pieprasījumam. Vēsturē ir zināmi piemēri, kad pašvaldības kompetencē ietilpa gan porcelāna un tekstila ražošana, gan metālrūpniecība. Savukārt ar industrializācijas sākumu pašvaldībām aktuāli kļuva iedzīvotāju nodarbinātības jautājumi.

¹³⁶ Vanags E. Valsts pārvaldes reformas ārvalstīs un Latvijā. Rīga, Latvijas Statistikas institūts, 2007. 103 lpp. ISBN 97-89984-976-15-0.

¹³⁷ Osborne, D., Gaebler, T. *Reinventing Government: How the Entrepreneurial Spirit is Transforming the Public Sector*. New York: Addison-Wesley Publishing Co, 1992. ISBN 0452269423.

Dažādos laika posmos notikušie kari ietekmēja nepieciešamību un no tās izrietošu pienākumu pašvaldībām tās iedzīvotājus nodrošināt ar iztiku un cita veida sociālo palīdzību¹³⁸.

Valsts pārvaldes sistēmā pastāvošās administratīvi tiesiskās attiecības un valsts pārvaldes funkciju izpilde tiek regulēta ar centralizācijas un decentralizācijas, kā arī koncentrācijas un dekoncentrācijas principiem¹³⁹. Centralizācijas un decentralizācijas principi ir pamatā valsts un pašvaldību kompetences formēšanai, un to piemērošana praksē ir atkarīga no pašvaldību autonomijas pakāpes valstī, kā arī no valstī valdošās izpratnes par vietējās teritoriālās kopienas iedzīvotāju pilnvaru apjomu valstī¹⁴⁰. Savukārt koncentrācijas un dekoncentrācijas principi vairāk tiek saistīti nevis ar pašvaldību, bet ar tiešās pārvaldes iestāžu darba organizāciju¹⁴¹. Valsts un pašvaldības kompetences sadalē izšķiroša nozīme ir subsidiaritātes principam. Tāpēc pašvaldības kompetences formēšanā teorijā tiek aplūkoti tieši centralizācijas, decentralizācijas un subsidiaritātes principi:

- 1) *Subsidiaritātes princips*. Centralizācijas un decentralizācijas principu samēra meklējumiem izšķiroša nozīme ir subsidiaritātes principam, kas raksturo kompetences sadali starp dažādiem valsts pārvaldes līmeņiem¹⁴². Šis princips nozīmē, ka augstāks pārvaldes līmenis var iejaukties tikai tad, ja zemākais līmenis nespēj pienācīgā kārtā pildīt savus uzdevumus, un pretēji – šis pats princips aizliedz augstākajam līmenim iejaukties, ja zemākais līmenis spēj pienācīgā kārtā pildīt savus uzdevumus. Tomēr princips pats par sevi nevis pilnībā liedz augstākam līmenim iejaukties zemāka līmeņa kompetences īstenošanā, bet gan nosaka šīs iejaukšanās apjomu un nepieciešamo intensitāti. Līdz ar to subsidiaritāte ir saistīta ar varas sadalījumu starp dažādiem līmeņiem un pārraudzību; tā ietver funkciju un finansējuma pārdales efektivitātes pārraudzību un zināmā mērā kalpo par politikas vadlīniju. Tādējādi subsidiaritātes princips ir galvenokārt politiskas pārvaldes princips, kura mērķis ir tuvināt lēmumu pieņemšanu iedzīvotājiem. Subsidiaritāte liek paturēt prātā decentralizācijas politisko raksturu un to, ka pilnvaras vietējai varai tiek piešķirtas, nevis deleģētas^{143,144}.
Detalizētu informāciju par subsidiaritātes principu skatīt 2.4.apakšnodaļā.

---

¹³⁸ Stucka, A. Latvijas pašvaldību sistēmas pilnveidošanas aktuālie valststiesību jautājumi. Promocijas darbs. Rīga: [LU], 2012. 233 lpp.

¹³⁹ Jansone D., Reinholde I., Ulnicāne I. *Latvijas publiskā pārvalde*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2002. 118 lpp. ISBN 9789984725413.

¹⁴⁰ Stucka A. *Administratīvās tiesības*. Otrs, papildināts un pārstrādāts izdevums. Rīga: Juridiskā koledža, 2009. 110 lpp. ISBN 9984966488.

¹⁴¹ Cipeliuss, R. *Vispārējā mācība par valsti*. Rīga: AGB®, 1998. 74 lpp. ISBN 9984916979.

¹⁴² Rodiņa, A. *Konstitucionālās sūdzības teorija un prakse*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009. 171 lpp. ISBN 978-9984-840-04-8.

¹⁴³ LR Satversmes tiesas lēmums "Par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2008-08-0306", *Latvijas Vēstnesis*, 2009.gada 23.janvārī.

- 2) *Centralizācijas princips*. Princips darbojas valsts tiešās pārvaldes sistēmas ietvaros un nosaka valsts pārvaldes institūciju savstarpējās attiecības. Tas paredz, ka valsts pārvaldes sistēma tiek dibināta pēc hierarhijas principa: zemākstāvošas institūcijas ir padotas augstākstāvošajām, kuras ir tiesīgas izlemt jebkurus jautājumus, kas izriet no augstākstāvošo un zemākstāvošo kompetences. Centralizācijas princips ir piemērojams situācijā, ja valsts pārvaldes funkcijas izpilde pārsniedz vienas valsts administratīvi teritoriālā iedalījuma vienības (pašvaldības darbības teritorijas) robežas un tāpēc šo funkciju daudz izdevīgāk un efektīvāk var pildīt centrālās administrācijas līmenī. Teorijā šāds process tiek saukts arī par administratīvo racionalizāciju¹⁴⁵.
- 3) *Decentralizācijas princips*. Šis princips paredz daļu tiešās valsts pārvaldes īstenoto valsts pārvaldes funkciju izpildi nodot saskaņā ar valsts administratīvi teritoriālo (vai teritoriālo) iedalījumu izveidotām institūcijām vai ar specifisku nozares kompetenci apveltītām institūcijām, kas neatrodas hierarhiskās padotības attiecībās, tādējādi „īstenojot valsts teritoriālās diferenciācijas procesu un panākot organizatoriskas izmaiņas valsts un tās teritorijas institūciju sistēmā”¹⁴⁶. Visbiežāk decentralizācija paredz valsts tiešās pārvaldes iestāžu kompetenci nodot pašvaldību institūcijām, tādējādi nostiprinot to nosacītu patstāvību un tiesības pašām izlemt savas kompetences jautājumus¹⁴⁷. Decentralizācijai ir vismaz trīs pozitīvas iezīmes:
- pārvaldes jautājumu risināšana tiek nodota to personu rokās, kas pašas ir primāri ieinteresētas tām nodoto funkciju izpildē (piemēram, pašvaldības iedzīvotāji, kas tiek iesaistīti pašvaldības kompetences īstenošanās);
  - decentralizēto funkciju izpilde ir daudz efektīvāka un lētāka nekā centralizēta funkciju izpilde;
  - nododot funkciju izpildi zemākam pārvaldes līmenim, tiek nodrošināta subsidiaritātes principa ievērošana, kas paredz valsts pakalpojumus organizēt pēc iespējas tuvāk

---

¹⁴⁴ Delcamp, A. *Definition and Limits of the Principle of Subsidiarity: Report prepared for the Steering Committee on Local and Regional Authorities (CDLR) Local and regional authorities in Europe*. Council of Europe, 1994. 44 pp. ISBN 9287125228.

¹⁴⁵ Hirsch, J. *The apparatus of the state, the reproduction of capital and urban conflicts: Urbanization and Urban Planning in Capitalist Society*. London: Taylor & Francis, 1981. 604 pp. ISBN 978 0 7864 2286 9.

¹⁴⁶ Benz, A., Meincke, A. *Sub-National Government and Regional Governance in Germany. State and Local Government Reforms in France and Germany. Divergence and Convergence*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2006. 248 pp. ISBN 978-3-531-90271-5.

¹⁴⁷ Marcou, G. *Postface. Decentralization and local democracy in the world: First Global Report by United Cities and Local Government*. Barcelona: United Cities and Local Government, 2008. 306 pp. ISBN 978-0-8213-7734-5.

pakalpojumu saņēmējam, kas savukārt ļauj daudz aktīvāk un precīzāk identificēt administratīvās darbības trūkumus un tos novērst¹⁴⁸.

Nozīmīgākais pašvaldības kompetences elements ir valsts pārvaldes funkcija, kas ir atvasināta no jēdzienā „pašvaldība” ietvertā pašvaldības izveidošanas mērķa un sastāv no atsevišķiem valsts pārvaldes uzdevumiem. No pašvaldības mērķa tiek atvasinātas funkcijas, kas savukārt sastāv no uzdevumiem. Veidojas sava veida „mērķa elementa piramīda”, kad pašvaldības kompetence tiek pastāvīgi sašaurināta, precizējot attiecīgo pašvaldības institūcijas veicamo darbības virzienu. Pēc šādas sistēmas tiek veidota pašvaldības administrācijas organizatoriskā uzbūve, kurā atsevišķu funkciju un uzdevumu izpildei tiek izveidota īpaša institūciju struktūra. Pašvaldības funkcijas tiek grupētas pēc to izcelsmes. Pēc Otrā pasaules kara Eiropā pašvaldības kompetencē sāka nodalīt vietējās (autonomās) nozīmes un valsts uzdotās funkcijas, tādējādi sadalot atbildību par pašvaldības kompetences izpildi starp pašvaldībām un valsti. Šādas kompetences nodalīšanas rezultātā neveidojas divas dažādas pašvaldības kompetences, bet gan viena – pašvaldības kā tiesību subjekta kompetence, kurai raksturīga divējāda daba un kura ir pamatā pašvaldību pārraudzības sistēmai. Idejai par pašvaldību kompetences iedalījumu autonomajā (dabiskajā) kompetencē un uzdotajā kompetencē ir ilga vēsture. Pēc vācu tiesību zinātnieka G. Jellineka ieskatiem, šāda pieeja radās Francijā pirms franču revolūcijas 18. gs. un tā bija saistīta ar apgaismotāju filozofu centieniem reformēt Francijas valsts pārvaldi, pamatojot pašvaldību patstāvību ar teritoriālo kopienu dabiskajām tiesībām¹⁴⁹.

Runājot par pašvaldības nozīmi labklājības palielināšanā, pirmo reizi tika minēts, ka ir nepieciešams nodrošināt kopienu veselību, iejaucoties vietējai varai, 19.gadsimtā – šeit gan tika likts uzsvars tieši uz kopējās sabiedrības veselības veicināšanas aktivitātēm. Ideja par labklājības mērīšanu kopienu līmenī vairāk vienotā veidā, ietverot sociālus, ekonomiskos un vides faktoros, attīstījās Bruntlandes komisijas pagājušā gadsimta 80.gadu beigās, 90.gadu sākumā, kad tika aktualizēta ilgtspējīga attīstība. Tomēr, mērot labklājību, dominēja tieši ekonomiskie faktori¹⁵⁰.

---

¹⁴⁸ Stucka, A. *Latvijas pašvaldību sistēmas pilnveidošanas aktuālie valststiesību jautājumi*. Promocijas darbs. Rīga: [LU], 2012. 233 lpp.

¹⁴⁹ Stucka, A. *Latvijas pašvaldību sistēmas pilnveidošanas aktuālie valststiesību jautājumi*. Promocijas darbs. Rīga: [LU], 2012. 233 lpp.

¹⁵⁰ Murphy, B. *Community well-being: an overview of the concept* [tiešsaiste]. Toronto: Vular Waste Managements Organozation, 2010 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: http://www.nwmo.ca/uploads_managed/MediaFiles/1681_researchsupportprogram_communitywellbeingoverview.pdf

Priekšlikums veicināt pašvaldības ekonomisko, sociālo un vides labklājību pirmo reizi tika minēts 1998.gada Baltajā grāmatā par pašvaldībām¹⁵¹. Jaunais ierosinātais pienākums bija paredzēts, lai vietējā pārvaldība vieglāk veidotu partnerības un varētu veikt dažādas darbības, lai atbalstītu savas kopienas, kas nebūtu pretrunā ar ārējiem normatīviem tiesību aktiem. Šī vara tika iekļauta 2000.gada Pašvaldību Aktā 2000. Tika sagaidīts, ka šīs varas izmantošana tiks demonstrēta ar vietējās pašvaldības Kopienas stratēģiju¹⁵², kas izrietēja no Pašvaldību Akta. No 2006.gada Kopienas Stratēģijas tika aicinātas pārveidot par Ilgtspējīgo Kopienas stratēģiju¹⁵³, kam ir formālāka attīstības plānošanas dokumenta loma pašvaldības pārvaldē.

Pētot iedzīvotāju labklājību, jāatceras, ka sabiedrība nepastāv izolēti. Tā ir pilsētu, reģionu un nacionālo valstu daļa. Iedzīvotāju fiziskās, ekonomiskās un sociālās saiknes ar iestādēm ir būtiskas sabiedrības attīstībai, tās dzīvotspējai un ilgtspējībai¹⁵⁴. Latvijas Republikā galvenais normatīvais akts, kas reglamentē pašvaldību darbu, ir likums „Par pašvaldībām”. Lai arī šis likums tieši nerunā par pašvaldību lomu un nozīmi iedzīvotāju labklājības nodrošināšanā pašvaldības teritorijā, netieši, bet skaidri uz šo lomu un nozīmi norāda likuma 15.pantā noteiktās pašvaldību autonomās funkcijas, kas ir pamats pašvaldību darbam un budžeta veidošanai. Tādas likumā noteiktās pašvaldību autonomās funkcijas kā komunālo pakalpojumu organizēšana iedzīvotājiem, administratīvās teritorijas labiekārtošana, gādāšana par iedzīvotāju izglītību, rūpes par kultūru, veselības aprūpes pieejamību un iedzīvotāju sociālas palīdzības¹⁵⁵ u.c. nenoliedzami ir saistītas ar labklājības nodrošināšanu pašvaldības iedzīvotājiem. Pašvaldību realizējamās funkcijas tās iedzīvotāju nodrošināšanā ir attēlotas 1.5.tabulā.

1.5.tabula

Pašvaldību realizējamās funkcijas un to izpildes instrumenti iedzīvotāju labklājības nodrošināšanai

Funkcija	Joma	Izpildes instrumenti
Administrēšana	Sabiedriskā kārtība	Pašvaldības policija* Tikumības policija* Administratīvā komisija
	Regulēšana	Būvvalde Tirdzniecības licences un atļaujas
	Pamattiesību aizsardzība	Bāriņtiesa

¹⁵¹ *Modern Local Government: In Touch with the People* [tiešsaiste]. Department of the Environment, Transport and the Regions. London: The Stationery Office, 1998 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: <http://www.politicsresources.net/docs/DETR1998.pdf>

¹⁵² Department for Transport, Local Government and the Regions (DTLGR). *Access for All: Modern Councils, Modern Services*. London: Department for Transport, Local Government and the Regions, 2001. 48 pp. ISBN 978-0-8213-9756-5.

¹⁵³ *Strong and Prosperous Communities Local Government. White Paper* [tiešsaiste]. London: Department of Communities and Local Government, 2006 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/272357/6939.pdf

¹⁵⁴ Andrews, F. J. Parental Perceptions of Residential Location: Impacts on Children's Health. *Health & Place*. 2010, 16, 252–258. ISSN 1353-8292.

¹⁵⁵ LR likums „Par pašvaldībām”, *Latvijas Vēstnesis*, 1994.gada 9.jūnijs, Nr. 61.

	Budžets un nodokļi	Nekustamā īpašuma administrēšana Iedzīvotāju ienākuma nodokļa administrēšana* Valsts un pašvaldību nodevu administrēšana
Attīstības veicināšana	Izglītība	Pirmskolas izglītības iestādes Sākumskolas Pamatskolas Vispārējās vidusskolas Profesionālās vidusskolas* Augstskolas atbalstīšanas funkcija* Mūzikizglītība un tālākizglītība
	Uzņēmējdarbības veicināšana	Cilvēkresursu piesaiste* Investīciju piesaiste* Pašreizējo uzņēmumu atbalsts* Jaunu uzņēmējdarbības sektoru veidošana* Jauno uzņēmēju atbalsts* Vietējās ekonomikas pārstrukturēšanas programmas*
	Teritorijas plānošana	Zonējuma attīstība Infrastruktūras attīstība Sadarbības attīstība ar citām teritorijām*
Atbalsts	Pašvaldības īpašums	Iznomāšana Izīrēšana Īpašuma attīstība*
	Pašvaldības uzņēmējdarbība	Kapitāldaļu pārvaldīšana
	Tehniskais nodrošinājums	Telpu apsaimniekošana Transports Internets
Pakalpojumu nodrošināšana	Sociālā un veselības joma	Slimnīcas* Veselības aprūpe Sociālā aprūpe Sociālā palīdzība Sociālā iekļaušana* Mājokļu pabalsti
	Infrastruktūra	Ielas, ceļi Komunālie pakalpojumi Sabiedriskais transports Dārzi, parki, kapsētas, publiskā lietošanā esošie meži un ūdeņi Dzīvokļu komisija Ugunsdzēsība*
	Kultūra un sports	Bibliotēkas Tautas nami un kultūras nami* Sporta infrastruktūra* Mūzikas un mākslas skolas* Sporta skolas*

*brīvprātīga iniciatīva

Avots: *autores veidota tabula, izmantojot likumu „Par pašvaldībām”¹⁵⁶ un Pūķis un Jaunsleinis (2014)¹⁵⁷*

Kā var redzēt 1.5.tabulā, pašvaldībām ir dažādas funkcijas, kas tieši skar tās iedzīvotāju labklājību. Nosacīti tās var iedalīt administrēšanas, attīstības veicināšanas, atbalsta un pakalpojumu nodrošināšanas funkcijās. Tāpat pašvaldību darbība skar plašu jomu spektru, kas skar iedzīvotāju ikdienu, sākot no izglītības un sociālās aprūpes nodrošināšanas, beidzot ar komunālo pakalpojumu un kultūras dzīves organizēšanu. Līdz ar to ir pamats uzskatīt, ka Latvijas pašvaldības spēj tiešā veidā ietekmēt savu iedzīvotāju labklājības līmeni.

1.4. Pavadošo administratīvo teritoriju jēdziena raksturojums un īpatnības labklājības nodrošināšanā tās iedzīvotājiem

¹⁵⁶ LR likums „Par pašvaldībām”, *Latvijas Vēstnesis*, 1994.gada 9.jūnijs, Nr. 61.

¹⁵⁷ Pūķis, M., Jaunsleinis, A. *Rekomendācijas pašvaldību pakalpojumu uzlabošanai*. Rīga: Latvijas pašvaldību savienība, 2014. 19 lpp. ISBN 9789984458366.

Visbiežāk par pavadošajām administratīvajām teritorijām tiek sauktas pavadoņpilsētas (*satellite towns*), lielpilsētas aglomerācijā ietilpstošas apdzīvotas vietas, kas ar lielpilsētu saistītas ar transporta, saimnieciskiem, iedzīvotāju svārstmigrācijas u.c. sakariem. Šādu pilsētu galvenais raksturojums ir cieša saikne ar lielpilsētu, ap kuru šīs pilsētas ir izveidojušās. Starp pavadoņpilsētām un aglomerācijas centru pastāv nozīmīga svārstmigrācija - liela daļa pavadoņpilsētu iedzīvotāju strādā, mācas un pavada brīvo laiku lielpilsētās.

Apskatot pavadoņpilsētu jēdziena attīstību, jāsecina, ka tas kļuva aktuāls 18.gs. vidū, kad industriālās revolūcijas rezultātā tika piedzīvota nepieredzēta ekonomiskā izaugsme un urbanizācijas attīstība. Tomēr pēc industriālās revolūcijas pilsētas telpiskās struktūras konflikti kļuva arvien izteiktāki un plašāk izplatīti. Šajā kontekstā dažas pilsētas centās realizēt idejas par mēģinājumiem veidot "ideālu pilsētu".

Pavadoņpilsētu koncepciju ieviesa Grahems Romeins Tailors 1915.gadā. Tajā laikā tika ierosināts rūpnīcas pārcelt uz pavadoņpilsētām, kas būtu būvētas blakus lielajām pilsētām, lai atbrīvotu pārmērīgu koncentrāciju metropoles centrā¹⁵⁸. 1924.gadā Amsterdamas Starptautiskajā Pilsētplānošanas konferencē jautājums par plānošanas metropoli bija galvenais temats debatēs. Konferencē tika prezentēts modelis, kas ietvēra galveno pilsētu, kuru ieskauj zaļā josta un pavada pavadoņpilsētās, sasaistot šīs teritorijas ar dzelzceļa sistēmu. Pavadoņpilsētās tika definētas kā maza vai vidēja izmēra apdzīvotas vietas, kas izvietotas ap lielu metropoli. Tas ir fiziski atdalīta no metropoles, bet ekonomiski tās ir ļoti cieši saistītas^{159,160}. Vēl zinātniskajā literatūrā definē šādas pavadoņpilsētu elementus:

- attālums no pavadoņpilsētas līdz metropolei nav noteikti definēts, ņemot vērā transporta tīklu u.c. apstākļus, bet attālumam jābūt pietiekami tuvam, lai varētu norisināties ekonomiskā svārstmigrācija; tajā pašā laikā attālumam jābūt pietiekami lielam, lai pavadoņpilsētai būtu sava fiziska identitāte¹⁶¹;
- pavadoņpilsētas ir ekonomiski atkarīgas no metropoles, kur lielākā daļa no pavadoņpilsētas iedzīvotāju strādā¹⁶²;
- pavadoņpilsētas pašvaldībai jāpārstāv un jāpārvalda pilsēta, jāveido tās identitāte, līdz ar to tā nav parasta piepilsēta, kurai nav savas identitātes¹⁶³.

---

¹⁵⁸ Taylor, G. R. *Satellite Cities: A Study of Industrial Suburbs*. New York and London: D. Appleton and Company, 1915. 356 pp. ISBN 1402161883.

¹⁵⁹ Golany, G. *New-town Planning: Principles and Practice*. New York: Wiley, 1976. 414 pp. ISBN 0471310387.

¹⁶⁰ Weissbourd, B. Satellite Communities. *Urban Land*. 1972, 31(9), 1-18. ISSN: 0042-0891.

¹⁶¹ Golany, G. *New-town Planning: Principles and Practice*. New York: Wiley, 1976. 414 pp. ISBN 0471310387.

¹⁶² Fisher-Cassie, W. The Satellite Town: a Study of the Problems Involved in Recentralized Development. *Journal of the Town Planning Institute*. 1943, 29(2), 53-62. ISSN 2277-3630.

¹⁶³ Golany, G. *New-town Planning: Principles and Practice*. New York: Wiley, 1976. 414 pp. ISBN 0471310387.

Sākotnējās pavadoņpilsētas bija apdzīvotas vietas, kas bija pilnīgi atkarīgas no metropolēm. Cilvēki tikai dzīvoja pavadoņpilsētās, bet lai strādātu, izklaidētos un saņemtu pamatpakalpojumus, tiem vajadzēja doties uz metropolēm. Tās tika apzīmētas kā "dzīvojamās pilsētas" (*dormitory towns*). Tas ir īpaši labi saskatāms Parīzes pavadoņpilsētu plānošanā laika posmā starp 1912. un 1920. gadu, kad 11 pavadoņpilsētas tika plānotas 16 kilometru attālumā ap Parīzi. Šajās pilsētās tika nodrošināta dzīvošanas nepieciešamā pamatinfrastruktūra, tomēr tika paredzēts, ka strādāt un baudīt kultūras dzīvi iedzīvotāji brauks uz Parīzi. Šādā veidā pavadoņpilsētas mazināja pārapspiedošību Parīzes centrā. Tomēr šis plānojums nebija pārāk veiksmīgs, jo tādā veidā rūpnīcas netika pārvietotas no Parīzes centra, kas radīja transportēšanas problēmas. Līdz ar to attīstījās daļēji atkarīgas pavadoņpilsētas – šo organizācijas decentralizācijas modeli attīstīja somu arhitekts Eliels Sarinens. Helsinki plānojumā, kas tika veikts atbilstoši viņa teorētiskajiem principiem, tika plānoti dažas daļēji atkarīgas pavadoņpilsētas ap Helsinkiem. Šīs pilsētas tika nodrošinātas ar dažām nozarēm un pakalpojumu iespējām. Tajā pašā laikā tās tika savienotas ar Helsinku centru ar metro. Tādējādi tika decentralizētas arī dažādas funkcijas ārpus metropoles centra. Īstenojot šo koncepciju, tika mēģināts realizēt pilsētu funkciju "organisko" decentralizāciju. Pavadoņpilsētām vajadzēja līdzsvarot funkcijas apdzīvotības un nodarbinātības jomā, proti, bija jāoptimizē transportēšanas iespējas un jāuzlabo dzīves kvalitāte. Nākamajā pavadoņpilsētu koncepcijas attīstības posmā bija izveidotas pilnībā neatkarīgas pavadoņpilsētas, kas realizējās pēc Otrā pasaules kara. Šīs pilsētas parasti atradās 30-50 kilometru attālumā no metropoles centra, kurā bija pieejams nodarbinātības, kā arī kultūras un izklaides iespējas. Kopš tā laika pavadoņpilsētās kļuva par labi funkcionējošu teritoriju, kur iespējams apmierināt dzīvošanas un nodarbinātības vajadzības. Vēlāk pavadoņpilsētu modelis attīstījās monocentrisku pilsētas modeļa pārveides procesā uz policentrisku pilsētu modeli. Šajā modelī visas pilsētas bija saistītas kopā ar pilsētas centru ar vienotu transporta tīklu un kļuva par nozīmīgu daļu no pilsētas telpiskās struktūras¹⁶⁴.

Pēdējie divi pavadoņpilsētu modeļa attīstības posmi radās pēc Otrā pasaules kara. To mērķis bija atrisināt agrīno pavadoņpilsētās atkarību no metropoles, uzsverot to neatkarību. Lai atšķirtu agrīnā veida pavadoņpilsētas, kurām bija apdzīvotās vietas nodrošināšanas funkcijas, augstākā līmeņa pavadoņpilsētas sāka dēvēt par "jaunajām pilsētām" (*new towns*). Salīdzinot ar iepriekšējo posmu, jaunās pilsētas ir neatkarīgākas, daudzfunkcionālākas. 1940. gadā britu valdība iecēla jaunu pilsētu komiteju, kuras uzdevums bija jauna pilsētas politikas izstrāde, pamatojoties uz šādiem jaunās pilsētas filozofijas principiem:

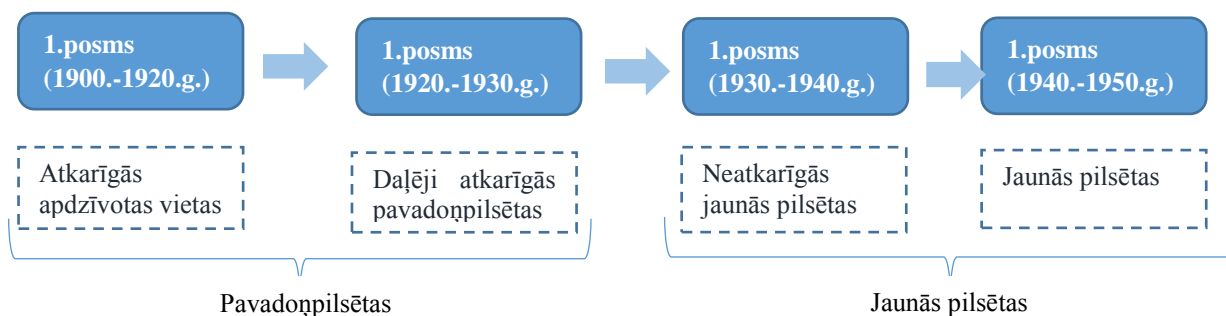
---

¹⁶⁴ Mengyi, C. *From Satellite Towns to New Towns, Evolution and Transformation of Urban Spatial Structure in Chinese Metropolises*. Dissertation. Hong Kong: [The University of Hong Kong], 2011. 85 pp.

decentralizācijas nodrošināšana no noslogotākajām pilsētu teritorijām un pašpietiekamas un līdzsvarotas kopienas izveide darbam un dzīvošanai jaunajās pilsētās^{165,166}.

Nosacījumam par pašpietiekamu un līdzsvarotu kopienu ir liela nozīme, jo tas definē galveno atšķirību starp jaunajām pilsētām un īstenoto pilsētvides attīstību¹⁶⁷. Pašierobežošana attiecas uz to, cik lielā mērā jaunās pilsētas ekonomika saražo un patērē visu vajadzību apmierināšanai, tāpēc nosacījumi par nodarbinātības un mājokļu nodrošināšanu ir kļuvuši par stūrakmeņiem jauno pilsētu attīstībai, veidojot līdzsvarotas kopienas.

1.7.attēlā ir redzama aprakstītā pavadoņpilsētu modeļa attīstība.

1.7.att. Pavadoņpilsētu attīstības posmi

Avots: autores veidots attēls, pamatojoties uz Mengui (2011)¹⁶⁸

Lai analizētu pavadoņpilsētu jēdzienu Latvijas kontekstā, sākumā sniegts skaidrojums par Latvijas administratīvajām teritorijām un apdzīvotajām vietām.

Administratīvā teritorija ir Latvijas teritoriālā iedalījuma vienība, kurā pašvaldība savas kompetences ietvaros realizē pārvaldi. Atbilstoši Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumam Latvijā ir šādas administratīvās teritorijas:

- apriņķi;
- republikas pilsētas;
- novadi, kuri tiek iedalīti novada pilsētās un novada pagastos¹⁶⁹.

Savukārt apdzīvotā vieta ir teritorija, kurā dzīvo cilvēki un kurā ir izveidoti materiālie priekšnoteikumi tās apdzīvošanai un normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā piešķirts attiecīgais apdzīvotās vietas statuss. Ar apdzīvotām vietām tiek apzīmētas pilsētas, ciemi un viensētas. Pilsētas statusu var piešķirt apdzīvotajām vietām, kuras ir kultūras un komercdarbības centri ar attīstītu inženierinfrastruktūru un ielu tīklu un kurās ir ne mazāk par 2000 pastāvīgo

¹⁶⁵ *New Towns Commitee: Final Report* [tiešsaiste]. Her Majesty's Stationery Office, 1946 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1946/68/pdfs/ukpga_19460068_en.pdf

¹⁶⁶ Schaffer, F. *The New Town Story* (2nd ed.). London: Paladin, 1972. 342 pp. ISBN 0586080678.

¹⁶⁷ Golany, G. *New-town Planning: Principles and Practice*. New York: Wiley, 1976. 414 pp. ISBN 0471310387.

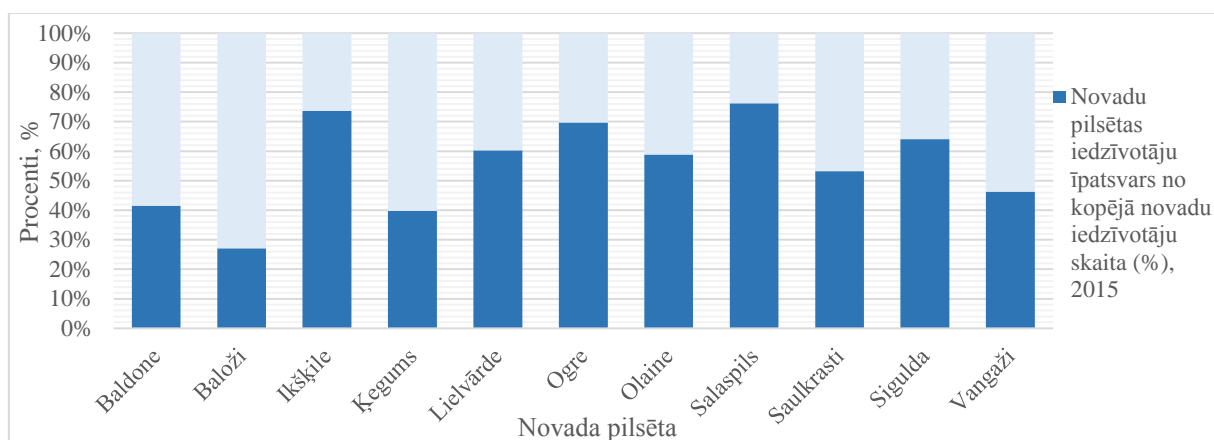
¹⁶⁸ Mengyi, C. *From Satellite Towns to New Towns, Evolution and Transformation of Urban Spatial Structure in Chinese Metropolises*. Dissertation. Hong Kong: [The University of Hong Kong], 2011. 85 pp.

¹⁶⁹ LR Likums „Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums”, *Latvijas Vēstnesis*, 2008.gada 30.decembris, Nr. 202.

iedzīvotāju (pilsētas statusu var piešķirt apdzīvotajām vietām, kurās ir mazāk par 2000 pastāvīgo iedzīvotāju, ja tās atbilst pārējiem šā panta otrajā daļā minētajiem kritērijiem)¹⁷⁰.

Latvijas situācijā pastāv grūtības izdalīt pavadonpilsētas. No vienas puses raugoties, tās varētu būt republikas un novada pilsētas, kuras izvietotas ērti sasniedzamā attālumā no metropoles, ar kuru ir ciešas ekonomiskās saites. Tomēr tādā gadījumā veidojas absurda situācija, proti, dažos Pierīgas novados iedzīvotāju skaits ir koncentrējies nevis novada pilsētās, bet gan pārējā novada teritorijā – pagastos (skat.1.8.att.). Savukārt pašvaldība sniedz savus pakalpojumus visiem novada iedzīvotājiem, kuri neatkarīgi no dzīves vietas novada pilsētā vai pagastā uztur saiknes ar Rīgu. Šāda situācija ir, piemēram, Ķekavas novadā, kur Baložos, novada pilsētā, koncentrējās tikai 26% no novada kopējā iedzīvotāju skaita, pārējie iedzīvotāji koncentrējas Ķekavas un Daugmales pagastos. Tāpat datu uzskaitē pārsvarā tiek veikta republikas pilsētu un novadu līmenī, nesniedzot detalizētāku griezumu novadu pilsētās un novadu pagastos. Līdz ar to pieņemts lēmums labklājību vērtēt novadu griezumā.

Ņemot vērā iepriekš minēto, par pavadošām administratīvajām teritorijām definēti novadi un republikas pilsētas, kuras ir izvietotas ērti sasniedzamā attālumā no metropoles – Rīgas, ar kuru ir ciešas ekonomiskās saites.

1.8.att. Dažu Pierīgas novadu pilsētu iedzīvotāju īpatsvars no kopējā novada iedzīvotāju skaita 2015.gada sākumā, %

Avots: autore veiktie aprēķini, pamatojoties uz PMLP datiem

Iepriekš minētās pavadonpilsētu pazīmes visuzskatāmāk izpaužas Rīgas aglomerācijā. Analizējot Rīgas aglomerācijas teritoriju, jāsecina, ka Rīgas ikdienas svārstmigrācijas areālā ir ietverta teritorija, kas aptver gandrīz visu bijušo Rīgas rajonu, Jūrmalas un Jelgavas pilsētu, lielāko daļu Ogres rajona un atsevišķas lauku daļas no Limbažu, Bauskas, Jelgavas un Tukuma rajona. Rīgas pilsētas ietekmes areāls neaptver visu Rīgas plānošanas reģionu –

¹⁷⁰ LR Likums „Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums”, *Latvijas Vēstnesis*, 2008.gada 30.decembris, Nr. 202.

Ņemot vērā, ka pēdējie publiski pieejami aprēķini par Rīgas aglomerāciju ir veikti 2012.gadā, kā arī to, ka Rīgas aglomerācijā varētu būt ietvertas teritorijas, kurām saites ar Rīgu nav tik spēcīgas, tika nolemts veikt aprēķinus, lai noteiktu, kuras ir tās teritorijas, kurām ir pietiekoši stipras saites ar Rīgu un būtu dēvējamas par Rīgu pavadošajām administratīvajām teritorijām.

Kopsavilkums

Pētot labklājības jēdzienu, secināts, ka kopumā tā iezīmes tiek apskatītas no šādiem skatupunktiem:

- 1) labklājība ir pakārtots jēdziens, ar kuru lielākoties apzīmē rezultātu kādām mērķtiecīgu darbību kopumam, kas sniegs pozitīvu efektu uz sabiedrību kopumā, nenoradot kādas konkrētas ietekmes iezīmes;
- 2) labklājība ir patstāvīgs, nozīmīgs jēdziens, kura būtību neizsaka kāds cits termins un tas satur noteiktu iezīmju kopumu;
- 3) labklājībai ir "apstrīdams" saturs un tas svārstās atkarībā no tā, kur un kādiem nolūkiem to izmantoto; jēdziens ietver dažādus subjektīvos un objektīvos aspektus.

Ņemot vērā veikto labklājības jēdziena analīzi, kā arī promocijas darba mērķi, **formulēta labklājības jēdziena definīcija**: labklājība ir komplekss jēdziens, kas aptver sabiedrības kopējos materiālos un nemateriālos aspektus, kas nepieciešami pēc iespējas harmoniskākai sabiedrības funkcionēšanai. Valsts, t.sk. pašvaldību uzdevums ir sabiedrības labklājības aizsardzība un veicināšana. Tas tiek īstenots, sniedzot dažādus publiskos pakalpojumus un atbalstu, nodrošinot efektīvu administrēšanu, kā arī veicinot administratīvās teritorijas attīstību.

Savukārt **par pavadošām administratīvajām teritorijām Latvijas gadījumā definēti** novadi un republikas pilsētas, kuras ir izvietotas ērti sasniedzamā attālumā no metropoles – Rīgas, ar kuru ir ciešas ekonomiskās un sociālās saites. Šīm administratīvajām teritorijām ir lielāki izaicinājumi pretstatā citām administratīvajām teritorijām labklājības veicināšanā to iedzīvotājiem, ņemot vērā straujo sociālekonomisko attīstību, salīdzinoši vājās pašvaldības saites ar sabiedrību, kā arī zemo lokālpatriotisma līmeni.

2. RĪGU PAVADOŠO TERITORIJU RAKSTUROJUMS: LABKLĀJĪBAS LĪMENIS UN PĀRVALDĪBA

Šajā nodaļā noteiktas Rīgu pavadošās administratīvās teritorijas pēc izstrādātās metodikas, tāpat veikta šo teritoriju kvalitatīva un kvantitatīva analīze pēc izstrādātās metodikas, kā arī noteiktas to pārvaldes īpatnības un pēfīta sabiedrības iesaistes nozīme pavadošo administratīvo teritoriju pārvaldībā.

2.1. Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju noteikšana

Nosakot atšķirīgu minimālo svārstmigrantu skaitu, kas strādā Rīgā, vai citus kritērijus, ar ko nosaka savstarpējo pilsētu mijiedarbības plūsmas, teritoriju skaits, kuras var dēvēt par Rīgu pavadošām administratīvajām teritorijām, var atšķirties. Parasti tiek minēta Jūrmala, Tukums, Olaine, Jelgava, Saulkrasti, Salaspils, Ikšķile, Ogre, Baloži, Baldone, Vangaži, Sigulda¹⁷⁴.

Lai noteiktu Rīgu pavadošās administratīvās teritorijas, pieņemts, ka tās ir Rīgas aglomerācijā ietilpstošas administratīvās teritorijas, kurām ir izteikta tiecība uz aglomerācijas centru (Rīgu), ņemot vērā šādus rādītājus:

- 1) iedzīvotāju darba svārstmigrācijas apjoms un intensitāte uz Rīgu 2014.gadā no administratīvajām teritorijām, balstoties uz IIN datiem;
- 2) teritoriju sasniedzamība no Rīgas.

Izvērtējot iedzīvotāju svārstmigrāciju pēc piedāvātā rādītāja, kurš balstās uz IIN datiem, jāņem vērā, ka dati var parādīt nedaudz atšķirīgu situāciju no realitātes, proti, iedzīvotāji var būt deklarējušies administratīvajās teritorijās ārpus Rīgas, tajā pašā laikā dzīvot Rīgā. Īpaši aktuāli tas varētu būt novados, kuri atrodas tālāk no Rīgas (piemēram, pastāv lielāka varbūtība, ka iedzīvotāji, kuri deklarējušies Kuldīgā, bet strādā Rīgā, arī faktiski dzīvo Rīgā, nekā, piemēram, iedzīvotāji, kuri deklarējušies Salaspilī). Atbilstoši iedzīvotāju aptauju datiem un ekspertu vērtējumiem nedeklarēto iedzīvotāju īpatsvars varētu sasniegt vidēji Latvijā 15-18%¹⁷⁵. Tomēr precīzāku rādītāju, kas raksturo svārstmigrāciju, ierobežotos resursu apstākļos nevar atrast (piemēram, svārstmigrāciju var novērtēt, aptaujājot

¹⁷⁴ *Latvijas pilsētu un lauku teritoriju mijiedarbības izvērtējums* [tiešsaiste]. Valsts reģionālās attīstības aģentūra, 2009 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams:

http://www.vraa.gov.lv/uploads/petnieciba/petijumi/Pilsetu_lauku_mijiedarbiba_GALA_Zinojums.pdf

¹⁷⁵ *Informatīvais ziņojums „Par situāciju dzīvesvietas deklarēšanas jomā”* [tiešsaiste]. Iekšlietu ministrija, 2013 [atsauce 16.08.2016.]. Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40274342>

reprezentatīvu izlasi katrā apskatāmā administratīvajā teritorijā), līdz ar to pieņemts lēmums izmantot tieši šo rādītāju, tālākajā analīzē ņemot vērā šī rādītāja ietverto kļūdu.

Savukārt, vērtējot teritoriju sasniedzamību no Rīgas, arī jāņem vērā gan administratīvās teritorijas attālumu no Rīgas un laiku, lai to sasniegtu, gan arī transporta iespējas (vai ir pieejams regulārs sabiedriskais transports).

Katrs izvēlētais rādītājs raksturo noteiktu tieses procesu, kas uzrāda atšķirīgu intensitāti aglomerācijas teritorijā. Tika izdalīti pieci centraltieses intensitātes līmeņi atbilstoši rādītāju kvantitatīvajām vērtībām, ko raksturo koeficients *a_{ij}*:

- **1.līmenis** – ļoti izteikta tiecība uz aglomerācijas centru, tāpēc pēc dotā rādītāja (**a_{ij} = 1**) administratīvā teritorija ir uzskatāma par izteiktu Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju;
- **2.līmenis** – izteikta tiecība uz aglomerācijas centru, tāpēc pēc dotā rādītāja (**a_{ij} = 0.75**) administratīvā teritorija ir uzskatāma par Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju;
- **3.līmenis** – vidēja tiecība uz aglomerācijas centru (**a_{ij} = 0.5**), tāpēc administratīvā teritorija, iespējams, var tikt uzskatīta par Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju;
- **4.līmenis** – tiecība zem vidējā uz aglomerācijas centru (**a_{ij} = 0.25**), tāpēc administratīvo teritoriju nevar uzskatīt par Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju;
- **5.līmenis** – tiecība ir ļoti minimāla vai nav konstatējama (**a_{ij} = 0**), tāpēc pēc dotā rādītāja administratīvā teritorija nav Rīgu pavadošā administratīvā teritorija.

Protams, izdalīto intensitātes līmeņu skaits var atšķirties. Piemēram, var izdalīt trīs līmeņus (1.līmenis – administratīvā teritorija atrodas Rīgas aglomerācijā un ir Rīgu pavadošā administratīvā teritorija; 2.līmenis – administratīvā teritorija atrodas Rīgas aglomerācijā, bet nav Rīgu pavadošā administratīvā teritorija; 3.līmenis – administratīvā teritorija neatrodas Rīgas aglomerācijā un nav Rīgu pavadošā administratīvā teritorija), tomēr tad pastāv risks, ka tās administratīvās teritorijas, kuru aprēķinātās vērtības būs tuvas divu līmeņu robežvērtībām, tiks attiecinātas uz neatbilstošu intensitātes līmeni. Savukārt pārāk daudz intensitātes līmeņu rastu grūtības klasificēt datus atbilstoši tiem un interpretēt rezultātus.

Administratīvajām teritorijām summāro tieses intensitāti aprēķina, izmantojot šādu formulu:

$$St_i = \sum_{j=1}^2 Ka_{ij}, i=1,\dots,n; \quad (2.1.)$$

kur **j** – rādītāju skaits;

n – administratīvo teritoriju skaits;

St_i – summārā tieses intensitāte i-tajai administratīvajai teritorijai;

$a_{ij} = 1$, ja i-tajā administratīvajā teritorijā j-tajam rādītājam ir ļoti izteikta tiecība,
0.75, ja i-tajā administratīvajā teritorijā j-tajam rādītājam ir izteikta tiecība,
0.5, ja i-tajā administratīvajā teritorijā j-tajam rādītājam ir vidēja tiecība,
0.25, ja i-tajā administratīvajā teritorijā j-tajam rādītājam ir minimāla tiecība,
0, ja i-tajā administratīvajā teritorijā j-tajam rādītājam tiecība nav konstatēta;

K – koeficients, kas norāda rādītāja svaru (nozīmīgumu):

K = 2, ja dotais rādītājs uzskatāms par ļoti būtisku,

K = 1 pārējiem rādītājiem¹⁷⁶.

Koeficients **K** vienāds ar divi tikai rādītājam, kas raksturo iedzīvotāju darba svārstmigrācijas apjomu un intensitāti uz Rīgu 2014.gadā no administratīvajām teritorijām, izmantojot IIN datus. Šādu izvēle veikta, jo tieši šis rādītājs ataino pavadonteritoriju un lielpilsētas rezultējošās attiecības, proti, svārstmigrāciju, savukārt teritorijas sasniedzamība vien rada priekšnosacījumus šo teritoriju attiecību veidošanai. Līdz ar to rādītājam, kas ataino teritoriju sasniedzamību, piešķirts koeficients „1”.

Pēc summārās tieses intensitātes rādītāja St_i administratīvās teritorijas sagrupētas trīs grupās atbilstoši tieses intensitātei:

- 1) administratīvā teritorija, kas ietilpst aglomerācijā un ir Rīgu pavadošā administratīvā teritorija, ja $St_i \geq 2.0$;
- 2) administratīvā teritorija, kura ietilpst aglomerācijā, bet tiecība nav pietiekami stipra, lai to varētu nosaukt par Rīgu pavadīgo administratīvo teritoriju, ja $1.0 \leq St_i < 2.0$;
- 3) administratīvā teritorija, kas atrodas ārpus aglomerācijas (vājas tieses areāls), ja $St_i < 1.0$.

Pētāmajās administratīvajās teritorijās noteikta summārā tieses intensitāte St_i attiecībā uz diviem pamatrādītājiem. Administratīvās teritorijas tiek uzskatītas par Rīgu pavadīgām administratīvajām teritorijām, ja summārās tieses intensitāte $St_i \geq 2.0$.

Tālāk sīkāk sniegts skaidrojums par tieses intensitātes lieluma a_{ij} aprēķināšanu katram no diviem pamatrādītājiem (Iedzīvotāju darba svārstmigrācijas apjoms un intensitāte uz Rīgu 2014.gadā no administratīvajām teritorijām, balstoties uz IIN datiem; Teritoriju sasniedzamība no Rīgas; skat. 2.1.tabulu).

Ņemot vērā iepriekš iztirzāto problēmu par atšķirību starp deklarētiem un faktiski dzīvojošiem iedzīvotājiem administratīvajās teritorijās, tika noteiktas samērā augstas

¹⁷⁶ Formula izstrādāta, pielāgot *Rīgas aglomerācijas robežu precizēšana* [tiešsaiste]. Latvijas Universitāte, 2012 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: http://sus.devel.lv/files/2012_Rigas_aglomerācijas_robezu_precizesana.pdf

svārstmigrācijas īpatsvara robežvērtības. Augstākā robežvērtība noteikta, izvērtējot rādītāja datu sadalījumu.

Sasniedzamības robežvērtības tika noteiktas, izvērtējot vidējā nepieciešamā laika, kas nepieciešams, lai nokļūtu līdz Rīgai, sadalījumu. Gadījumā, ja radās kolīzijas starp administratīvās teritorijas transporta pieejamību un sasniegāmību (laiku), tad priekšroka tika dota teritorijas sasniegāmībai.

2.1.tabula

Kritēriji Rīgu pavadājo administratīvo teritoriju noteikšanai

Rādītāji	Kritēriji				
	ļoti augsts	augsts	vidējs	vidēji zems	zems
Iedzīvotāju darba svārstmigrācijas apjoms un intensitāte uz Rīgu 2014.gadā no pilsētām, balstoties uz IIN datiem	darba svārstmigrantu īpatsvars (%) no darbības vecuma iedzīvotājiem ir lielāks par 40 %	darba svārstmigrantu īpatsvars (%) no darbības vecuma iedzīvotājiem ir robežās starp 30% un 40%	darba svārstmigrantu īpatsvars (%) no darbības vecuma iedzīvotājiem ir robežās starp 25% un 30%	darba svārstmigrantu īpatsvars (%) no darbības vecuma iedzīvotājiem ir robežās starp 20% un 25%	darba svārstmigrantu īpatsvars (%) no darbības vecuma iedzīvotājiem ir mazāks par 20%
Sabiedriskā transporta nodrošinājums, teritoriju sasniegāmība no Rīgas	liela sabiedriskā transporta dažādība, Rīgas sasniegāmība līdz 30 min	salīdzinoši liela sabiedriskā transporta dažādība, Rīgas sasniegāmība līdz 45 min	vērojama sabiedriskā transporta dažādība, Rīgas sasniegāmība līdz 60 min	vērojama sabiedriskā transporta dažādība, Rīgas sasniegāmība līdz 90 min	sasniegāmība ar sabiedrisko transportu, bet tā kursēšanas intensitāte ir nepietiekama ērtai un ātrai Rīgas sasniegāmībai (90 un vairāk min)

Avots: autores izveidota tabula

Atbilstoši aktuālajai Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumam Latvijā ir 110 novadi un 9 republikas pilsētas. Lai reducētu to administratīvo teritoriju skaitu, kuras tālāk izmantot datu analīzē, tika apkopota informācija par to, cik laika aizņem, lai no konkrētas administratīvās teritorijas tiktu līdz Rīgas centram ar ērtāko transporta veidu (informācija tika iegūta, izmantojot *Google maps* rīku un sabiedriskā transporta kustību sarakstu). Visas administratīvās teritorijas tika sarindotas augošā secībā atkarībā no laika, cik aizņem, lai no tām nokļūtu līdz Rīgai (skat. 1.pielikumu). Tika pieņemts, ka ar tām administratīvajām, kuras atrodas tālāk nekā pusotras stundas attālumā no Rīgas centra, Rīgai ir vājas saiknes, tāpēc tās tālākā analīzē netika ietvertas. Līdz ar to tālākai analīzei tika izmantotas 45 administratīvās teritorijas (skat. 1.pielikumu).

Tālāk šīm pilsētām tika analizēta statistika par diviem iepriekš aprakstītajiem mobilitātes rādītājiem, proti, klasisko svārstmigrāciju raksturojošo rādītāju „Ceļā pavadītais laiks no administratīvās teritorijas līdz Rīgas centram ar izdevīgāko transporta veidu, min” un

vispārināto svārstmigrāciju raksturojošo rādītāju „Svārstmigrantu īpatsvars no darbības vecuma iedzīvotājiem, %”, pamatojoties uz VID datiem. Analīzes rezultātā tika izdalītas 25 administratīvās teritorijas, kuras tālāk apzīmētas par Rīgu pavadošajām administratīvajām teritorijām (skat. 2.2.tabulu).

2.2.tabula

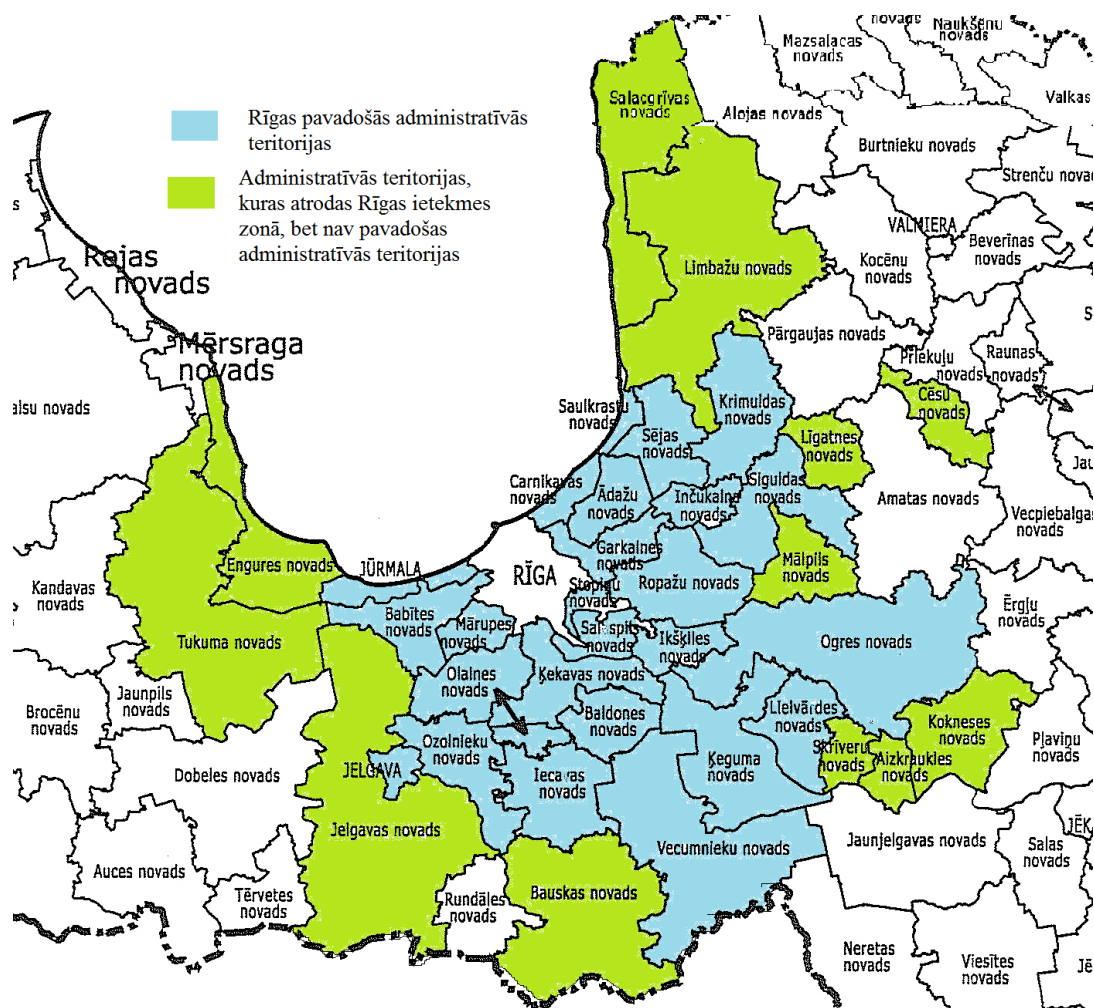
Rīgu pavadošās administratīvās teritorijas un to raksturojošie rādītāji

N.p.k.	Administratīvā teritorija	Laiks (min)	Koeficients a_{ij} [0; 1]	Svārstmigrantu īpatsvars no darbības vecuma iedzīvotājiem, 2014 (%)	Koeficients a_{ij} [0; 1]	Koeficients St_i [0; 3]
1	Babītes novads	22	1	45.9	1	3
2	Mārupes novads	22	1	49.9	1	3
3	Ķekavas novads	23	1	49.7	1	3
4	Stopiņu novads	27	1	52.7	1	3
5	Salaspils novads	33	0.75	51.2	1	2.75
6	Carnikavas novads	36	0.75	52.2	1	2.75
7	Olaines novads	36	0.75	44.9	1	2.75
8	Garkalnes novads	38	0.75	53.1	1	2.75
9	Ikšķiles novads	38	0.75	44.7	1	2.75
10	Jūrmala	38	0.75	44.3	1	2.75
11	Baldones novads	43	0.75	43.6	1	2.75
12	Ādažu novads	45	0.75	46.6	1	2.75
13	Ropažu novads	49	0.5	42.9	1	2.5
14	Saulkrastu novads	50	0.5	47.7	1	2.5
15	Sējas novads	56	0.5	40.5	1	2.5
16	Inčukalna novads	40	0.75	39.5	0.75	2.25
17	Ogres novads	43	0.75	37.1	0.75	2.25
18	Iecavas novads	48	0.5	33.6	0.75	2
19	Jelgava	52	0.5	34.0	0.75	2
20	Ķeguma novads	52	0.5	37.1	0.75	2
21	Vecumnieku novads	52	0.5	34.4	0.75	2
22	Ozolnieku novads	54	0.5	32.5	0.75	2
23	Sīguldā novads	54	0.5	35.4	0.75	2
24	Krimuldā novads	55	0.5	30.6	0.75	2
25	Lielvārdes novads	57	0.5	33.4	0.75	2

Avots: autores veiktie aprēķini, pamatojoties uz VID un sabiedriskā transporta kustības datiem

Tās pilsētas, kurām summārās tieces intensitātes rādītājs St_i ir robežās no 1.0 līdz 2.0, ir Rīgas aglomerācijā ietilpstošās administratīvās teritorijas, kas nav Rīgu pavadošās administratīvās teritorijas, kā, piemēram, Mālpils, Līgatnes, Skrīveru, Aizkraukles, Tukuma, Bauskas, Engures, Limbažu, Cēsu, Kokneses, Salacgrīvas un Jelgavas novadi u.c. (skat. 2.pielikumu).

Aprēķinātas Rīgu pavadošās administratīvās teritorijas un tās teritorijas, kuras ietilpst Rīgas ietekmes zonā, bet nav tās pavadošās administratīvās teritorijas, ir redzamas 2.1.attēlā.

2.1.att. Rīgu pavadošās administratīvās teritorijas: aprēķinu rezultāti

Avots: autores veiktie aprēķini, pamatojoties uz VID un sabiedriskā transporta kustības datiem (uz 01.10.2015.)

Kritiski izvērtējot izstrādāto metodiku Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju noteikšanai, būtu jānorāda, ka galvenās diskusijas rada situācija ar samēro neprecīzo svarstmigrācijas reālo novērtējumu. Analīzei tika izmantots rādītājs, kas balstās uz INN summu sadalījumu. Protams, labāk derētu rādītājs, kas raksturo klasisko migrāciju, tomēr esošie statistikas rādītāji ir neprecīzi, savukārt organizēt iedzīvotāju aptauju katrā potenciālajā Rīgu pavadošajā administratīvajā teritorijā ir laikietilpīga un dārga.

Analizējot definēto Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju ilgtermiņa attīstības stratēģijas, jāsecina, ka lielākoties šajos ilgtermiņa plānošanas dokumentos tiek definētas norādes uz teritoriju īpašo statusu pret Rīgu, proti, kā ilgtermiņa mērķi tiek izvirzīti tūrisma attīstība tieši Rīgas un Pierīgas iedzīvotājiem, maģistrālo transporta tīklu attīstība, sadarbības veicināšana ar Rīgu u.c. Kopsavilkums par Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju izvirzītajiem uzdevumiem plānošanas dokumentos iedzīvotāju labklājības nodrošināšanas kontekstā ir apkopots 2.3.tabulā.

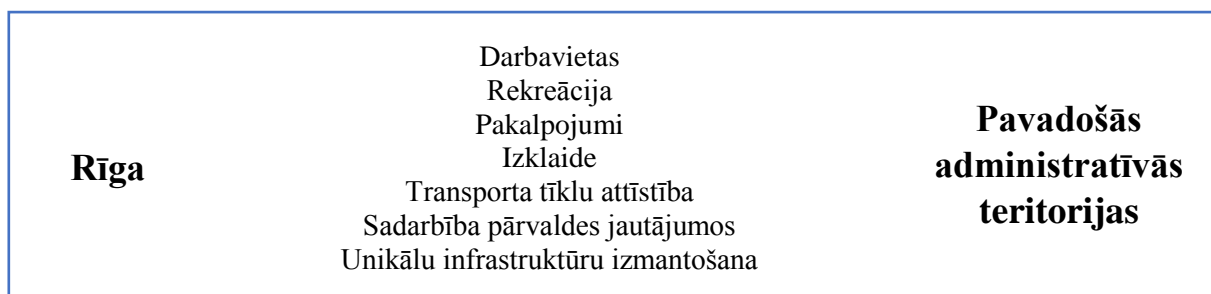
Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju ilgtermiņa attīstības stratēģijās noteiktie labklājību veicinošie uzdevumi

Administratīvā teritorija	Labklājību veicinošie uzdevumi Rīgu pavadošās administratīvās teritorijas kontekstā
Babītes novads	<ul style="list-style-type: none"> • veidot novada identitāti • veicināt zaļās, klusas un nesteidzīgas privātās un publiskās telpa attīstību, kas atrodas rokas stiepiena attālumā no Rīgas pilsētas burzmas un dinamikas • nodrošināt saskaņotu transporta infrastruktūru, sabiedriskā transporta un urbānās (apbūves) attīstības plānošanu • saglabāt zaļās teritorijas un ekoloģisko koridoru un nodrošināt funkcionēšanu starp urbanizētajām teritorijām
Mārupes novads	<ul style="list-style-type: none"> • nodrošināt Rīgas reģionā specializēto tūrismu (golfa laukumus, aktīvās atpūtas piedāvājumu, viesnīcas, veloceļņus, zirgu izjādes, peldvietas u.tml.) • attīstīt loģistikas un industriālās teritorijas • attīstīt specializēto un netradicionālo lauksaimniecisko ražošanu
Ķekavas novads	<ul style="list-style-type: none"> • izveidot attīstības rosināšu reģiona satiksmes, komunikāciju, informācijas, enerģijas un vides infrastruktūru • attīstīt vides un kultūrvēsturisko tūrismu • veicināt Rīgas reģiona cilvēku potenciāla, spēju un sociālās aktivitātes pieaugumu
Stopiņu novads	<p>stiprināt sadarbību ar Rīgu šādās jomās:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pakalpojumi - veselības aprūpe, finanšu pakalpojumi, pārvaldes institūcijas un iestādes, sadzīves pakalpojumi, kultūras, izklaides un sporta iestādes un pasākumi • izglītība - augstākā, profesionālā, vispārējā izglītība; interešu izglītība • sabiedriskais transports • satiksmes infrastruktūra • dabas aizsardzība un dabas resursu apsaimniekošana • inženiertehniskais nodrošinājums un apsaimniekošana • atkritumu apsaimniekošana
Salaspils novads	<ul style="list-style-type: none"> • nodrošināt drošas un ģimenei draudzīgas mājas iedzīvotājiem, kuri strādā gan novadā, gan Rīgā • piedāvāt daudzveidīgas atpūtas vietas dažādu vecuma novada un Rīgas iedzīvotājiem
Carnikavas novads	<ul style="list-style-type: none"> • attīstīt kopīgus tūrisma pakalpojumus • attīstīt atpūtas un rekreācijas zonas • piedāvāt Rīgas iedzīvotājiem sporta objektus (distanču slēpošana, burāšana, nūjošana)
Olaines novads	<ul style="list-style-type: none"> • attīstīt uzņēmējdarbībai labvēlīgu vidi arī citu novadu iedzīvotājiem • attīstīt teritorijas ar rekreācijas potenciālu, ko izmantos arī kaimiņu pašvaldības iedzīvotāji
Garkalnes novads	<ul style="list-style-type: none"> • pildīt Rīgas piepilsētas teritorijas funkcijas – ar specializētu saimniecības attīstību, un piesaistot apmeklētājus atpūtai un sportam, kultūras aktivitātēm – valsts un galvaspilsētas piepilsētas sporta / atpūtas centrs • attīstīt ilgtspējīgu, ar Rīgas pilsētu saskaņotu daudzveidīgu daudzcentru apdzīvojuma sistēmu • attīstīt novada apdzīvojuma struktūru kā Pierīgas policentrisku struktūru • attīstīt publiskā transporta pakalpojumus starp ciemiem un starp ciemiem un Rīgu
Ikšķiles novads	<ul style="list-style-type: none"> • veidot pilsētu kā ekskluzīvu dzīvesvietu • piedāvāt aktīvā tūrisma iespējas iedzīvotājiem un viesiem • attīstīt konkurētspējīgu uzņēmējdarbības vidi ar ērtu transporta un sakaru sistēmu netālu no galvaspilsētas
Jūrmala	<ul style="list-style-type: none"> • uzlabot veselības un sociālo pakalpojumu pieejamību Rīgas un apkārtnē pašvaldību iedzīvotājiem • veicināt sadarbību ar Rīgu un apkārtnē pašvaldībām Jūrmalas „pārdošanai”
Baldones novads	<ul style="list-style-type: none"> • veicināt pilsētas kā aktīvā tūrisma, sporta, rehabilitācijas un kultūras centra attīstību Pierīgā • atbalstīt videi draudzīgo vietējo uzņēmēju, kas ražo produktus Rīgai • attīstīt novadu kā ērtu un veselīgu dzīvesvietu Pierīgā
Ādažu novads	<ul style="list-style-type: none"> • attīstīt novada lomu Rīgas aglomerācijā, tam ir liels potenciāls mājvietu, komercdarbības, izglītības, sporta un atpūtas infrastruktūras attīstīšanā • attīstīt uzņēmējdarbības specializāciju pārtikas rūpniecībā
Ropažu novads	<p>veicināt sadarbību ar Rīgu šādās jomās:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sadzīves pakalpojumi, veselības aprūpes, kultūras dzīves pakalpojumi, sports • izklaide, izglītība, sabiedriskais transports, kapsētu teritorijas
Saulkrastu novads	<ul style="list-style-type: none"> • attīstīt rekreācijas pakalpojumus • attīstīt viesu uzņemšanas industriju • attīstīt ostas un to infrastruktūru, mazizmēra kuģu uzņemšanu un apkalpošanu
Sējas novads	<ul style="list-style-type: none"> • stiprināt novada specializāciju lauksaimniecībā un nekustamā īpašumā un mājokļu nozarē
Inčukalna novads	<ul style="list-style-type: none"> • attīstīt sporta un aktīvā tūrisma centru Rīgas plānošanas reģionā
Ogres novads	<ul style="list-style-type: none"> • attīstīt pievilcīgu dzīves vidi

Iecavas novads	<ul style="list-style-type: none"> • uzlabot autoceļus (<i>Via Baltika</i>) • stiprināt sadarbību ar Rīgu izglītības, tūrisma, veselības aprūpes un dažādu pakalpojumu jomā
Jelgava	<ul style="list-style-type: none"> • attīstīt starptautiska un nacionālās nozīmes loģistikas centru
Ķeguma novads	<ul style="list-style-type: none"> • attīstīt starptautiskās un reģionālās nozīmes transporta koridorus
Vecumnieku novads	<ul style="list-style-type: none"> • ilgtermiņā attīstīt novadu kā laba vietu dzīvei un atpūtai Pierīgas laukos • nodrošināt brīvdienu piedāvājums Pierīgas laukos • organizēt starptautiski atpazīstamus sporta un kultūras pasākumus
Ozolnieku novads	<ul style="list-style-type: none"> • attīstīt autoceļu infrastruktūru
Siguldas novads	<ul style="list-style-type: none"> • attīstīt Siguldu kā tūrisma un rekreācijas, ziemas sporta veidu un kultūras centru
Krimuldas novads	<ul style="list-style-type: none"> • attīstīt autoceļu infrastruktūru
Lielvārdes novads	<ul style="list-style-type: none"> • attīstīt Lielvārdi kā tūrisma un dabas aizsardzības teritoriju • attīstīt transporta koridorus (autoceļš, dzelzceļš)

Avots: autores veidota tabula, izmantojot administratīvo teritoriju ilgtermiņā attīstības stratēģijas (atsauces pieejamas izmantotās literatūras un avotu sarakstā)

Analizējot Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju ilgtermiņa plānošanas dokumentus, jāsecina, ka šīs teritorijas akcentē arī to, ka to rīcībā ir kādi unikāli resursi vai pakalpojumi, kurus aicina izmantot arī Rīgas u.c. kaimiņnovadu pašvaldības. Piemēram, Sigulda piedāvā vairākus konkurētspējīgus tūrisma un rekreācijas pakalpojumus, kurus aktīvi izmanto tieši rīdzinieki. Tāpat šajās teritorijās ir nozīmīgi darba devēji, kurus piesaista speciālistus no Rīgas (piemēram, AS “Olainfarm”). Līdz ar to secinām, ka pastāv spēcīgas divpusējās saites starp pavadošām administratīvajām teritorijām un Rīgu (skat. 2.2.att.).

2.2.att. Atgriezeniskās saites starp Rīgu un tās pavadošām administratīvajām teritorijām

Avots: Autores veidots attēls

Visi šie aspekti ņemti vērā darba **trešajā nodaļā**, izstrādājot pārvaldības rekomendācijas Rīgu pavadošajām administratīvajām teritorijām.

2.2. Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju kvalitatīvo un kvantitatīvo labklājības rādītāju analīze

Šajā apakšnodaļā pēc izstrādātas metodikas sniegta kvantitatīvo un kvalitatīvo rādītāju analīze par iepriekš noteiktām 25 Rīgu pavadošām administratīvajām teritorijām.

Pastāv dažādi kvantitatīvie rādītāji, par kuriem tiek vākta informācija vietējā līmenī. Kopumā darba izstrādes laikā tika identificētas šādas iestādes, kuras regulāri vāc datus novadu un republikas pilsētu līmenī: Centrālās statistikas pārvalde, Teritorijas attīstības plānošanas

informācijas sistēma, Valsts ieņēmumu dienests, Valsts kase, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra, Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, Nodarbinātības valsts aģentūra, Izglītības un zinātnes ministrija, Latvijas Valsts ceļi, Labklājības ministrija, Uzņēmumu reģistrs, Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības informācijas sistēma, Lauku atbalsta dienests, Iekšlietu ministrijas informācijas centrs, Valsts zemes dienests¹⁷⁷.

Valsts reģionālās attīstības aģentūra, ieviešot ERAF projektu „Pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas, infrastruktūras un nekustamo īpašumu pārvaldības un uzraudzības informācijas sistēma”, ir izveidojusi Teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēmu (TAPIS). Viens no TAPIS apakšprojektiem ir Reģionālās attīstības indikatoru moduļa (RAIM) izstrāde, kas paredz instrumenta izveidi reģionālās attīstības monitoringam un lēmumu pieņemšanas atbalstam. Šis modulis ir palīginstruments pašvaldību teritorijas attīstības tendenču izvērtēšanai, kā arī attīstības programmu sagatavošanai un uzraudzībai¹⁷⁸.

Paralēli tehniskajai RAIM risinājuma izstrādei ir izveidota metodoloģija vispusīgam teritorijas attīstības novērtējumam ar dažādu rādītāju kopumu, kas to raksturo no visdažādākajiem aspektiem. Novērtējuma rādītāju sistēmā atver gan attīstības ekonomiskie, gan sociālie aspekti, gan arī dzīves vides un dabas bagātību raksturojums.

RAIM sevī ietver divas informācijas kopas:

1. Sociālekonomisko rādītāju kopa, kas tiek izmantota, lai analizētu atsevišķu valsts teritoriju sociālās un ekonomiskās attīstības tendences. Tā sevī ietver kvantitatīvu informāciju par valsts teritoriju ekonomisko attīstību un iedzīvotāju dzīves kvalitāti. Visi šajā kopā esošie rādītāji ir pieejami par visu valsti kopumā, kā arī atsevišķu valsts teritoriju iedalījumā un par konkrētu laika periodu gan no valsts statistikas programmā ietvertajiem rādītājiem, gan no citiem administratīvajiem datu avotiem. Šajā kopā pieejami arī atvasinātie rādītāji, kas veidoti no pieejamajiem pamatrādītājiem;
2. Nozaru politiku īstenošanas instrumentu kopa, kas veidota, lai izvērtētu, kādu iespaidu uz valsts teritoriju attīstību atstāj nozaru politiku īstenošanas instrumenti un cik koordinēti tie ir. Šim mērķim tiek izmantoti rādītāji par reģionālās attīstības atbalsta instrumentiem – informācija par lielākajiem atbalsta instrumentiem, pirmkārt no Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības informācijas sistēmas, kā arī no Lauku atbalsta dienesta un Valsts kases¹⁷⁹.

---

¹⁷⁷ *Reģionālās attīstības indikatoru modulis* [tiešsaiste]. Valsts reģionālās attīstības aģentūra [skatīts 2016.gada 21.martā]. Pieejams: <http://raim.gov.lv/cms/tiki-index.php?page=About>

¹⁷⁸ *Reģionālās attīstības indikatoru modulis* [tiešsaiste]. Valsts reģionālās attīstības aģentūra [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: <http://www.vraa.gov.lv/lv/publikacijas/raim/>

¹⁷⁹ *Reģionālās attīstības indikatoru modulis* [tiešsaiste]. Valsts reģionālās attīstības aģentūra [skatīts 2016.gada 21.martā]. Pieejams: <http://raim.gov.lv/cms/tiki-index.php?page=About>

RAIM mērķis ir nodrošināt abu minēto rādītāju kopu informācijas pieejamību gan valsts, pašvaldību, plānošanas reģionu speciālistiem, gan investoriem un visai sabiedrībai, lai sekmētu vienotu un vispusīgu valsts pārvaldes, pašvaldību institūciju un sabiedrības izpratni par reģionālo politiku un teritorijas attīstības perspektīvām¹⁸⁰.

Saraksts ar apkopotiem rādītājiem, kas pieejami novadu un republikas pilsētu griezumā, ir pieejami 3.pielikumā. Ņemot vērā, ka uz pētījuma veikšanas laiku (2015.gada 2.puse) bija pieejama informācija par 111 dažādiem indikatoriem, tika nolemts šo sarakstu saīsināt, no indikatoru saraksta izņemot tos rādītājus, kuri nav salīdzināmi starp administratīvajām teritorijām, bet tajā pašā laikā ir pieejami salīdzinošā veidā, piemēram, tika izņemts no tālākās izpētes indikators „Pašvaldības budžeta kopējie ieņēmumi”, atstājot rādītāju „Pašvaldības budžeta kopējie ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju”. Tādējādi tika samazināts rādītāju skaits uz 70 rādītājiem.

Ņemot vērā pieejamo kvantitatīvo rādītāju daudzumu, kuri raksturo pašvaldības no dažādiem aspektiem, nolemts veikt ekspertu aptauju, lai novērtētu, kurus no rādītājiem izmantot tālākai analīzei (aptaujas anketa pieejama 5.pielikumā). Ņemot vērā, ka promocijas darbā analizēta Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju pārvaldība, kas vērsta uz labklājības palielināšanu, nolemts, ka ekspertiem būs jāvērtē piedāvātie kvantitatīvie rādītāji atkarībā no tā, ka tie, ekspertuprāt, raksturo labklājības līmeni pašvaldībā (vērtējumu skala tika dota no 1 līdz 10, kur “1” ir nebūtisks un “10” ļot būtisks labklājību raksturojošs rādītājs). Eksperti tika izvēlēti pašvaldību līmenī (Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju attīstības speciālisti, domes priekšsēdētāji), reģionu (Rīgu plānošanas reģionu pārstāvji) un nacionālā līmenī (Latvijas Pašvaldību savienības, VARAM un VRAA vadošie speciālisti). Anketa, izmantojot elektronisko pastu, tika izsūtīta kopumā 10 ekspertiem, atbildi saņemot no pieciem ekspertiem (skat.6.pielikumu).

Tālāk iegūtie dati tika ievadīti SPSS programmā un analizēti¹⁸¹. Visiem rādītājiem tika aprēķināti aprakstošie statistikas rādītāji (vidējais aritmētiskais, variācijas apjomu standartnovirze, dispersija u.c.). Kopējos ekspertanketas rezultātus var redzēt 7.pielikumā. Tālākai analīzei tika nolemts atstāt tos rādītājus, kuriem vidējais vērtējums ir virs „6” (skat.2.4.tab.). Tāds lēmums pieņemts, novērtējot ekspertaptaujas analīzes rezultātus, tādējādi ietverot turpmākajā analīzē dažādu labklājības dimensiju raksturojošos rādītājus.

No jomas „Pašvaldības budžets” rādītājam „Pašvaldības budžeta IIN ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju” eksperti sniedza visaugstāko novērtējumu (vidējais novērtējums „9.4” 10 baļļu

¹⁸⁰ *Reģionālās attīstības indikatoru modulis* [tiešsaiste]. Valsts reģionālās attīstības aģentūra [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: <http://www.vraa.gov.lv/lv/publikacijas/raim/>

¹⁸¹ Analīze veikta, izmantojot Arhipova I, Bāliņa, S. *Statistika ekonomikā. Risinājumi ar SPSS un Microsoft Excel*. Datorzinību centrs, 2006, 349 lpp. ISBN 9984665194.

skalā). Arī rādītājs „Ieturētā iedzīvotāju ienākuma nodokļa summa (pēc darba ņēmēja deklarētās adreses) uz 1 iedzīvotāju” tika novērtēts salīdzinoši augsti, tomēr eksperti savos vērtējumos nebija vienprātis par šī rādītāju spēju raksturot labklājību pašvaldībās (to norāda arī salīdzinoši augsta standartnovirze). Ņemot vērā, ka promocijas darbā tiek likts uzsvars uz pašvaldību iespējām nodrošināt labklājību tās iedzīvotājiem, tika izlemts, ka rādītājs „Pašvaldības budžeta IIN ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju” to raksturo labāk. Tāpat šis rādītājs arī savā ziņā raksturo konkrētā pašvaldībā deklarēto iedzīvotāju gūtos ienākumus, pārējie rādītāji (kā, piemēram, „Pašvaldības budžeta NĪN ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju”) tik labi neparāda šo dimensiju. Līdz ar to tas iekļauts tālākajā analīzē.

2.4.tabula

Ekspertaptaujā iegūto datu analīze: pamatrādītāju atlase

Joma	Analizējamais rādītājs	Vidējais	Standartnovirze
Pašvaldības budžets	Pašvaldības budžeta IIN ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju, EUR	9.4	0.548
	Ieturētā iedzīvotāju ienākuma nodokļa summa (pēc darba ņēmēja deklarētās adreses) uz 1 iedzīvotāju, EUR	8.8	1.304
	Pašvaldības budžeta kopējie ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju, EUR	7.6	2.793
	Pašvaldības budžeta nodokļu ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju, EUR	7.4	1.817
	Pašvaldības budžeta NĪN ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju, EUR	6.6	1.140
Nodarbinātība	Bezdarba līmenis, %	8.2	1.924
	Ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars kopējā bezdarbnieku skaitā, %	6.8	1.095
	Ekonomiski aktīvo (15-74 gadu vecumā) iedzīvotāju īpatsvars atbilstošajā vecuma grupā, %	6.8	1.924
	Iedzīvotāju īpatsvars darbības spējas vecumā kopējā iedzīvotāju skaitā, %	6.6	1.140
Demogrāfija	Iedzīvotāju skaita izmaiņas gadā migrācijas rezultātā, %	8.8	1.095
	Iedzīvotāju skaita izmaiņas gadā, %	8.0	1.581
	Iedzīvotāju skaita izmaiņas gadā dabiskās kustības rezultātā, %	7.8	2.168
	Dzimušo skaits uz 1000 iedzīvotājiem	7.8	2.168
	Audzēkņu skaits pirmsskolas izglītības iestādēs uz 1000 iedzīvotājiem	6.0	2.390
Darba samaksa	Mēneša vidējā bruto darba samaksa, EUR	9.0	1.225
	Mēneša vidējā bruto darba samaksa privātā sektora komersanti ar nodarbināto skaitu ≥ 50 , EUR	6.8	1.095
	Mēneša vidējā bruto darba samaksa pavisam, bez privātā sektora komersantiem ar nodarbināto skaitu < 50 , EUR	6.6	1.517
	Mēneša vidējā bruto darba samaksa pašvaldību struktūrās, EUR	6.4	0.894
Sociāla drošība	Personu īpatsvars, kam konstatēta atbilstība trūcīgās ģimenes statusam, % no kopējā iedzīvotāju skaita	7.6	1.949
	Vecuma pensiju vidējais piešķirtais apmērs, EUR	6.4	1.517
	Visu pensiju vidējais piešķirtais apmērs, EUR	6.2	1.789
Drošība	Reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem	6.6	2.881
Infrastruktūra	ES fondu projektu finansējuma summa uz 1000 iedzīvotājiem, EUR	6.1	3.086
	Galveno autoceļu tīkla blīvums, km/km ²	6.1	1.915

Avots: autore veiktie aprēķini, pamatojoties uz ekspertaptaujas datiem,

Vērtējumu skala: 1-10, kur 1 – nebūtisks, 10 – ļoti būtisks labklājību raksturojošs rādītājs

Analizējot ekspertu novērtējumus par rādītājiem, kas raksturo jomu „Nodarbinātība”, eksperti visaugstāk novērtēja rādītāju „Bezdarba līmenis”. Arī pārējie nodarbinātību raksturojošie rādītāji tika augsti novērtēti („Ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars kopējā bezdarbnieku skaitā”, „Ekonomiski aktīvo (15-74 gadu vecumā) iedzīvotāju īpatsvars

atbilstošā vecuma grupā” un „Iedzīvotāju īpatsvars darbības vecumā kopējā iedzīvotāju skaitā”). Tālākai analīzei tika izvēlēts rādītājs „Ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars kopējā bezdarbnieku skaitā”, ņemot vērā augsto ekspertu novērtējumu un vienprātību (salīdzinoši zema standartnovirze).

Savukārt, analizējot ekspertu vērtējumus par demogrāfiskos procesus raksturojošiem rādītājiem, visaugstāko novērtējumu guva rādītājs „Iedzīvotāju skaita izmaiņas migrācijas rezultātā” (vidējais novērtējums „8.8” 10 baļļu skalā). Augsts novērtējums bija arī rādītājiem „Iedzīvotāju skaita izmaiņas” un „Iedzīvotāju skaita izmaiņas gadā dabiskās kustības rezultātā”, tomēr tika nolemts, ka vislabāk demogrāfisko procesus no labklājības raksturošanas viedokļa bez rādītāja „Iedzīvotāju skaita izmaiņas migrācijas rezultātā” raksturo „Dzimušo skaits uz 1000 iedzīvotājiem” (dzimstības līmenis). Tāpat nolemts iekļaut analīzē rādītāju „Audzēkņu skaits pirmsskolas izglītības iestādēs uz 1000 iedzīvotājiem”, kas sniedz informāciju arī par izglītības jomu. Kopā ar dzimstības līmeni tas labi parāda pavadoņteritoriju īpatnību, proti, to, ka šīs teritorijas izvēlas jaunās ģimenes ar bērniem.

Eksperti arī augsti novērtējuši vairākus darba samaksu raksturojošus rādītājus – salīdzinot ar pārējiem rādītājiem, visaugstāk tika novērtēts rādītājs „Mēneša vidējā darba samaksa” (vidējais novērtējums „9.0” 10 baļļu sistēmā). Ņemot vērā, ka pārējie darba samaksu raksturojošie rādītāji tika novērtēti būtiski zemāk, tie netiks izmantoti tālākai analīzei.

No sociālās drošības raksturojošiem rādītājiem visaugstāk tika novērtēts rādītājs „Personu īpatsvars, kam konstatēta atbilstība trūcīgās ģimenes statusam, % no kopējā iedzīvotāju skaita” (vidējais novērtējums „7.6” 10 baļļu sistēmā). Vēl samērā augsti tika novērtēti rādītāji „Visu pensiju vidējais piešķirtais apmērs” un „Vecuma pensiju vidējais piešķirtais apmērs”, tomēr to novērtējums bija salīdzinoši zemāks, tādēļ tie netiks iekļauti tālākajā analīzē.

Arī rādītājs „Reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem” tika novērtēts samērā augsti - vidējais novērtējums ir „6.6” 10 baļļu skalā. Ņemot vērā, ka šis ir vienīgais rādītājs, kas varētu raksturot pašvaldības vidi no drošības viedokļa, tika nolemts, ka tas arī ir iekļaujams tālākajā analīzē.

Vēl vairs noteiktā sliekšņa kvalificējās rādītāji, kas raksturo administratīvajās teritorijās ieguldītās investīcijas (rādītājs „ES fondu projektu finansējuma summa uz 1000 iedzīvotājiem”) un infrastruktūru (rādītājs „Galveno autoceļu tīkla blīvums”). Kaut arī pēc ekspertu domām šiem rādītājiem nebija tik augsti vērtējumi kā, piemēram, pašvaldības budžeta un nodarbinātību raksturojošiem rādītājiem, tomēr nolemts tos iekļaut tālākā analīzē, lai nodrošinātu pēc iespējas plašāku labklājības raksturojošo dimensiju izpēti. Abi rādītāji

ietverti kā jomas „Infrastruktūra” raksturotāji. Konkrētajā rādītājā ietverts projektu finansējums no Eiropas reģionālās attīstības (ERAF) un Kohēzijas fondiem (KF), kas vērsti tieši uz infrastruktūras uzlabošanu. Jānorāda, ka rādītājs par ES fondiem projektu finansējumu neietver tikai infrastruktūras attīstības izdevumus, bet arī, piemēram, administratīvos un personāla izdevumus. Tomēr tie īpatsvara ziņā ir samērā nelieli, kā arī var pieņemt, ka tie ir proporcionāli visām pašvaldībām.

Rezultātā tika izvirzīti vienpadsmit pamatrādītāji, kuri izmantoti tālākajā analizē (skat.2.3.att.).

Šie rādītāji tālāk tika attiecīgi klasificēti pa jomām (atalgojums, nodarbinātība, demogrāfija, sociālā drošība, drošība un infrastruktūra), kā arī dimensijām (ekonomiskā, sociālā un vides). Kā redzams, ekspertu novērtētie labklājības rādītāji pārstāv dažādas jomas – līdz ar to secinām, ka labklājības jēdziens ir daudzpusīgs, tas ietver dažādas iezīmes.

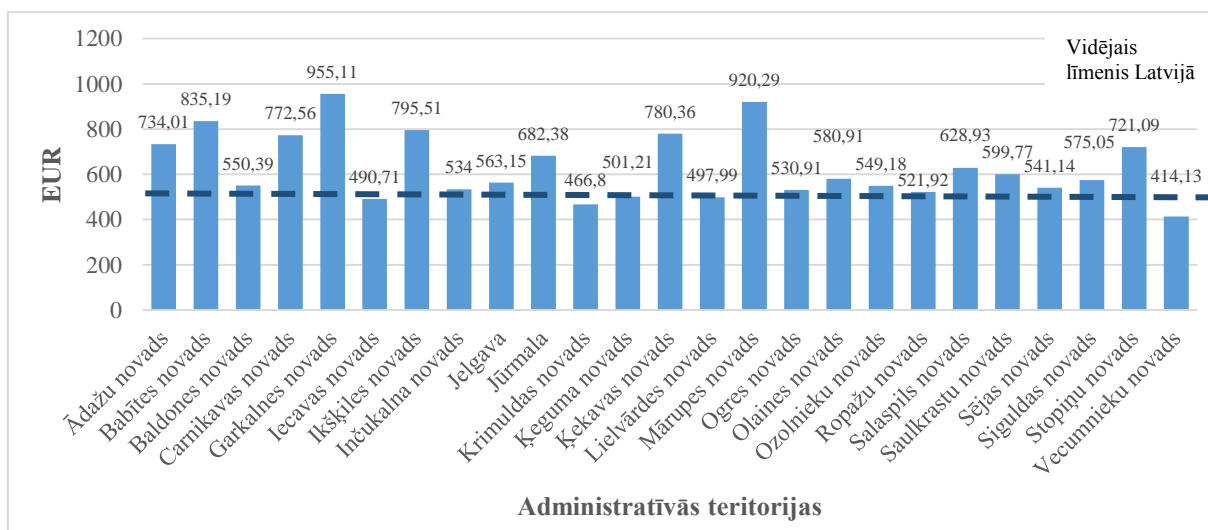
2.3.att. Labklājību raksturojošie rādītāji Rīgu pavaldošajās administratīvajās teritorijās

Avots: autores veidots attēls, izmantojot ekspertaptaujas rezultātus

Tālāk detalizēti analizēti šie rādītāji aprēķinātajās 25 Rīgu pavaldošajās administratīvajās teritorijās.

Kā pirmais rādītājs tika izvirzīts „Pašvaldības budžeta IIN ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju” (skat.2.4.att). Salīdzinot ar vidējo pašvaldību budžeta IIN ieņēmumiem uz vienu 1 iedzīvotāju

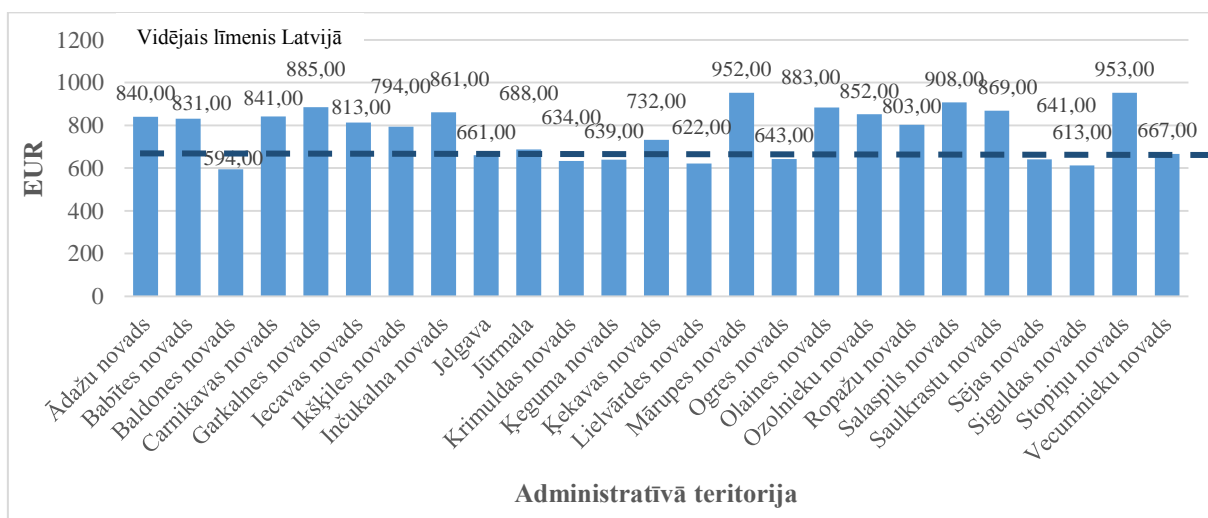
valstī (546.40 EUR), lielai daļai administratīvo teritoriju šis rādītājs ir līdzvērtīgs. Īpaši augsts šis rādītājs ir Garkalnes (955.11 EUR), Mārupes (920.29 EUR), Babītes (835.19 EUR) un Ikšķiles (795.51 EUR) novados. Vecumnieku (414.13 EUR), Krimuldas (466.80 EUR) un Iecavas (490.71 EUR) novados šis rādītājs ir būtiski zemāks nekā vidēji valstī (546.40 EUR).

2.4.att. Pašvaldības budžeta IIN ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās 2014.gadā, EUR

Avots: autores aprēķini, izmantojot CSP datubāzi

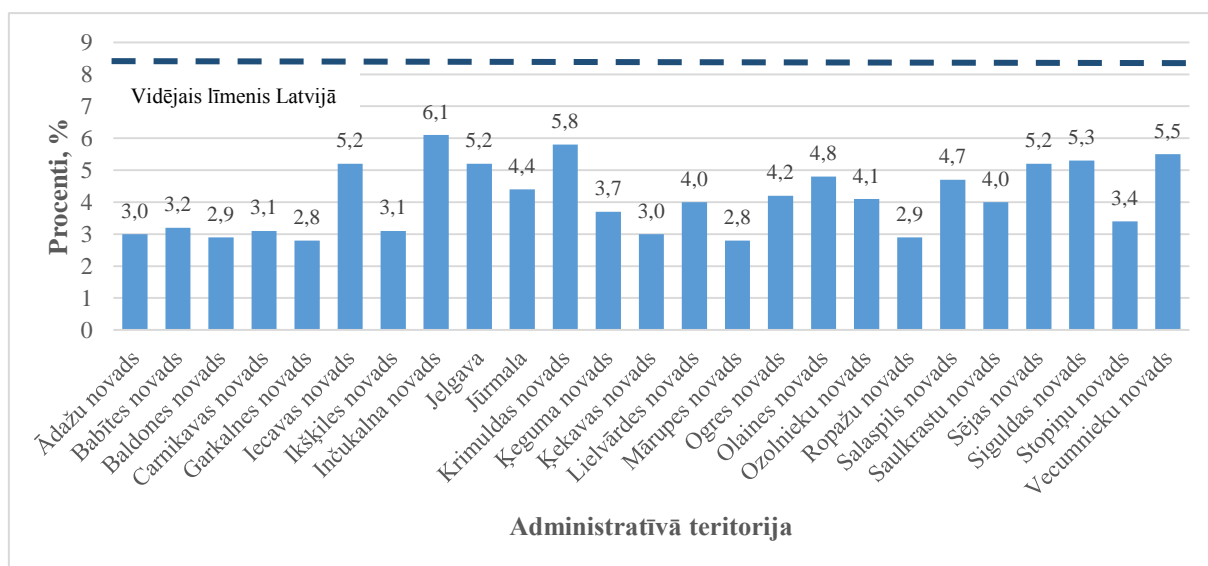
Kā nākamais rādītājs tika analizēta mēneša vidējā bruto samaksa. Latvijā vidējā mēneša bruto darba samaksa 2014.gadā bija 765.00 EUR. Pavadošajās administratīvajās teritorijās darba samaksas līmenis kopumā ir zemāks nekā Rīgā (953.00 EUR) – līdzvērtīga tā ir Stopiņu (953.00 EUR) un Mārupes novados (952.00 EUR). Darba samaksa virs vidējā valsts līmeņa ir vairākās administratīvajās teritorijās, kā, piemēram, Salaspils (908.00 EUR), Garkalnes (885.00 EUR), Olaines (883.00 EUR) un Saulkrastu (869.00 EUR) novados. Viszemākais darba samaksas līmenis ir Baldones (594.00 EUR), Siguldas (613.00 EUR) un Lielvārdes (622.00 EUR) novados.

2.5.att. Mēneša vidējā bruto darba samaksa Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās 2014.gadā, EUR

Avots: autores aprēķini, izmantojot CSP datubāzi

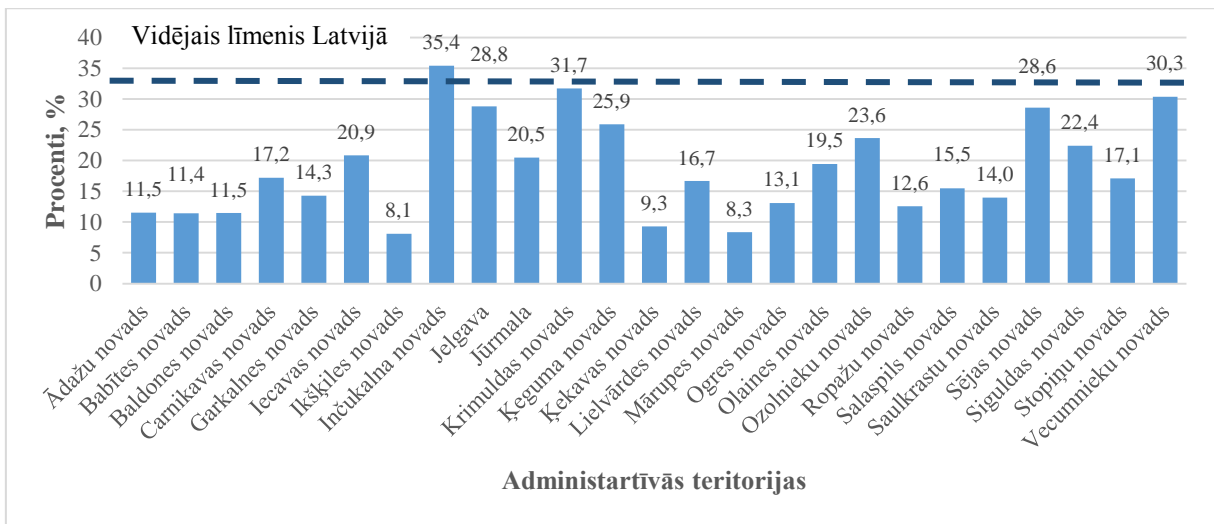
Kā nākamais ekonomisko dimensiju raksturojošs rādītājs analizēts bezdarba līmenis (sk. 2.6.att.). Šī rādītāja analīze Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās parādīja, ka bezdarba līmenis visās analizējamās administratīvajās teritorijās ir būtiski zemāks nekā vidēji valstī (8.5%). Īpaši zems bezdarba līmenis ir Mārupes (2.8%), Garkalnes (2.8%), Baldones (2.9%), Ropažu (2.9%), Ķekavas (3.0%) un Ādažu (3.0%) novados. Salīdzinoši visaugstākais bezdarba līmenis ir Inčukalna (6.1%), Krimuldas (5.8%) un Vecumnieku (5.5%) novados. Līdz ar to var uzskatīt, ka kopumā nodarbinātības līmenis Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās ir augsts – šo teritoriju iedzīvotāji atrod darbu gan Rīgā, gan administratīvajā teritorijā, kurā tie ir deklarējušies.

2.6.att. Bezdarba līmenis Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās 2014.gadā, %

Avots: NVA datubāze

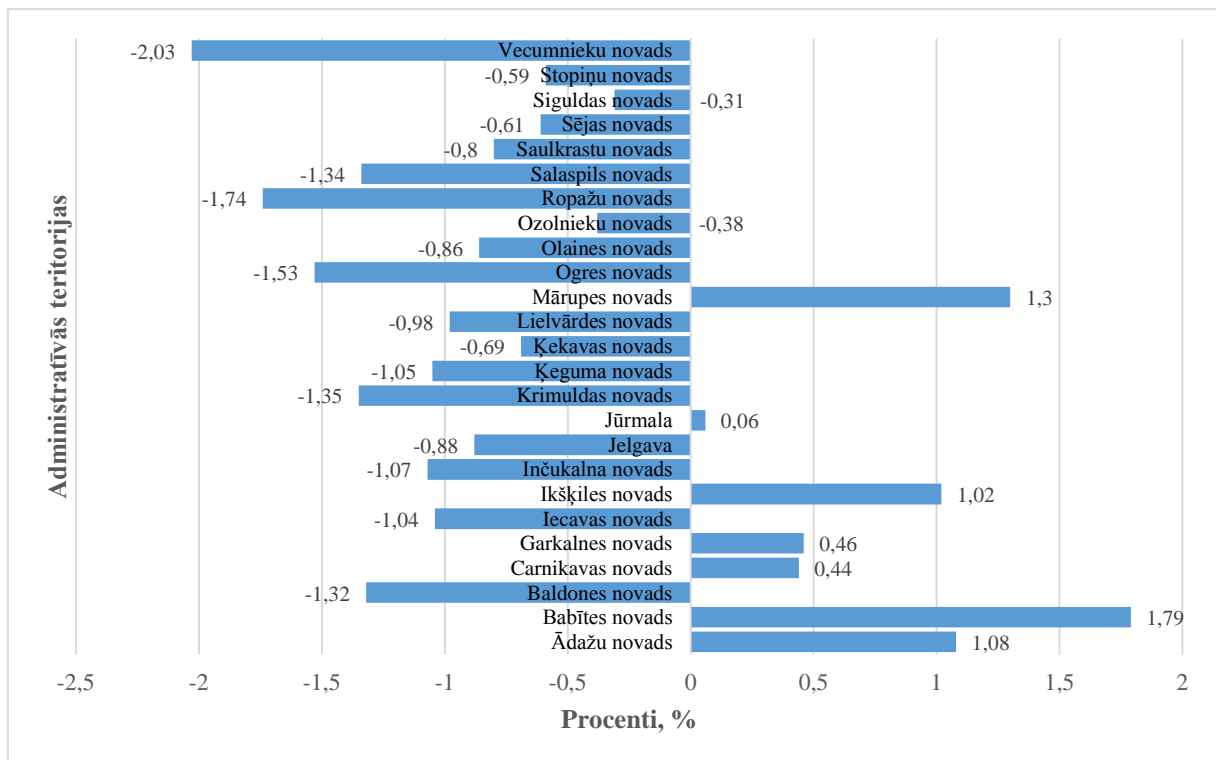
Turpinot nodarbinātības tēmu, kā nākamais rādītājs analizēts ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars kopējā bezdarbnieku skaitā (skat.2.7.att.). Vidēji Latvijā gandrīz trešdaļa (32.9%) bezdarbnieku ilgstoši (vairāk par gadu) nevar atrast darbu. Kopumā Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās šis rādītājs ir zemāks nekā vidēji valstī. Piemēram, Ikšķiles novadā tikai 8.1% no visiem bezdarbniekiem nevar atrast darbu ilgāk par vienu gadu. Tāpat zemi rādītāji ir Mārupes (8.3%), Ķekavas (9.3%), Baldones (11.5%) un Ādažu (13.1%) novados. Vienīgi Inčukalna novadā ir lielāks ilgstošu bezdarbnieku īpatsvars nekā vidēji Latvijā.

2.7.att. Ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars kopējo bezdarbnieku skaitā Rīgu pavaldošajās administratīvajās teritorijās 2014.gadā, %

Avots: NVA datubāze

Tālāk analizētas iedzīvotāju skaita izmaiņas gadā migrācijas rezultātā (skat.2.8.att.). Dati rāda, ka 2014.gadā no visām Rīgu pavaldošām administratīvajām teritorijām Jūrmalā, Babītes, Ikšķiles, Garkalnes, Carnikavas un Ikšķiles novados iedzīvotāju skaits ir pieaudzis migrācijas rezultātā. Tas nozīmē, ka šīs administratīvās teritorijas iedzīvotāji no citiem novadiem (iespējams, arī valstīm) izvēlas kā savu mājvietu. Pārējās administratīvajās teritorijās izceļojošo iedzīvotāju skaits ir lielāks nekā ieceļojošo iedzīvotāju skaits.

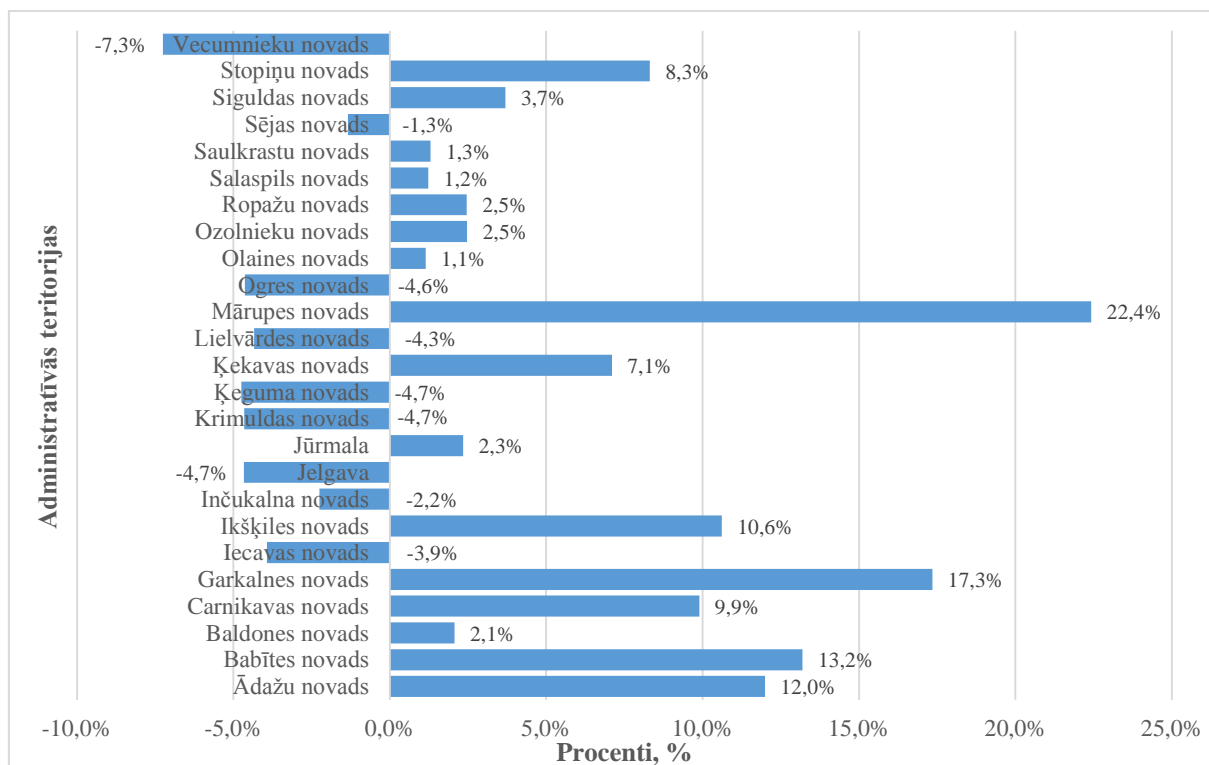

2.8.att. Iedzīvotāju skaita izmaiņas gadā migrācijas rezultātā Rīgu pavaldošajās administratīvajās teritorijās 2014.gadā, %

Avots: autores veidots attēls, izmantojot PMLP datubāzes datus

Jāpiebilst, ka, lai labāk novērtētu patiesos migrācijas rādītājus, būtu jāņem vērā ilgāks laika posms, piemēram, būtu jāvērtē, kā mainās iedzīvotāju skaits migrācijas ietekmē piecu gadu laika periodā (skat. 2.9.att.).

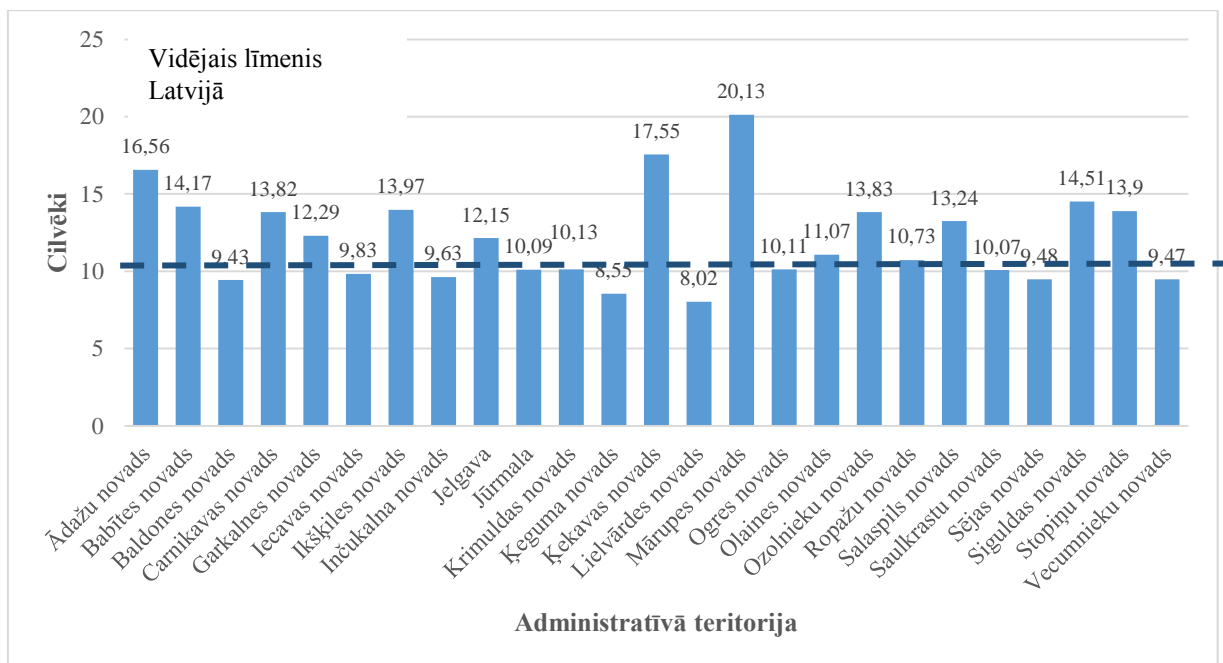

2.9.att. Iedzīvotāju skaita izmaiņas gadā migrācijas rezultātā administratīvajās teritorijās, kuras ietver pavaldoņpilsētas, 2009.-2014.gadā, %

Avots: autores veidots attēls, izmantojot PMLP datubāzes datus

Kā redzams 2.9.attēlā, ja ņem vērā migrācijas tendences Rīgu pavaldošajās administratīvajās teritorijās pēdējo piecu gadu periodā, tad situācija atšķiras – pozitīvs saldo ir vairums Rīgu pavaldošo administratīvo teritoriju. Īpaši pēdējo gadu laikā ir pieaudzis iedzīvotāju skaits Mārupes (22.4%), Garkalnes (17.3%) un Babītes (13.2%) novados.

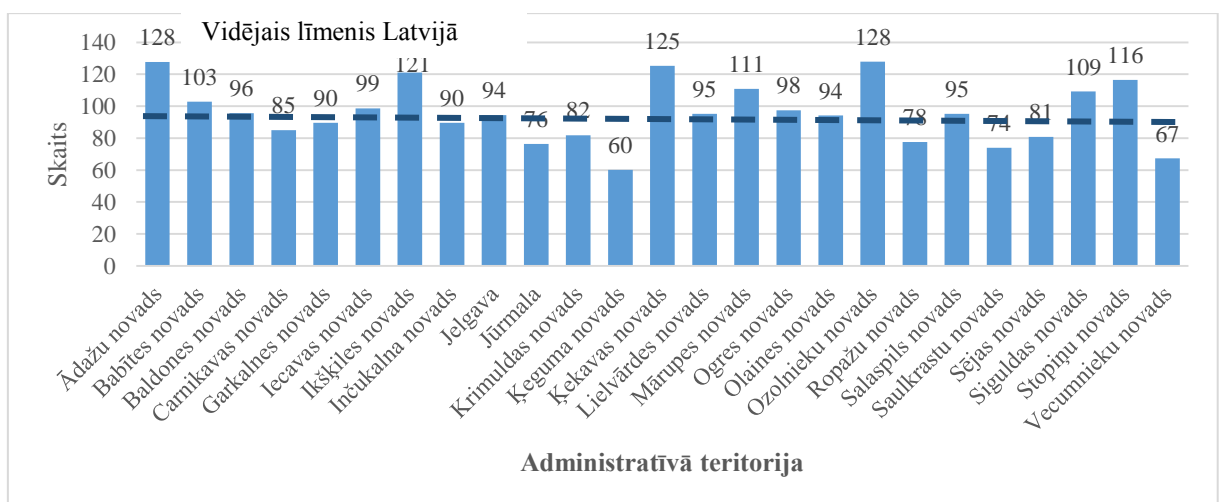
Vēl viens demogrāfiju raksturojošs rādītājs ir dzimstības līmenis jeb dzimušo skaits uz 1000 iedzīvotājiem (skat. 2.10.att.). Kopumā vērtējot, dzimstības līmenis Rīgu pavaldošajās administratīvajās teritorijās ir nedaudz lielāks par vidējo līmeni valstī. Īpaši augsts šis rādītājs ir Mārupes (apt. 20 dzimušo uz 1000 iedzīvotājiem), Ķekavas (apt. 18 dzimušo uz 1000 iedzīvotājiem) un Ādažu (apt. 17 dzimušo uz 1000 iedzīvotājiem) novados. Zemākais līmenis ir Lielvārdes (apt. 8 dzimušo uz 1000 iedzīvotājiem) un Ķeguma (apt. 9 dzimušo uz 1000 iedzīvotājiem) novados.

2.10.att. Dzimušo skaits uz 1000 iedzīvotājiem Rīgu pavaldošajās administratīvajās teritorijās 2014.gadā, cilvēki

Avots: autore aprēķini, izmantojot CSP datubāzi

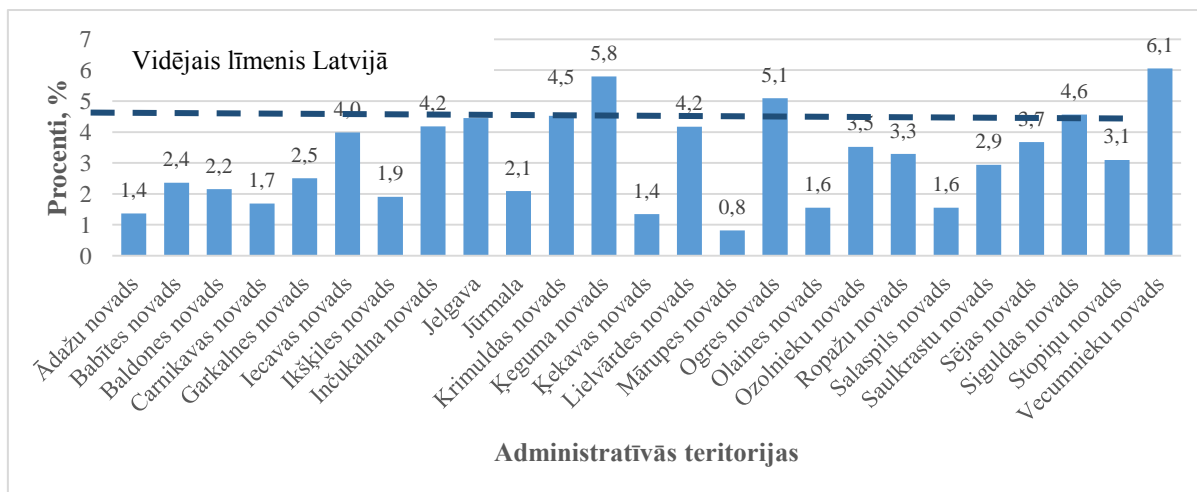
Demogrāfijas rādītājs „Audzēkņu skaits pirmskolas izglītības iestādēs uz 1000 iedzīvotājiem” savā ziņā raksturo arī izglītības jomu. Vidēji Latvijā uz 1000 iedzīvotājiem ir 93 pirmskolas izglītības iestāžu audzēkņu. Kopumā var vērtēt, ka Rīgu pavaldošajās administratīvajās teritorijās vidēji šis rādītājs ir augstāks nekā valstī kopumā (skat. 2.11.att.). Īpaši šis rādītājs ir augsts Ādažu (128 audzēkņi uz 1000 iedzīvotājiem), Ozolnieku (128 audzēkņi), Ķekavas (125 audzēkņi) un Ikšķiles (121 audzēkņi) novados.

2.11.att. Audzēkņu skaits pirmskolas izglītības iestādēs uz 1000 iedzīvotājiem Rīgu pavaldošajās administratīvajās teritorijās 2014.gadā, cilvēki

Avots: autore aprēķini, izmantojot IZM datus

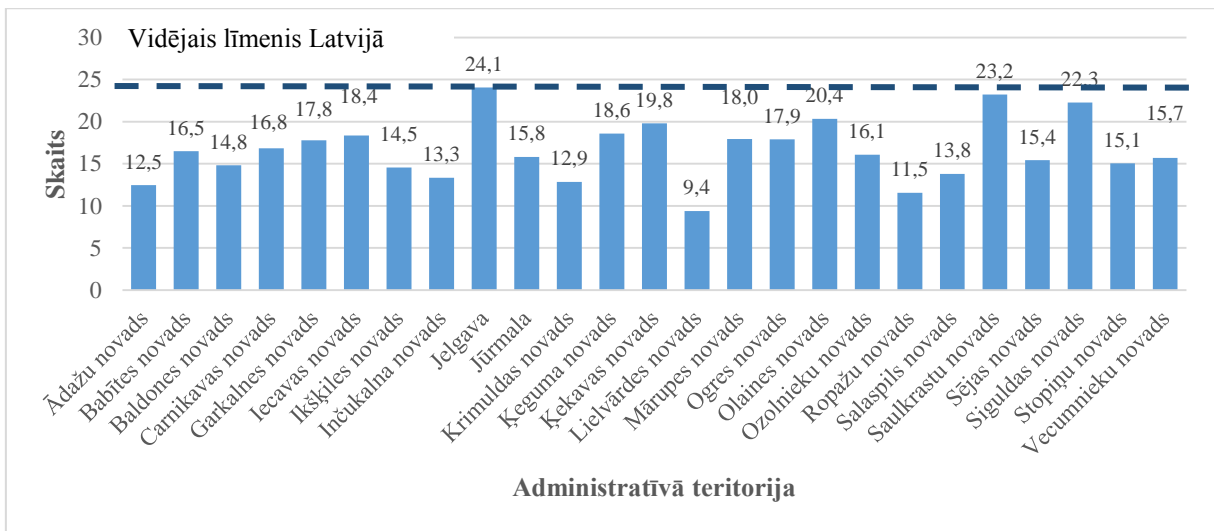
Kā nākamais sociālās dimensijas rādītājs analizēts rādītājs „Personu skaits, kam konstatēta atbilstība trūcīgās ģimenes statusam, % no kopējā iedzīvotāju skaita” (skat. 2.12.att.). Ja salīdzina šo rādītāju Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās ar vidējo līmeni valstī, jāsecina, ka tikai Vecumnieku (6.1%), Ķeguma (5.8%) un Ogres (5.1%) novados personu īpatsvars, kam konstatēta atbilstība trūcīgās ģimenes statusam, ir augstāks par vidējo līmeni valstīs (4.8%). Viszemākais trūcīgo personu īpatsvars ir Mārupes (0.8%), Ķekavas (1.4%), Ādažu (1.4%), Olaines (1.6%), Salaspils (1.6%), Carnikavas (1.7%) un Ikšķiles (1.91%) novados – tas ir zem 2%.

2.12.att. Personu skaits, kam konstatēta atbilstība trūcīgās ģimenes statusam, % no kopējā iedzīvotāju skaita Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās 2014.gadā, %

Avots: autores aprēķini, izmantojot CSP datubāzi

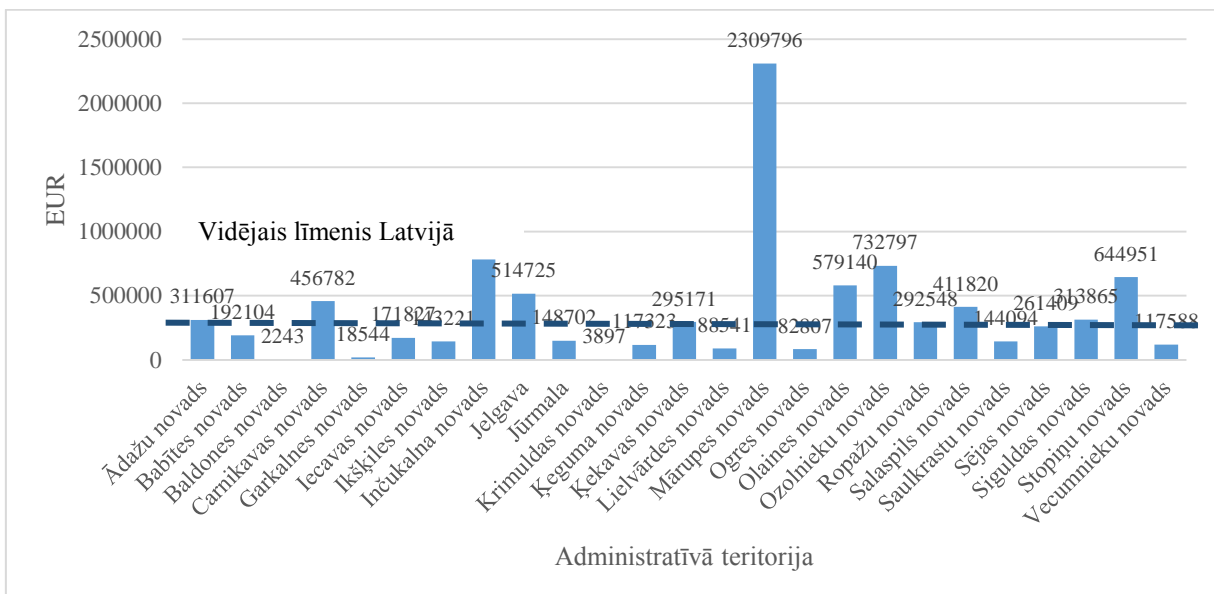
Tālāk analizēts rādītājs „Reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem” (skat. 2.13.att.). Šis rādītājs raksturo drošības situāciju pašvaldībās, tādējādi sniedzot ieskatu arī par vides raksturojumu. Analizējot statistikas datus, jāsecina, ka kopumā dzīve Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās ir drošāka nekā vidēji Latvijā. Vismazākais reģistrēto noziedzumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem ir Lielvārdes (apt. 9 noziegumi), Ropažu (apt. 12), Ādažu (apt. 13), Inčukalna (apt. 13) un Salaspils (apt. 14) novados. Visaugstākais rādītājs ir Jelgavā, kur ir vairāk nekā 24 reģistrēto noziegumu uz 1000 iedzīvotājiem.

2.13.att. Reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās 2014.gadā, skaits

Avots: autores aprēķini, izmantojot CSP datubāzi

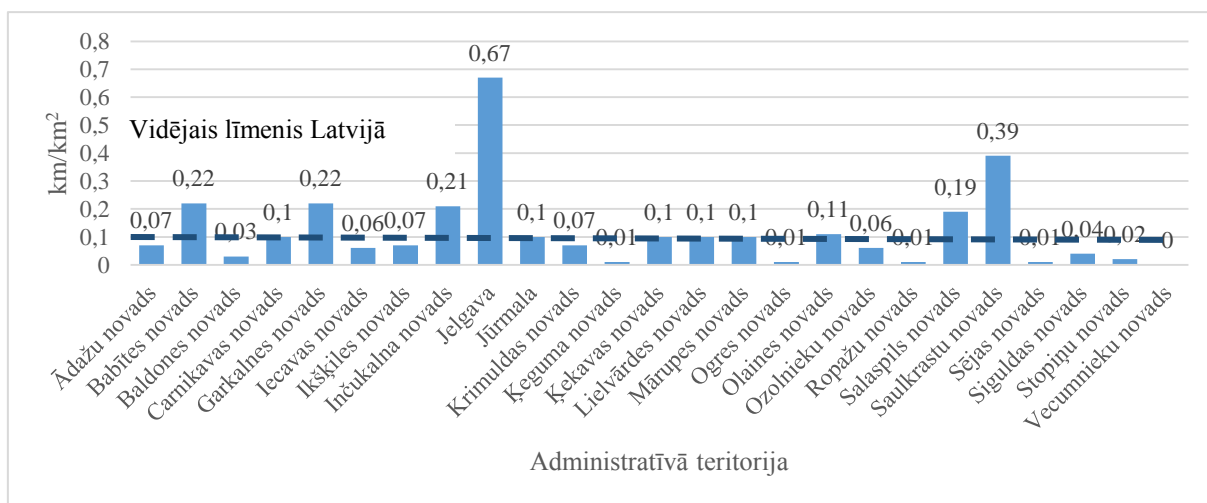
Ja analizē rādītāju „ES fondu projektu finansējuma summa uz 1000 iedzīvotājiem” (skat. 2.14.att.), var novērot, ka finansējuma summa pa administratīvajiem novadiem būtiski atšķiras. Vidēji Latvijā ES fondu finansējums uz 1000 iedzīvotājiem ir apt. 107 tūkst EUR. Jānorāda, ka ES fondu finansējuma sadalījums pa gadiem atšķiras, kas saistīts ar fondu plānošanas periodu. Tāpat ES fondu sadali ietekmē vairāki faktori (fondu teritoriālā un institucionālā sadale utt.). 2014.gadā tuvojās beigām 2007.-2014.gada plānošanas periods, kad lieli infrastruktūras projekti tuvojās beigām. Citu administratīvo teritoriju vidū īpaši izceļas Mārupes novads – tas skaidrojams ar Rīgas starptautiskās lidostas infrastruktūras attīstības projektu.

2.14.att. ES fondu projektu finansējuma summa uz 1000 iedzīvotājiem Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās 2014.gadā, EUR

Avots: autores aprēķini, izmantojot FM datus

Kā pēdējais rādītājs analizēts galveno autoceļu tīkla blīvums (skat. 2.15.att.). Kopumā var vērtēt, ka Rīgu pavadošajās administratīvajās šis rādītājs ir līdzvērtīgs valsts vidējam līmenim ($0.1\text{km}/\text{km}^2$). Īpaši augsts šis rādītājs ir Jelgavā – 0.67 km uz vienu km^2 un Saulkrastu novadā – 0.39 km uz vienu km^2 .

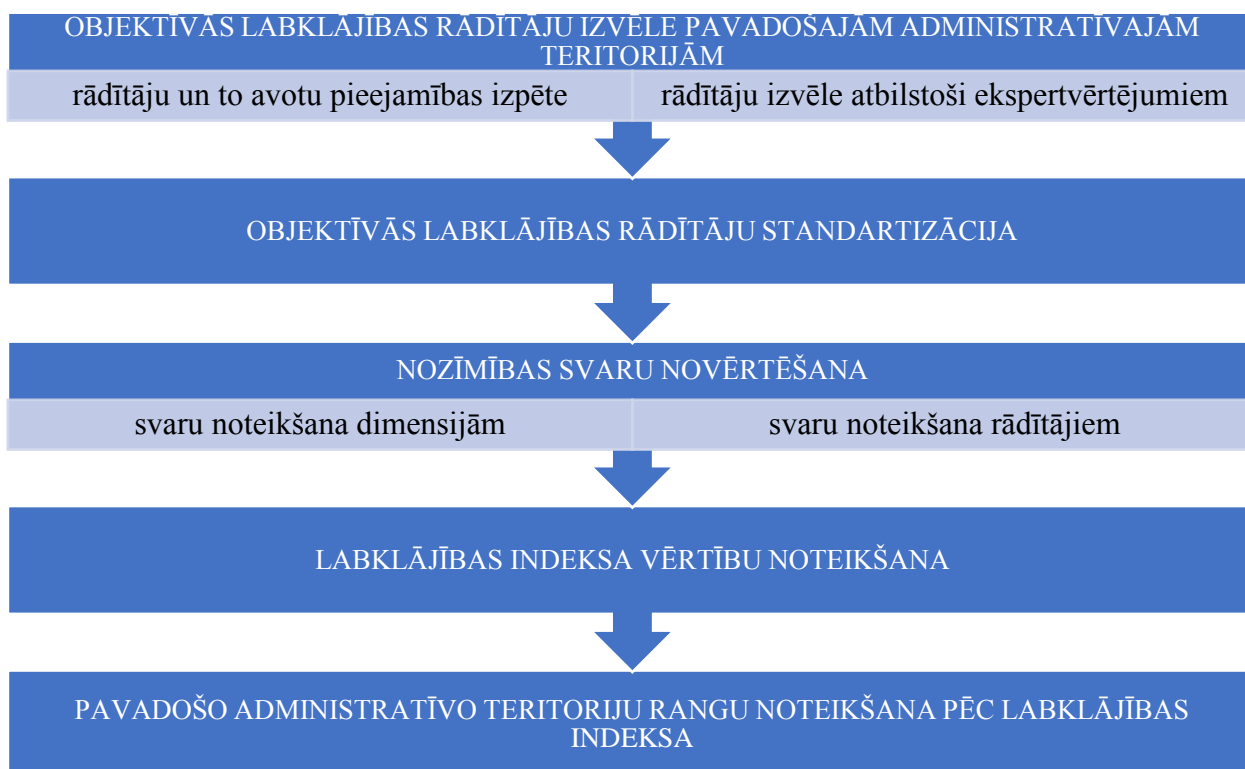

2.15.att. Galveno autoceļu tīkla blīvums Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās 2014.gadā, km/km^2

Avots: autores aprēķini, izmantojot RAIM datubāzes

Nemot vērā, ka labklājības jēdziens satur dažādas iezīmes, praksē labklājības raksturošanai tiek izmantoti dažādi indeksi (aprakstīti darba 1.1.nodaļā), kas iever dažādus rādītājus, tādējādi nodrošinot holistisku labklājības jēdziena izpēti. Līdz ar to izstrādāta metodika Pavadošo administratīvo teritoriju objektīvās labklājības indeksa (turpmāk – **Labklājības indekss**) noteikšanai objektīvās labklājības raksturošanai Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās, lai iegūtu vienotu rādītāju labklājības raksturošanai Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās. Labklājības indeksa izstrādes soļi ir redzami 2.16.attēlā.

Kā pirmais solis ir objektīvās labklājības rādītāju izvēle Rīgu pavadošajām administratīvajām teritorijām. Lai izvēlētos rādītājus, būtu nepieciešams veikt to pieejamības un avotu izpēti. Tad ar ekspertu palīdzību būtu nepieciešams izvēlēties tos rādītājus, kuri vislabāk raksturo labklājību pavadoņpilsētās. Šis nodaļas sākumā ir aprakstīts labklājību raksturojošu rādītāju izvēle pavadošajās administratīvajās teritorijās ekspertaptaujas rezultātā (skat. 2.3.att., kurā ir apkopoti izvēlētie astoņi rādītāji trīs dimensijās, savukārt 7.pielikumā šo rādītāju vērtības Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās).

2.16.att. Labklājības indeksa noteikšanas soli

Avots: autores veidots attēls

Nākamais solis ir izvēlēto rādītāju standartizācija. Lai apvienotu labklājību raksturojošos rādītājus, kas izteikti dažādās vienībās, un izveidotu objektīvās labklājības indeksu, nepieciešams veikt rādītāju statistisku standartizāciju, izmantojot šādu formulu:

(2.2.)

$$t = \frac{x - \bar{x}}{s}, \text{ kur}$$

t – labklājības rādītāja standartizētā vērtība konkrētā pavadošajā administratīvajā teritorijā;

x – standartizējamais labklājības rādītājs konkrētā pavadošajā administratīvajā teritorijā, izteikts savā specifiskajā mērvienībā attiecīgajā gadā;

$\bar{x}$ – attiecīgā labklājības rādītāja svērtais aritmētiskais vidējais attiecīgajā gadā;

s – standartnovirze, kuru aprēķina par attiecīgo gadu pēc šīs formulas

$$s = \sqrt{\frac{\sum (x - \bar{x})^2 f}{\sum f}}, \text{ kur} \quad (2.3.)$$

f – statistiskais svars¹⁸².

Standartizācijas gaitā iegūtie rezultāti ir ietverti 8. pielikumā.

Kā trešais solis ir nozīmības svaru piešķiršana rādītājiem. Analizējot dažādus pētījumus par nozīmības svaru lietojumu dažādos labklājības pētījumos (īpaši izstrādājot indeksus), tika secināts, ka nav nekāda droša pamata noteikt nozīmības svarus dažādiem labklājības rādītājiem. Zinātniskajā literatūrā tiek minēts, ka visbiežāk, veidojot labklājību raksturojošus indeksus, tiek izvēlēti līdzīgi vai patvaļīgi svāri¹⁸³. Piemēram, argumentācijā par vienādu svaru lietošanu tiek minēts tas, ka „nav uzticama pamata piešķirt svarus kādiem noteiktiem faktoriem pēc sabiedrības vai valdības ieskatiem par to nozīmīgumu, kaut arī tas šķiet ļoti pievilcīgi”¹⁸⁴. Šeit kā piemēru min Tautas attīstības indeksu (*Human Development Index*), kura izstrādātāji norāda, ka nozīmības svaru noteikšana konkrētām komponentēm nebūtu skaidra un noteikti raisītu šaubas¹⁸⁵. Nozīmības svarus nosaka arī patvaļīgi pēc pētnieku ieskatiem bez kvantitatīvas analīzes, tomēr šajā gadījumā „ir neiespējami noteikt atšķirīgo jomu rādītāju savstarpēju nozīmīgumu, proti, kurš no tiem ir svarīgāks, tas viss ir pamatots vien uz pētnieku psiholoģiskiem uzskatiem”¹⁸⁶. Vēl pētnieki min, ka „neskatoties uz nozīmības svaru lietojumu popularitāti, pareizāk būtu lietot vienādus svarus, jo jebkurā gadījumā to lietošana ir diskutabla, bet šajā gadījumā vismaz vienkārša”¹⁸⁷.

Ņemot vērā iepriekš minēto, kā arī darba 1.nodaļā ietvertu zinātniskās literatūru analīzi, kas ietvēra labklājību raksturojošu indeksu analīzi^{188,189,190}, kā arī Salaspils novadā veikto pētījumu par labklājības indikatoriem^{191,192}, pieņemts lēmums piešķirt vienādus svarus

---

¹⁸²Vanags, E., Krastiņš, O., Vilka, I., Locāne, V., Šķiņķis, P., Bauere, A. *Dažādā Latvija: pagasti, novadi, pilsētas, reģioni. Vērtējumi, perspektīvas, vīzijas*. Rīga: Latvijas Statistikas institūts, VRAA, 2005. 288 lpp. ISBN 9984-97610-6.

¹⁸³Decancq, K., Lugo, M.A. *Weights in Multidimensional Indices of Well-Being: An Overview* [tiešsaiste] Academia, 2010 [skatīts 2016.gada 28.martā].

Pieejams: http://www.academia.edu/315612/Weights_in_multidimensional_indices_of_well-being_An_overview
¹⁸⁴Mayer, S. E., Jencks, C. Poverty and the distribution of material hard-ship. *Journal of Human Resources*. 1989, 24(1), 88–114. ISSN 0192-513X.

¹⁸⁵Ravallion, M. Good and bad growth: The human development reports. *World Development*. 1997, 25(5), 631–638. ISSN 0305-75.

¹⁸⁶Fleurbaey, M. Beyond GDP: the Quest for a Measure of Social Welfare. *Journal of Economic Literature*. 2009, 47(4), 1029–1075. ISSN: 0912–3814.

¹⁸⁷Chowdhury, S., Squire, L. Setting Weights for Aggregate Indices: An Application to the Commitment to Development Index and Human Development Index. *Journal of Development Studies*. 2006, 42(5), 761–771. ISSN 0022-0388.

¹⁸⁸How's Life? 2015. Measuring Well-being [tiešsaiste]. OECD, 2015 [skatīts 2016.gada 27.jūlijā]. Pieejams: <http://www.ifuturo.org/documentacion/how%20life%202015.pdf>

¹⁸⁹*Legatum Prosperity Index 2015* [tiešsaiste]. Legatum Institute, 2015 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: http://media.prosperity.com/2015/pdf/publications/PI2015Brochure_WEB.pdf

¹⁹⁰Redefining Progress and Earth Day Network. *Sustainability Starts in Your Community: A Community Indicators Guide* [tiešsaiste]. Redefining Progress and Earth Day Network, 2002 [skatīts 2016.gada 27.martā]. Pieejams: <http://www.rprogress.org/publications/2002/ciguide.pdf>

¹⁹¹Grantins, A., Sloka, B., Jekabsone, I. Municipality and Inhabitant's Cooperation for Well-being: Salaspils District Case. In: *International conference "New Challenges of Economic and Business Development – 2012" Proceedings*, Rīga: University of Latvia, 2013. pp. 241-250. ISBN 978-9984-45-518-1.

labklājības rādītāju jomām, proti, visām sešām labklājību raksturojošām jomām - atalgojums, nodarbinātība, demogrāfija, sociālā drošība, drošība un infrastruktūra – piešķirts vienāds svars. Savukārt katras jomas ietvaros rādītājiem arī piešķirts vienāds svars. Tādējādi panākts kompromiss par noteiktu dimensiju vai jomu relatīvo svarīgumu. Pavadošo administratīvo teritoriju labklājību raksturojošie rādītāji ar to nozīmības svāriem ir redzami 2.5.tabulā.

2.5.tabula

Objektīvās labklājības rādītāji pavadošajās administratīvajās teritorijās un to nozīmības svāri Labklājības indeksa aprēķināšanā

Dimensija	Nozīmības svārs, %	Joma	Nozīmības svārs, %	Rādītājs	Nozīmības svārs, %
Ekonomiskā	33.4	Atalgojums	16.7	Pašvaldības budžeta IIN ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju	(+) 8.3
				Mēneša vidējā bruto darba samaksa	(+) 8.3
		Nodarbinātība	16.7	Bezdarba līmenis	(-) 8.3
				Ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars kopējā bezdarbnieku skaitā	(-) 8.3
Sociālā	33.4	Demogrāfija	16.7	Iedzīvotāju skaita izmaiņas gadā migrācijas rezultātā, %	(+) 5.6
				Dzimušo skaits uz 1000 iedzīvotājiem	(+) 5.6
				Audzēkņu skaits pirmsskolas izglītības iestādēs uz 1000 iedzīvotājiem	(+) 5.6
		Sociālā drošība	16.7	Personu īpatsvars, kam konstatēta atbilstība trūcīgās ģimenes statusam, % no kopējā iedzīvotāju skaita	(-) 16.7
Vides	33.4	Drošība	16.7	Reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem	(-) 16.7
		Infrastruktūra	16.7	Galveno autoceļu tīkla blīvums	(+) 8.3
				ES fondu projektu finansējuma summa uz 1000 iedzīvotājiem	(+) 8.3

Avots: autores veidota tabula

Jāpiebilst, ka aprēķinos būtu jāņem vērā arī zīme pie nozīmības svāriem, proti, rādītāji, kuru pieaugums sekmē augstāku labklājības līmeni (piemēram, mēneša vidējā bruto samaksa), ir jāskaita kopā, savukārt tos rādītājus, kuru pieaugums tieši otrādi nesekmē labklājības līmeņa palielināšanos (piemēram, bezdarba līmenis), ir jāatņem.

Kā ceturtais solis ir Labklājības indeksa vērtību aprēķināšana. Aprēķinu gaita un vērtības ir redzamas 9.pielikumā.

Piektais un noslēdzošais posms ir pavadošo administratīvo teritoriju ranga noteikšana pēc Labklājības indeksa (skat.2.6.tab. un 8.pielikumu).

¹⁹²Jēkabsons, I. Sloka, B. Evaluation of Objective Well-being in Municipalities. *Social Research*. 2014, 1 (34), 42-52.

Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju novērtējums un rangs pēc Labklājības indeksa

Administratīvā teritorija	Kopējais novērtējums	Rangs
Mārupes novads	1,278	1
Ādažu novads	0,772	2
Ikšķiles novads	0,714	3
Babītes novads	0,658	4
Ķekavas novads	0,650	5
Carnikavas novads	0,489	6
Garkalnes novads	0,429	7
Salaspils novads	0,426	8
Stopiņu novads	0,353	9
Olaines novads	0,148	10
Ozolnieku novads	0,119	11
Ropažu novads	0,114	12
Saulkrastu novads	-0,094	13
Baldones novads	-0,150	14
Lielvārdes novads	-0,233	15
Sējas novads	-0,278	16
Jūrmala	-0,284	17
Inčukalna novads	-0,284	18
Jelgava	-0,408	19
Siguldas novads	-0,504	20
Ķeguma novads	-0,691	21
Krimuldas novads	-0,721	22
Ogres novads	-0,728	23
Iecavas novads	-0,757	24
Vecumnieku novads	-1,021	25

Avots: autores aprēķini, izmantojot CSP, PMLP un NVA datubāzes

Kā redzams 2.6.tabulā, visaugstāko novērtējumu pēc Labklājības indeksa ieņem Mārupes, Ādažu un Ikšķiles novados. Savukārt zemāko novērtējumu saņem Ogres, Iecavas un Vecumnieku novadi.

Lai iegūtu salīdzināmus datus par Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju iedalījumu atbilstoši aprēķinātajam Labklājības indeksa vērtībām, indeksa vērtības tika sadalītas intervālos atbilstoši 2.3.formulai (skat.2.7.tab.).

$$\Delta = \frac{x_{\max} - x_{\min}}{1 + 3,2 \log n}, \text{ kur} \quad (2.3)$$

n - visu novērojumu skaits (Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju skaits),

Δ – intervāla garums,

$x_{\max}$ - maksimālā Labklājības indeksa vērtība,

$x_{\min}$ – minimālā Labklājības indeksa vērtība¹⁹³.

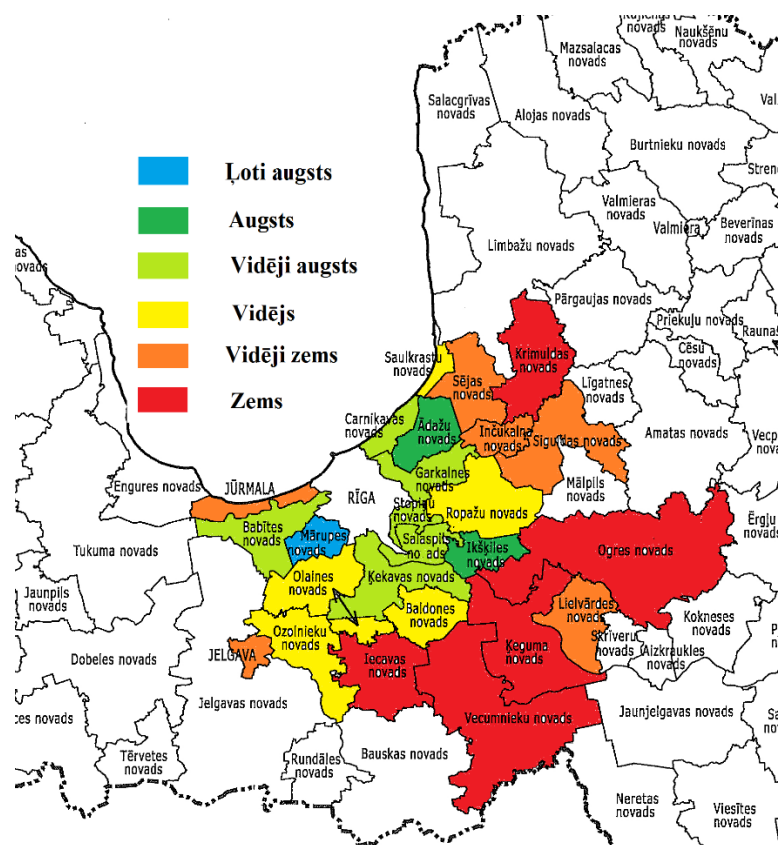
¹⁹³ Krastiņš, O. *Statistika un ekonometrija*. Rīga: LR Centrālā statistikas pārvalde, 1998. 436 lpp. ISBN 9984-617-58-0.

**Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju sadalījums pēc labklājības līmeņa atbilstoši
Labklājības indeksa vērtībām**

Intervāla garums	Objektīvās labklājības līmenis	Pavadošo administratīvo teritoriju skaits	Pavadošās administratīvās teritorijas
no 1,081 līdz 1,500	ļoti augsts	1	Mārupes novads
no 0,661 līdz 1,080	augsts	2	Ādažu novads, Ikšķiles novads
no 0,241 līdz 0,660	vidēji augsts	6	Babītes novads, Ķekavas novads, Carnikavas novads, Garkalnes novads, Salaspils novads, Stopiņu novads
no -0,181 līdz 0,240	vidējs	5	Olaines novads, Ozolnieku novads, Ropažu novads, Saulkrastu novads, Baldones novads
no -0,601 līdz -0,180	vidēji zems	6	Lielvārdes novads, Sējas novads, Jūrmala, Inčukalna novads, Jelgava, Siguldas novads
no -1,020 līdz -0,600	zems	5	Ķeguma novads, Krimuldas novads, Ogres novads, Iecavas novads, Vecumnieku novads

Avots: autores aprēķini izmantojot CSP, PMLP, FM un NVA datubāzes

Atbilstoši aprēķinātajam sadalījumam ļoti augsts labklājības līmenis ir Mārupes novadā, augsts labklājības līmenis ir, Ādažu un Ikšķiles novados, vidēji augsts – Babītes, Ķekavas, Carnikavas, Garkalnes, Salaspils un Stopiņu novados, vidējs – Olaines, Ozolnieku, Ropažu, Saulkrastu un Baldones, novados, vidēji zems – Lielvārdes, Sējas, Inčukalna, Siguldas novados, kā arī Jūrmalā un Jelgavā, savukārt Ķeguma, Krimuldas, Ogres, Iecavas un Vecumnieku novados ir zems labklājības līmenis. 2.17.attēlā ir atzīmētas administratīvās teritorijas pēc objektīvās labklājības līmeņa atbilstoši aprēķinātajam Labklājības indeksam.

2.17.att. Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju sadalījums pēc labklājības līmeņa atbilstoši Labklājības indeksa vērtībām (2014.gada dati)

Avots: autores veidots attēls atbilstoši aprēķiniem

Lai izvērtētu izstrādāto metodiku Labklājības indeksa izstrādē, veikta metodikas SVID (angliski – SWOT) analīze, kurā analizētas metodikas stiprās un vājās puses, kā arī indeksa izmantošanas iespējas un draudi (skat.2.8.tabulu).

2.8.tabula

Izstrādātās labklājības indeksa metodikas SVID analīze

Stiprās puses	Vājās puses
<ul style="list-style-type: none"> Ietver dažādas labklājības dimensijas Viegli uztverams Viegli interpretējams Izstrādāts noteiktu teritoriju problēmjauditājumu risināšanai 	<ul style="list-style-type: none"> Var neietvert visas labklājību raksturojošas jomas Diskusijas par izvēlētu rādītāju nozīmības svāriem Neparedz salīdzināšu ar administratīvajām teritorijām ārpus noteiktajām 25 Rīgu pavadošajām administratīvajām teritorijām Diskusijas par labklājības līmeņu iedalījumiem
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> Pašvaldībām izmantot indeksa rangu kā rezultatīvo rādītāju plānošanas dokumentos Izmantot indeksa rezultātus politikas izstrādei labklājības palielināšanai Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās Izmantot kā kritēriju finansējuma sadalei atbilstoši indeksa vērtībām 	<ul style="list-style-type: none"> Teritorijas attīstības indeksa lietošana Labklājības indeksa vietā Politiskā izšķiršanās neatdalīt Rīgu pavadošās administratīvās teritorijas kā īpašu areālu politikas veidošanai

Avots: autores veidota tabula

Galvenās izstrādātās metodikas stiprās puses ir saistītas ar iespēju indeksā ietvert dažādas labklājības dimensijas – kāds noteikts rādītājs var raksturot labklājību no noteikta

skatupunktu, neattēlojot situāciju kopumā. Kā visi indeksi, tā vērtības rangi ir viegli uztverami, tādējādi nodrošinot rangu popularitāti. Tāpat labklājības līmeņu sadalījums dod iespēju skaidri interpretēt rezultātus. Tomēr jānorāda, ka izstrādātai metodikai ir arī diskutējami aspekti, piemēram, diskutējams ir svaru sadalījums dimensijām un rādītājiem (iztīrāts iepriekš), labklājības jomu tvērums (vai ir ietvertas pilnīgi visas labklājības dimensijas), vai korekti interpretēti labklājības līmeņi atbilstoši Labklājības indeksa vērtībām. Jānorāda, ka Labklājības indekss izstrādāts, izvērtējot daudzu citu indeksu izstrādāšanas metodiku, kā arī pamatojoties uz ekspertu vērtējumiem. Katram šim diskutējamajam jautājumiem ir savi argumenti, kas iztīrāti iepriekš.

Izvērtējot Labklājības indeksa izmantošanas iespējas un draudus, Rīgu pavadošajām administratīvajām teritorijām ir plašas iespējas indeksā izmantošanā, piemēram, to ar izmantot plānošanas dokumentos (Attīstības programma, Ilgtspējīgā attīstības stratēģija) kā rezultatīvo rādītāju. Tāpat ministrijas var izmantot indeksa vērtības, lai plānotu un īstenotu politiku attiecībā uz Rīgu pavadošajām administratīvajām teritorijām, piemēram, izstrādājot noteiktus instrumentus šo teritoriju labklājības palielināšanai. Iespējams, šo rādītāju varētu arī izmantot kā kritēriju finansējuma sadalei (līdzīgi kā Teritorijas attīstības indeksu). Tomēr galvenie draudi indeksa izmantošanai varētu būt politiskā nostāja īpaši neizdalīt Rīgu pavadošās administratīvās teritorijas (pretēji, piemēram, Latgalei, piejūras teritorijām, pierobežai), kā arī izmantot jau esošo Teritorijas attīstības indeksu.

Nākamajā apakšnodaļā apskatītas pavadošo administratīvo teritoriju pārvaldes īpatnības.

2.3. Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju pārvaldes īpatnības

Pašvaldības pamatā ir ne tikai rūpes par ikvienu savu iedzīvotāju un teritoriālo kopienu kopumā, bet arī visai sabiedrībai un valstij svarīgas kopīgas vērtības: brīvība, demokrātija, cilvēktiesības un laba valsts pārvaldība.¹⁹⁴ Līdz ar to šajā aspektā būtu svarīgi runāt par pašvaldības, t.sk. pavadošo administratīvo teritoriju, pārvaldību.

Mūsdienās lokālisms (citos avotos lokālpatriotisms vai provinciālisms) tiek pieminēts vairākos pētījumos kā viens no galvenajiem organizēšanas principiem vietējā pārvaldībā. Tas tiek uzskatīts par līdzekli, lai uzlabotu demokrātisko atbildību, nodrošinot vietējo mandātu¹⁹⁵. Lokālisms apraksta virkni politisko filozofiju, kas par prioritāti izvirza visu vietējo. Šīs koncepcijas piekritēji atbalsta vietējo preču ražošanu un patēriņu, vietējo kontroli pār valdību, vietējās vēstures, kultūru un identitātes popularizēšanu. Tāpat lokālismu var pretstatīt

¹⁹⁴ Stucka, A. Latvijas pašvaldību sistēmas pilnveidošanas aktuālie valststiesību jautājumi. Promocijas darbs. Rīga: [LU], 2012. 233 lpp.

¹⁹⁵ Morphet, J. The New Localism. *Town and Country Planning*. 2004, 73 (10), 291–293. ISSN 0269-7459.

reģionālisma un centralizētam valdības konceptam. Šis koncepts var attiekties arī uz sistemātisku pieeju, kā organizēt nacionālo pārvaldību, lai vietējā autonomija tiktu saglabāta¹⁹⁶. No konceptuālā viedokļa raugoties, pastāv ciešas saites starp lokālismu un demokrātiju, jo lokālisms tiecas uz svarīgu demokrātijas mērķi - iesaistīt iedzīvotājus to lēmumu pieņemšanā, kas viņus ietekmē¹⁹⁷.

Pastāv tendence, ka jaunā lokālisma politika kļūst pragmatiskāka, tā līdzsvaro attiecības starp centrālo un vietējo varu, tāpat starp pašvaldību un tās kopienām un ieinteresētajām pusēm, kā rezultātā tiek ietekmēta politikas izveide¹⁹⁸. Neizlēmība un neefektīva pakalpojumu nodrošināšana ir mudinājusi veidot niansētāku "pragmatisku lokālismu"¹⁹⁹, kas pieļauj veikt vietējā mēroga eksperimentus un inovācijas ārpus stingri kontrolētiem centrālajiem norādījumiem²⁰⁰.

Īpaši svarīgi ir iedzīvināt lokālisma idejas pavadošajās administratīvajās teritorijās, kurās šis koncepcijas pamatprincipi netiek iedzīvināti, jo lielākoties šīs pašvaldības ir samērā jaunas un mainīgas – salīdzinot ar citām administratīvajām teritorijām pavadošo administratīvo teritoriju iedzīvotāji nejūtas tik ļoti piesaistīti šai vietai. Tāpat lielai daļai pavadošo administratīvo teritoriju nav izveidota tradīcijās iesakņojusies identitāte, kas tiek kopta no paaudzes paaudzē.

Jāmin, ka lielo pilsētu pavadošajās administratīvajās teritorijās transformācijas procesi notiek daudz ātrāk un uzskatāmāk. Latvijā, līdzīgi kā Centrāleiropas un Austrumeiropas valstīs, atšķirībā no Rietumeiropas un ASV, šie procesi norisinās negatīva dabiskā pieauguma un darbaspēka intensīvas emigrācijas apstākļos. Iedzīvotāju pārcelšanās uz Pierīgu ļoti reti ir saistīta ar nodarbinātības iespējām piepilsētā vai strukturālām pārmaiņām darba tirgū. Tāpat pētījumi rāda, ka mazāk nekā puse no Rīgas attālāk esošajās pašvaldībās dzīvojošo iedzīvotāju iesaistās svārstmigrācijā, bet Rīgu lielākā daļa no tiem apmeklē tikai ar nedaudz mazāku regularitāti. Tas apliecina galvaspilsētas funkcionālo nozīmi ne tikai darbavietu izvietojumā, bet arī pakalpojumu pieejamībā un iespējās pavadīt brīvo laiku²⁰¹. Līdz ar to šis aspekts ir jāņem vērā, veidojot pavadošo administratīvo teritoriju pārvaldības politiku.

---

¹⁹⁶ Moore, M. *Localism, A Philosophy of Government*. London: The Ridge Enterprise Group, 2014. 210 pp. ISBN 0692257101.

¹⁹⁷ Ercan, S.A., Hendriks, C.H. The Democratic Challenges and Potential of Localism: Insights from Deliberative Democracy. *Policy Studies*. 2013, 31(4), 422–440. ISSN 0144-2872.

¹⁹⁸ Coaffee, J. Re-scaling Regeneration – Experiences of Merging are Abased and City-wide Partnerships in Urban Policy. *The International Journal of Public Sector Management*. 2004, 17(5), 443–461. ISSN 0951-3558.

¹⁹⁹ Coaffee, J., & Johnston, L. The Management of Local Government Modernisation – Area Decentralisation and Pragmatic Localism. *International Journal of Public Sector Management*. 2005, 18(2), 164–177. ISSN 0951-3558.

²⁰⁰ Coaffee, J., & Headlam, N. Pragmatic Localism Uncovered: The Search for Locally Contingent Solutions to National Reform Agendas. *Geoforum*. 2008, 39 (4), 1585-1599. ISSN 0016-7185.

²⁰¹ Krūzmētra, Ž. *Pilsētas lauku teritorijas apdzīvojumā pārmaiņas*. Promocijas darbs. Rīga: [LU], 2011. 108 lpp.

Lokālisma idejas balstās arī uz demokrātisku procesu attīstību pašvaldībās, proti, uz efektīva dialoga veidošanu ar pašvaldības iedzīvotājiem un kopienu pārvaldības nodrošināšanu. Vietējā līmenī kopienas pārvaldības apzīmējums ietver sadarbības procesus, kur publisko lēmumu pieņemšana ietver sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu vai kopienas interešu pārstāvību ārējās aģentūrās, kas nodrošina sociālo līdzdalību²⁰². Sociālā līdzdalība var tikt saprasta tādējādi, ka ieinteresētās personas ir (vai ir bijušas) tieši vai netieši iesaistītas vai ietekmē (ietekmēs) attīstību²⁰³. Šajā kontekstā pētnieki²⁰⁴ uzskata, ka formas, kādās process sociālās līdzdalības var notikt, ietver informācijas sniegšanu, kas var palīdzēt cilvēkiem problēmu risināšanā; konsultācijas un iedzīvotāju atgriezeniskās saites veicināšana; tiešu saikni ar sabiedrību un sadarbību ar sabiedrību, veidojot stabilas partnerības ar sabiedrību un uzsākot procesu kopējām attīstības idejām, lēmumiem un alternatīvām. Šāda pieeja var pilnvarot vietējās kopienas piedalīties politikas veidošanā un lēmumu pieņemšanā. Svarīga nozīme lēmumu pieņemšanas procesā ir vietējām NVO. Izmantojot kopienas pārvaldības sistēmu, NVO kļūst par ieinteresētām personām, kas ir atbildīgas par darbu partnerībā ar citiem sabiedrības locekļiem, lai radītu īpašu labumu gan saviem klientiem, gan plašākai vietējai sabiedrībai. Pārvaldība šeit parādās gan kā iesaistīšanās tehnika, gan morālā apņemšanās veidot pilntiesīgu sabiedrību, kas ietver emancipācijas, vietējo atsaucības un sociālās iekļaušanas principus²⁰⁵. Pavadošajās administratīvajās teritorijās, kur vēsturiski nav izveidojušas spēcīgas kopienas, ir nepieciešams šo aspektu ņemt vērā, veidojot pārvaldības politiku.

Lai novērtētu pārvaldības politiku Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās, izvērtētas to vadošo partiju programmas 2013.gada pašvaldību vēlēšanām (sk. 2.9.tab.).

2.9.tabula

Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju vadošo partiju programmu analīze pārvaldības skatījumā

Administratīvā teritorija	Vadošā partija*	Partijas programmā paustais uzstādījums attiecībā uz pārvaldību**
Ādažu novads	Reģionu alianse	<ul style="list-style-type: none"> mēs solām tikai konkrētu, godīgu un mērķtiecīgu darbu, nodrošinot novada iedzīvotājiem pakalpojumu kvalitāti un pieejamību pašvaldībā un tās iestādēs uzskatām, ka tikai informēta sabiedrība var aktīvi līdzdarboties novada dzīves veidošanā, tāpēc padarīsim laikrakstu Ādažu Vēstis

²⁰² Edwards, B., & Woods, M. (2004). Mobilising the local: Community, participation and governance. In: *Geographies of rural cultures and societies*. L. Holloway & M. Kneafsey, ed. Aldershot: Ashgate, 2004, pp.173–196. ISBN 0-754635716.

²⁰³ Braun, R. Social Participation and Climate Change. *Environment, Development and Sustainability*. 2010, 12, 777–806. ISSN 1864-6638.

²⁰⁴ Nzeadibe, T.C., & Anyadike, R. N.C. Social Participation in City and Urban Livelihoods: Constraints to the Informal Recycling Economy in Aba, Nigeria. *Culture and Society*. 2012, 3(4), 313-325. ISSN 1654-6695.

²⁰⁵ Romeril, B. Community Governance — A Very Empowering Feeling. *Just Policy*. 2008, 49, 70–72. ISSN 2351-6712.

		par kvalitatīvu un aktuālu novada jaunumu aptverošu izdevumu un uzlabosim interneta mājas lapas www.adazi.lv darbu
Babītes novads	Reģionu alianse	<ul style="list-style-type: none"> centīsimies pēc iespējas vienkāršot un iespējami ātri risināt administratīvos procesus pašvaldības kompetencē esošajās jomās mūsu uzdevums ir aktīvi veicināt ekonomisko attīstību Babītes novadā, pašvaldības darbā nodrošinot atklātību, ievērojot godīgu un taisnīgu attieksmi pret novada iedzīvotājiem un uzņēmējiem
Baldones novads	Reģionu alianse	<ul style="list-style-type: none"> izmantojot informatīvo izdevumu "Baldones Ziņas" un pašvaldības mājas lapu, regulāri konsultēties ar sabiedrību par novadam aktuālu jautājumu risināšanu un informēt par domes administrācijas darbu
Carnikavas novads	Latvijas Zemnieku savienība	<ul style="list-style-type: none"> nodrošināsim publisko e-pakalpojumu iespējas, kā arī publiskā interneta piekļuves vietas
Garkalnes novads	Latvijas Zemnieku savienība	<ul style="list-style-type: none"> nav minēts
Iecavas novads	Nacionālā apvienība "Visu Latvijai!" - "Tēvzemei un Brīvībai/LNNK", Latvijas Zemnieku savienība	<ul style="list-style-type: none"> sadarbībā ar kaimiņu pašvaldībām attīstīsim racionālu pašvaldības pārvaldības sistēmu ar laikraksta „Iecavas Ziņas” starpniecību informēsim iedzīvotājus par norisēm novadā; pārveidosim Iecavas novada interneta mājaslapu, lai uzlabotu informācijas apriti mūsu mērķis ir pabeigt iesāktos projektus un plānveidīgi, efektīvi izmantojot resursus, realizēt novada Attīstības programmu (2013.-2019.) paredzētās aktivitātes
Ikšķiles novads	Vienotība	<ul style="list-style-type: none"> plašs pašvaldības e-pakalpojumu klāsts domes sēžu tiešraides uzlabota elektroniskā dokumentu aprīte, kvalitatīvs administratīvais process iestādēs
Inčukalna novads	Latvijas Zemnieku savienība	<ul style="list-style-type: none"> ievieš pašvaldības darba organizēšanā mūsdienu biznesa efektivitātes metodes
Jelgava	Zaļo un zemnieku savienība	<ul style="list-style-type: none"> atbalstīsim pašvaldības, Valsts policijas un iedzīvotāju sadarbību drošas vides veidošanā
Jūrmala	Zaļo un zemnieku savienība	<ul style="list-style-type: none"> nodrošināsim pašvaldības darba atklātību uzlabosim vienas pieturas aģentūras darbu
Krimuldas novads	Reģionu alianse, Zaļo un Zemnieku savienība	<ul style="list-style-type: none"> Krimuldas novada iedzīvotāji ir pelnījuši novada vadību, kas spēj nodrošināt taisnīgu un cieņpilnu vidi novada attīstībai, kurā katrs novada iedzīvotājs var īstenot savus mērķus, katrs var justies aizsargāts, var saņemt kvalitatīvus pakalpojumus un nepieciešamo palīdzību pārmaiņas sāksim domē, kuru veidosim par efektīvu novada vadības centru; lai izveidotu uz iedzīvotāju apkalpošanu vērstu domes iekšējā darba kultūru, mēs ieviešim ētikas kodeksu domes deputātiem un darbiniekiem mēs izveidosim resursu pārvaldības plānu mērķis: Dome izturas ar cieņu pret iedzīvotājiem; mēs palīdzam risināt problēmas un palīdzam veidot jaunas iespējas rīcība: ētikas kodeksa ieviešana; vienota atbalsta, sūdzību un ieteikumu izskatīšanas kārtība rīcība: novada attīstības plāna izveidošana; konsultācijas ar iedzīvotājiem; finanšu efektīva izlietošana; finanšu piesaistīšana papildus esošajam budžetam mērķis: Dome atbalsta jaunas idejas, lai tās īstenojot veidotu novada nākotni, kurā iedzīvotājiem ir ērta, droša un patīkama dzīvošana rīcība: informācijas apkopošana par novada kultūru un

		<p>sasniegumiem; informācijas izplatīšana par pakalpojumiem un iespējām</p> <ul style="list-style-type: none"> mērķis: Dome veido lepnemu par novadu, piesaista novadam jaunus iedzīvotājus, tūristus, uzņēmumus un investīcijas
Ķeguma novads	Latvijas Zaļā partija	<ul style="list-style-type: none"> mūsu deputātu kandidātu darbības pamatprincipi ir profesionalitāte (izglītība, administratīvā un darba pieredze), atklātība (plānoto pasākumu apspriešana, atskaites par padarīto) un demokrātiska lēmumu pieņemšana (sadarbība ar interešu grupām, biedrībām, iedzīvotāju aptaujas utt.)
Ķekavas novads	Reģionu alianse	<ul style="list-style-type: none"> pašvaldības lēmumiem jābūt skaidriem, saprotamiem, pamatotiem un pārskatāmiem panākt pilnīgu atklātību par budžeta līdzekļu izlietošanu, sekmēt iedzīvotājos interesi, sapratni, informētību un atbildības izjūtu par ekonomiskajām, sociālajām, politiskajām un ekoloģiskajām kopsakarībām un mijiedarbībām novada attīstībā nodrošināt iespēju ikvienam iepazīties ar pašvaldības darbu – paveiktajiem uzdevumiem, izlietotajiem līdzekļiem un pieņemtajiem lēmumiem veicināt pašvaldības sadarbību ar iedzīvotājiem, valsts iestādēm, nevalstiskajām organizācijām, uzņēmējiem, citām pašvaldībām un starptautiskajiem partneriem uzlabot pašvaldības komunikāciju ar iedzīvotājiem, iesaistīt iedzīvotājus pašvaldības lēmumu pieņemšanā veicināt iedzīvotāju interešu grupu izveidi un pašvaldības sadarbību šo grupu problēmu risināšanā
Lielvārdes novads	Vidzemes partija	<ul style="list-style-type: none"> jāizveido prioritāro jomu domnīcas/domubiedru grupas, iesaistot sabiedrību sniegt savas idejas jomu attīstībā un sporta, tūrisma, kultūras pasākumu rīkošanā; domnīcu darbības organizēšanai un attīstības aktivitāšu īstenošanai jāiesaista koordinatori/ pašvaldības konsultanti jāveido novadu saliedējoši pasākumi ar atsevišķu posmu norisi Lielvārdē, Kaibalā, Jumpravā, Lēdmanē
Mārupes novads	Latvijas Zemnieku savienība	<ul style="list-style-type: none"> Nāc – strādāsim kopā!
Ogres novads	Ogres novadam	<ul style="list-style-type: none"> centīsimies samazināt birokrātiju attīstīsim pašvaldības e-pakalpojumus veiksim funkciju auditu pašvaldībā sadarbosimies un veidosim dialogu ar Ogres novada uzņēmējus pārstāvošajām organizācijām un nozaru asociācijām attīstīsim un veidosim kooperāciju
Olaines novads	LSDSP	<ul style="list-style-type: none"> iedzīvotāju domas vienmēr būs svarīgas, veidojot nākotnes plānus un aktīvu dialogu ar pašvaldību
Ozolnieku novads	Latvijas Zemnieku savienība	<ul style="list-style-type: none"> mūsu mērķis ir veicināt Ozolnieku novada attīstību, ievērojot iedzīvotāju intereses, rosinot to aktīvu līdzdalību atklātu un pamatotu lēmumu pieņemšanā pašvaldības darbā
Ropažu novads	Vienotība	<ul style="list-style-type: none"> mūsu mērķis ir profesionāla, saliedēta un atklāta novada pārvalde, kas balstās uz ekonomiski pamatotiem un sabiedrības vairākuma respektētiem domes lēmumiem, lai nodrošinātu sakārtotu vidi, radot iespēju attīstīt uzņēmējdarbību un paaugstināt iedzīvotāju dzīves kvalitāti līdz 31.12.2013. izveidosim vienotu, kvalitatīvu pārvaldes plānošanas sistēmu, kas paredz regulāri un saprotami atskaitīties iedzīvotājiem par līdzekļu izlietojumu
Salaspils novads	Vienotība	<ul style="list-style-type: none"> pašvaldības iestāžu vadītāji un administrācijas daļu vadītāji pieņemami darbā atklātu konkursu rezultātā nodrošināsim domes un komitejas sēžu video translācijas tiešraidē internetā paplašināt e-pakalpojumu lietojumu

Saulkrastu novads	Nacionālā apvienība "Visu Latvijai!" - "Tēvzemei un Brīvībai/LNNK"	<ul style="list-style-type: none"> Prātīga līdzsvarota attīstība, latviskās dzīvesvides kopšanu un saglabāšana. Tie ir vārdi, kas raksturo mūsu attieksmi pret darbu pašvaldībā.
Sējas novads	Tēvzeme	<ul style="list-style-type: none"> tikai aktīvi un gudri iesaistoties lēmumu sagatavošanā un pieņemšanā, mēs varam uzlabot kopienas dzīves kvalitāti mēs esam par atklātu, godīgu, uz savstarpēju cieņu balstītu vietējo pārvaldi pilnveidosim un paplašināsim informācijas apmaiņu starp novada Domi un iedzīvotājiem ar interneta mājas lapas www.seja.lv un avīzes palīdzību
Siguldas novads	Reģionu alianse	<ul style="list-style-type: none"> nodrošināsim pašvaldības budžeta efektīvu izlietojumu, pakalpojumu pieejamību Pakalpojumu centrā iedzīvotājiem ērtā laikā, uzlabosim sniegto pakalpojumu kvalitāti un procesu vadību, sniegsim bezmaksas juridiskās konsultācijas izveidosim attālinātu pieeju pašvaldības pakalpojumiem - izmantot e-pakalpojumus un vērot Domes sēdes tiešraidē internetā
Stopiņu novads	Reģionu alianse	<ul style="list-style-type: none"> mērķis – turpināt pašvaldībā profesionālu pārvaldi, godīgu un vienlīdzīgu attieksmi pret visiem novada iedzīvotājiem, uzņēmējiem un novadā strādājošiem
Vecumnieku novads	Reģionu alianse	<ul style="list-style-type: none"> veicināsim un aktivizēsime sadarbību starp dažāda vecuma iedzīvotāju grupām, sabiedriskajām un nevalstiskajām organizācijām iniciatīvu un realizējamo projektu mērķa sasniegšanai - uzlabot dzīves kvalitāti novadā novada pārvaldē turpināsim ievērot demokrātiskos vadības principus, nodrošinot izsvērtu, visiem saprotamu un pamatotu lēmumu pieņemšanu visa novada iedzīvotāju interesēs

* Pēc 2013. gada vēlēšanu rezultātiem

** Saglabāta oriģināla rakstība no partiju programmām

Avots: CVK dati

Ne visās partiju programmās ir īpaši uzsvērtā pārvaldības nozīmē, kā arī tas, kādus pasākumus konkrētās partijas biedri (potenciālie domes priekšsēdētāji) nodrošinās. Daļa partiju savās programmās īpaši neuzsvēra pašvaldības pārvaldības jautājumu uzlabošanas nepieciešamību – kā prioritāri tika uzskaitīti jautājumi, kas skar sociālo nodrošināšanu, infrastruktūras uzlabošanu un izglītības un kultūras pakalpojumu uzlabošanu. Tomēr lielākajā daļā partijas programmu tika izvirzīti pašvaldību pārvaldības aspekti, kā iedzīvotāju iesaistīšana lēmumu pieņemšanā vai noteiktu pašvaldības pakalpojumu izstrādē, nevalstisko organizāciju atbalstīšana, kas arī savā ziņā saistās ar NVO iesaisti lēmumu pieņemšanā, uzņēmējdarbības principu ieviešanu publiskajā pārvaldē un e-pārvaldības attīstību. Šo principu attēlojums ir redzams 2.18.attēlā.

2.18.att. Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju pārvaldības principi atbilstoši to vadošo partiju uzstādījumiem

Avots: autores veidots attēls pēc CVK datiem

Jāpiebilst, ka šie principi lielā mērā neatšķiras no tiem principiem, kuras min pārējās Latvijas administratīvās teritorijas, piemēram, arī Kuldīgas novada vadošā partija „Kuldīgas novadam” savā programmā uzsver e-pakalpojumu attīstības nepieciešamību, tāpat pārredzamības principa ievērošanu darbā. Tomēr jāatzīst, ka, salīdzinot ar citām pašvaldībām, tieši Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju vadošo partiju programmās bija lielāks uzsvars uz iedzīvotāju iekļaušanu lēmumu pieņemšanas procesos un nevalstiskās kustības stiprināšanu. Iespējams, tas ir izskaidrojams ar to, ka šajās pilsētās iedzīvotāju kopienas nav tik aktīvas un tās vēsturiski tiek mazāk iesaistītas pašvaldību darbībā, līdz ar to iedzīvotājiem ir arī mazāk informācijas par norisēm pašvaldības darbā. Šie apstākļi noved arī pie iedzīvotāju neapmierinātības ar pašvaldību darbu. Līdz ar to no politikas viedokļa būtu pareizi mēģināt pēc iespējas vairāk informēt iedzīvotājus par norisēm pašvaldībā, kā arī iekļaut tos lēmumu pieņemšanas procesos, lai gūtu lielāku atbalstu politiskajam spēkam. To arī vadošās partijas pareizi norāda savās priekšvēlēšanu programmās.

Analizējot pavadošo administratīvo teritoriju pārvaldības aspektus, būtu jāizvērtē arī šo pašvaldības vadītāju sniegtais vērtējums par pašvaldības darbību. Centrālā statistikas pārvalde no 2005.gada veic Latvijas pašvaldību pašvērtējuma apsekojumu, kurā tiek veikta pašvaldības vadītāju aptauja par viņu vērtējumu attiecībā uz pašvaldības darbību. Pēdējais pieejamais vērtējums ir veikts par 2013.gadu. Aptaujas anketas saturs tiek apstiprināts ar Ministru kabineta 2006.gada 6.novembra noteikumiem Nr. 922 „Valsts statistikas pārskatu un anketu veidlapu paraugu apritināšanas noteikumi” un iekļauts Valsts statistikas informācijas programmā. Šajā aptaujā pašvaldību vadītāji sniedz savu redzējumu par šādām jomām:

- teritorija un pārvalde;
- nodarbinātība;
- finanses;
- ekonomika;
- funkcijas;
- pašvaldības darbības kvalitāte;
- iedzīvotāju aktivitāte²⁰⁶.

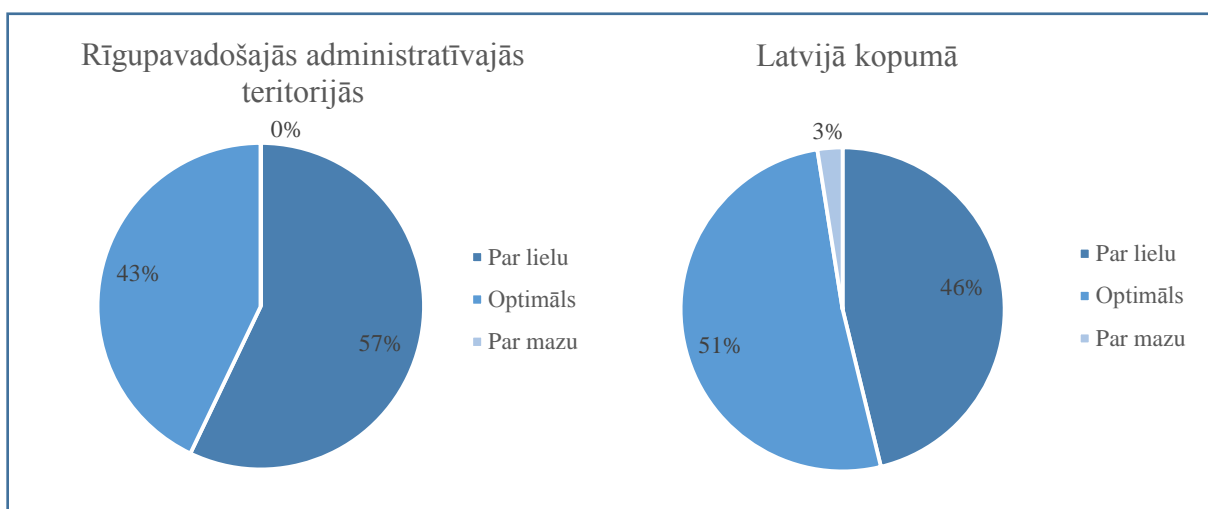
Anketas jautājumi, kas skar pašvaldību pārvaldi, ir ietverti sadaļā „Teritorija un pārvalde”, „Finanses”, „Ekonomika”, „Funkcijas” un „Pašvaldības darbības kvalitāte”. Sadaļā „Teritorija un pārvalde” iekļauj jautājumus par to, kā tiek vērtēts deputātu skaits pašvaldībā un vai vietējo pašvaldību vadītājiem vajadzētu būt tieši ievēlētiem. Sadaļa „Finanses” pievēršas jautājumiem par finanšu līdzekļiem autonomo funkciju veikšanai un jomām, kurās visvairāk nepieciešamas investīcijas. Tālāk sadaļā „Ekonomika” tiek jautāts, vai pašvaldība spēj ietekmēt tautsaimniecību kopumā un atsevišķu nozaru attīstību. Savukārt sadaļā „Funkcijas” tiek sniegts vērtējums par funkcijām, kuras būtu jādeleģē 2.līmeņa pašvaldībām. Sadaļā „Pašvaldības darbības kvalitāte” tiek vērtētas pašvaldības iestāžu un komercsabiedrību darbības kvalitāte un faktori, kuri traucē pašvaldības kvalitatīvākai darbībai. Visbeidzot sadaļa „Iedzīvotāju aktivitāte” iekļauj jautājumus par iedzīvotāju līdzdalības aktivitāti lēmumu pieņemšanā.

Lai analizētu datus tieši Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju griezumā, tika pieprasīti dati Centrālajai Statistikas pārvaldei šādā administratīvo teritoriju līmenī.

Analizējot Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju pašvaldību priekšsēdētāju atbildes par jomu „Teritorija un pārvaldība”, secinām, ka šo pašvaldību vadītāji uzskata, ka tajās ir par daudz deputātu un to skaits jāsamazina (skat. 2.19.att.). Savukārt, ja vērtē situāciju Latvijā kopumā, tad gandrīz puse (51%) pašvaldību vadītāji uzskata, ka deputātu skaits ir optimāls, nedaudz mazāka daļa uzskata, ka to skaits ir par lielu.

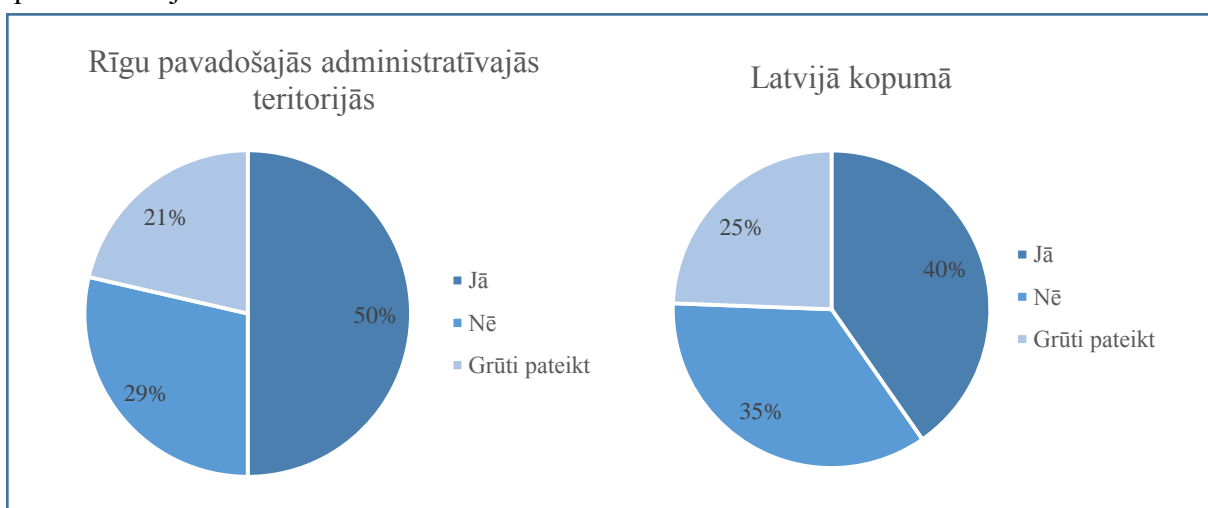
²⁰⁶ MK noteikumi Nr.922 „Valsts statistikas pārskatu un anketu veidlapu paraugu apritināšanas noteikumi”, 2006.gada 10.novembris, *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 181.

2.19.att. Pašvaldību priekšsēdētāju vērtējums par deputātu skaitu savas pašvaldības domē (% no pašvaldību skaita)

Avots: CSP, 2013

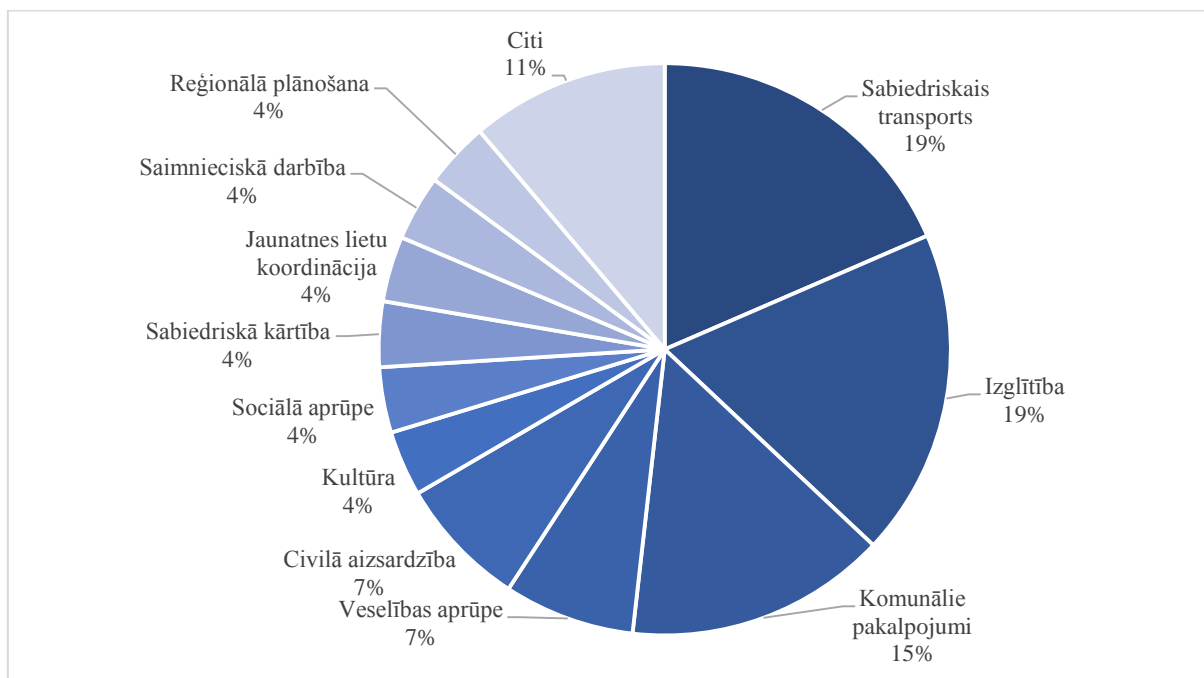
Vēl pašvaldību vadītājiem tika lūgts sniegt viedokli par to, vai, viņuprāt, pašvaldības deputātiem būtu jābūt tieši ievēlētiem (skat. 2.20.att.). Zīmīgi, ka Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās to domes priekšsēdētāju skaits, kas uzskatīja, ka pašvaldību vadītājiem ir jābūt tieši ievēlētiem, proporcionāli ir lielāks nekā Latvijā kopumā. Ja puse (50%) pavadošo administratīvo teritoriju vadītāju uzskata, ka domes priekšsēdētājiem būtu jābūt tieši ievēlētiem, tad Latvijā kopumā tā domā 40% pašvaldību vadītāju. Kopumā var vērtēt, ka Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju vadītāju vairāk tiecas uz tiešas domes priekšsēdētāju ievēlēšanas modeli.

2.20.att. Pašvaldības priekšsēdētāju vērtējums par to, vai vietējo pašvaldību vadītājiem vajadzētu būt tieši ievēlētiem (% no pašvaldību skaita)

Avots: CSP, 2013

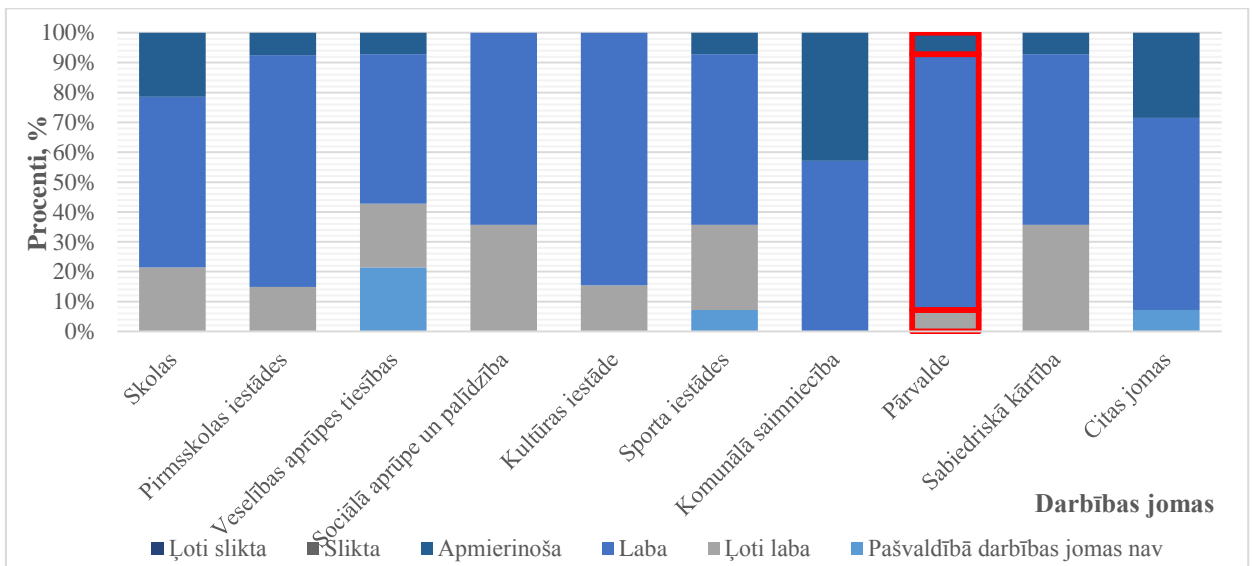
Sadaļā „Funkcija” bija ietverts jautājums par to, kādas funkcijas vajadzētu deleģēt otrā līmeņa pašvaldībām (skat. 2.21.att.). Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju priekšsēdētāji uzskata, ka tādas funkcijas kā sabiedriskais transports (19% atbilžu), izglītība (19% atbilžu), komunālie pakalpojumi (15% atbilžu) būtu jānodod otrā līmeņa pašvaldībām. Kā iemesls tam varētu būt tas, ka dažas pašvaldības ir samērā nelielas teritorijas ziņā, līdz ar to vadītāji uzskata, ka varētu optimizēt šo funkciju izpildi, ja tās tiktu centralizētas vairāku pašvaldību līmenī.

2.21.att. Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju priekšsēdētāju vērtējums par funkcijām, kuras varētu deleģēt otrā līmeņa pašvaldībām (% no kopējo atbilžu skaita)

Avots: CSP, 2013

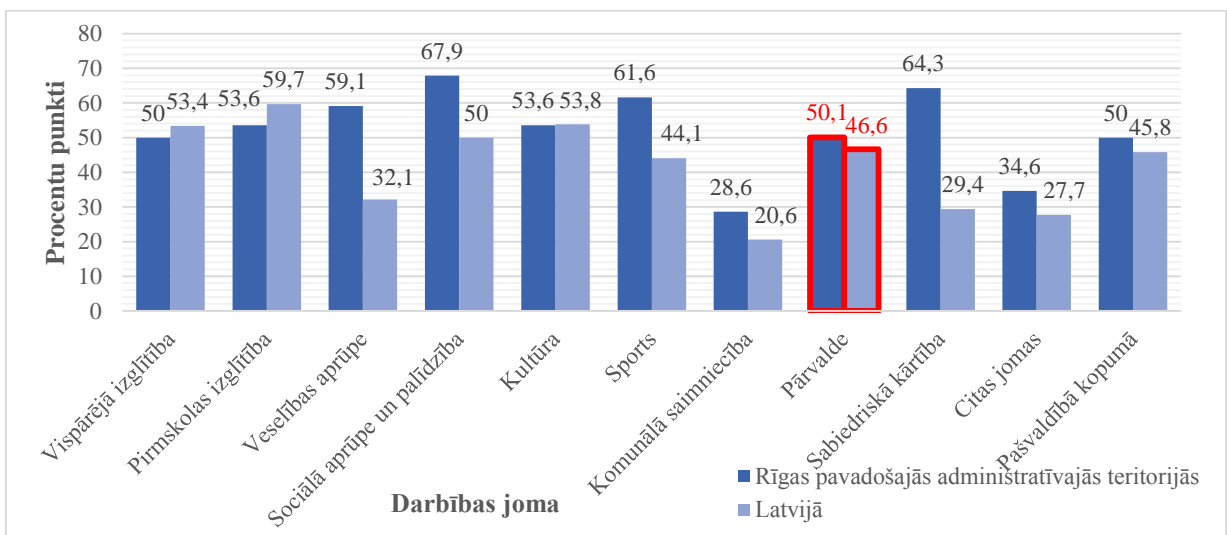
Nākamajā sadaļā „Pašvaldības darbības kvalitāte” pašvaldību vadītājiem tika jautāts par savu pašvaldības iestāžu un komercsabiedrību darbības kvalitāti (skat. 2.22.att.). Vislabāk (35.7% no pašvaldībām to novērtē kā ļoti labu) Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju vadītāji vērtē tādu savu iestāžu darbību, kas nodarbojas ar sociālo aprūpi un palīdzību, piemēram, sociālo dienestu, dienas centru darbību. Tāpat pašvaldības atzinīgi vērtē sporta iestāžu (28.5% pašvaldību novērtē to darbību kā ļoti labi, 57.1% - kā labi), sabiedriskās kārtības (35.7% pašvaldību novērtē kā ļoti labi, 57.1% - kā labi) un veselības aprūpes iestādes (21.4% pašvaldību novērtē kā ļoti labi, 50.0% - kā labi). Vissliktāk tiek vērtētas komunālās saimniecības darbība (57.1% novērtē labi, 42.9% - apmierinoši). Pašvaldību administrācijas darbu 7.2% pašvaldību vērtē kā ļoti labu, lielākais vairākums (85.7%) – kā labu, savukārt 7.2% administrācijas darbību vērtē apmierinoši.

2.22.att. Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju priekšsēdētāju vērtējums par savas pašvaldību iestāžu un komercsabiedrību darbības kvalitāti (% no pašvaldību skaita)

Avots: CSP, 2013

Ja salīdzina Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju vadītāju vērtējumus par atsevišķo pašvaldības iestāžu darbību ar vērtējumu Latvijā kopumā, jāsecina, ka kopumā pavadošo administratīvo teritoriju novērtējumi ir nedaudz pozitīvāki – ja kopējais Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju vērtējumu saldo²⁰⁷ ir +50.0%, tad Latvijā kopumā tas ir +45.8% (skat.2.23.att.).

2.23.att. Pašvaldības priekšsēdētāju vērtējumu saldo par savas pašvaldību iestāžu un komercsabiedrību darbības kvalitāti (procentu punkti)

Avots: CSP, 2013

²⁰⁷ Vērtējumu saldo aprēķināšanas kārtība: $S = (,++") + 0,5*(,+) - 0,5*(,-) - (,-,-)$, kur: S – atbilžu saldo, procentu punktos;

(,++) – pozitīvo atbilžu („ļoti labs”) īpatsvars procentos;

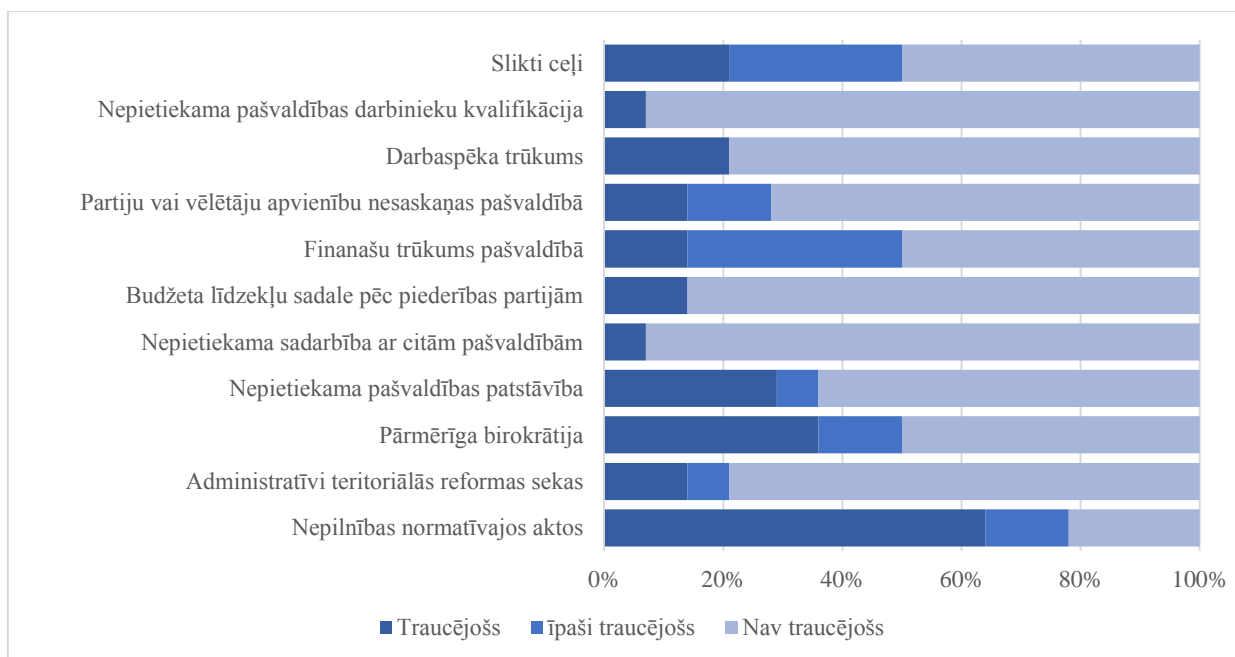
(,+) – daļēji pozitīvo atbilžu („labs”) īpatsvars procentos;

(,-) – negatīvo atbilžu („ļoti slikts”) īpatsvars procentos;

(,-,-) – daļēji negatīvo atbilžu („slikts”) īpatsvars procentos. Neitrālās atbildes un neatbildētību (procentos) neņem vērā.

Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju pašvaldību vadītāji augstāk novērtē veselības aprūpes iestāžu, sociālās aprūpes un palīdzības iestāžu, kā arī sporta iestāžu un sabiedriskās kārtības iestāžu darbību. Savukārt skolu un pirmsskolas izglītības iestāžu darbību tie novērtē zemāk nekā vidēji Latvijā. Ja novērtē kopumā pašvaldības administrācijas darbību (darbības joma „Pārvalde”), tad Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju vadītāji novērtē nedaudz augstāk nekā vidēji Latvijā (Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju atbilžu saldo ir +50.1 procentu punkti, Latvijā kopumā +46.6 procentu punkti).

Tālāk analizēts, kādi faktori traucē Rīgu pavadošajām administratīvajām teritorijām to darbības kvalitātei (sk. 2.24.att.).

2.24.att. Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju priekšsēdētāju vērtējums par pašvaldību darbību traucējošiem faktoriem (% no pašvaldību skaita)

Avots: CSP, 2013

Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju vadītāji vērtē, ka visvairāk pašvaldības kvalitatīvajai darbībai traucē nepilnības normatīvajos aktos (64% to norādīja kā traucējošu faktoru, 14% - kā īpaši traucējošu), finanšu trūkumu pašvaldībās (14% norādīja to kā traucējošu faktoru, 36% - kā īpaši traucējošu) un sliktus ceļus (21% norādīja to kā traucējošu faktoru, 29% - kā īpaši traucējošu).

2.4. Sabiedrības iesaistes nozīme pavadošo administratīvo teritoriju pārvaldībās

Galvenais pašvaldības darbības mērķis ir kalpot sabiedrībai. Lai nodrošinātu demokrātiju pašvaldību darbībā, nepieciešama iedzīvotāju iesaistīšana lēmumu pieņemšanā, viņu viedokļu izteikšanas iespēju radīšana, šo viedokļu uzklauššana, informācijas

pieejamības nodrošināšana un informēšana par aktualitātēm, nodomiem un plāniem²⁰⁸. Jāpiebilst, ka pašvaldības ir demokrātiskas, tiesiskas valsts pamats un pašvaldības princips kā demokrātiskas valsts pamatvērtība tiek nostiprināts daudzos starptautiskos un nacionālos tiesību aktos. Turklāt darboties spējīga pašvaldību sistēma nebūt nav tikai statisks demokrātiskas valsts pamats, jo tieši pašvaldības tautvaldības īstenošanas procesā nodrošina stabilu un efektīvu demokrātiju.²⁰⁹

Demokrātijas sabiedrības stūrakmens ir ikviena tiesības vienlīdzīgi piedalīties svarīgu jautājumu ietekmēšanā un sabiedrības attīstības virzienu noteikšanā. Demokrātija kā noteikts sabiedrības un taisnīgs varas izmantošanas paraugs nozīmē, ka kopienas vai sabiedrības locekļi, balstoties uz vienlīdzības principu, mijiedarbojoties meklē veidus, kā rast taisnīgus risinājumus, saskaņojot dažādas interese un centienus. Demokrātiska darbība ir aktīva piedalīšanās, un visi kopienas vai sabiedrības locekļi ir vērā ņemami līdzdalībnieki. Viņi visi var būt vienlīdzīgi dažādu jautājumu ierosināšanā un īstenošanā²¹⁰. Arī Džims Čandlers (*Jim A. Chandler*) piebilst, ka dalība vietējā pašvaldībā var būt svarīgs līdzeklis, lai nodrošinātu to, ka pilsoņi un politiķi iegūst pilnīgākas zināšanas un izpratni par vērtībām, kas ir nepieciešamas un izšķirošas, lai nodrošinātu stabilu demokrātiju. Efektīva demokrātija pieprasa, lai pēc iespējas vairāk cilvēku piedalītos politiskajā sistēmā. Vietējās pašvaldības nodrošina daudz lielākas iespējas cilvēkiem būt iesaistītiem vietējās padomēs, pieņemot lēmumus, kas ietekmē to ikdienas dzīvi un vietējās kopienas, kā arī nodrošina daudz lielākas iespējas ietekmēt vietējo padomju lēmumus, piedaloties vietējās partijās un dažādās interešu grupās²¹¹.

Latvijas sabiedrības locekļu tiesībām un iespējām līdzdarboties politisku lēmumu pieņemšanā izveidotas labas likumiskās iestrādes – pieņemti vairāki likumi, kas nosaka konkrētas normas, kad pašvaldībām ir jāiesaista iedzīvotāji lēmumu pieņemšanā un kādā veidā jāsniedz informācija pēc iedzīvotāju pieprasījuma²¹². Piemēram, Latvijas Republikas Satversmes 104. pantā ir noteikts: “Ikvienam ir tiesības likumā paredzētajā veidā vērsties valsts un pašvaldību iestādēs ar iesniegumiem un saņemt atbildi pēc būtības. Ikvienam ir

---

²⁰⁸ Damkevica, D. Latvijas Republikas normatīvajos aktos noteikta informācijas pieejamība un iedzīvotāju iesaistīšanās un līdzdalības kārtība. No: *Iedzīvotāju iesaistīšanās labās prakses piemēri Somijā un Latvijā*. Rīga: Latvijas Pašvaldību savienība, 2004. 186 lpp.

²⁰⁹ Vetter, A. *Local Politics: A Resource for democracy in Western Europe? Local Autonomy, Local Integrative Capacity, and Citizens' Attitudes toward Politics*. Plymouth: Lexington Books, 2007. 244 pp. ISBN 0739120204.

²¹⁰ Vesikansa, S. Ceļā uz demokrātisku sabiedrību. No: *Iedzīvotāju iesaistīšanās labās prakses piemēri Somijā un Latvijā*. Rīga: Latvijas Pašvaldību savienība, 2004. 186 lpp.

²¹¹ Chandler, J. A. *Local government today*. Manchester: Manchester University Press, 2009. 256 pp. ISBN 0719047358.

²¹² Jansone, D., Vilka, I. Pārvaldes struktūru atsaucīgums. No: Rozenvalds, J. (red.) *Cik demokrātiska ir Latvija. Demokrātijas audīts*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2005, 165.-174. lpp.. ISBN 9984-770-68-0.

tiesības saņemt atbildi latviešu valodā²¹³. Savukārt likums “Par pašvaldībām” nosaka, ka pašvaldības domes sēdes un arī komiteju sēdes ir atklātas. Likumā arī minēts, kādiem dokumentiem jābūt publiski pieejamiem, un paredzēts, ka dome nosaka kārtību, kādā tiek nodrošināta šo dokumentu publiska pieejamība²¹⁴. Republikas pilsētas domes un novada domes deputāta statusa likums kā vienu no deputāta pienākumiem paredz ne retāk kā reizi divos mēnešos rīkot iedzīvotāju pieņemšanu²¹⁵. Papildus Teritorijas attīstības plānošanas likums²¹⁶ un Būvniecības likums²¹⁷ uzliek pašvaldībām pienākumu rīkot sabiedrisko apspriešanu noteiktajos gadījumos.

Kopumā Latvijas Republikas likumi paredz šādas sabiedrības līdzdarbības iespējas pašvaldībās:

- pašvaldības domes vēlēšanas;
- sūdzību un ierosinājumu izskatīšana;
- atklātas domes un to komiteju sēdes;
- domes sēžu protokolu pieejamība;
- deputātu pieņemšanas;
- sabiedriskās apspriešanas;
- gada publiskā pārskata sagatavošana.

Analizējot sabiedrības iesaistes nozīmi pašvaldību pārvaldībā, noteikti jāmin subsidiaritātes princips, kas vietējās pašvaldības pārvaldes kontekstā nozīmē varas decentralizāciju, nododot to vistuvāk pilsonim. Ievērot subsidiaritāti nozīmē samazināt centralizētās pārvaldes apjomu un lietot to tikai izņēmuma gadījumos, ja to nosaka pierādāmi ekonomiski (līdzekļu taupīšanas) ieguvumi vai uzdevums risināms vienvēidīgi plašākā teritorijā, nekā to veiktu pilsonim tuvākā vara²¹⁸. Izpratne par subsidiaritāti pašvaldībās un valsts iestādēs Latvijā attīstās atšķirīgā tempā. Tas ir saprotams, jo vispirms šis princips nonāca politiskajā dienas kārtībā diskusijā par valsts un pašvaldību, kā arī rajona pašvaldību un reģionālo pašvaldību kompetenču sadalījumu²¹⁹. Likumos, kuri regulē valsts pārvaldi,

---

²¹³ LR likums „Latvijas Republikas Satversme”, *Latvijas Vēstnesis*, 1993.gada 1.jūlijs, Nr. 43.

²¹⁴ LR likums „Par pašvaldībām”, *Latvijas Vēstnesis*, 1994.gada 9.jūnijs, Nr. 61.

²¹⁵ LR likums „Republikas pilsētas domes un novada domes deputāta statusa likums”, *Latvijas Vēstnesis*, 1994.gada 30.marts, Nr. 39.

²¹⁶ LR likums „Teritorijas attīstības plānošanas likums”, *Latvijas Vēstnesis*, 2011.gada 1.decembris, Nr. 173.

²¹⁷ LR likums „Būvniecības likums”, *Latvijas Vēstnesis*, 2013.gada 30.jūlijs, Nr. 146.

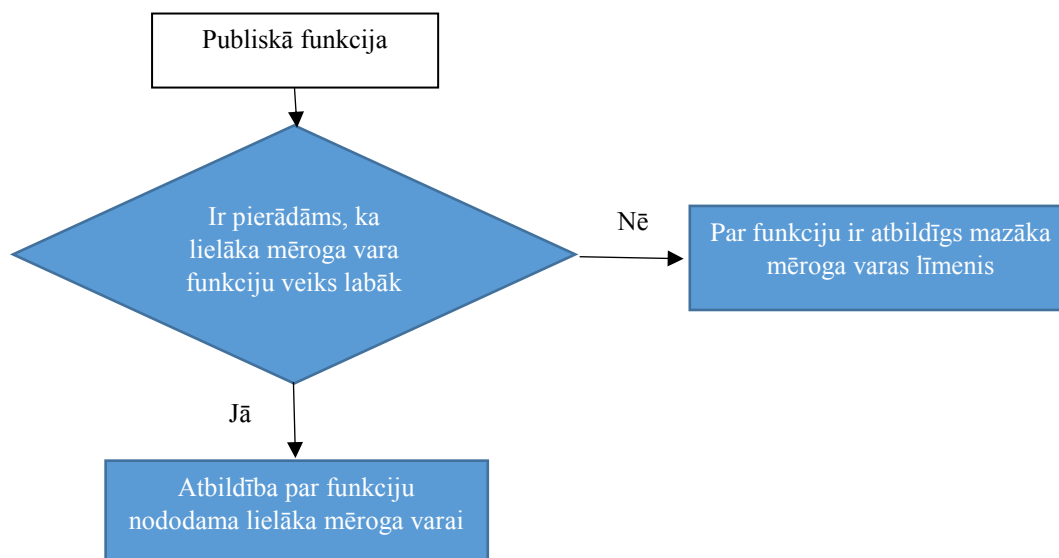
²¹⁸ Pūķis, M., Jaunsleinis, A. *Rekomendācijas pašvaldību pakalpojumu uzlabošanai*. Rīga: Latvijas Pašvaldību savienība, 2014. 19 lpp. ISBN 9789984458366.

²¹⁹ Pūķis, M., Začesta, L. *ES reģionālās attīstības politika un pašvaldības Latvijā: nacionālais ziņojums: Latvija*. Rīga: Latvijas Pašvaldību savienība, 2003. 72 lpp. ISBN 978-9984-9997-7-7.

subsidiaritātē parādās no 1998.gada. Centralizācijas piekritēji atzīst tikai subsidiaritātes principa otro daļu – publiskās varas pienākumu palīdzēt tiem, kas paši netiek galā²²⁰.

Lai nodalītu kompetences starp valsti un pašvaldību, skaidrs subsidiaritātes principa formulējums dots Eiropas vietējo pašvaldību hartas 4.panta trešajā daļā: „Pamatā pilsoniskos pienākumus pēc iespējas realizē tā vara, kas atrodas vistuvāk pilsoņiem. Uzdodot kāda pienākuma izpildi citai varai, ņem vērā uzdevuma apjomu un dabu, kā arī efektivitātes un ekonomijas nosacījumus”²²¹.

Pēdējā laikā papildus subsidiaritātes principam tiek uzsvērta arī tuvuma (*proximity*) princips. Tas atbilst subsidiaritātes izpratnes attīstībai, kas arī traktēts Amsterdamas līguma protokolā²²². Šajā izpratnē tuvums pilsonim efektīvākas pārvaldes īstenošanā kļūst par mērķi augstākas brīvības un demokrātijas pakāpes nodrošināšanā. Varas funkciju atrašanās pēc iespējas mazākā teritoriālajā mērogā vai to deleģēšana tieši ieinteresēto sabiedrības grupu pašpārvaldes organizācijām ir attiecīgās kopienas autonomijas un pilsoniskās sabiedrības attīstības un iesaistīšanās instruments. Līdz ar decentralizāciju tiek pilnīgāk īstenotas kopienas dabiskās pamatvajadzības²²³.

2.25.att. Kompetenču sadalījuma shēma atbilstoši tuvuma principam

Avots: Pūķis un Jaunsleinis (2014)²²⁴

²²⁰ Pūķis, M. Subsidiaritātes principa pielietojums kompetences sadalē Latvijas publiskajā pārvaldē. Promocijas darbs. Rīga: [LU], 2007. 651 lpp.

²²¹ Eiropas vietējo pašvaldību harta. Eiropas Padome, Nr. 122, Strasbūra. Pieņemta 1985.gada 15.oktobrī.

²²² Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts. *Official Journal*. C 340, 10.11.1997, pp. 1-144.

²²³ Pūķis, M., Jaunsleinis, A. Vietējās pašvaldības darbības pamatprincipi [tiešsaiste]. LPS, 2014 [skatīts 2016.gada 15.martā]. Pieejams:

http://www.lps.lv/images/resources/file/Iepirkums/10iep_2_1_Brosura%20KrIg%20proj-1.pdf

²²⁴ Pūķis, M., Jaunsleinis, A. *Rokasgrāmata Latvijas novadu pagastu un novadu pilsētu pārvalžu darbības organizēšanai*. Rīga: Latvijas pašvaldību savienība, 2014. 67 lpp. ISBN 9789984458366.

Saskaņā ar 2.25.attēlu publiskā funkcija sākotnēji ir piederīga zemākajiem, nevis augstākajiem varas līmenim:

- lai šo funkciju atņemtu personai un nodotu personu apvienībai, kas pārstāv interešu grupu, proti, pašpārvaldei, jāpierāda, ka pašpārvalde funkciju veiks labāk;
- lai šo funkciju atņemtu personai un nodotu vietējai pašvaldībai, jāpierāda, ka vietējā pašvaldība funkciju veiks labāk;
- lai šo funkciju nodotu valstij, ir jāpierāda, ka valsts funkciju veiks labāk nekā pašvaldība vai pašpārvalde;
- lai šo funkciju nodotu ES, jāpierāda, ka ES funkciju veiks labāk nekā valsts pati²²⁵.

Tikai pilsoniska sabiedrība spēj nodrošināt demokrātiskas valsts pastāvēšanu. Pilsonisku sabiedrību var definēt kā sabiedrību, kurā indivīdi sadarbojas savu un kopīgu jautājumu risināšanā. Pilsoniskas sabiedrības attīstības līmeni raksturo nevalstisko organizāciju skaits, aktivitāte, tajās iesaistīto indivīdu, kā arī nevalstisko organizāciju un indivīdu jeb, citiem vārdiem sakot, sabiedrības līdzdalība politikas veidošanā, tajā skaitā arī vietējā jeb pašvaldību politikā²²⁶. Ne velti Angelika Vetera un Norbergs Kerstings šajā sakarā ir teikuši, ka „pārvaldes un politiskās reformas ir kā divas medaļas puses, kuras abas var tikt piemērotas, lai no abām pusēm stiprinātu „labas pārvaldības” (*good local governance*) ideju; tādējādi šo reformu mērķis ir efektīva un iedarbīga politiķu kopdarbība ar sabiedrības pārstāvjiem”²²⁷. Arī Artis Stucka savā promocijas darbā par Latvijas pašvaldību sistēmas pilnveidošanas aktuālajiem valststiesību jautājumiem norāda, ka pašvaldību politisko reformu mērķis ir stiprināt demokrātiju pašvaldībās un to saturā ietilpst centieni stiprināt pašvaldību iedzīvotāju tiesības piedalīties pašvaldības darbībā²²⁸.

Pašvaldībai būtu jāiesaista nevalstiskās organizācijas dažādos politikas dzīves cikla posmos:

- problēmas noskaidrošanā – kas ir jārisina, kam un kā jāpalīdz;
- politikas jeb risinājuma izstrādē – ja iedzīvotāji piedalās risinājuma izstrādē, tad viņi to uztver kā savu un labprāt īsteno;
- lēmuma pieņemšanā – ja lēmums izstrādāts kopā ar iedzīvotājiem, tad šī izstrāde, protams, ir prasījusi laiku, bet tiek pieņemts lēmums, kas tiešām darbosies, nevis tāds, ko iedzīvotāji uztvers kā sev nevēlamu un tāpēc nepildīs;

²²⁵ Pūķis, M., Jaunsleinis, A. *Rokasgrāmata Latvijas novadu pagastu un novadu pilsētu pārvalžu darbības organizēšanai*. Rīga: Latvijas Pašvaldību savienība, 2014. 67 lpp. ISBN 9789984458366.

²²⁶ turpat

²²⁷ Vetter A., Kersting N. Democracy versus efficiency? Comparing local government reforms across Europe. In: *Reforming Local Government in Europe. Closing the Gap between Democracy and Efficiency*. N. Kersting, A. Vetter, ed. Opladen: Leske+Budrich, 2003. 348 pp. ISBN 978-3-663-11258-7.

²²⁸ Stucka, A. *Latvijas pašvaldību sistēmas pilnveidošanas aktuālie valststiesību jautājumi*. Promocijas darbs. Rīga: [LU], 2012. 233 lpp.

- politikas jeb jaunās kārtības ieviešanā – ieviešana veicas labāk, ja jaunās kārtības ievērošana iedzīvotājiem tiek padarīta pēc iespējas ērtāka; efektīvi ir lietot ne tikai sodus (“pātagu”) par lēmuma nepildīšanu, bet arī dažādus atvieglojumus (“burkānu”) par lēmuma īstenošanu, aktīvi informējot iedzīvotājus, ka tiem, kas izpildīs jaunā lēmuma prasības noteiktā termiņā, būs noteikti atvieglojumi vai atlaides;
- politikas vai jaunās (pastāvošās) kārtības saglabāšanā un kontrolē – palīdz konsultācijas ar iedzīvotājiem par to, kā politika darbojas, ko tā ir mainījusi, kādi uzlabojumi nepieciešami tās pilnveidošanai²²⁹.

Ļoti svarīga ir pilsoniskās sabiedrības grupu iesaistīšana pašvaldību lēmumu pieņemšanas posmā – šīs grupas var būt laba saikne starp pašvaldības lēmējvaru un sabiedrību. Protams, nav pieļaujams, kas interešu grupas vai atsevišķas personas uzspiež savu gribu un uzskatus deputātiem vai administrācijas darbiniekiem, savtīgos nolūkos ietekmē viņus un sagatavo lēmumu projektus. Tādos gadījumos pilsoniskas sabiedrības grupas no vietējās demokrātijas veicinātājiem var kļūt par demokrātijas ierobežotājiem. Pilsoniskās sabiedrības grupu ieteikumi parasti ir tikai konsultatīvi, galavārds pieder ievēlētiem vietējiem politiķiem.

Pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanai pašvaldību darbībā izmanto tādas metodes kā pilsoņu iniciatīvas un petīcijas, sabiedriskās domas aptaujas, pilsoņu žūrijas, pilsoņu asamblejas, sabiedriskās izmeklēšanas, sabiedriskās aptaujas, informācijas publicēšanu²³⁰ u.c. Lai veiksmīgi iesaistītu pilsonisko sabiedrību lēmumu pieņemšanas procesā, pašvaldībām tiek piedāvāti dažādi praktiski risinājumi:

- izveidot konsultatīvo padomi plašākai viedokļu pārstāvēšanai lēmumu pieņemšanā par pašvaldības prioritātēm un finansējumu noteiktajās jomās, apsverot mehānismus, lai padomes lēmumi būtu saistoši pašvaldībām; padomes varētu veidot atbilstošas vietējām vajadzībām, piemēram, tajās varētu būt pārstāvji gan no NVO, gan attiecīgās jomas pašvaldības iestādēm;
- izveidot NVO un pašvaldību sadarbības modeli, lai nevalstiskām organizācijām būtu skaidra kārtība, kā piedalīties pašvaldības darbā, strādājot kopā ar pašvaldības iestādēm ar abpusēji interesi kopīgu projektu un pasākumu īstenošanā, nozīmējot vienu atbildīgo cilvēku pašvaldībā, kas atbild par sadarbību ar NVO;
- grozīt normatīvo aktu bāzi, kas regulē funkciju deleģēšanu nevalstiskām organizācijām, lai pašvaldība noteiktas funkcijas kopā ar finansējumu varētu uzticēt

²²⁹ *Pašvaldības deputāta rokasgrāmata* [tiešsaiste]. Latvijas Pašvaldību savienība, 2009 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: [http://varkava.lv/upload/Logs_7_-8_2013\(1\).pdf](http://varkava.lv/upload/Logs_7_-8_2013(1).pdf)

²³⁰ Vanags, E., Vilka, I. *Pašvaldību darbība un attīstība*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2005. 384 lpp. ISBN 9984-770-88-5.

nevalstiskajam sektoram (piemēram, funkcija nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanai un uzturēšanai u.c.);

- izstrādāt plānošanas dokumentus ar NVO līdzdalību, iekļaujot konkrētus rezultatīvos kritērijus, plānoto finansējumu un atbildīgo institūciju par plānošanas dokumentu mērķu sasniegšanu;
- organizēt noteiktu jomu ietekmes novērtējumus, iesaistot NVO sektoru, veicot pašvaldību līmenī informācijas apkopošanu un pētījumus par ekonomisko un sociālo ietekmi;
- nodrošināt regulāras savstarpējās komunikācijas starp NVO un pašvaldību, organizējot regulāras tikšanās, piemēram, pašvaldības komitejas varētu rīkot izbraukuma sēdes, viesojoties pie vietējām nevalstiskām organizācijām, kurus skar aktuālie darba jautājumi;
- plānot finansējumu NVO atbalstam, piemēram, pašvaldībās izveidot atklātu projektu finansējuma konkursu, piešķirot NVO regulāru finansējumu vai līdzfinansējumu kādu projektu realizācijā, atbalstot pašvaldību telpu izmantošanai par pazeminātu nomas maksu)²³¹.

Savukārt nevalstiskām organizācijām tiek adresēti šādi ieteikumi to aktīvākai iesaistei lēmumu pieņemšanas procesos pašvaldībās:

- būt tuvu lēmumu pieņemšanai: iesaistīties darba grupās, tikties ar deputātiem, pašvaldības darbiniekiem u.tml.;
- veidot sadarbību ar pašvaldības iestādēm: sadarbībai izvēlēties projektus, kas nozīmīgi vietējai videi un vietējai kopienai;
- stiprināt vadības kapacitāti: NVO ir jākļūst profesionālākām un jāstiprina sava vadības kapacitāte, labāk jāapgūst pašvaldību darba specifika, lai sadarbību ar pašvaldībām un pašvaldību kultūras institūcijām veidotu profesionālāk;
- veidot un līdzdarboties apvienībās, līdzdarbojoties nacionāla līmeņa NVO asociācijās, sadarbojoties ar kaimiņu pašvaldību biedrībām.²³²

To, cik lielā mērā sabiedrības iesaistās pašvaldības darbībā, var izmērīt septiņu punktu skalā (skat. 2.26.att.):

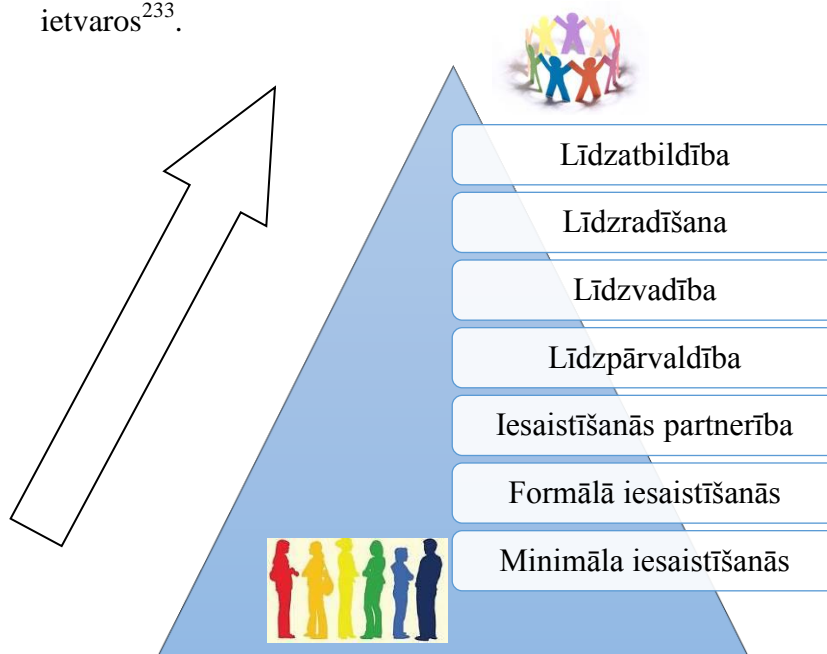
1. **minimālā iesaistīšanās** – pašvaldība sniedz konsultācijas iedzīvotājiem vai to organizācijām atsevišķos jautājumos, tomēr iedzīvotāju viedoklim netiek piešķirta liela vērtība (tokēnisms);

---

²³¹ Laķe, A., Tjarve, B. *Salīdzinošs pētījums par par organizacionāliem modeļiem plašai sabiedrības līdzdalībai reģionālās kultūrpoltikas veidošanā Latvijā un citās ES valstīs* [tiešsaiste]. 2013 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: <http://www.sif.gov.lv/nodevumi/nodevumi/5379/Petijums.pdf>

²³² turpat

2. **formālā iesaistīšanās** – nodibinātas formālas attiecības ar noteiktām sabiedriskām organizācijām, pašvaldība organizē tikšanās ar šīm organizācijām, tomēr lēmumu pieņemšanā sabiedrība nepiedalās;
3. **iesaistīšanās partnerība** – sabiedriskajām organizācijām ir zināma ietekme uz lēmumu pieņemšanu pašvaldībā, kā arī pašvaldības risināmo problēmu dienaskārtību, tomēr tām nav noteicošā nozīme;
4. **līdzpārvaldība** – pašvaldībā notiek stratēģiska plānošana, kurā piedalās sabiedrība – tās pārstāvji (organizācijas) nosaka prioritātes, pēc kurām tiek veidoti stratēģiskie plāni;
5. **līdzvadība** – notiek sabiedrisko organizāciju ne tikai iesaistīšana kāda pakalpojuma/projekta/politikas stratēģiskajā plānošanā, bet dalībnieki no dažādām nozarēm un organizācijām izmanto savus attiecīgus resursus, lai nodrošinātu konkrēta pakalpojuma vai produkta piegādi;
6. **līdzradīšana** – sabiedriskās organizācijas piedalās produktu radīšanā (arī daļēji), kuri paši izmanto;
7. **līdzatbildība** – kad 4.-6.punktā minētās iezīmes pastāv vienlaicīgi un darbojas kāda sektora ietvaros pašvaldībā, piemēram, izglītības vai uzņēmējdarbības sektorā; optimāls rezultāts - šī sadarbība notiek arī starp sektoriem vienas pašvaldības ietvaros²³³.

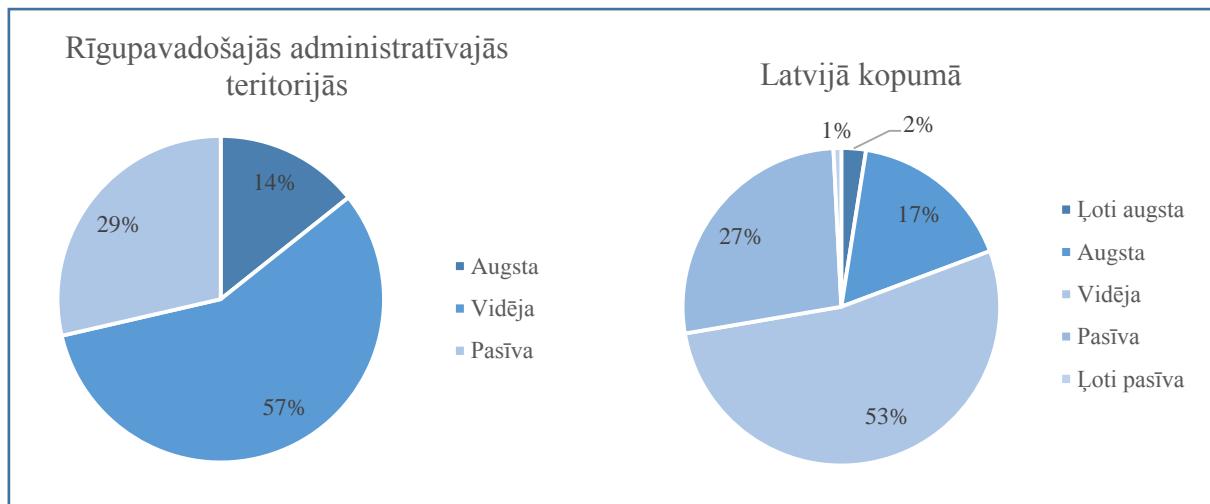
2.26.att.Sabiedrības iesaistīšanās septiņu punktu skala pašvaldībās

Avots: autore veidots attēls, izmantojot Bloomfield (2012)²³⁴

²³³Bloomfield, J. *TOGETHER Final Report* [tiešsaiste]. URBACT, 2012 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: http://urbact.eu/fileadmin/Projects/Together/outputs_media/TOGETHER_Final_Report_rev.pdf

²³⁴ turpat

Arī Latvijas vietējo pašvaldību pašvērtējuma 2013.gada apsekojumā pašvaldību vadītājiem tika lūgts sniegt viedokli par iedzīvotāju iesaisti pašvaldības lēmumu pieņemšanā (skat. 2.27.att.).

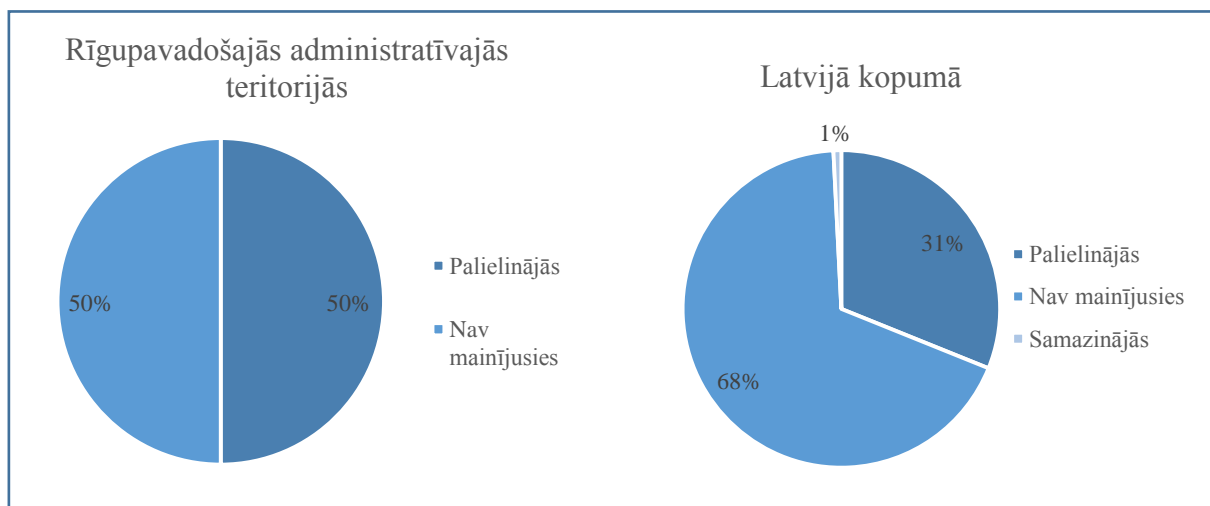

2.27.att. Pašvaldības priekšsēdētāju vērtējums par 2013.gadā iedzīvotāju līdzdalību pašvaldības darbībā un lēmumu pieņemšanā (% no pašvaldību skaita)

Avots: CSP, 2013

Ja salīdzina situāciju, kāda ir iedzīvotāju iesaistīšanā Latvijā un Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās, jāsecina, ka, pēc domes priekšsēdētāju viedokļiem, vidēji Latvijā ir vērojama augstāka iedzīvotāju iesaistes pakāpe pašvaldības darbībā un lēmumu pieņemšanā nekā Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās, proti, 19.3% pašvaldību priekšsēdētāju uzskata, ka tajās ir ļoti augsta un augsta iedzīvotāju līdzdalība pašvaldības darbībā un lēmumu pieņemšanā, kamēr tikai 14.3% Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju uzskata, ka līdzdalība ir vērtējama kā augsta. Lielākā daļa (57.1%) Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju vadītāju uzskata, ka iedzīvotāju līdzdalība ir vidēja.

Ja salīdzina tendenci, kā ir mainījusies iedzīvotāju līdzdalība pašvaldībā lēmumu pieņemšanā 2013.gadā, salīdzinot ar 2012.gadu (skat. 2.28.att.), tad Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju domes priekšsēdētāju domas dalās – puse uzskata, ka līdzdalība ir palielinājusies, otra puse – ka tā nav mainījusies. Savukārt Latvijā kopumā, pēc vairākuma domes priekšsēdētāju viedokļa (68.1%), iedzīvotāju līdzdalība pašvaldības lēmumu pieņemšanā nav mainījusies, savukārt gandrīz trešdaļa (31.1%) uzskata, ka tā ir palielinājusies.

2.28.att. Pašvaldības priekšsēdētāju vērtējums par to, kā mainījies iedzīvotāju līdzdalība pašvaldības lēmumu pieņemšanā 2013.gadā, salīdzinot ar 2012.gadu (% no pašvaldību skaita)

Avots: CSP, 2013

Arī šis pašvaldību vadītāju vērtējums norāda to, ka Rīgu pavadāšo administratīvo teritoriju iedzīvotāji nav tik aktīvi līdzdalībā lēmumu pieņemšanā kā vidēji Latvijā. Kaut arī pastāv tendence, ka palielinās iedzīvotāju iesaiste pašvaldības darbībā, tā joprojām nav pietiekama un ir uzlabojama.

Tālāk sniegti labās prakses piemēri no Rīgu pavadāšajās administratīvajām teritorijām sabiedrības iesaistei lēmumu pieņemšanā.

Jūrmalas pilsētas dome atsevišķu pašvaldības funkciju pildīšanai no deputātiem, domes administrācijas darbiniekiem un pašvaldības iedzīvotājiem un uzņēmējiem ir izveidojusi konsultatīvās padomes:

- Iedzīvotāju konsultatīvo padomi;
- Izglītības konsultatīvo padomi;
- Jauniešu domi;
- Kristīgo draudžu padomi;
- Sabiedriskā padomi;
- Uzņēmēju konsultatīvo padomi.

Īpaši būtu jāuzsver Iedzīvotāju konsultatīvās padomes nozīme pilsoniskās sabiedrības izveidē Jūrmalā. Padomes darbības mērķis ir aktivizēt dialogu starp iedzīvotājiem un pašvaldību, tādējādi veicinot viedokļu apmaiņu par visai pilsētai un atsevišķiem mikrorajoniem aktuāliem jautājumiem. Padomes galvenais uzdevums ir priekšlikumu izskatīšana un iesniegšana Jūrmalas pilsētas domei par šādiem jautājumiem:

- pilsētas budžets;
- pilsētas attīstības plāns, koncepcijas un citi stratēģiski svarīgi dokumenti;

- atsevišķu teritoriju attīstība, detālplānojumi un infrastruktūra;
- nozīmīgi attīstības projekti, to izstrāde un īstenošana Jūrmalas pilsētā, kā arī ietekme uz iedzīvotāju dzīves apstākļiem;
- pašvaldības izdotie saistošie noteikumi;
- nodokļu politika pilsētā, pašvaldības nodevas un sabiedrisko pakalpojumu cenas un tarifi;
- iedzīvotāju sociālās, izglītības, kultūras un sporta vajadzības;
- vides aizsardzība;
- Jūrmalas tēla, iedzīvotāju pašapziņas un lepnuma par savu pilsētu veidošana;
- pašvaldības un iedzīvotāju savstarpējā informācijas apmaiņa;
- citi iedzīvotājiem svarīgi jautājumi²³⁵.

Lat atbalstītu pilsonisko sabiedrību, Jūrmalas pilsētas dome organizē arī dažādus projektu konkursus, kuros var pieteikties biedrības par šādām tēmām:

- publiski pieejamu teritoriju labiekārtošana, tai skaitā atpūtas infrastruktūras atjaunošana vai izveide;
- sabiedrības integrācijas pasākumu īstenošana;
- veselības aprūpes pieejamības palielināšanas un veselīga dzīvesveida veicināšanas pasākumu īstenošana;
- sabiedrības izglītošanas pasākumu īstenošana vides aizsardzības sekmēšanai;
- kultūras un mākslas nozares attīstības veicināšanas pasākumu īstenošana;
- tūrisma veicināšanas un sezonalitātes mazināšanas pasākumu īstenošana.

Līdztekus tiek organizēts arī projektu konkurss “Profesionālās mākslas pieejamība Jūrmalā 2015.gadā”, kultūras pieminekļu saglabāšanas līdzfinansējuma piešķiršanas konkurss²³⁶.

Jāpiebilst, ka Jūrmalas pilsētas domē ir izveidota Labklājības pārvaldes Sabiedrības integrācijas nodaļa, kas plāno un koordinē sabiedrības integrācijas politikas procesu īstenošanu Jūrmalas pilsētā. Šīs nodaļa galvenais uzdevums ir pilsoniskas, aktīvas sabiedrība izveide, kas piedalās nozīmīgu lēmumu pieņemšanā politiskajā, tiesiskajā, sociālajā, izglītības, kultūras un citās cilvēka dzīves jomās un šo lēmumu īstenošanā. Viens no nodaļas prioritārajiem darbības virzieniem ir pašvaldības atbalsts nevalstiskajam sektoram –

²³⁵ *Jūrmalas pilsētas domes 2002.gada 27.februāra nolikums Nr. 8 „Jūrmalas pilsētas domes Iedzīvotāju konsultatīvās padomes nolikums”* [tiešsaiste]. Jūrmalas pilsētas dome, 2012 [skatīts 2016.gada 26.martā]. Pieejams: http://www.jpd.gov.lv/docs/d02/d/d02d008_m.htm

²³⁶ *Sabiedrības līdzdalība* [tiešsaiste]. Jūrmalas pilsētas dome, 2015 [skatīts 2016.gada 26.martā]. Pieejams: <http://www.jurmala.lv/page/171>

biedrībām un nodibinājumiem, jo ar to starpniecību vistiešākajā veidā var nodrošināt iedzīvotāju iesaisti sabiedriskajā dzīvē un lēmumu pieņemšanā pašvaldībā²³⁷.

Kā labu piemēru iedzīvotāju iesaistei pašvaldības plānošanas dokumentu izstrādē var minēt Jelgavas pilsētas domi Jelgavas pilsētas attīstības programmas veidošanā 2014.–2020. gadam. Attīstības scenāriju kopveidošanas pasākumā piedalījās aptuveni 35 dalībnieki – pašvaldības darbinieki un dažādu mērķgrupu pārstāvji. Pasākums ilga trīs ar pus stundas. Pasākumā tika izmantota ideju ģenerēšanas metode „Prāta vētra”. Pirmajā posmā tika prezentēti četri ekspertu sagatavoti Jelgavas pilsētas attīstības scenāriji, kam sekoja dalībnieku argumentu meklēšana par labu vai par sliktu katram piedāvātajam scenārijam. Otrajā posmā dalībnieki balsojot kopīgi izvēlējās vienu attīstības scenāriju. Izvēlēta attīstības scenārija īstenošanai dalībnieki radīja idejas attīstības projektiem. Savukārt trešajā posmā dalībnieki, atlasot labākos projektus, kopīgi veidoja investīcijas plānu²³⁸.

Savukārt Ķekavas novadā dome regulāri iesaista nevalstiskās organizācijas, dažādas institūcijas un sabiedrības grupas pašvaldības organizētajās sabiedriskajās apspriešanās, diskusijās un darba grupās, kā arī citos līdzdalības pasākumos. Iedzīvotāju ērtībām Ķekavas novada pašvaldība interneta vietnē www.kekavasnovads.lv ir izveidojusi īpašu interaktīvo rīku, lai būtu iespēja operatīvi sazināties ar pašvaldību, paust savu viedokli, uzdot sev interesējošu jautājumu vai atrisināt kādu aktuālu problēmu. Iedzīvotājiem ir iespēja nospriest izvēlni „Sarkanā poga”, kas piedāvā iespēju iedzīvotājiem elektroniski ziņot par novada attīstības problēmām un pašvaldības pakalpojumiem. Savukārt izvēlni „Zaļā poga” var nospriest, lai izteiktu pozitīvu vērtējumu par pašvaldības un iestāžu darbu, labu servisu, pakalpojumiem u.c. Jau no šīs idejas realizēšanas pirmajām dienām vērojama tendence, ka iedzīvotāji aktīvi izmanto jauno iespēju un ziņo ne tikai par problēmām, bet arī pozitīvām lietām. Uz katru pieteikumu nekavējoties tiek reaģēts, uzsākta problēmas izpēte un meklēts risinājums, kā arī sniegtas atbildes uz katru jautājumu²³⁹.

Salaspils, kas ir raksturīga Rīgas piepilsēta, pēdējos gados ir veltījusi īpašu uzmanību dialoga uzlabošanai ar sabiedrību un pilsoniskās sabiedrības iesaistei lēmumu pieņemšanai. 2010.-2013.gadā Salaspils novada pašvaldība kopā ar astoņām citām Eiropas Savienības pašvaldībām piedalījās URBACT II programmas projektā „Kopā par teritoriju līdzatbildību” (*TOGETHER for territories of co-responsibilities*). Projekta mērķis bija līdzatbildības pieejas

---

²³⁷ *Atbalsts sabiedrības integrācijai* [tiešsaiste]. Jūrmalas pilsētas dome, 2015 [skatīts 2016.gada 26.martā]. Pieejams: <http://www.jurmala.lv/page/1875>

²³⁸ Mūriņš, S. *Pētījums par sabiedrības iesaistes mehānismiem attīstības plānošanā un uzraudzībā vietējā līmenī* [tiešsaiste]. Sabiedrības integrācijas fonds, 2013 [skatīts 2016.gada 27.martā]. Pieejams: http://www.sif.gov.lv/nodevumi/nodevumi/3201/Sab_lidz_Petijums_FINAL.pdf

²³⁹ *Piesaki problēmu vai novērtē pozitīvi Ķekavas novada pašvaldības darbu* [tiešsaiste]. Ķekavas novada dome, 2015 [skatīts 2016.gada 27.martā]. Pieejams: <http://kekava.lv/pub/index.php?id=150&lid=2613>

ieviešana pašvaldībās, aprobējot Eiropas Padomes izstrādāto inovatīvo metodiku labklājības indikatoru definēšanā un uzlabošanā. Projekta ietvaros Salaspils novada pašvaldība izveidoja Vietējo atbalsta grupu no nevalstisko organizāciju līderiem (kopā 25 dalībnieki), kura regulāri tikās, lai apspriestu kopā ar pašvaldības administrāciju un deputātiem aktualitātes, piedalītos plānošanas dokumentu izstrādē (t.sk. pašvaldības budžeta sagatavošanā un izpildē). Tāpat grupas dalībnieki kopā ar pašvaldības darbiniekiem veidoja darba grupas, lai risinātu noteiktas problēmas pašvaldības darbībā. Piemēram, tika izveidota darba grupa vietējās avīzes pilnveidošanai, kā rezultātā uzlabojās vietējās avīzes izplatīšanas loģistika, parādījās jaunas slejas, kā arī tematiskie numuri. Kopumā projekta ietvaros tika izveidota platforma iedzīvotāju iesaistīšanai lēmumu pieņemšanā, kura tika pastiprināta ar jauna plānošanas dokumenta – Vietējo Rīcības plānu - izstrādi, kurā vidējā termiņā tika definētas aktivitātes labklājības uzlabošanai pašvaldībā. Šīs aktivitātes tika iestrādātas arī pārējos plānošanas dokumentos²⁴⁰. Ņemot vērā veikto aktivitāšu vērienīgumu, kā arī sasniegtos rezultātus pašvaldības pārvaldības uzlabošanā, Salaspils novada situācijas analīze pētīta darba trešajā nodaļā.

Kopsavilkums

Otrajā nodaļā atbilstoši izstrādātai metodikai tika noteiktas 25 Rīgu pavadošās administratīvās teritorijas: Babītes novads, Mārupes novads, Ķekavas novads, Stopiņu novads, Salaspils novads, Carnikavas novads, Olaines novads, Garkalnes novads, Ikšķiles novads, Jūrmala, Baldones novads, Ādažu novads, Ropažu novads, Saulkrastu novads, Sējas novads, Inčukalna novads, Ogres novads, Iecavas novads, Jelgava, Ķeguma novads, Vecumnieku novads, Ozolnieku novads, Siguldas novads, Krimuldas novads, Lielvārdes novads.

Lai holistiski novērtētu labklājības līmeni Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās, izstrādāta metodika Labklājības indeksam, kas aptver ekonomisko, sociālo un vides labklājības dimensiju. Atbilstoši aprēķinātajam sadalījumam ļoti augsts labklājības līmenis ir Mārupes novadā, augsts labklājības līmenis ir, Ādažu un Ikšķiles novados, vidēji augsts – Babītes, Ķekavas, Carnikavas, Garkalnes, Salaspils un Stopiņu novados, vidējs – Olaines, Ozolnieku, Ropažu, Saulkrastu un Baldones, novados, vidēji zems – Lielvārdes, Sējas, Inčukalna, Siguldas novados, kā arī Jūrmalā un Jelgavā, savukārt Ķeguma, Krimuldas, Ogres, Iecavas un Vecumnieku novados ir zems labklājības līmenis.

---

²⁴⁰ Jēkabsone, I., Sloka, B. Citizens-Oriented Local Governance: Salaspils Municipality (Latvia) Case. *Šiauliai University Social Research Journal*. 2014, 36(3), 26-36. ISSN 1392-3110.

Lai novērtētu šo teritoriju pārvaldes īpatnības, analizētas šo teritoriju ilgtspējīgās attīstības stratēģijas. Tajās tiek akcentētas divpusējās sadarbības saites ar Rīgu šādās jomās: darbavietas, rekreācijas, izklaides u.c. pakalpojumi, transporta tīklu attīstība, sadarbība pārvaldes jautājumos, unikālu infrastruktūru izmantošana.

Tāpat izskatītas Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju pašvaldību vadošo partiju priekšvēlēšanu programmas. Lielākoties partijas programmās izvirzīti pašvaldību pārvaldības aspekti, kā iedzīvotāju iesaistīšana lēmumu pieņemšanā vai noteiktu pašvaldības pakalpojumu izstrādē, nevalstisko organizāciju atbalstīšana, kas arī savā ziņā saistās ar NVO iesaisti lēmumu pieņemšanā, uzņēmējdarbības principu ieviešanu publiskajā pārvaldē un e-pārvaldības attīstību.

Nenoliedzami, uz labklājību vērsta pašvaldību pārvalde ir tāda, kurā iedzīvotāji tiek iesaistīti lēmumu pieņemšanā. Pašvaldības vadītāju pašvērtējuma dati norāda, ka, ja salīdzina situāciju, kāda ir iedzīvotāju iesaistīšanā Latvijā un Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās, jāsecina, ka, pēc domes priekšsēdētāju viedokļiem, vidēji Latvijā ir vērojama augstāka iedzīvotāju iesaistes pakāpe pašvaldības darbībā un lēmumu pieņemšanā nekā Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās. Tendences rādītāji norāda, ka iedzīvotāju iesaiste nedaudz palielinās, tomēr joprojām nav pietiekama un ir uzlabojama.

Pētot Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju pašvaldības realizētos pasākumus dialoga uzlabošanai ar sabiedrību, būtu jāizceļ Jūrmalas, Jelgavas, Ķekavas, Salaspils novada pašvaldības, kuras veikušas dažādus pasākumus iedzīvotāju iesaistei, kas ietver konsultatīvo padomju organizēšanu, e-pakalpojumu ieviešanu, NVO projektu finansēšanu, radošas pieejas iedzīvotāju iesaistīšanā, izstrādājot plānošanas dokumentus. Tieši Salaspils novada pieredze iedzīvotāju iesaistīšanā lēmumu pieņemšanā ir unikāls piemērs Latvijas līmenī, tāpēc tas izskatīts darba trešajā nodaļā.

3. VADĪBAS REKOMENDĀCIJU IZSTRĀDE RĪGU PAVADOŠAJĀM ADMINISTRATĪVAJĀM TERITORIJĀM

Pēdējos gadu desmitos zinātnieki izmanto situācijas analīzi (*case study*), lai veidotu teorētiskās koncepcijas par dažādiem procesiem²⁴¹, iekšējo organizāciju^{242,243} un stratēģiju²⁴⁴. Pētījumi, kas ir sagatavoti, izmantojot šo pieeju, tiek augsti novērtēti par netradicionālu skatījumu, kā arī tiek ļoti bieži citēti²⁴⁵.

Teorētisko koncepciju izstrāde no situācijas analīzes ir pētniecības stratēģija, kas ietver vienu vai vairāku situāciju analīzi, lai veidotu teorētiskas konstrukcijas, priekšlikumus no empīriskajiem datiem, kas balstīti uz situācijas analīzi²⁴⁶. Situācijas analīze piedāvā pilnīgus empīriskus aprakstus dažādām parādībām, kas parasti tiek pamatoti ar dažādiem datiem²⁴⁷.

Šīs pieejas pamatdoma ir tāda, ka tiek izmantotas situācijas kā pamats, no kurienes tālāk tiek induktīvi izstrādāta teorija. Teorija tiek veidota, attīstot saskatītos attiecību veidus starp dažādām konstrukcijām modeļa iekšienē un ārpus tā. Galvenais iemesls šīs pieejas popularitātei ir tāds, ka tā ir viena no labākajām (ja ne vislabākā) metode, kas nodrošina saikni starp pilnīgiem kvalitatīvajiem pierādījumiem un galvenajiem deduktīvajiem pētījumiem. Tādējādi tas ir dabisks papildinājums galvenajiem deduktīvajiem pētījumiem²⁴⁸.

Izvēloties šo metodiku, būtu jārod atbildes uz šiem jautājumiem:

- *Vai situācijas analīzes dati ir reprezentatīvi?* Tas nozīmē, ka ir nepieciešams, lai situācijas analīze ir veikta, vācot reprezentatīvus datus (izmantota reprezentatīva izlase), kas reālistiski apraksta pētāmo procesu.
- *Vai situācijas analīzes dati ir pietiekami vispusīgi?* Datiem situācijas analīzē jābūt pietiekami vispusīgiem un pilnīgiem, kas ļautu atrast dažādas sakarības.

---

²⁴¹ Edmondson, A. C., Bohmer, R. M., & Pisano, G. P. Disrupted Routines: Team Learning and New Technology Implementation in Hospitals. *Administrative Science Quarterly*. 2001, 46, 685–716. ISSN 0001-8392.

²⁴² Galunic, D. C., & Eisenhardt, K. M. 2001. Architectural Innovation and Modular Corporate Forms. *Academy of Management Journal*. 2001, 6, 1229–1249. ISSN 2304-9375.

²⁴³ Gilbert, C. G. Unbundling the Structure of Inertia: Resource Versus Routine Rigidity. *Academy of Management Journal*. 2005, 48, 741–763. ISSN 0001-4273.

²⁴⁴ Mintzberg, H., & Waters, J. A. Tracking Strategy in an Entrepreneurial Firm. *Academy of Management Journal*. 1982, 25, 465–499. ISSN 1074-7540.

²⁴⁵ Eisenhardt, K.M., Graebner, M.E. Theory Building from Cases: Opportunities and Challenges. *Academy of Management Journal*. 2007, 50(1), 25–32. ISSN 1476-1270.

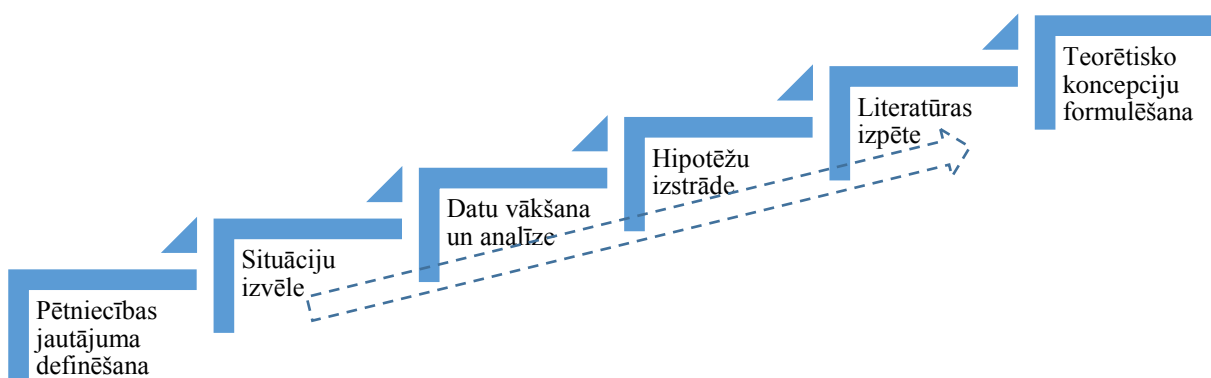
²⁴⁶ Eisenhardt, K. M. Building theories from case study research. *Academy of Management Review*. 1989, 14, 532–550. ISSN 0043-8022.

²⁴⁷ Yin, R. K. *Case study research: Design and methods* (2nd ed.). Newbury Park, CA: Sage, 1994. 312 pp. ISBN 978-1452242569.

²⁴⁸ turpat

- *Vai situācijas analīzes dati ir ticami un vispārpielietojami?* Svarīgi, lai situācijas analīze neraksturo kādu procesu ekstremālos apstākļos, kas liegtu secinātās sakarības vispārināt uz citiem gadījumiem.
- *Vai ir jau izstrādāta teorija, kas spēj atbildēt uz pētījuma jautājumiem?* Ja šāda teorija nav izstrādāta, tad aprakstītā pieeja sniegs iespēju tādu izstrādāt.
- *Vai pētniekam svarīgi ir atbildēt uz jautājumiem „Kā?” un „Kāpēc?” vai uz tādiem jautājumiem kā „Cik bieži?” un „Cik daudz?”?* Aprakstītā pieeja sniegs atbildes uz kvalitatīviem jautājumiem, nevis kvantitatīvajiem.

Gadījumā, ja atbildes uz kontroljautājumiem apstiprina to, ka teorijas veidošana no situācijas analīzes varētu būt piemērota, secīgie soļi šīs metodes īstenošanai ir redzami 3.1.attēlā.

3.1.att. Teorētisko koncepciju veidošanas no situācijas analīzes secīgie soļi

Avots: autores veidots attēls, izmantojot Eisenhardt, 1989²⁴⁹

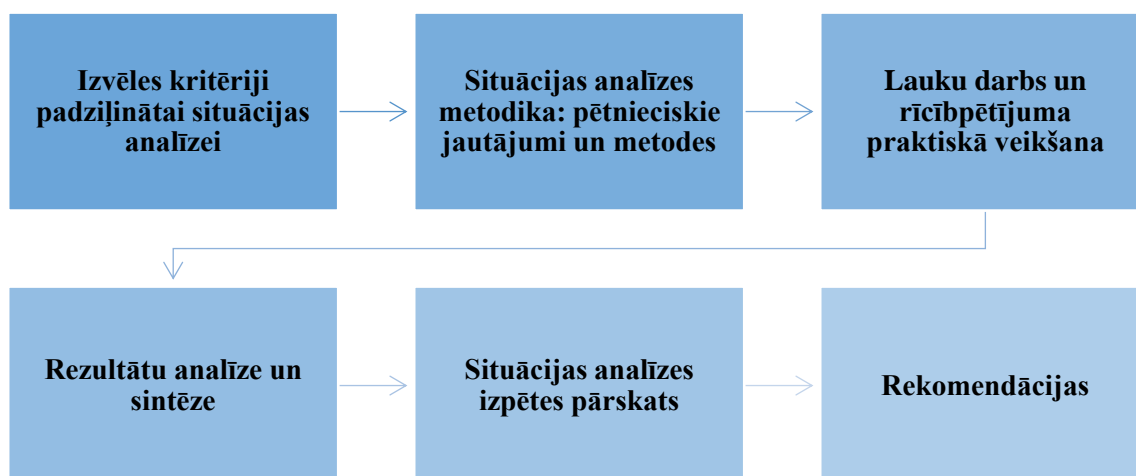
Sākumā vajadzētu izvirzīt pētniecības jautājumu, jau ieskicējot iespējamo problēmas būtību. Tad vajadzētu izvēlēties, kādu situāciju analizēt, lai tās analīzes rezultātā varētu izdarīt teorētiskos secinājumus. Kad situācija ir izvēlēta, tā ir jāanalizē, izmantojot dažādas kvalitatīvās un kvantitatīvās metodes. Analīzes rezultātā tiek izvirzītas dažādas teorētiskās hipotēzes par kādām kopsakarībām, kuras vajadzētu pārbaudīt jau esošajā teorētiskā literatūrā. Pēc šo hipotēžu izpētes var formulēt jau teorētiskus formulējumus.

Nākamajā apakšnodaļā veikta noteiktas Rīgu pavadošās administratīvās teritorijas situācijas analīze, kuras ietvaros skaidrotas atbildes uz uzdotajiem jautājumiem.

²⁴⁹ Eisenhardt, K. M. Building theories from case study research. *Academy of Management Review*. 1989, 14, 532–550. ISSN 0043-8022.

3.1. Rīgu pavadošās administratīvās teritorijas situācijas analīze

Lai veiktu situācijas analīzi, izmantots secīgu soļu ietvars, atbilstoši kuram veikta situācijas analīze (skat. 3.2.att.).

3.2.att. Secīgu soļu ietvars gadījuma izpētes nodrošināšanai

Avots: autores veidots attēls, pielāgojot Yin (2009)²⁵⁰

Tālāk veikta situācijas analīze, izmantojot 3.2.attēlā norādīto teorētisko ietvaru.

3.1.1. Izvēles kritēriji padziļinātai Rīgu pavadošās administratīvās teritorijas situācijas analīzei

Lai izvēlētos piemērotu situāciju analīzi, kuru analizējot varētu izstrādāt vadlīnijas Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju pārvaldei, izvirzīti šādi kritēriji:

1. tā ir viena no 25 noteiktajām Rīgu pavadošām administratīvajām teritorijām atbilstoši izstrādātai metodikai;
2. atbilstoši aprēķinātajam Labklājības indeksam šai administratīvajai teritorijai objektīvajam labklājības līmenim nebūtu jābūt ar ekstremālām vērtībām, proti, labklājības līmenim vajadzētu būt no vidēji augsta līdz vidēji zēmam;
3. pašvaldību realizētajām funkcijām un sniegtajiem pakalpojumiem būtu jābūt pietiekami plašiem, kas varētu sniegt informāciju par pašvaldības spējām ietekmēt dažādus sabiedrības labklājības aspektus;
4. jābūt pašvaldības politiskās un administratīvās vadības atbalstam padziļinātai pašvaldības izpētei, kas ļaus iegūt daudzpusīgus datus.

²⁵⁰ Yin, R. K. *Case Study Research: Design and Methods*. SAGE Publications, Inc. 4th edition, 2009. 240 pp. ISBN 1412960991.

Ņemot vērā visus noteiktos kritērijus, kā piemērota Rīgu pavadošā administratīvā teritorija izvēlēta Salaspils novada pašvaldība, ņemot vērā gan Salaspils kā raksturīgas Rīgu pavadošās administratīvās teritorijas īpatnības, gan arī pašvaldības politiskās un administratīvās vadības vēlmi analizēt labklājības līmeni pašvaldībā, kā arī pašvaldības iespējas to uzlabot.

Situācijas analīzes gaitā meklētas atbildes uz šādiem pētnieciskajiem jautājumiem:

1. Kā pašvaldības spēj ietekmēt labklājības līmeni pašvaldībā?
2. Vai iedzīvotāju iesaiste lēmumu pieņemšanā ietekmē sabiedrības labklājības līmeni?
3. Kādus labklājības aspektus pašvaldībai vajadzētu ietekmēt, lai nodrošinātu augstāku labklājības līmeni?

Lai iegūtu atbildes uz pētnieciskajiem jautājumiem, izmantotas sekojošas metodes:

- īpaši izstrādātās metodikas labklājības pētīšanai pašvaldībās SPIRAL labklājības indikatoru izstrādei īstenošana, kas ietver fokusgrupu organizēšanu (metodika tika aprobēta projekta ietavros);
- daļēji strukturizētās intervijas;
- statistikas datu analīze;
- dokumentu analīze;
- scenāriju metode.

Tālāk detalizēti izklāstīta labklājības izpētes metodika (*SPIRAL*), kuru izstrādāja Eiropas Padomes speciālisti sociālās kohēzijas stratēģijas kontekstā pašvaldībām, kuras aprobēšanā piedalījās astoņas ES pašvaldības, t.sk. arī Salaspils.

SPIRAL metodiku labklājības novērtēšanai ir izstrādājusi Eiropas Padome, kas to ir veiksmīgi pielāgojusi *ERAF URBACT II* programmas projektam „Kopā par teritoriju līdzatbildību” (*„Together for territory of co-responsibility”*)²⁵¹. Objekts labklājības novērtējumā ir pašvaldības iedzīvotāji. Metodika ir ļoti veiksmīga vairāku iemeslu dēļ:

- cilvēki, kas pārstāv pašvaldības iedzīvotājus, piedalās indikatoru veidošanas procesā, tie ir īpaši izstrādāti, lai iesaistītu pašvaldības sabiedrību;
- iedzīvotāji ne tikai sniedz atbildes uz jautājumiem, kas ir sagatavoti iepriekš, bet tie paši var izraudzīt jaunus indikatorus, kas ir svarīgi labklājībai noteiktajā pašvaldībā;

---

²⁵¹*URBACT Guide on Work Programme* [tiešsaiste]. EAP/MC, 2010 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: http://urbact.eu/fileadmin/corporate/URBACTII_OfficialDoc/URBACT_II_Programme_Manual_V_10_-_100608.pdf

- iedzīvotāju izlase ir reprezentatīva, jo darbs noris homogēnās grupās, kas aptver visu pašvaldības sabiedrību²⁵².

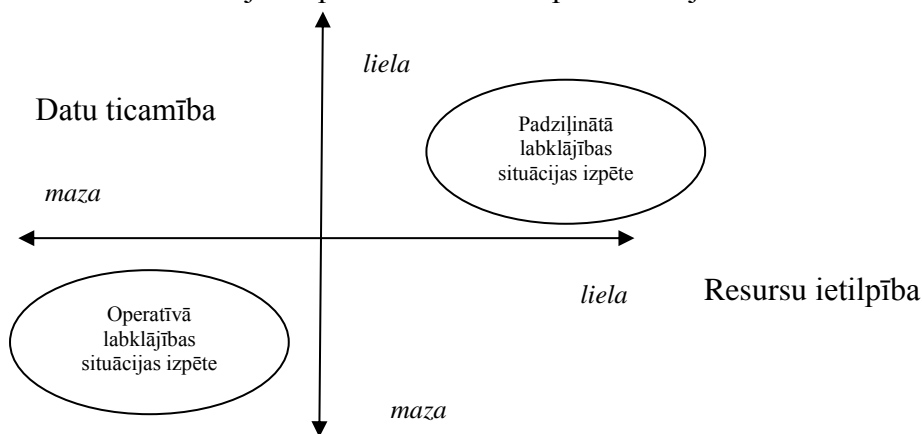
Lai veiktu pētījumu saskaņā ar *SPIRAL* metodiku, sākumā ir jāveic zinātniskās literatūras izpēte par labklājības teoriju un praksi un statistikas datu analīze par pašvaldību un tās iedzīvotājiem, kā arī tās sociālo un ekonomisko situāciju.

Nākamais solis ir apzināt un veidot homogēnās grupas, proti, tiek izveidotas 7-12 cilvēku grupas, kas pārstāv kādu NVO, interešu grupu vai cita veida organizāciju, kas apvieno iedzīvotājus šajā pašvaldībā. Veidojot homogēnas grupas, ir nepieciešamas, lai tās būtu reprezentatīvas, proti, pārstāvētu visu sabiedrību - ir jāpanāk, lai būtu pārstāvēti visa vecuma iedzīvotāji, tiktu ievērota dzimumu līdztiesība, tiktu iekļauti iedzīvotāji ar dažādiem ienākumiem, pie tam šim sadalījumam jābūt proporcionālam tam, kāds ir dotajā pašvaldībā. Tālākā datu vākšana notiek tieši homogēnajās grupās.

Tālāk tiek veidota Vietējā Atbalsta grupa, kuru veido šo homogēno grupu līderi. Tieši tas ir galvenais instruments, ar kuru pašvaldība dibinās ciešas attiecības, lai pieņemot dažādus svarīgus lēmumus²⁵³.

Tālāk noris datu vākšana no homogēnā grupām (fokusgrupām). Lai to paveiktu, tiek organizētas trīs tikšanās reizes ar katru grupu atsevišķi. Šis ir ļoti atbildīgs un laikietilpīgs process, kurš prasa vairāku konceptuālu soļu izvēli.

Tālāk aprakstīta nepieciešamā rīcība divu galveno izvēles scenāriju gadījumā, šim nolūkam izmantojot scenāriju metodi. Metodes lietošana tiek pamatota ar to, ka pastāv zināma nenoteiktība attiecībā uz dažādu labklājības pētīšanas metožu paredzamajiem rezultātiem un sekām.

3.3.att. Labklājības situācijas izpētes scenāriji

Avots: autores veidots attēls

²⁵² Jekabsone, I., Thirion, S., Grantins, A., Sloka, B. *Challenges of the SPIRAL Methodology for Well-Being Studies*. In: *International conference „NEW CHALLENGES OF ECONOMIC AND BUSINESS DEVELOPMENT – 2013” Proceedings*. Riga: University of Latvia, 2013, pp. 339 - 353.

²⁵³ *Concerted development of social cohesion indicators. Methodological guide* [tiešsaiste]. Council of Europe, 2005 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: http://www.coe.int/t/dg3/socialpolicies/socialcohesiondev/source/GUIDE_en.pdf

Galvenās pazīmes, kas raksturo labklājības pētīšanā izmantotās metodes, ir resursu ietilpība un datu ticamība (skat. 3.3.att.).

1.scenārijs „Operatīva labklājības situācijas izpēte”

Apraksts. Pētījuma veikšanā tiek iesaistīts tikai Vietējās Atbalsta grupas biedri, nevis tās organizācijas, kuras pārstāv šie biedri. Pētījuma datu iegūšana norisināsies divas tikšanās reizēs:

- Pirmajā tikšanās reizē Vietējās Atbalsta grupas biedriem – respondentiem – tika uzdoti divi jautājumi: „Kas Jums ir labklājība?” un „Kas Jums nav labklājība?”. Moderators (vēlams ar pašvaldības darbu nesaistīta persona) uzdod pēc kārtas šos jautājumus, liekot respondentiem rakstīt uz līmlapiņām savas atbildes (katra atbilde uz savas līmlapiņas). Pēc noteikta laika (10—20 min), kad visi ir pabeiguši rakstīt, moderators savāc līmlapiņas un skaļi tās nolasa. Lai atvieglotu turpmāk iegūto atbilžu apstrādi, moderators ar fokusgrupas palīdzību tās klasificē pa jomām, piemēram, „Finansiālais stāvoklis”, „Nodarbinātība” utt. Tādā veidā tiek arī panākts tas, ka visi iegūtie dati iziet pirmatnējo filtru – tie tiek papildināti, precizēti, līdz ar to tiek novērsts risks, ka dati vēlāk tiks nepareizi izprasti un apstrādāti. Tālāk klasificēti un precizēti dati tiek nodoti tālāk datu apstrādei.
- Otrajā tikšanās reizē tika prezentēti rezultāti un kopīgi nolemtas aktivitātes Rīcības plānā (plašāk aprakstīts nākamajā punktā).

Sagatavošanās:

- iepriekš jāziņo Vietējās Atbalsta grupas dalībniekiem, ka tiks organizēta sanāksme, ar mērķi noskaidrot, kas viņiem ir/ nav labklājība, lai dalībnieki varētu pirms tam apdomāt savas atbildes;
- jāiekārto sanāksmes telpa, lai tā būtu pietiekami liela un sanāksmes dalībniekiem būtu ērti strādāt (būtu galdi, tāfele utt.);
- jā sagatavo moderators – jāizstāsta pētījuma mērķis, jālūdz būt pēc iespējas objektīvākam, pietiekami komunikablam un enerģiskam, lai varētu veicināt iegūt pēc iespējas vairāk datu.

Tālāk vērtēti galvenie šī scenārija izaicinājumi (sk. 3.1.tab.).

Resursi:

- izdevumi kancelejas precēm (pildspalvas, līmlapiņas, papīta tāfele, marķieri);
- iespējami izdevumi moderatoram – iespējams izmantot arī brīvprātīgos, piemēram, pašvaldībā dzīvojošos studentus;

izdevumi kafijas pauzei. **Galvenās priekšrocības:**

- prasa samērā maz finansiālu un laika resursu – tas skaidrojams ar to, ka, izmantojot dažādas aktivitātes riska samazināšanai, tik un tā būs samērā mazs fokusgrupu skaits;
- atvieglotas organizatoriskas procedūras – pašvaldībai nebūs sarežģīti nodrošināt telpas, organizēt kafijas pauzi un moderatoram pakalpojumus nelielam skaitam fokusgrupu;
- tā kā piedalās maz respondentu, būs salīdzinoši mazāks datu masīvs, kas prasīs mazāk laika datu apstrādei.

Galvenie trūkumi:

- datu nepilnība – jebkurā gadījumā, pat organizējot dažādas riska samazināšanas aktivitātes, tik un tā pastāv liela varbūtība, ka netiks aptvertas visas labklājību raksturojošas šķautnes;
- maza ticamība – tā kā pastāv liela varbūtība, ka netiks reprezentēta visa sabiedrība, bet gan atsevišķas sabiedrības grupas, piemēram, pensionāri, nebūs pamata apgalvot, ka iegūtie labklājības indikatori parādīs situāciju visā pašvaldībā;
- izmantojot šo scenāriju, netiek veicināta plašāka sabiedrības iesaistīšanās, kas būs svarīga nākamajos posmos.

3.1.tabula

Galveno izaicinājumu (risku) vērtējums scenārijam „Operatīva labklājības situācijas izpēte”

Izaicinājums	Risks	Riska pakāpe	Pasākumi riska samazināšanai
Zema apmeklētība	Būs šaubas par iegūto datu ticamību, jo, iespējams, uz sanāksmi neieradīsies visi aicinātie Vietējās Atbalsta grupas biedri, tiks pārstāvēts tikai kādas noteiktas sabiedrības grupas intereses (piemēram, ieradīsies tikai pensionāri, kuri aktīvi apmeklē līdzīga veida pasākumus).	Augsta	1.Personīgi uzrunāt visus Vietējās Atbalsta grupas dalībniekus un lūgt tiem ierasties; 2. Gadījumā, ja Vietējās Atbalsta grupas biedri netiek, lūgt, lai tiktu nodrošinātu cits organizācijas pārstāvis; 2. Piedāvāt pētījuma dalībniekiem kādu dāvanu vai atvieglojumu, piemēram, ielūgumus uz kādu pasākumu.
Zema datu ticamība, precizitāte	Respondenti var nesniegt patiesus datus, neprecīzi formulēt savas domas	Vidēja	1.Moderatoram jāmodina respondenti sniegt atbildes, tomēr tas nedrīkst teikt priekšā atbildes; 2. Moderatoram ir nepieciešams katru atbildi nolasīt skaļi un apspriest, tādējādi precizējot iegūto atbildi.
Datu nepietiekamība	Ja Vietējā Atbalsta grupā ir samērā maz biedru, pie tam ir noteikts neapmeklētības īpatsvars, pastāv risks, ka tiks iegūts samērā maz datu, kas nerezpresentētu visas labklājības šķautnes.	Augsta	1.Nodrošināt pie iespējas lielāku apmeklētību; 2. Moderators veicina katru respondentu sniegt pēc iespējas vairāk datu; 3. Tiek izmantoti 2 moderatori (1.moderators nodrošina grupu vadīšanu, 2.moderators – seko, vai visi ir aktīvi un ir apskatītas dažādas labklājības šķautnes); 4. Tiek organizētas mini fokusgrupas 4-5 personu sastāvā, tiek individuāli strādāts ar katru personu.

Avots: autore veidota tabula

2. scenārijs „Padziļinātā labklājības situācijas izpēte”

Apraksts. Pētījuma veikšanā tiks iesaistītas gan visas apzinātās organizācijas, gan arī Vietējā Atbalsta grupa. Kopumā tiks organizētas divas tikšanās reizes ar visām organizācijām (homogēnām jeb fokusgrupām), kā arī viena tikšanās reize ar Vietējo Atbalsta grupu:

- Pirmajā tikšanās reizē ar homogēnām grupām, tām tiks uzdoti divi jautājumi: Kas Jums ir labklājība?" un „Kas Jums nav labklājība?”;
- Otrajā tikšanās reizē tiks uzdots 3.jautājums: „Ko Jūs darāt vai varētu darīt, lai uzlabotu savu labklājību?”. Dati tiek iegūti līdzīgi kā 1.scenārija gadījumā – izmantojot moderatoru un „Līmlapiņu” metodi.
- Savukārt tikšanās reizē ar Vietējo Atbalsta grupu tiktu prezentēts Rīcības plāna melnraksts, kurš ir 2.tikšanās ar homogēnām grupām apkopojums.

Sagatavošanās:

- Vietējās atbalsta grupas biedriem paziņo par pētījuma veikšanu un lūdz tiem ziņot par kādu noteiktu laiku, kad varētu veikt datu vākšanu (piemēram, kāda organizācija jau tiekas kādā konkrētā laikā, tad arī organizē šo datu vākšanu);
- Sastāda noteiktu darba grafiku, pēc kura noritētu homogēno grupu tikšanās;
- Organizē moderatoru, telpas homogēno grupu tikšanās reizēm līdzīgi kā 1.scenārijā.

Resursi:

- izdevumi kancelejas precēm (pildspalvas, līmlapiņas, papīta tāfele, marķieri);
- iespējami izdevumi moderatoriem – iespējams izmantot arī brīvprātīgos, piemēram, pašvaldībā dzīvojošos studentus;
- izdevumi kafijas pauzei.

Tālāk tiks vērtēti galvenie šī scenārija izaicinājumi (sk. 3.2.tab.).

Galvenās priekšrocības:

- var iegūt plašu datu apjomu, kas daudzšķautnaini raksturo labklājības situāciju pašvaldībā;
- tiks nodrošināta lielāka iedzīvotāju iesaistīšana pētījumā, kas būs svarīga tālākajā labklājības uzlabošanas posmā.

Galvenie trūkumi:

- prasa vairāk resursu – administratīvo, laika, finanšu, laukietilpība,
- prasa noteiktas organizatoriskas iemaņas, lai nodrošinātu pētījuma organizēšanu 20-40 fokusa grupām.

Galveno izaicinājumu (risku) vērtējums scenārijam „Padziļināta labklājības situācijas izpēte”

Izaicinājums	Risks	Riska pakāpe	Pasākumi riska samazināšanai
Liels datu apjoms	Tā kā piedalīsies daudz respondentu, pastāv risks, ka lielā apjoma dēļ dati netiks pienācīgi apstrādāti, netiks veikta pietiekami rūpīga datu pirmatnējā pārbaude.	Vidēja	1.Papildus moderatoru un datu apstrādes speciālistu piesaiste; 2.brīvprātīgo apmācības iesaiste datu apstrādē.
Laikietilpība	Tā kā homogēno grupu skaits var par sasniegt 30-40, organizatoriski sarežģīti īsā laika posmā organizēt datu vākšanu.	vidēja	1.Organizēt paralēli tikšanās ar vairākām homogēnām grupām reizē, izmantojot, piemēram, skolas klases telpas; 2.organizēt mācības brīvprātīgajiem, kas varētu veikt datu vākšanu un apstrādi.
Organizatoriskas problēmas	Sarežģīti veikt šāda pētījuma organizatoriskos aspektus – veikt moderatoru apmācību, telpu sagatavošanu, visu homogēno grupu apziņošanu, laiku saskaņošanu.	vidēja	1.Brīvprātīgo piesaiste; 2. pašvaldības resursu izmantošana; 3. visu komunikāciju organizēt, izmantojot e-pastu/ telefonu, izmantojot Vietējo Atbalsta grupu (visi biedri – vienotā listē).

Avots: autores veidota tabula

Lai iegūtu pēc iespējas detalizētākus datus gadījuma izpētes analīzei, vajadzētu veikt padziļinātās labklājības situācijas izpēti (2.scenārijs).

Tālāk sīkāk izklāstīts par datu apkopošanu, kas gūta fokusgrupu diskusijās.

Jau tika minēts, ka fokusgrupu dalībnieki tiek mudināti sniegt atbildes uz jautājumiem par savu subjektīvo labklājību. Pēc atbilžu saņemšanas visas iegūtās atbildes tiek ievadītas īpašajā programmatūrā (*ESPOIR*), kas ļauj iegūtās atbildes kategorizēt un salīdzināt.

Visas iedzīvotāju sniegtās atbildes tiek iedalītas astoņos blokos:

- 1) Piekļuve iztikas līdzekļiem;
- 2) Dzīvojamā vide;
- 3) Attiecības ar iestādēm;
- 4) Personiskās attiecības;
- 5) Sociālais līdzsvars;
- 6) Personīgais līdzsvars;
- 7) Sajūtas par labklājību/ nelabklājību;
- 8) Attieksmes un iniciatīvas.

Programmatūra arī izveido labklājības indikatorus. Datu ievadītājam ir arī subjektīvi jāizvērtē iegūtās atbildes pēc kritērijiem:

- 1) stāvoklis – indikatora stāvoklis tiek vērtēts kā ļoti zems;
- 2) īpašība - indikatora stāvoklis tiek vērtēts kā zems;
- 3) kvalitāte - indikatora stāvoklis tiek vērtēts kā vidējs;
- 4) ilgtspējība - indikatora stāvoklis tiek vērtēts kā labs²⁵⁴.

Pēc veiktām darbībām divos posmos (fokusgrupu atbilžu ievadīšana programmatūrā, nosakot indikatoru veidu un kritēriju) automātiski tiek izveidota tabula, kurā tiek aprakstīta situācija katram indikatoram:

- 1) ļoti sliktā situācijā;
- 2) sliktā situācijā;
- 3) apmierinošā situācijā;
- 4) labā situācijā;
- 5) ļoti labā situācijā.

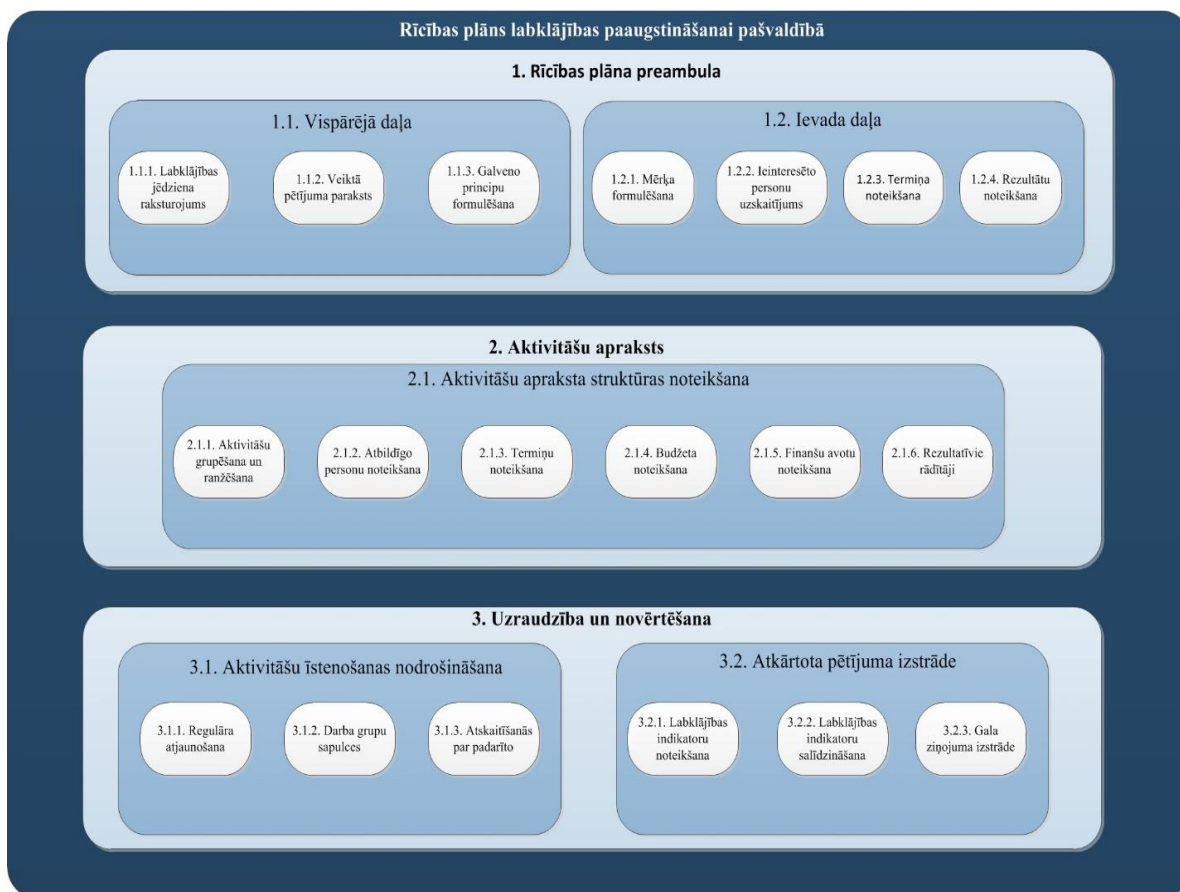
Tālāk netiek tieši strādāts ar homogēnām grupām, bet gan ar Vietējo Atbalsta grupu. Tai tiek prezentēti gan labklājības indikatori, gan fokusgrupu ierosinātās aktivitātes labklājības uzlabošanai. Vairākas tikšanās tiek organizētas, lai noskaidrotu, kā tiks realizētas noteiktās aktivitātes. Šeit nepastāv noteikti metodiskie norādījumi, kas noteiktu, kā rosināt iedzīvotājus veiksmīgi realizēt katru aktivitāti, šie lēmumi tiek atstāti projekta koordinators ziņā, jo katrā valstī iedzīvotāju mentalitāte atšķiras, tāpēc projekta koordinators var izvēlēties, kā labāk veikt aktivitāšu realizēšanu.

Kā noslēdzošais posms ir Rīcības plāna izveide, kurš būtu balstīts uz pašvaldības iedzīvotāju aktivitātēm un līdzdalību vispārējā labklājības līmeņa uzlabošanai²⁵⁵. Tajā tiktu definētas konkrētas aktivitātes, kuras pašvaldība kopā ar iedzīvotājiem uzņemtos izpildīt, lai uzlabotu kāda noteikta indikatora situāciju pašvaldībā. Šī Rīcības plāna izpildei ir nepieciešams pastāvīgi sekot, lai novērtētu tā izpildi, kā arī to regulāri atjaunotu. Rīcības plāna struktūra ir redzama 3.4.attēlā.

---

²⁵⁴ *Well being for all. Concepts and tools for social cohesion. Trends in social cohesion – No. 20* [tiešsaiste]. Council of Europe, 2008 [skatīts 2016.gada 26.martā]. Pieejams: http://www.coe.int/t/dg3/socialpolicies/socialcohesiondev/source/Trends/Trends-21_en.pdf

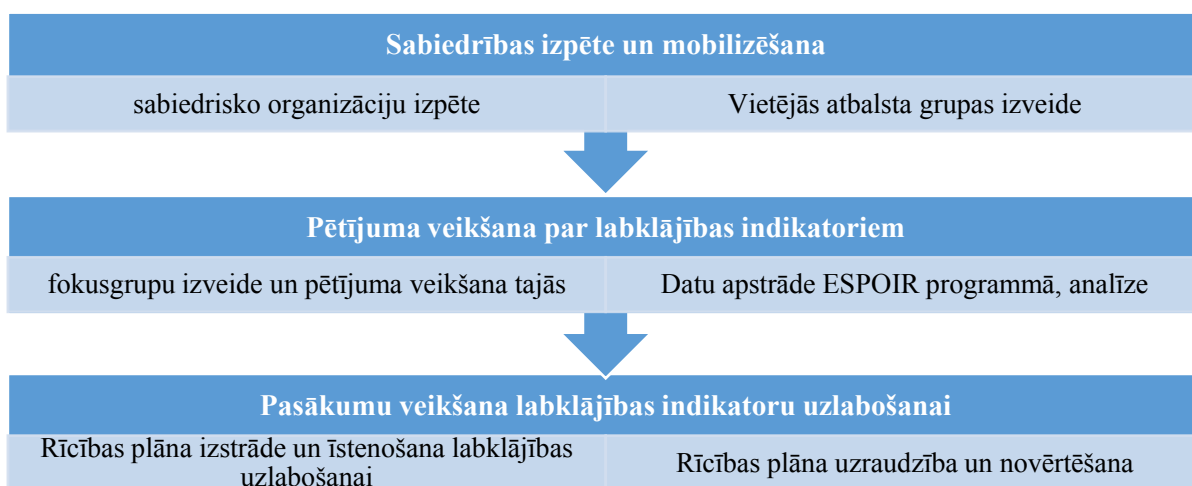
²⁵⁵ *The URBACT II Local Support Group Toolkit: a guide on creating Local Action Plans* [tiešsaiste]. EAP/MC, 2011 [skatīts 2016.gada 27.martā]. Pieejams: urbact.eu/fileadmin/general_library/URBACT_LSG_Toolkit_EN.pdf

3.4.att. Rīcības plāna struktūra labklājības līmeņa paaugstināšanai

Avots: autores veidots attēls

Pilnu pētījuma veikšanas metodiku var redzēt 3.5.attēlā. Savukārt statusa maiņas modeli subjektīvās labklājības indikatoriem skatīt 9.pielikumā.

3.5.att. Subjektīvās labklājības veikšanas metodika Salaspils novada pašvaldībā

Avots: autores veidots attēls

2010.-2012.gadā astoņas ES pašvaldības aprobēja šo labklājības pētīšanas metodiku, pēc šīs veiksmīgās pieredzes arī citās pašvaldībās pasaulē tika izmantota šīs metodes saīsinātā versija - kopumā līdz 2015.gadam šo metodiku izmantoja 72 Eiropas pašvaldībās un 161

Āfrikas pašvaldībās²⁵⁶. Tālāk tiks apskatīta metodikas aprobēšana Salaspils novada pašvaldībā.

3.1.2. Lauku darbs un rīcībpetījuma praktiskā veikšana Salaspils novada pašvaldībā

Salaspils novada administratīvais centrs ir pilsēta Salaspils. Tā ir Rīgas pavadonpilsēta, kas atrodas tikai 18 km attālumā no galvaspilsētas centra. Brauciens no Salaspils līdz Rīgai neatkarīgi no izvēlēta transporta veida (autoceļš vai dzelzceļš) ilgst aptuveni 25-30 minūtes. Nelielā attāluma un ērtās satiksmes dēļ novadā ir raksturīga diennakts migrācija — liela daļa Salaspils novada iedzīvotāju katru dienu brauc strādāt vai mācīties uz Rīgu. Novads tās mūsdienīgu veidolā veidojies saistībā ar līdzās esošā Rīgas HES un vairāku rūpniecības uzņēmumu celtniecību. Salaspils ir viena no jaunākajām Latvijas pilsētām un 12. lielākā pilsēta pēc iedzīvotāju skaita (iedzīvotāju skaits 2015.gada sākumā - 17 654 iedzīvotāji²⁵⁷). Galvenie Salaspils novada raksturojošie rādītāji ir redzami 3.3.tabulā.

Atbilstoši darba 2.nodaļā aprēķinātajam Labklājības indeksam Salaspils novadā ir vidēji augsts labklājības līmenis – no 25 Rīgu pavadonajām administratīvajām teritorijām Salaspils novads ierindojas 10.vietā. Ja salīdzina ar citām Rīgu pavadonajām administratīvajām teritorijām, Salaspils novadā ir ievērojami augstāka vidējā bruto samaksa (908.00 EUR, kamēr vidēji Rīgu pavadonajās administratīvajās teritorijās tā ir 768.76 EUR, bet Latvijā 765.00 EUR). Savukārt pašvaldības budžeta iedzīvotāju ienākuma nodokļu ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju Salaspils novadā (628.93 EUR) ir līdzvērtīgs citām Rīgu pavadonajām teritorijām (629.71 EUR), bet būtiski augstāks nekā vidēji Latvijā (546.40 EUR). Salaspils novadā ir relatīvi zems ilgstošo bezdarbnieku skaits (15.49% no kopējo bezdarbnieku skaita, kamēr citās Rīgu pavadonajās administratīvajās teritorijās tas ir 18.72%, vidēji Latvijā – 32.9%). Tāpat Salaspils novadā ir salīdzinoši zems personu īpatsvars, kam konstatēta atbilstība trūcīgās ģimenes statusam (1.55%), kā arī reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits (13.81 noziedzīgi nodarījumi uz 1000 iedzīvotājiem).

²⁵⁶Countries in which the SPIRAL methodology is present [tiešsaiste]. Council of Europe , 2011 [skatīts 2016.gada 26.martā].
Pieejams: https://wikispiral.org/tiki-index.php?page=Countries&structure=wikispiral&page_ref_id=264

²⁵⁷ Latvijas iedzīvotāju skaits un pašvaldībās pagastu skatījumā [tiešsaiste]. Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, 2015 [skatīts 2016.gada 26.martā]. Pieejams: http://www.pmlp.gov.lv/lv/assets/documents/Iedzivotaju%20re%C4%A3istrs/2015/ISPV_Pasvaldibas_iedzivota_ju_skaits_pagasti.pdf

**Dažādu labklājības rādītāju salīdzinājums Salaspils novadā, Rīgu pavadošajās
administratīvajās teritorijās un Latvijā 2014.gadā**

Rādītājs	Salaspils novadā	Vidēji Rīgu pavadošās administratīvajās teritorijās	Vidēji Latvijā
Bezdarba līmenis (%)	4.7	4.1	8.5
Dzimušo skaits uz 1000 iedzīvotājiem (cilv.)	13.2	12.1	10.9
Iedzīvotāju skaita izmaiņas gadā migrācijas rezultātā (%)	-1.34	-0.50	-0.40
Mēneša vidējā bruto darba samaksa (EUR)	908.00	768.76	765.00
Ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars kopējo bezdarbnieku skaitā (%)	15.49	18.72	32.90
Pašvaldības budžeta IIN ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju (EUR)	628.93	629.71	546.40
Personu skaits, kam konstatēta atbilstība trūcīgās ģimenes statusam, % no kopējā iedzīvotāju skaita (%)	1.55	3.15	4.80
Reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem (skaits)	13.81	16.58	24.30
Rangs pēc Pavadošo administratīvo teritoriju objektīvās labklājības indeksa	10 vieta (no 25)	N/A	
Labklājības līmenis pēc Pavadošo administratīvo teritoriju objektīvās labklājības indeksa	vidēji augsts		

Avots: autore veidota tabula pēc CSP, NVA un PMLP datiem

Salaspils novada pašvaldības pārziņā darbojas 29 iestāde (skat. 3.4.tab.).

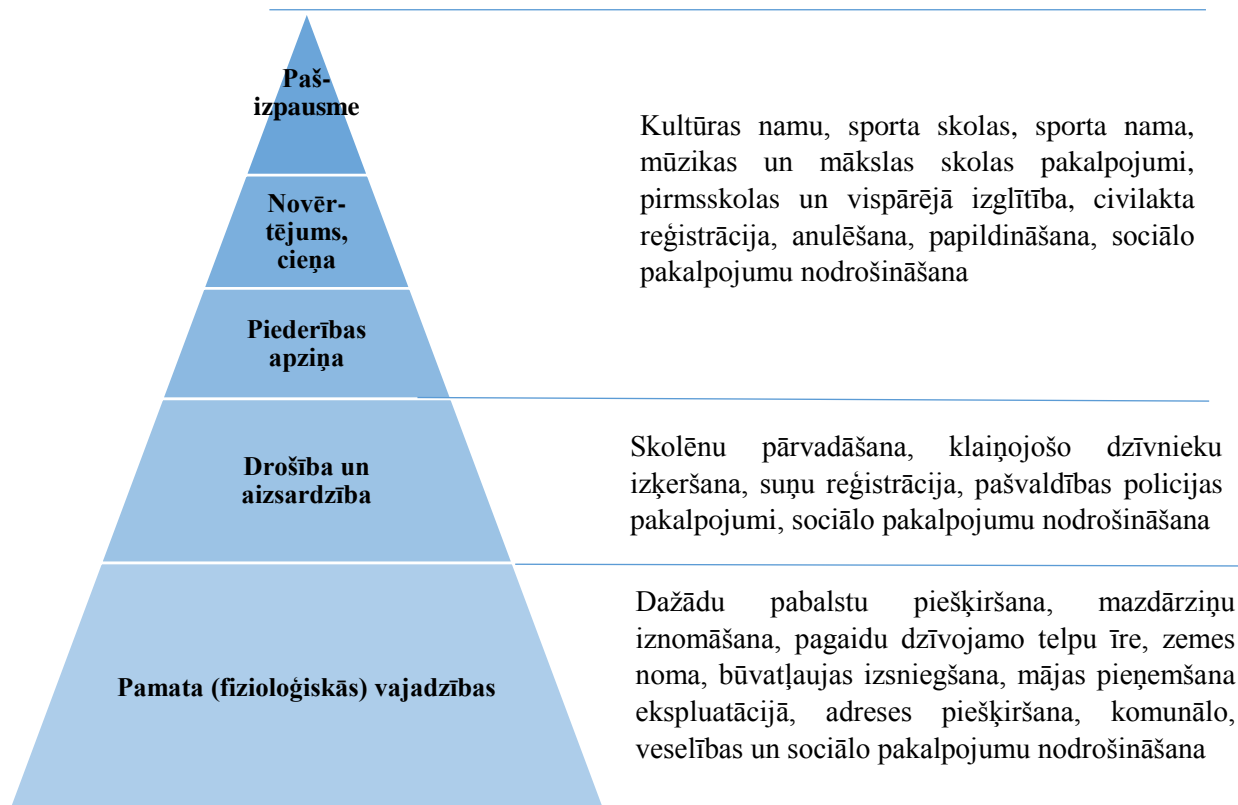
Salaspils novada pašvaldības iestādes un kapitālsabiedrības

Funkcija	Joma	Pašvaldības iestāde/ pašvaldības kapitālsabiedrība
Administrēšana	Regulēšana	Salaspils novada domes administrācija Būvvalde
	Sabiedriskā kārtība	Pašvaldības policija
	Pamattiesību aizsardzība	Bāriņtiesa Salaspils novada dzimtsarakstu nodaļa
Attīstības veicināšana	Izglītība	6 pirmskolas izglītības iestādes (“Ritenītis”, “Saulīte”, “Saime”, “Jāņtārpiņš”, “Daugaviņa”, “Atvasīte”) Vispārējās vidusskolas – Salaspils 1.un 2.vidusskola
Atbalsts	Tehniskais nodrošinājums, infrastruktūra	Salaspils novada pašvaldības iestāde “Komunālais dienests” SIA “Valgums S” SIA “Salaspils siltums”
Pakalpojumu nodrošināšana	Sociālā un veselības joma	SIA “Salaspils veselības centrs” Salaspils novada sociālais dienests Dienas centrs personām ar funkcionāliem traucējumiem Sabiedriskais centrs Salaspils pašvaldības dzīvokļu fonds
	Kultūra un sports	Salaspils novada bibliotēka Kultūras nami “Energētīkis” un “Rīgava” Salaspils mūzikas un mākslas skola Salaspils sporta skola Salaspils sporta nams Daugavas muzejs Salaspils Memoriāls

Avots: autore veidota tabula, izmantojot datu vietnē www.salaspils.lv esošo informāciju

Salaspils novadā ir desmit izglītības iestādes – divas vidusskolas, sporta skola, mūzikas un mākslas skola un sešas pirmsskolas izglītības iestādes. No pašvaldības budžeta tiek piešķirts finansējums pirmsskolas pedagogu atalgojumam un izglītības infrastruktūras uzturēšanai un uzlabošanai, pasākumiem sporta, mūzikas un mākslas un interešu izglītības jomās. Sociālajā sfērā pakalpojumus iedzīvotājiem sniedz Dienas centrs personām ar funkcionāliem traucējumiem, Sabiedriskais centrs, Pašvaldības dzīvokļu fonds, Bāriņtiesa, Sociālais dienests, Pašvaldības policija. Pašvaldības pārziņā ir arī bibliotēka, Daugavas muzejs, Salaspils memoriāls, Būvvalde, Dzimisarakstu nodaļa un divi kultūras nami – “Enerģētiķis” un “Rīgava”, kā arī sporta nams. Veselības aprūpes pakalpojumus sniedz pašvaldības SIA “Salaspils veselības centrs”, ūdens apgādi – pašvaldības SIA “Valgums S”, bet siltumu nodrošina – pašvaldības SIA “Salaspils siltums”. Tehnisko atbalstu nodrošina Komunālais dienests²⁵⁸.

Pašvaldības sniegtie pakalpojumi

3.6.att. Salaspils novada pašvaldība pakalpojumu atbilstība Maslova vajadzību piramīdai

Avots: autores veidota tabula, izmantojot informāciju datu vietnē www.salaspils.lv un Huitt (2007)²⁵⁹

Kā redzams 3.6.attēlā, pašvaldība pamatā nodrošina pamatvajadzību apmierināšanu - nodrošina tādus pakalpojumus, kas apmierina vajadzības pēc mājokļa, pārtikas, piemēram,

²⁵⁸ Salaspils novada raksturojums [tiešsaiste]. Salaspils novada dome, 2015 [skatīts 2016.gada 27.martā]. Pieejams: <http://www.salaspils.lv/novads>

²⁵⁹ Huitt, W. *Maslow's hierarchy of needs. Educational Psychology Interactive*. Valdosta, GA: Valdosta State University, 2007. 356 pp. ISBN 0393954749.

piedāvājot īrēt pašvaldības dzīvokļus, saņemt materiālos pabalstus, sniedzot komunālos pakalpojumus (ūdens un siltuma apgāde), iznomāt mazdārziņus. Tāpat pašvaldība sniedz pakalpojumus, kas vērsti uz sabiedrības drošības un aizsardzības vajadzību apmierināšanu, nodrošinot pašvaldības policijas pakalpojumus, klaiņojošo dzīvnieku izķeršanu un noteiktu sociālo pakalpojumu nodrošināšanu (piemēram, transporta pakalpojumu nodrošināšanu personām ar kustību traucējumiem). Savukārt pie trīs augstāko vajadzību grupas (piederības apziņa, novērtējums un cieņa, pašizpaušme) tika attiecināti tādi pašvaldības sniegtie pakalpojumi, kurus nodrošina kultūras nami, sporta nams, mūzikas un mākslas skola, piemēram, iespēju nomāt telpas kultūras namos pasākumu rīkošanai vai ārpussekolā aktivitāšu īstenošanai, kas nodrošina iespējas gan pašizpaušmei, gan piederības veidošanai kādai sociālajai grupai. Tāpat pašvaldība piedāvā iespēju slēgt laulību dzimtsarakstu nodaļā, kas vistiešāk veicina piederības sajūtas veidošanos jaunizveidotam sociālajam institūtam – savai ģimenei. Pilns Salaspils novada sniegto pakalpojumu apkopojums ir pieejams 11.pielikumā.

Tiklīdz pabeigta Salaspils novada objektīvās labklājības izpēte, kā arī pašvaldības funkcijas un sniegtie pakalpojumi, tālāk tiek pētīta pašvaldības sabiedrība, kā arī pašvaldības dialogs ar iedzīvotājiem.

Lai varētu sākt darbu pie sabiedrības iesaistīšanas pētījumā, sākumā tika izvērtēta sabiedrības struktūra Salaspils novada pašvaldībā – tās etniskais sastāvs, vecumstruktūra, apdzīvojuma blīvums pašvaldības teritorijā u.c. sabiedrības pazīmes, tādējādi saprotot, kāds ir vidēji statistiskais pašvaldības iedzīvotājs. Salaspils novada pašvaldībā tas ir samērā jauns, iespējams, krieviski runājošs iedzīvotājs, kurš ir deklarējis savu dzīvesvietu Salaspilī, bet lielāko daļu sava laika pavada Rīgā, tomēr kā mājvietu sev un savai ģimenei ir izvēlēties tieši Salaspili.

Tālāk tika apkopota līdzšinējā sadarbība ar dažādām sabiedrības grupām un organizācijām, piemēram, pašvaldībā jau darbojas kādas aktīvas biedrības, ir kādas interešu grupas vai klubi (dejojāji, dziedātāji), reliģiskās draudzes, vecāku un skolēnu padomes, kuras aktīvi iesaistās dialogā ar pašvaldību. Veidojot sarakstu ar šīs grupām, noteikti ir jāpatur prātā, vai tiks pārstāvēta visa sabiedrība. Salaspils novada pašvaldība uzsvēra, ka analizē jāiekļauj arī tādas grupas, ar kurām dialogs vēl nav izveidojies, tomēr būtu svarīgi to uzsākt. Piemēram, Salaspilī atrodas sešas dažādas zinātniskās institūcijas, ar kurām pēdējo gadu laikā nav veidojies nekāds kontakts, tomēr pašvaldība bija nolēmusi, ka ir pienācis brīdis uzsākt komunikāciju ar šiem institūtiem, tāpēc tika nolemts, ka šis ir piemērots brīdis. Lai noskaidrotu, kādas sabiedriskās organizācijas darbojas Salaspilī, cik aktīvas un nozīmīgas tās ir pašvaldībai, tika organizēta vadības grupas, kura sastāvēja no pašvaldības domes un administrācijas pārstāvjiem, kuriem vajadzēja vienoties par šo organizāciju nozīmību, spēju

ietekmēt pašvaldības lēmumus, kā arī to aktivitātes līmeni. Salaspils sabiedrisko organizāciju analīzes rezultāts ir redzams 3.5.tabulā.

3.5.tabula

Izpēte par sabiedrisko organizāciju nozīmību, ietekmi un aktivitāti Salaspils novadā labklājības pētīšanai

Sabiedrības grupa	Fokusa grupa (NVO, interešu grupas, kolektīvi utt.)	Fokusgrupu skaits	Nozīmības līmenis	Ietekmes līmenis	Aktivitātes līmenis
Jaunās ģimenes	Biedrība „Skoliņa bērbiem un māmiņām”, PII vecāku padomes, Daudzbērnu ģimeņu biedrība „Mārtiņsala”	3	Augsts	Vidējs	Augsts
Kultūras, sporta, reliģiskas organizācijas	Krievu dziesmu kultūras ansamblis „ОТРАДА”; deju kopa „Ūsa”, Sporta klubs „Egoisti”; Kultūras nams „Rīgava”; Katoļu baznīcas draudze; deju kopa „Austrīņš”, koris „Loja”; Luterāņu baznīcas draudze	8	Vidējs	Vidējs	Vidējs
Seniori	Biedrība „Pensionāru kopa”, senioru klubs „Iepazīsti Latviju”, biedrība „Vecmāmiņas ar mazbērniem”	3	Augsts	Vidējs	Augsts
Personas ar īpašām vajadzībām	Biedrība „Zelta Atslēdziņa”, biedrība „Invalīdu biedrība”, Dienas centrs personām ar īpašām vajadzībām	2	Augsts	Vidējs	Vidējs
Zinātnieki	RTU Neorganiskās ķīmijas institūts, LU Bioloģijas institūts, LU Fizikas institūts	3	Vidējs	Zems	Zems
Jaunieši	Salaspils 1.vidusskolas skolēnu padome, Salaspils 2.vidusskolas skolēnu padome	2	Vidējs	Vidējs	Vidējs
Pašvaldības darbinieki	Domes deputāti, pašvaldības darbinieku arodbiedrība	2	Vidējs	Vidējs	Zems
Lauku teritoriju pārstāvji	Biedrība „Stopiņu un Salaspils partnerība”, biedrība „Doles atbalsta biedrība”	2	Vidējs	Vidējs	Zems
KOPĀ		25			

Avots: Autores veidota tabula, pamatojoties uz pašvaldības vadības grupas viedokļiem

Šīs identificētās sabiedriskās organizācija tika ņemtas par pamatu tālākai fokusgrupu formēšanai labklājības pētījuma izstrādei. No šo identificēto sabiedrības grupu līderiem tika izveidota Vietējās atbalsta grupa, ar kuru noritēja turpmākā komunikācija, savukārt šī grupa tālāk informēja jau sabiedriskās organizācijas, kuru līderi tie bija.

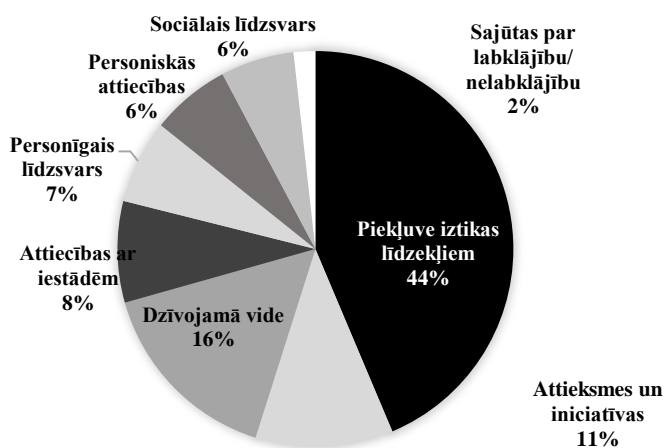
Pēc sarunas ar Vietējo atbalsta grupu tika secināts, ka kopumā 25 sabiedriskās organizācijas piekrita veidot forkusgrupas tālākai pētījuma veikšanai. Pētījuma veikšana tika organizēta 2011.gada janvārī – aprīlī, piesaistot Latvijas Universitātes pētniekus²⁶⁰ prof. Birutas Slokas vadībā ar Salaspils novada domes atbalstu.

²⁶⁰ Inga Jēkabsons, Ansis Grantiņš, Sandra Vaivade, Agnese Vaivade, Ināra Kantāne, Jūlija Vladimirova, Hermanis Rullis, Justs Dimants, Ksenija Ijevļeva, Evija Rūsīte, Iluta Skruzkalne, Anete Pujate, Agate Zaķe un Kristina Gaļihanova.

3.1.3. Salaspils novada pašvaldības situācijas analīzes rezultāti un izpildes pārskats

Pēc datu iegūšanas, apkopošanas un apstrādes ar ESPOIR programmatūru darbs turpinājās ar datu analīzi.

Sadalot iegūtās atbildes par labklājību pa blokiem, vislielāko atbalstu guva labklājības indikatoru bloks “Piekluve iztikas līdzekļiem” (44% no visu iegūto datu apjoma; skat. 3.7.att.). Šajā blokā tika ietvertas tādas pašvaldības iedzīvotāju atbildes kā “laba veselība”, “pieejama izglītība”, “stabilis darbs”, “privātā māja”, kuras raksturo augstu labklājības līmeni, un atbildes “nav pietiekami daudz pārtikas”, “nav mašīnas”, “bezdarbs”, “maza alga”, kas raksturo ne-labklājību. Šajā blokā vispopulārākie subjektīvās labklājības indikatori “Izglītības un attīstības indikators” (249 atbildes), “Veselības indikators” (234 atbildes), “Nodarbinātības un ekonomiskās aktivitātes indikators” (216 atbildes). Tas nozīmē, ka pašvaldības iedzīvotājiem subjektīvā labklājība saistās ar iespēju attīstīties, būt veselam, kā arī strādāt labā darbā.

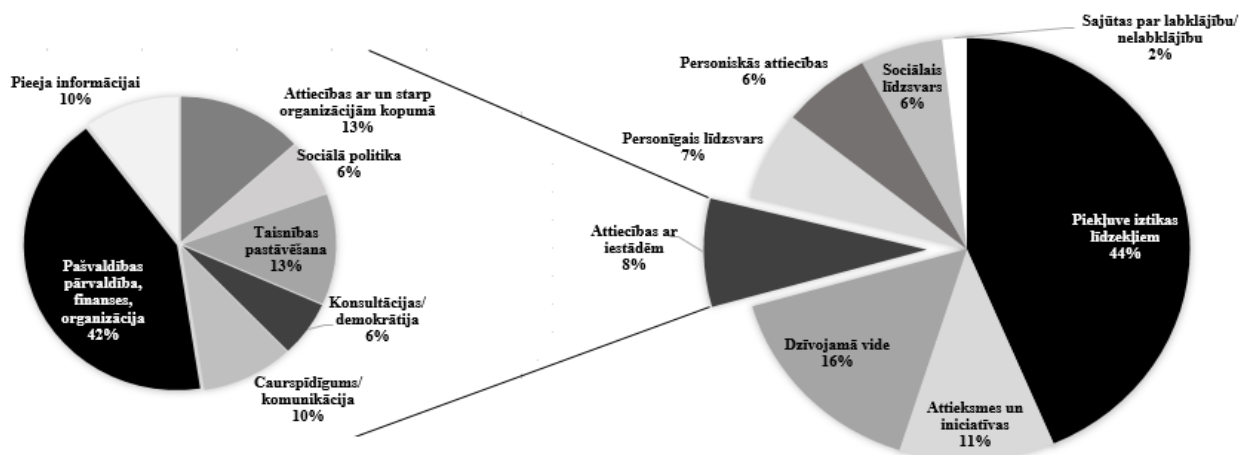
3.7. att. Labklājības indikatoru sadalījums pa blokiem Salaspils novada pašvaldībā

Avots: Pētījums veikts Salaspils novadā 2011.gada janvārī-aprīlī, iegūtas 2867 atbildes (kritēriji) no 25 fokusgrupām, plašāk sk. Grantiņš u.c. (2013)²⁶¹

Nākamais populārākais bloks bija “Dzīvojamā vide” (16% no visām atbildēm), kas ietvēra tādas atbildes kā “parks, kur pastaigāties”, “savs dārzs”, “līdzsvarota teritoriālā attīstība”, “nelegālās izgāztuves” utt.

Trešais populārākais bloks bija “Attieksmes un iniciatīvas” (11% no atbildēm), kas ietvēra iedzīvotāju atbildes, kā “iespēja izpausties”, “īstenot projektus”, “nespēja realizēties”, “piedalīties NVO” u.c.

²⁶¹ Grantins, A., Sloka, B., Jekabsons, I. (2013). Municipality and Inhabitant's Cooperation for Well-being: Salaspils District Case. In: *International conference “New Challenges of Economic and Business Development – 2012” Proceedings*. Riga: University of Latvia, pp. 241-250. ISBN 978-9984-45-518-1.

3.8. att. Labklājības indikatoru analīze blokā „Attiecības ar iestādēm” Salaspils novada pašvaldībā

Avots: Pētījums veikts Salaspils novadā 2011.gada janvārī-aprīlī, iegūtas 2867 atbildes (kritēriji) no 25 fokusgrupām, plašāk sk. Jēkabsone un Skola (2015)²⁶²

Nemot vērā, ka pētījuma uzsvars ir uz pašvaldības pārvaldības novērtējumu pēc iedzīvotāju vērtējuma, tiek piedāvāta analīze labklājības indikatoru blokam „Attiecības ar iestādēm”, kas ir ceturtais populārākais bloks (skat.3.8.att.).

Šis labklājības indikatoru bloks ietver tādas labklājības indikatorus kā „Pašvaldības pārvaldība, finanses, organizācija”, „Attiecības ar un starp organizācijām kopumā”, „Taisnības pastāvēšana”, „Sociālā politika”, „Konsultācijas/ demokrātija”, „Caurspīdīgums/komunikācija”, „Pieeja informācijai”. Šo indikatoru raksturojums un situācijas novērtējums Salaspils novada pašvaldībā ir redzams 3.6.tabulā.

3.6.tabula

Subjektīvās labklājības indikatora bloka „Attiecības ar iestādēm” analīze Salaspils novada pašvaldībā*

Subjektīvās labklājības indikators	Ļoti slikta situācija	Slikta situācija	Vidēja situācija	Labā situācija	Ļoti laba situācija
Attiecības ar un starp organizācijām kopumā	Korumpēta vide. Ierēdņu izglītība neatbilst ieņemamajam amatam. Pilsoņi neuzticas valstij/ pašvaldībai. Pašvaldības attieksme pret iedzīvotājiem ir slikta - iedzīvotāju vēlmes un prasības netiek uzklaustītas un realizētas.	Politiskā situācija rada lielu diskomfortu. Valsts un domes plāni un rīcība ne vienmēr saskan ar iedzīvotāju labklājību. Valsts un pašvaldības līmenī nav palīdzības un atbalsta iedzīvotājiem.	Ir atbalsts no valsts un pašvaldības, tomēr pastāv pārāk liela birokrātija un varas negodprātīga izmantošana.	Iedzīvotāji var uzticēties valsts varai un pašvaldībai.	Ticība valstij, nav vēlmes pārcelties uz citu valsti vai pašvaldību. Lokālpatriotisms.
Taisnības pastāvēšana	Netaisnība, korupcija, nevienlīdzība likuma priekšā, negodīgums, bezatbildība valstī un pašvaldībā.	Vienlīdzība likuma priekšā pastāv, bet nav izvēles brīvības, tiek ierobežotas tiesības un pilsoniskā brīvība, ierobežotas izvēles iespējas.	Pilsoniskā brīvība pastāv, tiesības un izvēles brīvība netiek ierobežotas, bet valsts un pašvaldības pārvaldē netiek ieviests godīgums, tā nav ieinteresēta savos iedzīvotājos.	Valsts un pašvaldības pārvaldē tiek ieviests godīgums, bet nenotiek demokrātisko procesu stīprināšana.	Realizējas princips – „Viena taisnība visiem”.

²⁶² Jēkabsone, I., Skola, B. Municipalities and Social Responsibility, Salaspils Municipality Case. In: 9th International Days of Statistics and Economics Proceedings 2015, Czech Republic, Prague, University of Economics, 2015, 655-666 pp. ISBN 978-9934-507-92-2.

Sociālā politika	Nesakārtota un slikta ekonomiskā situācija valstī un pašvaldībā, nepareiza resursu sadale.	Nesakārtota politiskā vide un likumdošana.	Sakārtota ekonomiskā un politiskā vide un likumdošana, bet netiek iesaistīti valdībā jauni, izglītoti un aktīvi cilvēki, netiek izvērtētas līdzšinējās vadības kļūdas un pieprasīta atbildība.	Vadībā tiek iesaistīti jauni, izglītoti un aktīvi cilvēki, tiek izvērtētas līdzšinējās vadības kļūdas un pieprasīta atbildība. Netiek stiprināta valstiskā/ pašvaldības identitāte.	Saskaņota, ilgtspējīga politika.
Konsultācijas/ demokrātija	Neuzticība vadībai. Nepiedalīšanās pilsoniskās aktivitātēs un protestos.	Deputātu nedomāšana par iedzīvotāju labklājību, iedzīvotāju nepiedalīšanās lēmumu pieņemšanā.	Vadība domā par iedzīvotāju labklājību, bet nav pietiekami uzmanīga pret iedzīvotāju vajadzībām, nerūpējas par invalīdiem un bērniem, pieaug bezpajumtnieku skaits.	Valdība domā par iedzīvotāju labklājību, iedzīvotāji tai uzticas, bet iedzīvotāji nav aktīvi vēlēšanās.	Uzticība pašvaldības vadībai, cilvēki ir pilsoniski aktīvi.
Caurspīdīgums / komunikācija	Augsta korupcija, negodīgums valsts pārvaldē.	Korupcija un negodīgums valsts pārvaldē nav augsts, bet nākotne ir grūti prognozējama.	Korupcija un negodīgums valsts pārvaldē nav augsts, bet iedzīvotāji neizmanto savas tiesības.	Godīgi politiķi, pilsoņi izmanto savas tiesības, bet pilsētā nav sabiedriskā mediju, kurā tiek pausts sabiedrības viedoklis.	„Caurredzama” valsts politika, nepastāv cenzūras.
Pašvaldības pārvaldība, finanses, organizācija	Mainīgi likumi, nekompetenti politiķi, neskaidrība par nākotni, nodokļu nemaksāšana.	Politikā ir kompetenti, bet vadība nav uzticama. Likumi ir stabili. Lielas rindas uz bērnudārzniem.	Politiskā dzīve ir nekvalitatīva, augsts korupcijas līmenis. Rindas uz bērnudārzniem nav, bet ir nepietiekama uzmanība citiem drošības pasākumiem sociālajā jomā, valda liels birokrātisms.	Valdība ir uzticama, nodokļi tiek maksāti, bet politiskā situācija valstī nav stabila, nav attīstības plāna, ko turpinātu arī nākošie sasaukumi, ir valstiski un personiski parādi.	Deputāti, kas raisa cilvēkos uzticību. Tiek uzklaustas iedzīvotāju vēlmes, tie tiek iekļauti lēmumu pieņemšanā.
Pieeja informācijai	Politikā nedarbojas iedzīvotāju interesēs, tiek pieņemti iedzīvotājiem nelabvēlīgi politiskie lēmumi un sabiedrība tiek maldināta. Nav pieejas informācijai	Pastāv blatu sistēma. Svarīga informācija tiek slēpta no iedzīvotājiem.	Politikā darbojas iedzīvotāju interesēs. Informācija netiek slēpta, tomēr tā netiek pietiekami labi izplatīta.	Informācija tiek izplatīta, tomēr ne visiem iedzīvotājiem ir iespēja to saņemt.	Politikā darbojas iedzīvotāju interesēs. Informācijas kanāli ir efektīvi. Iedzīvotāji var piedalīties informācijas veidošanā.

*Iezīmētās ailes atbilst situācijai Salaspils novada pašvaldībā

Avots: Pētījums veikts Salaspils novadā 2011.gada janvārī-aprīlī, iegūtas 2867 atbildes (kritēriji) no 25 fokusgrupām

Kopumā pašvaldības iedzīvotāji vērtē attiecības ar pašvaldību un tās iestādēm kā apmierinošas (vidēja situācija) – pašvaldība sniedz atbalstu tās iedzīvotājiem, tomēr vajadzētu pievērst lielāku uzmanību maz aizsargātajām sabiedrības grupām, jādodomā, kā efektīvāk komunicēt ar iedzīvotājiem, veidot pašvaldības identitāti un mazināt birokrātiju.

Galveno subjektīvās labklājības indikatoru raksturojums pēc Salaspils novadu iedzīvotāju domām redzams 3.7.tabulā. Pašvaldības iedzīvotāji savu subjektīvo labklājību saista ar iespēju mācīties un attīstīties, labu veselību, stabilu, labi apmaksātu darbu, sakārtotu infrastruktūru, spēju atpūsties un baudīt kultūras pasākumus, dzīvot ekoloģiski tīrā vidē un iespēju izpausties dažādos veidos.

Galveno Salaspils novada pašvaldības iedzīvotāju labklājības indikatoru raksturojums

Labklājības indikators, atbilžu skaits	Situācija Salaspils novadā*	Situācijas raksturojums Salaspils novadā
Izglītības/ attīstības indikators (249)	Vidēja	Ir pieejamas prasībām atbilstošas mācību iestādes un kvalitatīvas mācību iestādes pietiekamā skaitā.
Veselības indikators (234)	Slikta	Nav pieejama kvalitatīva medicīniskā aprūpe un labu, kvalificētu ārstu.
Nodarbinātības/ ekonomiskās aktivitātes indikators (216)	Slikta	Neatbilstoša samaksa. Augsti nodokļi. Abiem pieaugušajiem nav iespējams kopā nopelnīt pietiekami, lai būtu iespējams visu nomaksāt.
Infrastruktūras indikators (178)	Slikta	Ir nesakārota infrastruktūra. Nav gājēju pāreju uz šosejas.
Atpūtas/ kultūras/ sporta indikators (177)	Laba	Iespēja nodarboties ar lietām, kas patīk.
Ģimenes dzīves/ attiecību indikators (124)	Laba	Tiek koptas ģimenes tradīcijas, vērtības.
Privāto aktivitāšu un iniciatīvu indikators (122)	Laba	Iespēja rīkot sporta pasākumus, izrādīt iniciatīvu, piekopt veselīgu dzīvesveidu, veidot organizācijas.
Uzturlīdzekļu indikators (96)	Slikta	Pieejama slikta pārtika. Nepietiek līdzekļu līdz nākamajai algai.
Dzīvošanai nepieciešamo līdzekļu pieejamības indikators (85)	Slikta	Nespēja nodrošināt sevi paša spēkiem.
Dzīves apstākļu indikators (78)	Vidēja	Pieejama dzīvesvieta. Labi dzīves apstākļi (silts, plašs mājoklis). Pieejami grupu dzīvokļi invalīdiem.
Ekoloģiskā līdzsvara indikators (67)	Vidēja	Tiek veicināta materiālu otrreizējā pārstrāde. Ir iespēja piedalīties talkās. Ekoloģiski tīra vide. Pieejams tīrs ūdens ūdenskrātuvēs ar iespēju peldēties.
Pašvaldības pārvaldība, finanses un organizācija (64)	Vidēja	Politiskā dzīve ir nekvalitatīva, augsts korupcijas līmenis. Rindas uz bērnodārziem nav, bet ir nepietiekama uzmanība citiem drošības pasākumiem sociālajā jomā, valda liels birokrātisms.
Personiskās izaugsmes indikators (63)	Vidēja	Sabiedrībā noris pašizpēte, cilvēki jūt vajadzību pēc attīstības. Iespēja sevi pilnveidot, veltot laiku vaļaspriekiem un neformālajai izglītībai.
Iesaisīšanās pilsoņu dzīvē indikators (62)	Laba	Palīdzēt citiem, ziedot, aktīvi piedalīties politisku lēmumu pieņemšanā.
Fiziskās drošības garanta indikators (60)	Vidēja	Tiek veikts preventīvs darbs drošības celšanai. Tiek paaugstināta ceļu satiksmes drošība, ievērojot gājēju drošību. Salaspilī ir droši.

*situācijas novērtējums: ļoti slikta, slikta, vidēja, laba, ļoti laba

Avots: Pētījums veikts Salaspils novadā 2011.gada janvārī-aprīlī, iegūtas 2867 atbildes (kritēriji) no 25 fokusgrupām

Lai arī pašvaldību darbība ir ļoti plaša un tā spēj ietekmēt dažādas sabiedrības jomas, skaidrs, ka tā nespēj ietekmēt visas subjektīvās labklājības aspektus. Līdz ar to tālāk būtu jāfokusējas uz tiem iedzīvotājiem svarīgiem indikatoriem, kuru situāciju pašvaldība spēj ietekmēt. Kopā ar pētījuma vadības grupu tika izskatīti galvenie iedzīvotāju labklājības indikatori, tad no tiem tika izvēlēti deviņi indikatori, kuriem pašvaldība nolēma veltīt pūles, lai uzlabotu situāciju Salaspils novada pašvaldībā (skat.3.8.tab.).

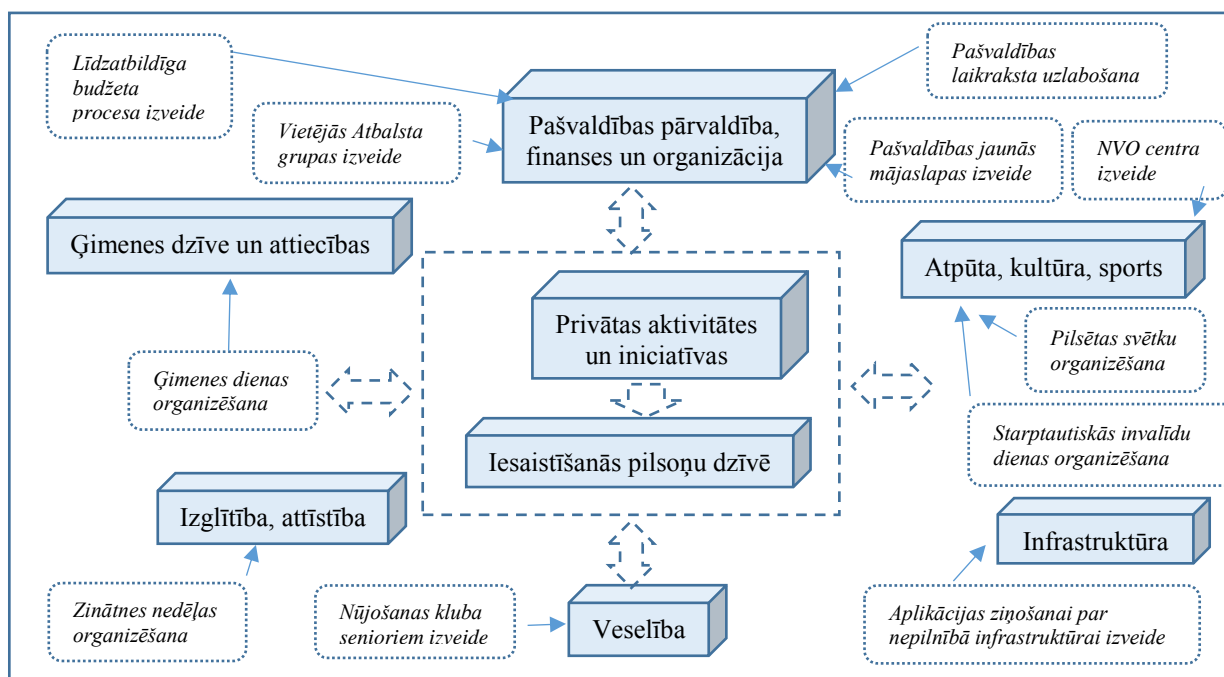

Subjektīvās labklājības indikatoru analīze no pašvaldību veikto funkciju viedokļa Salaspils novadā

Funkcija	Joma	Indikators
Administrēšana	Regulēšana	Pašvaldības pārvaldība, finanses un organizācija (64)
	Pamattiesību nodrošināšana	Iesaistīšanās pilsoņu dzīvē indikators (62)
Attīstības veicināšana	Izglītība	Izglītības un attīstības indikators (249)
Pakalpojumu nodrošināšana	Sociālā un veselības joma	Veselības indikators (234)
	Infrastruktūra	Infrastruktūras indikators (178)
	Kultūra un sports	Ģimenes dzīves/ attiecību indikators (124)
		Atpūtas/ kultūras/ sporta indikators (177)
	Privāto aktivitāšu un iniciatīvu indikators (122)	

Avots: Pētījums veikts Salaspils novadā 2011.gada janvārī-aprīlī, iegūtas 2867 atbildes (kritēriji) no 25 fokusgrupām

Tā kā subjektīvās labklājības uztvere ir atkarīga no pašu iedzīvotāju spējas ietekmēt kādus faktorus, tika nolemts, ka jāizstrādā Rīcības plāns, kas ietver aktivitātes noteiktu labklājības indikatoru situācijas uzlabošanai, kas realizējamas, izmantojot līdzatbildības pieeju, proti, iedzīvotājiem aktīvi jāiesaistās aktivitāšu realizēšanā, ieguldot savus resursus. Tādā veidā, klātesot Vietējās atbalsta grupas biedriem, kā arī pašvaldības vadībai, tika izvirzītas vairākas pilotaktivitātes, kuras tika nolemts īstenot gada laikā (skat.3.9.att.).

3.9.att. Galveno labklājības indikatoru un izvirzīto aktivitāšu raksturojums Salaspils novada pašvaldībā

Avots: Autores veidots attēls, izmantojot Salaspils novadā 2011.gada janvārī-aprīlī veiktā pētījuma datus, kurā iegūtas 2867 atbildes (kritēriji) no 25 fokusgrupām

Ņemot vērā, ka katras aktivitātes izstrādē ir nepieciešama plaša iedzīvotāju iesaiste, kā centrālais indikators tika izvirzīts „Privātas aktivitātes un iniciatīvas”, no kura izriet indikators

„Iesaistīšanās pilsoņu dzīvē”. Visu aktivitāšu īstenošana uzlabos šo centrālo aktivitāšu īstenošanu. Sīkāk par aktivitāšu īstenošanu lasīt Jekabsone I., Grantins A. (2012)²⁶³.

Lai novērtētu veikto aktivitāšu ietekmi Salaspils novadā, tika veiktas daļēji strukturizētās intervijas ar Vietējās atbalsta grupas biedriem, kā arī pašvaldības darbiniekiem (interviju atšifrējumi pieejami 13.pielikumā).

Gan Vietējās atbalsta grupas biedri, gan arī pašvaldības darbinieki norādīja, ka daļība projektā, kuras ietvaros veikta subjektīvās labklājības izpēte, ieviesa pozitīvas pārmaiņas pašvaldības pārvaldībā. Piemēram, bijušais Salaspils novada domes Attīstības daļas vadītājs, Salaspils novada domes deputāts un URBACT programmas projekta „*Together for territories of co-responsibility*” vadītājs Ansis Grantiņš atzina: „*Projekta rezultātu ietekmē ir mainījusies iedzīvotāju izpratne par labklājības jautājumu un attieksme pret pašvaldības un pašu iedzīvotāju pienākumiem labklājības nodrošināšanā. Iedzīvotāji ir labāk sapratuši, ka patiesībā labklājības sajūtu veido nevis masu mēdiju galveno ziņu virsrakstos paustās tēmas, piemēram, nepietiekamā infrastruktūras kvalitāte, naudas trūkums un tamlīdzīgi, bet virkne tikai no viņiem pašiem atkarīgu jautājumu – sadzīvošana ar savas daudzdzīvokļu mājas kaimiņiem vai kaimiņiem savā privātmāju rajonā, attieksme un padziļināta izpratne par notiekošajiem procesiem pašvaldībā, iespēja līdzdarboties un tos ietekmēt. Tāpat atzīmējama ir projektā iesaistīto iedzīvotāju organizāciju izpratnes maiņa par nepieciešamību ne tikai pieprasīt pašvaldībai līdzekļus sev svarīgu problēmu atrisināšanai, bet arī pašiem piedāvāt risinājumus aktīvi līdzdarboties*”. Šāda izpratnes maiņa ir veicinājusi sabiedrisko organizāciju aktivitāti, piedalīšanos pašvaldības ikdienas darbā. Rasa Rieksta-Riekstiņa, Salaspils novada Sociālā dienesta Dienas centra personām ar funkcionāliem traucējumiem vadītāja un Vietējās atbalsta grupas dalībiece, norādīja, ka „*nevalstiskās organizācijas aktīvāk iesaistās pašvaldības projektos, apspriedēs, jo jūt, ka tam ir reāla jēga un tās tiek uzklausītas*”, t.sk. arī sociāli mazāk aizsargātas grupas, kā personas ar funkcionālajiem traucējumiem, kas piedalās sociālo pakalpojumu izstrādē. Arī Jana Kolbina, Salaspils jaunatnes biedrības „ZIBSNIS” valdes priekšsēdētāja, runājot par jauniešu aktivitāti pašvaldībā norāda: „*Varu teikt konkrēti par jauniešiem, īpaši par “Salaspils jauniešu klubu ZIBSNIS”, ka regulāri šo iespēju [iesaistīties lēmumu pieņemšanā] arī izmantojam un tiekam uzklausīti un atbalstīti vienmēr!*”.

Intervējamie norādīja, ja līdz ar projekta ieviešanu pašvaldība ir veltījusi lielāku uzmanību dialoga veidošanā ar iedzīvotājiem, to iesaistīšanu pasākumu organizēšanā, kuru mērķauditoriju tie pārstāv. Šāda iesaistīšanās lēmumu pieņemšanā tiek saistīta ar iekšējo

---

²⁶³ Jekabsone, I., Grantins, A. *Local Action Plan of Co-responsibility* [tiešsaiste]. URBACT, 2012 [skatīts 2016.gada 20.martā]. Pieejams: urbact.eu/file/576/download?token=e931dI04

gandarījumu, līdz ar to arī ar subjektīvo labklājību. Jana Kolbina, atbildot uz jautājumu par iesaistīšanos pasākumu organizēšanā, atbildēja: „*Protams, man ir svarīgi sadarboties ar pašvaldību pasākumu organizēšanā! Īpaši, ja tas skar man tuvu mērķauditoriju, jo pasākums tomēr tiek organizēts tautai – pilsētai. Līdz ar to es, iespējams, redzu un zinu kaut ko vairāk, bet no otras puses tas bieži vien var izrādīties mans subjektīvais viedoklis, ar tiem pasākumiem vispār sarežģīti - nekad neizdosies būt „pieclatniekam” un izpatikt visiem, ar to ir jārēķinās! Taču, ja pasākums tiek rīkots kādai konkrētai pilsētas iedzīvotāju daļai, protams, ir ļoti vērtīgi satīties ar pārstāvjiem un izrunāt vēlmes, prioritātes”.*

Salaspils novada pašvaldībā 2010.-2013.gadā tika veikts unikāls Latvijas mēroga pētījums par subjektīvās labklājības izpēti. Kopumā pētījumā piedalījās vairāk nekā 250 pašvaldības iedzīvotāju, kas veidoja 25 homogēnas fokusgrupas, pārstāvot savu sabiedrisko organizāciju. Pētījuma gaitā tika kopumā identificēti 65 subjektīvās labklājības indikatori, no kuriem astoņi tika izvēlēti kā galvenie indikatori, kurus pašvaldība kopā ar iedzīvotājiem centīsies uzlabot: „Pašvaldības pārvaldība, finanses un organizācija”, „Privātās aktivitātes un iniciatīvas”, „Atpūta, kultūra, sports”, „Ģimenes dzīve, attiecības”, „Infrastruktūra”, „Veselība”, „Izglītība un attīstība” un „Iesaistīšanās pilsoņu dzīvē”. Pētījuma laikā tika analizēta arī pašvaldības pārvalde, kā arī ieviesti pasākumi sabiedrības iesaistei lēmumu pieņemšanā, kā arī līdzatbildīgai pašvaldības resursu pārvaldībai.

Galvenie secinājumi par Salaspils novada pašvaldības situācijas analīzi:

- pētījuma rezultāti pierādīja, ka labklājības jēdziens ir komplekss, tas satur dažādus aspektus – gan materiālos, gan nemateriālos (kā spēja attīstīties, veidot attiecības, īstenot savas iniciatīvas, veidot konstruktīvu dialogu ar pašvaldību);
- pašvaldība spēj ietekmēt dažādus iedzīvotāju subjektīvās labklājības aspektus;
- pašvaldības iedzīvotāju labklājība ir saistīta ar iespēju piedalīties lēmumu pieņemšanā.

Gadījuma izpēti laikā Salaspils novada pašvaldībā tika noskaidrotas atbildes uz uzdotajiem pētījuma jautājumiem:

1. *Kā pašvaldības spēj ietekmēt labklājības līmeni pašvaldībā?* Pētījums Salaspilī parādīja, ka svarīgākie labklājības indikatori atbilst pašvaldības realizētajām funkcijām, piemēram, viens no svarīgākajiem indikatoriem „Atpūta, sports, kultūra” atbilst pašvaldības veiktajām funkcijām kultūras un sporta jomā, organizējot pašvaldības kultūras dzīvi un piedāvājot sporta pakalpojumus. Līdz ar to secinām, ka pašvaldības ir plašas pilnvaras (kā arī instrumenti), lai ietekmētu dažādus subjektīvās labklājības aspektus pašvaldībā, īpaši tas skar pašvaldības kultūras, sporta, izglītības, infrastruktūras un sociālās jomas organizēšanu.

2. *Vai iedzīvotāju iesaiste lēmumu pieņemšanā ietekmē sabiedrības labklājības līmeni?* Pētījuma rezultāti parādīja, ka iesaistīšanās lēmumu pieņemšana ir viens no svarīgākajiem labklājības aspektiem. Indikators „Iesaistīšanās pilsoņu dzīvē” tika novērtēts kā viens no svarīgākajiem subjektīvās labklājības indikatoriem (14.vieta no 65 Salaspils noteiktajiem subjektīvās labklājības indikatoriem). Līdz ar to ir pietiekams pamats apgalvojumam, ka iedzīvotāju iesaiste lēmumu pieņemšanā veicina sabiedrības labklājības līmeni.
3. *Kādus labklājības aspektus pašvaldībai vajadzētu ietekmēt, lai nodrošinātu augstāku labklājības līmeni?* Pētījums Salaspils novada pašvaldībā, kura laikā tika analizētas pašvaldības funkciju un pakalpojumu sasaiste ar galvenajiem pašvaldības iedzīvotāju izstrādātajiem subjektīvās labklājības indikatoriem, parādīja, ka pašvaldībai vajadzētu koncentrēties uz tādu jomu īstenošanu, kā infrastruktūras uzlabošana, kultūras, sporta un izglītības pakalpojumu uzlabošana, sociālo un veselības pakalpojumu diversifikācija. Vienlaikus šo pakalpojumu uzlabošanā ir nepieciešams iesaistīt arī pašus iedzīvotājus, tādējādi sekmējot to iniciatīvu īstenošanu un iesaistīšanos pašvaldības svarīgu lēmumu pieņemšanā, kas arī ir svarīgi subjektīvās labklājības aspekti.

Izpildot subjektīvās labklājības pētījumu Salaspils novada pašvaldībā, jāsecina, ka šāda metodika būtu izpildāma arī citās pašvaldībās vairāku iemeslu dēļ:

- metodika veicina sabiedrības dialoga ar pašvaldību uzlabošanu,
- metodikas centrā ir sabiedriskās kustības organizācijas, līdz ar to, īstenojot metodiku, stiprinās kopienu kustība – palielinās NVO kapacitāte, veidojas interešu grupas,
- tiek veicināta līdzatbildības pieeja dažādu pašvaldības problēmu risināšanā,
- tiek veicināta līdzdalību un iesaistīšanos demokrātiskajos procesos,
- tiek veicināta optimāla lēmumu pieņemšana pašvaldībās.

Tāpat pētījuma veikšanas laikā tika formulētas vairākas rekomendācijas, kas ietver dialoga uzlabošanu ar sabiedrību:

- mobilizēšana – būtu nepieciešams dibināt saiknes ar pašvaldībā esošās sabiedriskās organizācijas līderi, piemēram, nosūtot tam oficiālu domes priekšsēdētāja parakstītu vēstuli, kurā tiek aprakstīts īsumā labklājības pētīšanas nozīmība pašvaldībā, nākotnē veicamie darbi šī pētījuma izstrādes laikā; tālākais darbs būtu veicams konkrēti ar katras grupas līderi – būtu nepieciešams personīgi tikties ar katru līderi un pārliecināt par nepieciešamību piedalīties šādā pētījumā, kā arī iezīmēt nākotnes ieceres, kopīgi darbojoties;

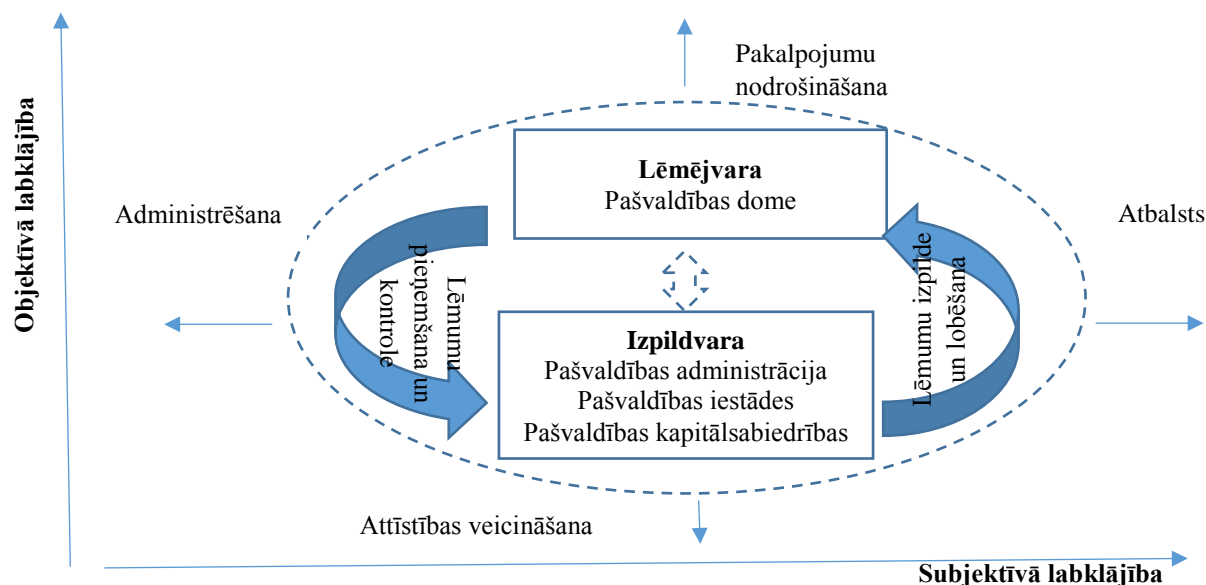
- Vietējās atbalsta grupas izveide – kad visi pārstāvēto organizāciju līderi ir uzrunāti, nepieciešams tos apvienot vienotā organizētā veidojumā, ar kuru noritētu turpmākā komunikācija un kas pārstāvētu sabiedrību kopumā; Vietējā atbalsta grupa turpmāk veidos tādu kā konsultatīvo padomi pašvaldībā, kura tiks informēta par risināmiem jautājumiem pašvaldībā un kura spēš ietekmēt dažādu lēmumu pieņemšanu pašvaldībā;
- saikņu dibināšana ar dažādām pašvaldības organizācijām – tālāk organizāciju līderi, kas ir Vietējās atbalsta grupas biedri, nodod visu informāciju sevis pārstāvētām organizācijām, tādējādi nodrošinot komunikāciju.

Veicot daļēji strukturizētās intervijas ar Salaspils Vietējās atbalsta grupas dalībniekiem un pašvaldības darbiniekiem, tika norādīts, ka galvenais nosacījums iedzīvotāju iesaistei lēmumu pieņemšanā ir politiskā griba, kā arī nepārtrauktība. Piemēram, Jānis Nebars, Salaspils novada domes deputāts, norāda: *„Lai nodrošinātu iedzīvotāju iesaisti lēmuma pieņemšanā, ir nepieciešama „politiskā griba”. (..)Domāju, ka šādu [uz iedzīvotāju līdzdalību vērtu] projektu īstenošanā svarīgs ir nepārtraukts dialogs ar izveidoto grupu, kura rezultāti ir mērāmi daudz ilgākā periodā”*. Pašvaldībās var rasties dažādi apstākļi, kas var ietekmēt dialoga veidošanu ar iedzīvotājiem, piemēram, politiskās vadības vai noteiktu administrācijas darbinieku maiņa. Salaspils novadā projekta, kura ievaros noritēja labklājības izpēte pašvaldībā, beigas saskaņēja līdz ar jaunas domes ievēlēšanu, kurai uz iedzīvotāju vajadzībām balstība pārvalde vairs nebija prioritāte. Līdz ar to iniciatīvas sabiedrības iesaistei izbeidzās – pat par spīti novada iedzīvotāju aicinājumiem tās atsāk, kuri trūs gadu garumā aktīvi strādāja ar pašvaldības darbiniekiem pie noteiktu aktivitāšu īstenošanas savas labklājības uzlabošanā. Tāpat pēc projekta beigām darbu pašvaldības administrācijā beidza tie darbinieki, kuri bija atbildīgi par komunikācijas veidošanu ar sabiedrību. Līdz ar to pašvaldībai, lai nodrošinātu noteiktu iniciatīvu īstenošanas nepārtrauktību, būtu jānodrošina pienākumu par komunikācijas veidošanu ar sabiedrību iekļaušanu darbinieku amata aprakstos, kā arī noteiktu finanšu līdzekļu plānošanu pašvaldības budžetā.

3.2. Rekomendācijas Rīgu pavadāšo administratīvo teritoriju pārvaldei

Izstrādājot vadības rekomendācijas Rīgu pavadāšo administratīvo teritoriju pārvaldībai, tiks ņemts vērā nosacījums, ka pašvaldības darbības princips ir sabiedrības labklājības veicināšana – gan objektīvās, gan subjektīvās. Šis nosacījums tiek ņemts vērā, realizējot pašvaldības funkcijas – veicot administrēšanu, sniedzot atbalstu un pakalpojumus, kā arī veicinot attīstību (skat. 3.10.att.). Līdz ar to, tālāk attīstot teorētisko apsvērumus par pavadāšo

administratīvo teritoriju pārvaldību, sabiedrības labklājības veicināšanas princips tiks uzskatīts par vadošu.

3.10.att. Pašvaldības darbības modelis labklājības veicināšanas kontekstā

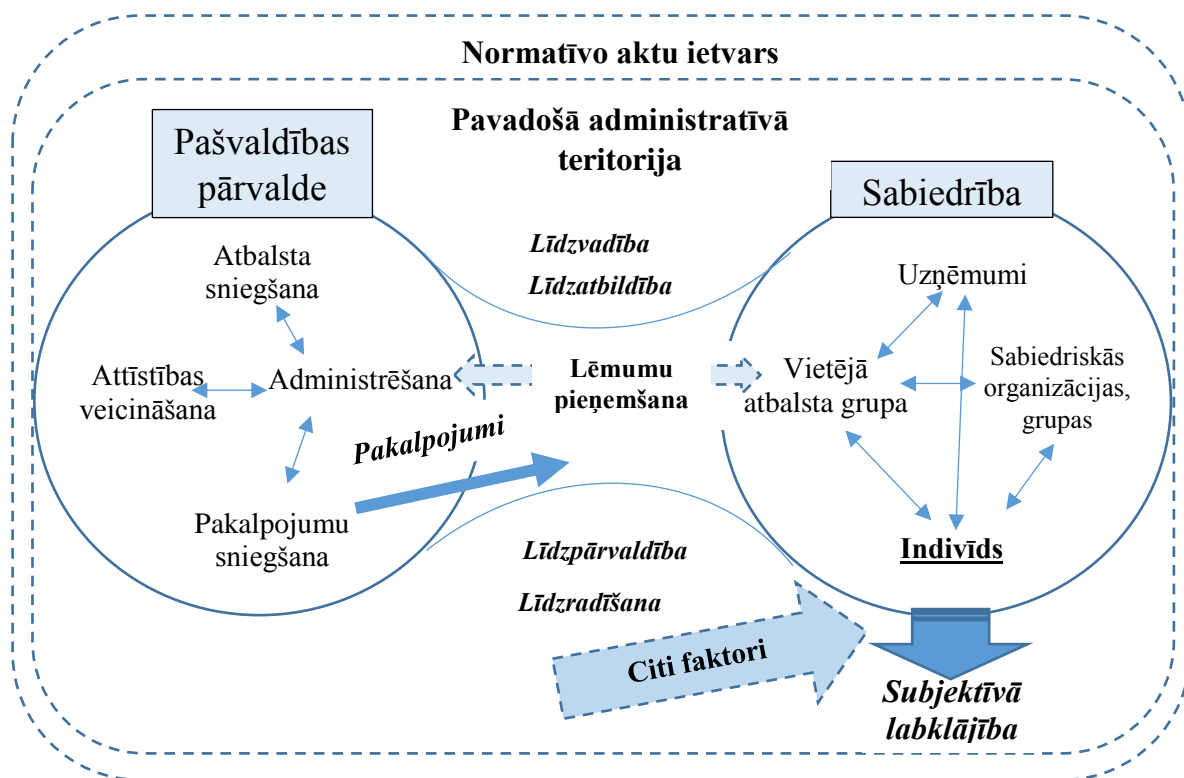
Avots: autore veidots attēls

Šis nosacījums tiek ņemts vērā, realizējot pašvaldības funkcijas – veicot administrēšanu, sniedzot atbalstu un pakalpojumus, kā arī veicinot attīstību (skat. 3.10.att.). Līdz ar to, tālāk attīstot teorētisko apsvērumus par pavadošo administratīvo teritoriju pārvaldību, sabiedrības labklājības veicināšanas princips tiks uzskatīts par vadošu.

Veidojot ideālo Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju pārvaldības modeli, ir jāņem vērā, ka pašvaldību pārvaldība var notikt esošā normatīvā regulējuma ietvaros, piemēram, ievērot likumu „Par pašvaldībām”, Teritorijas attīstības plānošanas likumu, likumu „Par pašvaldību budžetiem” u.c. Tāpat jāņem vērā, ka pašvaldība nav slēgta sistēma, to iedzīvotāju labklājību ietekmē dažādi faktori – pašvaldības darbības ietekme ir tikai viens no vairākiem subjektiem, kas ietekmē iedzīvotāju labklājību (objektu). Pārvaldības modelī galvenais uzsvars ir uz sabiedrības iesaisti lēmumu pieņemšanā, pie tam nevis individuāli, bet gan pamatā caur Vietējo atbalsta grupu, kas ietver pašvaldības biedrību, uzņēmēju un citu sabiedrisko organizāciju līderus, kas regulāri mijiedarbojas ar pašvaldības administrācijas darbiniekiem, domes deputātiem, kā arī pašvaldības iestāžu un kapitālsabiedrību pārstāvjiem.

Atšķirībā no citām konsultatīvo padomju formām Vietējās atbalsta grupas dalībnieki nodrošinātu atgriezeniskās saites veidošanos ar tām sabiedriskajām grupām, kuras tā pārstāv, kā arī tai ir reālas iespējas piedalīties noteiktu pašvaldības pakalpojumu izstrādē, t.sk. ieguldot savus resursus. Savukārt, lietojot uzlabotus pašvaldības pakalpojumus, kā arī piedaloties

lēmumu pieņemšanā, tiek sekmēta sabiedrības subjektīvā labklājība. Visas šīs kopsakarības ir redzamas 3.11.attēlā.

3.11.att. Uz iedzīvotāju līdzdalību un labklājības veicināšanu vērstis pavadošo administratīvo teritoriju pārvaldības ideālais modelis

Avots: autores veidots attēls

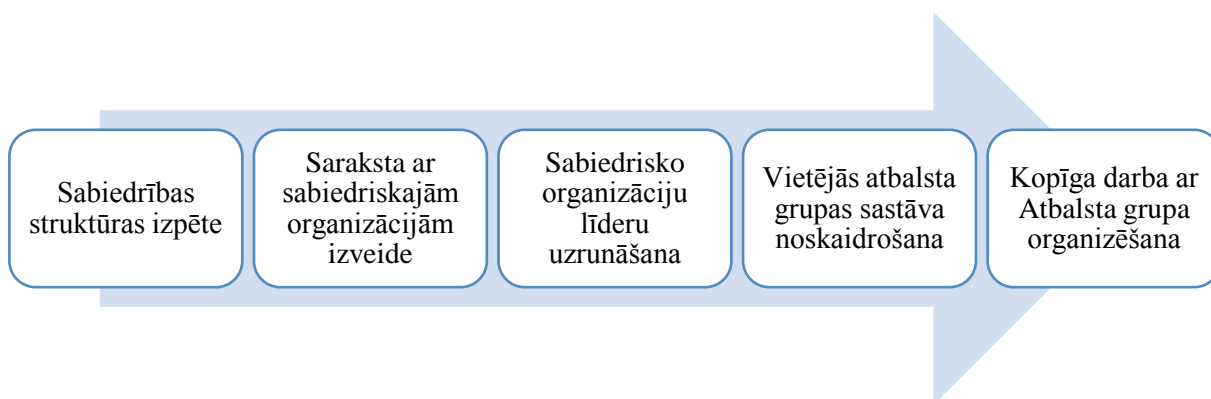
Skaidrs, ka katrā pašvaldībā ir savas pārvaldes īpatnības – darba organizēšana, attiecības starp lēmējvaru un izpildvaru, administrācijas struktūra, informatīvie kanāli utt., līdz ar to piedāvāts nevis noteiktu pārvaldes modelis, kuru varētu ieviest visās Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās, bet gan noteiktas rekomendācijas/ vadlīnijas, kuras pašvaldības varētu piemērot atbilstoši saviem apstākļiem.

Rīgu pavadošajām administratīvajām teritorijām piedāvātas rekomendācijas šādās jomās:

- sabiedrības platformas jeb Vietējās atbalsta grupas izveide;
- labklājības vērtēšanas un palielināšanas metodikas noteikšana pašvaldībā;
- sabiedrības iesaistes lēmumu pieņemšanā un labklājības sekmēšanas principu ietveršana pašvaldības plānošanas dokumentu izstrādē;
- sabiedrības iesaiste budžeta pieņemšanas procesā;
- sabiedrības iesaiste pakalpojumu izstrādē.

Balstoties uz Salaspils novada pieredzi, efektīvāka dialoga veidošanai starp pašvaldību un sabiedrību būtu ieteicams organizēt sabiedrisko organizāciju apvienību, kurā tiktu pārstāvētas galvenās pašvaldības nevalstiskās organizācijas, interešu grupas un apvienības. Atšķirībā no konsultatīvām padomēm, kuras tiek sasauktas noteiktu jautājumu risināšanai, šai apvienībai būtu plašāks mandāts – pašvaldība organizētu regulāras (reizi mēnesī vai divos mēnešos) sanāksmes ar šo apvienību, kurā iedzīvotāji tiktu informēti par aktualitātēm pašvaldībā, tiem būtu iespēja uzdot neskaidros jautājumus, kā arī izteikt priekšlikumus. Tāpat šajās tikšanās reizēs tiktu formētas darba grupas noteiktu aktivitāšu organizēšanai, kā arī tiktu prezentēti rezultāti šādām kopīgajām aktivitātēm. Šo iedzīvotāju platformu var saukt kā Vietējo atbalsta grupu. Rekomendācijas tās izveidei ir attēlotas 3.12.attēlā.

Lai izveidotu Vietējo Atbalsta grupu, caur kuru tiktu nodrošināta sabiedrības iesaiste lēmumu pieņemšanā, tiek rekomendēts sākt ar pašvaldības sabiedrības izpēti – kādas sabiedriskās organizācijas (biedrības, interešu kopas utt.) darbojas pašvaldībā, kuras sabiedrības grupas ir svarīgas pašvaldībai, cik aktīvas ir sabiedriskās organizācijas utt. Tad būtu nepieciešams izveidot sarakstu ar šīm sabiedriskajām organizācijām, izvērtējot, cik tās ir aktīvas, svarīgas pašvaldībai, kā arī cik liela ir to ietekme. Tālāk pašvaldības vadībai būtu nepieciešams uzrunāt katras organizācijas līderi – būtu vēlams to izdarīt klātienē. Uzrunājot organizāciju līderus, tiem būtu jāizskaidro Vietējās atbalsta grupas mandāts, izvirzītie mērķi dialoga veidošanā ar sabiedrību, kā arī iesaistīto pušu pienākumus un atbildības. Pēc šīm pārrunām tiktu noskaidrots Vietējās atbalsta grupas sastāvs. Tālāk pašvaldībai būtu jāorganizē darbs ar šo iedzīvotāju platformu.

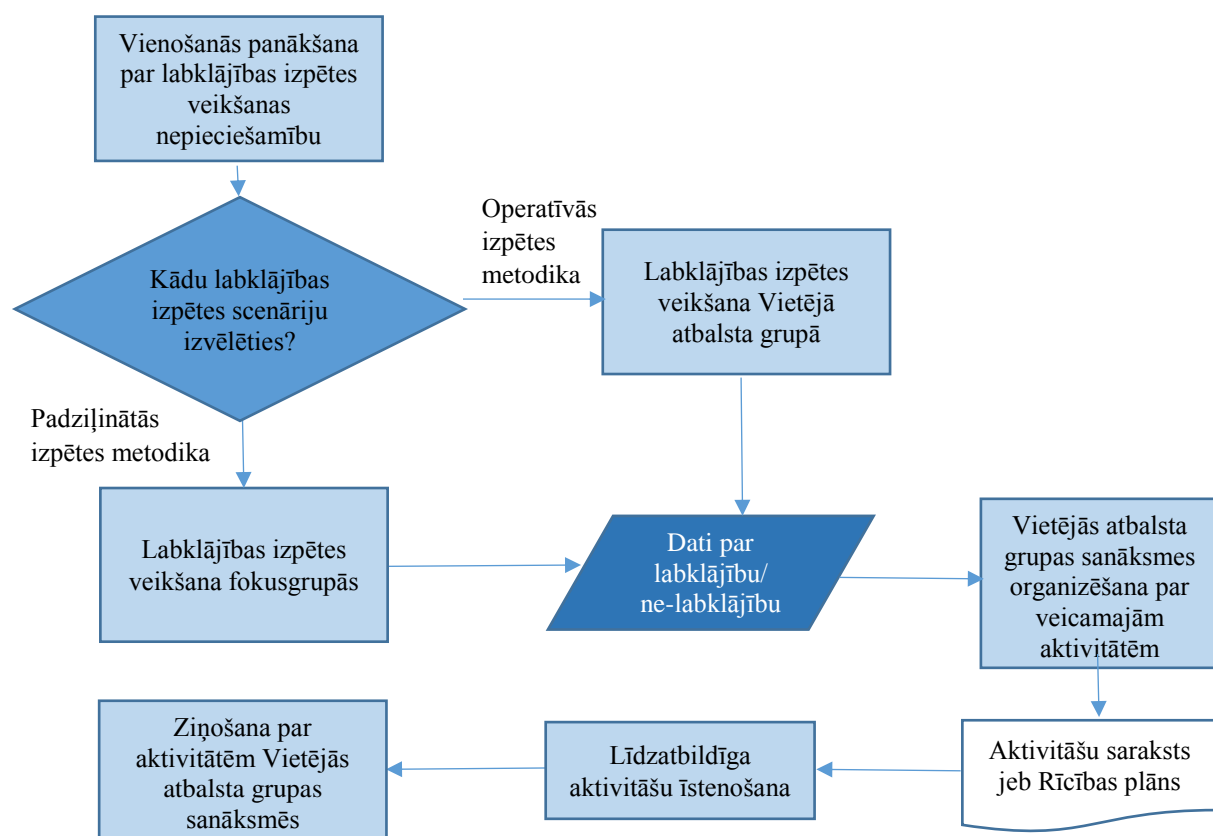
3.12.att. Rekomendējamie soļi Vietējās atbalsta grupas izveidē Rīgu pavadšajās administratīvajās teritorijās

Avots: autores veidots attēls

Lai aktivizētu Vietējo atbalsta grupu aktīvai sadarbībai ar pašvaldību, ir ieteicams pēc grupas formēšanas organizēt labklājības izpēti pašvaldībā. Lai organizētu apjomīgu subjektīvās labklājības izpēti kā Salaspils novadā, ir nepieciešams paredzēt noteiktus finanšu līdzekļus, kā arī personālu. Šādas izpētes būtu veicamas, piesaistot Eiropas fondu līdzekļus –

gan atsevišķas pašvaldības, gan organizācijas, kas pārstāv pašvaldības (Latvijas Pašvaldību savienība, plānošanas reģioni), varētu sagatavot projektu pieteikumus. Tomēr ne visām Rīgu pavadošajām administratīvajām teritorijām būtu iespēja saņemt Eiropas finansējumu šādu projektu īstenošanai, līdz ar to pašvaldības, izmantojot esošos resursus, varētu organizēt operatīvo labklājības novērtēšanu (aprakstīts iepriekšējā nodaļā kā pirmais scenārijs labklājības novērtēšanā pašvaldībā), kas prasa salīdzinošu zemu resursu (izmaksas kafijas pauzēm, kancelejas precēm, iespējams, moderatoram) un laika patēriņu. Kopumā tiktu organizētas divas sanāksmes ar Vietējo atbalsta grupu – pirmajā tikšanās reizē tiktu noskaidrots, kas iedzīvotājiem ir labklājība/ nav labklājība, savukārt otrajā sanāksmē Vietējās atbalsta grupas biedri sniegtu savus priekšlikumus labklājības uzlabošanai. Lai mērķtiecīgāk organizētu sanāksmes un ievirzītu tās noteiktu jomu sekmēšanā, pašvaldība var tās organizēt, gatavojot kādus plānošanas dokumentus, normatīvos aktus, plānojot plašākus infrastruktūras darbus, izstrādājot noteiktus pakalpojumus. Piemēram, ja pašvaldība ir iecerējusi izstrādāt sabiedrisko pasākumu plānu kārtējam gadam, tad būtu ieteikums organizēt Vietējās atbalsta grupas sanāksmi, kurā tās dalībniekiem tiktu lūgts sniegt atbildes uz jautājumiem par labklājību/ ne-labklājību tieši kultūras/ atpūtas/ sporta kontekstā. Rekomendējamā metodika (vadības procesa diagramma) Vietējās atbalsta grupas darbībai Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās ir redzama 3.13.attēlā.

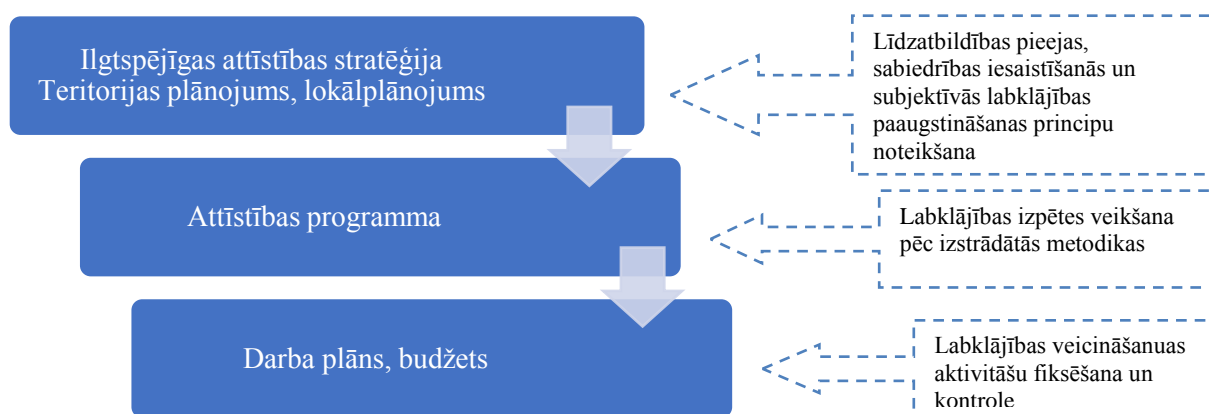
3.13.att. Rekomendējamā metodika efektīvai Vietējās atbalsta grupas darbības nodrošināšanai Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās

Avots: autores veidots attēls

Iepriekš izstrādāto ideālo pavadošo administratīvo teritoriju pārvaldības modeli būtu rekomendējams pārnest uz pašvaldības plānošanas dokumentiem – gan ilgtermiņa plānošanas dokumentiem (Ilgtspējīgās attīstības stratēģija un Teritorijas plānojums) un vidējā termiņa plānošanas dokumentiem (Attīstības programma), gan īstermiņa plānošanas dokumentiem (ikgadējai pašvaldības budžets, darba plāns pašvaldības administrācijai, pašvaldības iestādēm un kapitālsabiedrībām).

Ilgtermiņa plānošanas dokumentos, kā, piemēram, Ilgtspējīgā attīstības stratēģijā būtu nepieciešams definēt principus, pēc kuriem pašvaldība strādā un tiecas attīstīties, proti, jānosaka, kā lēmumu pieņemšanā tiek aktīvi iesaistīti iedzīvotāji. Tāpat pašvaldības misijas formulējumā ir jānorāda, ka pašvaldības misija ir nodrošināt pašvaldības iedzīvotāju labklājību (gan subjektīvo, gan objektīvo). Ir nepieciešams norādīt, ka iedzīvotājiem ir iespēja līdzvadīt, līdzpārvaldīt un līdzradīt kopā ar pašvaldības darbiniekiem, tādējādi īstenojot līdzatbildības pieeju pašvaldības pārvaldībā.

Savukārt vidēja termiņa plānošanas dokumentā (Attīstības programmā), raksturojot esošo situāciju, būtu lietderīgi īstenot aprakstīto metodiku subjektīvās labklājības indikatoru izveidē (padziļināto vai operatīvo), lai noteiktu katra subjektīvās labklājības indikatora situāciju pašvaldībā. Atbilstoši metodikai tiktu izstrādāts arī Rīcības plāns, kurā tiktu ietvertas aktivitātes, kuras pašvaldība īsteno kopā ar sabiedrības pārstāvjiem.

3.14.att. Pašvaldību plānošanas dokumentu un labklājības palielināšanas principu sasaiste

Avots: autores veidots attēls, izmantojot Teritorijas attīstības plānošanas likumu

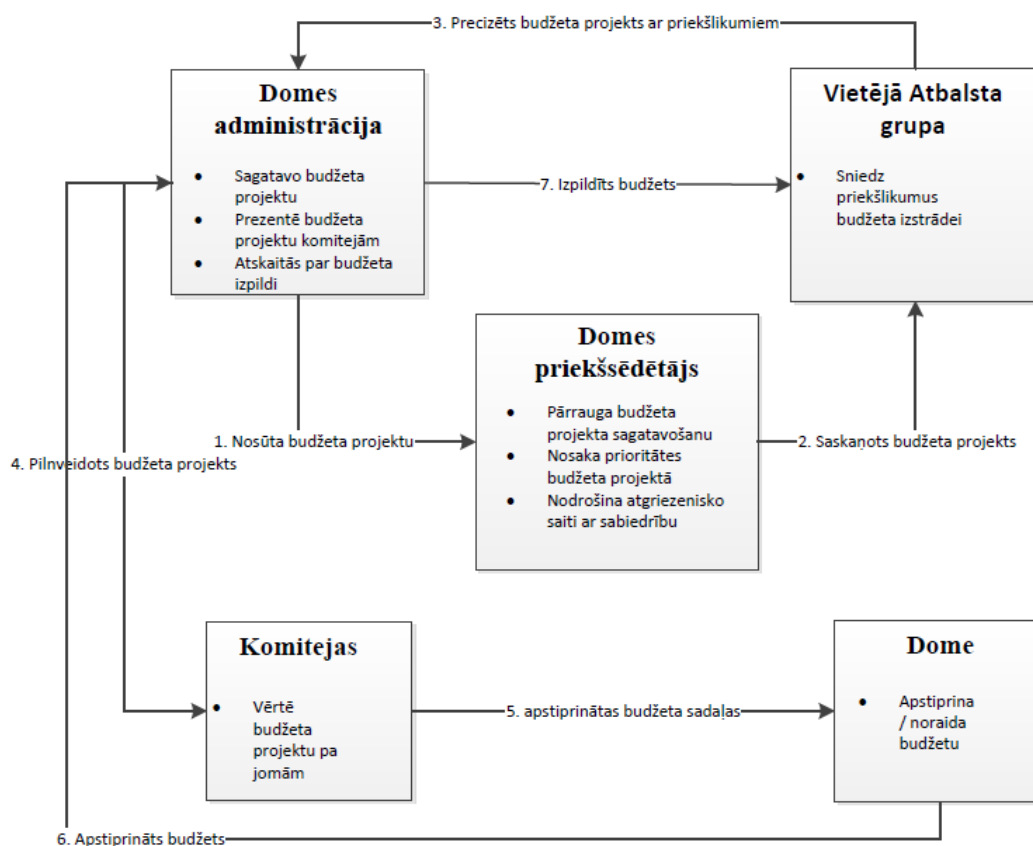
Īstermiņa plānošanas dokumentos, kā darba plānos un ikgadējos budžetos, savukārt būtu nepieciešams ietvert jau konkrētas, ar Vietējo atbalsta grupu saskaņotas aktivitātes, kuras būtu īstenojamas līdzatbildīgi. Piemēram, nākama gadā ir paredzēts izstrādāt pašvaldības mājaslapu, tad attiecīgi darba grupā ir nepieciešams ietvert pārstāvjus no Vietējās atbalsta

grupas, kuri piedalītos tehniskās specifikācijas sagatavošanā, sākotnējās versijas testēšanā un sabiedrības līdzdalības sadaļas saturiskajā veidošanā.

Pašvaldības plānošanas dokumentu sasaiste ar subjektīvās labklājības palielināšanas un iedzīvotāju iesaistes lēmumu pieņemšanā principi ir redzama 3.14.attēlā.

Būtu svarīgi iesaistīt sabiedrību arī budžeta veidošanas procesā, tādejādi nodrošinot finanšu caurredzamības principu īstenošanu un uzticības vairošanu pašvaldībai. Piedāvājums iedzīvotāju iesaistei budžeta sagatavošanai ir redzams 3.15.attēlā.

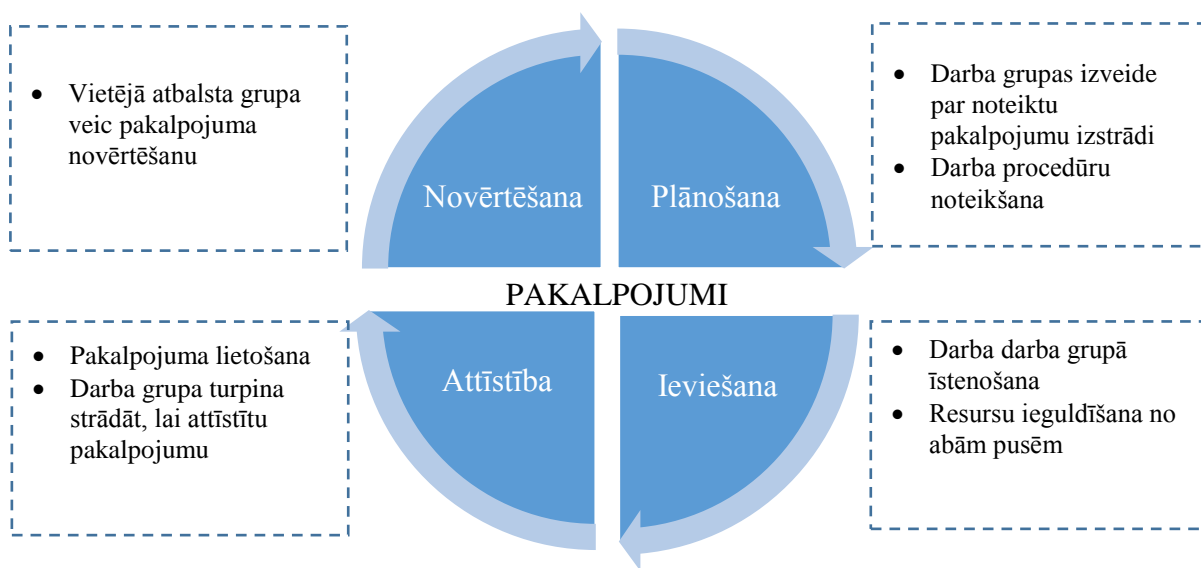
No sākuma pašvaldības administrācija sagatavo budžeta projektu, kuru nosūta domes priekšsēdētājam, kas pārrauga budžeta sagatavošanu, nosaka prioritātes un nodrošina atgriezenisko saiti ar sabiedrību. Kad domes priekšsēdētājs konceptuāli piekrīt budžeta projektam, viņš to nosūta Vietējai atbalsta grupai komentēšanai un priekšlikumu sagatavošanai. Tālāk domes administrācija strādā ar priekšlikumiem un komentāriem un nosūta precizēto projekta budžetu komitejām, kuras vērtē projektu pa jomām. Kad komitejas apstiprina budžeta projektu, t.sk. arī Finanšu komiteja, kuru vada domes priekšsēdētājs, dome apstiprina budžetu. Tālāk noris budžeta īstenošana no pašvaldības administrācijas un pašvaldības iestāžu puses. Par tā izpildi pašvaldība ziņo Vietējai atbalsta grupai, kura tiek informēta par finanšu situāciju pašvaldībā un turpmākajiem darbiem.

3.15. att. Mijiedarbības modelis sabiedrības iesaistei pašvaldības budžeta sagatavošanā

Avots: Autores veidots attēls

Kā tika aprakstīts iepriekš, pašvaldības ir iespējas tiešā veidā ietekmēt to iedzīvotāju labklājību, nodrošinot tiem pakalpojumus. Kā atzina Jānis Nebars, Salaspils novada domes deputāts, Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju īpatnība ir „*nesalīdzināmi lielākās budžeta iespējās uz mazāku teritoriālo platību, kurā koncentrējas iedzīvotāji; daļa iedzīvotāju pakalpojumus var saņemt ārpus novada teritorijas, par to neizvirzot pretenzijas. (..) Budžeta iespējas ļauj daudz brīvāk veikt jebkādas darbības un attīstīt iniciatīvas, kuras ierobežota budžeta gadījumā nebūtu iespējamās, līdz ar to, ir vienkāršāk apmierināt to daļu iedzīvotāju, kuri pakalpojumus vēlas saņemt tieši savā novadā, uz to iedzīvotāju rēķina, kur šādas prasības neizvirza*”. Lai izstrādātu pakalpojumus, kuri sniedz apmierinātību pašvaldības iedzīvotājiem, būtu nepieciešams iesaistīt to izstrādē pašvaldības iedzīvotājus. Ierastā pašvaldību prakse ir iesaistīt iedzīvotājus to novērtēšanā, tomēr, lai panāktu lielāku efektu, būtu nepieciešams iesaistīt sabiedrību agrākos pakalpojuma izstrādes ciklos – gan plānošanā un ieviešanā, gan attīstībā (skat. 3.16.).

3.16. att. Sabiedrības iesaiste pašvaldības pakalpojumu izstrādē un uzlabošanā: rekomendācijas Rīgu pavadošajām administratīvajām teritorijām

Avots: Autores veidots attēls

Būtu ieteicams identificēto pakalpojumu izstrādē un uzlabošanā izveidot darba grupas Vietējās atbalsta grupas ietvotos, kurā būtu pārstāvji no pašvaldības administrācijas/ iestādēm un Vietējās atbalsta grupas. Šī darba grupa noteiktu konkrētas darba procedūras (plānu), kā veikt kāda noteikta pakalpojuma uzlabošanu. Pie tam gan pašvaldība, gan sabiedrības pārstāvji ieguldītu noteiktus resursus pakalpojuma izveidē vai attīstīšanā. Piemēram, lai uzlabotu bērnu pēcskolas interešu izglītību, kāda biedrība kopā ar pašvaldības administrācijas atbalstu kopā sagatavotu projekta pieteikumu par zinātnes pulciņa izveidi skolā. Tādējādi tiktu

piesaistīts ārējais finansējums šādu pulciņu izstrādei, pašvaldība nodrošinātu telpas un konsultatīvo palīdzību projekta sagatavošanā un izpildē, savukārt biedrības biedri ieguldītu savas zināšanas un prasmes bērnu izglītošanā.

Kopsavilkums

Trešajā nodaļā tika apskatīta Salaspils novada pašvaldības – rakstuRīguRīgupavadošās administratīvās teritorijas – situācijas analīze. Salaspils novada pašvaldībā URBACT II programmas projekta „Together for territories of co-responsibility” ietvaros 2010.-2013. gadā tika aprobēta subjektīvās labklājības metodika. Kopumā pētījumā piedalījās vairāk nekā 250 pašvaldības iedzīvotāju, kas veidoja 25 homogēnas fokusgrupas, pārstāvot savu sabiedrisko organizāciju. Pētījumā tika kopumā identificēti 65 subjektīvās labklājības indikatori, no kuriem astoņi tika izvēlēti kā galvenie indikatori, kurus pašvaldība kopā ar iedzīvotājiem centīsies uzlabot: „Pašvaldības pārvaldība, finanses un organizācija”, „Privātās aktivitātes un iniciatīvas”, „Atpūta, kultūra, sports”, „Ģimenes dzīve, attiecības”, „Infrastruktūra”, „Veselība”, „Izglītība un attīstība” un „Iesaistīšanās pilsoņu dzīvē”. Tālāk pašvaldība iniciēja virkni pasākumu īstenošanu šo labklājības indikatoru uzlabošanai, kas tika īstenoti, aktīvi iesaistot iedzīvotājus lēmumu pieņemšanā.

Analizējot Salaspils novada pašvaldības pieredzi, izstrādātas rekomendācijas Rīgu pavadošajām administratīvajām teritorijām šādās jomās:

- sabiedrības platformas jeb Vietējās atbalsta grupas izveide;
- labklājības vērtēšanas un palielināšanas metodikas noteikšana pašvaldībā;
- sabiedrības iesaistes lēmumu pieņemšanā un labklājības sekmēšanas principu ietveršana pašvaldības plānošanas dokumentu izstrādē;
- sabiedrības iesaiste budžeta pieņemšanas procesā;
- sabiedrības iesaiste pakalpojumu izstrādē.

SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

Darba izstrādes laikā tika izdarīti šādi secinājumi:

1. Labklājības jomas pētīšanas vēsturē pastāv atšķirīgi pētījumu virzieni – ekonomikā, socioloģijā, veselības jomā, psiholoģijā, kā arī filozofijā un reliģijā. Kopumā zinātniskajās pētījumos tiek formulētas vairāk nekā 250 dažādu labklājības definīciju, uzsverot dažādas objektīvas vai subjektīvas šī jēdziena šķautnes, tomēr vadībzinātnē tas ir saistāms ar jēdzieniem „dzīves kvalitāte” un „dzīves līmenis”. Pēdējos gadu desmitos, pētot iedzīvotāju labklājību, tiek akcentēta arī cilvēku apmierinātība ar dzīvi, tādējādi veidojot jaunu pētījumu virzienu ekonomikā – subjektīvā labklājība.
2. Labklājības jēdziens satur noteiktu iezīmju kopumu, ko var subjektīvi un objektīvi izmērīt - gan individu, gan sabiedrības līmenī, līdz ar to visas labklājības teorijas var iedalīt divās grupās: subjektīvās un objektīvās labklājības teorijas. Objektīvās labklājības teorijas iedalītas psiholoģiskā stāvokļa un ne-psiholoģiskā stāvokļa teorijās. Psiholoģiskā stāvokļa teorijas tiek iedalītas Hedonisma un nehedonistiskajās teorijās. Savukārt subjektīvās labklājības teorijas (apmierinātības teorijas) iedalās faktiskās izvēles un ideālās izvēles teorijās. Sociālajās zinātnēs vairāk pēta tieši nehedonistiskās un faktiskās izvēles labklājības teorijas.
3. Objektīvo labklājību definē kā labklājības vērtēšanu, izmantojot ārējās vērtēšanas metodi (piemēram, tautas skaitīšanas datus), nevis cilvēku uztveri. Objektīvā labklājība sastāv no apsekojuma datiem, kas saistīti ar materiāliem un sociāliem apstākļiem, kurus labklājība stimulē - vai tieši pretēji - kavē. Objektīvo labklājību var novērtēt ar rādītājiem, kas raksturo ienākumu līmeni, mājokli, izglītības līmeni, publisko pakalpojumu piekļuvi un izmantošanu.
4. Subjektīvo labklājību definē kā vispārēju novērtējumu par savas dzīves kvalitāti. Šis jēdziens satur kognitīvo (apmierinātība) un afektīvo (patīkams afekts un nepatīkama afekta zems līmenis) komponenti. Parasti subjektīvās labklājības jēdzienu lieto, ar to apzīmējot visus labklājības mērījumus, kas nav saistīti ar ekonomiskajiem rādītājiem.
5. Zinātniskajās publikācijās plaši pēta subjektīvas labklājības saistību ar objektīvo – tiek veikta dažādu demogrāfisko, sociālo un ekonomisko faktoru noskaidrošana, kas korelē ar subjektīvo labklājību kā individuālā līmenī, tā arī dažādu valstu kontekstā. Pētījumi parāda spēcīgu korelāciju starp ienākumu līmeni, bezdarba līmeni un subjektīvo labklājību.

6. Izvērtējot labklājības novērtēšanas metodes, galvenie objektīvas labklājības rādītāji ir dažādi sociālekonomiskie rādītāji: IKP, atalgojums un ienākumi, pabalsti, ienākumu sadale starp dažādām mājsaimniecību grupām, to izlietojums, mājsaimniecību izdevumu īpatsvars pārtikai u.c. Savukārt subjektīvās labklājības pētījumos tiek pārsvarā izmantota tiešā aptauja, intervējot respondentus un noskaidrojot to apmierinātības pakāpi ar dažādiem, iepriekš noteiktiem faktoriem. Praksē tiek lietotas arī kombinētās labklājības pētīšanas metodes, kas ietver gan subjektīvās, gan objektīvās labklājības rādītājus, piemēram, veidojot dažādus indeksus.
7. Ideja mērīt kopienas labklājību attīstījās 20.gs. 80.-90.gados, to ietekmēja dažādas starptautiskās aktivitātes, kā arī vietējā mēroga aktīvākie komersanti, aktīvisti, vietējie politiķi u.c., kuri vēlējās attīstīt pieejas, kā iesaistīt sabiedrību vietējā līmeņa lēmuma pieņemšanas procesos. Daudzās valstīs, kā Austrālija un Kanāda, ir izstrādāti labklājības rādītāji tieši vietējām pašvaldībām, nevis reģioniem vai valstij kopumā.
8. Vietējā pašvaldība nozīmē vietējo varu tiesības un spēju likuma robežās regulēt un vadīt nozīmīgu publisko lietu daļu uz savu atbildību un vietējo iedzīvotāju interesēs. Latvijā pašvaldības lēmējvaru īsteno pašvaldības dome, kas sastāv no deputātiem, kas pieņem lēmumus un nodrošina to izpildes kontroli. Savukārt izpildvaru īsteno pašvaldības administrācija, dažādas pašvaldības iestādes un kapitālsabiedrības, kuras nodrošina domes pieņemto lēmumu izpildi. Pašvaldības pārvaldes organizācijas formām ir raksturīga liela dažādība, pamatā izšķir piecus galvenos formu tipus: „mērs – padome”, „padome-menedžeris”, komisijas pārvalde, „padome-valde”, pilsētas (lauku pašvaldības) sapulce. Latvijā ir izplatīta forma „mērs-padome”.
9. Pašvaldības kompetences formēšanā teorijā tiek aplūkoti centralizācijas, decentralizācijas un subsidiaritātes principi. Pašvaldības funkcijas labklājības veicināšanas kontekstā nosacīti var iedalīt administrēšanas, attīstības veicināšanas, atbalsta un pakalpojumu nodrošināšanas funkcijās. Tāpat pašvaldību darbība skar plašu jomu spektru, kas skar iedzīvotāju ikdienu, sākot no izglītības un sociālās aprūpes nodrošināšanas, beidzot ar komunālo pakalpojumu un kultūras dzīves organizēšanu. Līdz ar to ir pamats uzskatīt, ka Latvijas pašvaldības spēj tiešā veidā ietekmēt savu iedzīvotāju labklājības līmeni.
10. Par pavadošajām administratīvajām teritorijām tiek sauktas lielpilsētas aglomerācijā ietilpstošas apdzīvotas vietas, kas ar to saistītas ar transporta, saimnieciskiem, iedzīvotāju svārstmigrācijas u.c. sakariem. Šādu teritoriju galvenais raksturojums ir cieša saikne ar lielpilsētu, ap kuru šīs administratīvās teritorijas ir izveidojušās. Starp pavadošajām administratīvajām teritorijām un aglomerācijas centru pastāv nozīmīga

svārstmigrācija - liela daļa pavadošo administratīvo teritoriju iedzīvotāju strādā, mācas un pavada brīvo laiku lielpilsētā. Par pavadošām administratīvajām teritorijām ir definēti novadi un republikas pilsētas, kuras ir izvietotas ērti sasniedzamā attālumā no metropoles (Rīgas), ar kuru ir ciešas ekonomiskās saites.

11. Lai noteiktu Rīgu pavadošās administratīvās teritorijas, izvirzīti divi noteicošie kritēriji: iedzīvotāju darba svārstmigrācijas apjoms un intensitāte uz Rīgu 2014.gadā no administratīvajām teritorijām, balstoties uz IIN datiem sabiedriskā transporta nodrošinājumu, un teritoriju sasniedzamība no Rīgas. Kopumā tika noteiktas 25 Rīgu pavadošās administratīvās teritorijas: Babītes novads, Mārupes novads, Ķekavas novads, Stopiņu novads, Salaspils novads, Carnikavas novads, Olaines novads, Garkalnes novads, Ikšķiles novads, Jūrmala, Baldones novads, Ādažu novads, Ropažu novads, Saulkrastu novads, Sējas novads, Inčukalna novads, Ogres novads, Iecavas novads, Jelgava, Ķeguma novads, Vecumnieku novads, Ozolnieku novads, Siguldas novads, Krimuldas novads, Lielvārdes novads.
12. Analizējot Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju ilgtspējīgās attīstības stratēģijas, jāsecina, ka tajās tiek akcentētas divpusējās sadarbības saites ar Rīgu šādās jomās: darbavietas, rekreācijas, izklaides u.c. pakalpojumi, transporta tīklu attīstība, sadarbība pārvaldes jautājumos, unikālu infrastruktūru izmantošana.
13. Atbilstoši izstrādātai metodikai labklājības rādītāju noteikšanai Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju izpētei, identificēti vienpadsmit labklājību raksturojošie rādītāji: pašvaldības budžeta iedzīvotāju ienākumu nodokļa ieņēmumi uz vienu iedzīvotāju; mēneša vidējā bruto darba samaksa; bezdarba līmenis; ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars kopējā bezdarbnieku skaitā; iedzīvotāju skaita izmaiņas gadā migrācijas rezultātā; dzimušo skaita īpatsvars uz 1000 iedzīvotājiem; audzēkņu skaits pirmsskolas izglītības iestādēs uz 1000 iedzīvotājiem; personu īpatsvars, kam konstatēta atbilstība trūcīgās ģimenes statusam no kopējā iedzīvotāju skaita; reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem; ES fondu projektu finansējuma summa uz 1000 iedzīvotājiem; Galveno autoceļu tīkla blīvums.
14. Lai holistiski novērtētu labklājības līmeni Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās, izstrādāta metodika Pavadošo administratīvo teritoriju objektīvās labklājības indeksam (Labklājības indeksam), kas aptver ekonomisko, sociālo un vides labklājības dimensiju. Atbilstoši aprēķinātajam sadalījumam ļoti augsts labklājības līmenis ir Mārupes novadā, augsts labklājības līmenis ir Ādažu un Ikšķiles novados, vidēji augsts – Babītes, Ķekavas, Carnikavas, Garkalnes, Salaspils un Stopiņu novados, vidējs – Olaines, Ozolnieku, Ropažu, Saulkrastu un Baldones, novados,

vidēji zems – Lielvārdes, Sējas, Inčukalna, Siguldas novados, kā arī Jūrmalā un Jelgavā, savukārt Ķeguma, Krimuldas, Ogres, Iecavas un Vecumnieku novados ir zems labklājības līmenis.

15. Analizējot Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju vadošo partiju priekšvēlēšanu programmas, secinām, ka daļa partiju savās programmās īpaši neuzsvēra pašvaldības pārvaldības jautājumu uzlabošanas nepieciešamību – kā prioritāri tika uzskaitīti jautājumi, kas skar sociālo nodrošināšanu, infrastruktūras uzlabošanu un izglītības un kultūras pakalpojumu uzlabošanu. Tomēr lielākajā daļā partijas programmu tika izvirzīti pašvaldību pārvaldības aspekti, kā iedzīvotāju iesaistīšana lēmumu pieņemšanā vai noteiktu pašvaldības pakalpojumu izstrādē, nevalstisko organizāciju atbalstīšana, kas arī savā ziņā saistās ar NVO iesaisti lēmumu pieņemšanā, uzņēmējdarbības principu ieviešanu publiskajā pārvaldē un e-pārvaldības attīstību.
16. Analizējot Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju domes priekšsēdētāju pašvērtējumus par pārvaldi, secinām, ka, salīdzinot ar vidējo novērtējumu valstī, šiem priekšsēdētājiem ir stingrākas pozīcijas uz šādiem jautājumiem: pašvaldību priekšsēdētājiem vajadzētu būt tieši ievēlētiem, deputātu skaits pašvaldībā ir pārāk liels. Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju pašvaldību vadītāji vidēji augstāk novērtē veselības aprūpes iestāžu, sociālās aprūpes un palīdzības iestāžu, kā arī sporta iestāžu un sabiedriskās kārtības iestāžu darbību. Savukārt skolu un pirmsskolas izglītības iestāžu darbību tie novērtē zemāk nekā vidēji Latvijā. Ja novērtē kopumā pašvaldības administrācijas darbību, tad Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju vadītāji novērtē nedaudz augstāk nekā vidēji Latvijā.
17. Lai nodrošinātu demokrātiju pašvaldību darbībā, nepieciešama iedzīvotāju iesaistīšana lēmumu pieņemšanā, viņu viedokļu izteikšanas iespēju radīšana, šo viedokļu uzklaušīšana, informācijas pieejamības nodrošināšana un informēšana par aktualitātēm, nodomiem un plāniem. Pašvaldības vadītāju pašvērtējuma dati norāda, ka, ja salīdzina situāciju, kāda ir iedzīvotāju iesaistīšanā Latvijā un Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās, secinām, ka, pēc domes priekšsēdētāju viedokļiem, vidēji Latvijā ir vērojama augstāka iedzīvotāju iesaistes pakāpe pašvaldības darbībā un lēmumu pieņemšanā nekā Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās. Tendences rādītāji norāda, ka iedzīvotāju iesaiste nedaudz palielinās, tomēr joprojām nav pietiekama un ir uzlabojama. Kā galvenais iemesls zema iedzīvotāju iesaistei ir minēts Rīgas tuvums – iedzīvotāji lielāko daļu sava laika pavada tur, savā mājvietā atgriežoties vien vēlu vakarā. Tāpat jāņem vērā, ka Rīgu pavadošajās administratīvajās teritorijās vidēji pēdējo gadu laikā iedzīvotāju skaits pieaug, aizvien vairāk jaunu

ģimeņu izvēlas savu mājvietu tur. Kā zināms, jaunpienācējiem ir zemāks lokālpatritisma līmenis nekā tiem, kas dzīvo savā novadā paaudzēm, kas ietekmē arī šo iedzīvotāju aktivitāti novadā.

Šis secinājums pamato 1.izvirzīto tēzi: salīdzinot ar citām administratīvajām teritorijām, Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju pašvaldībām ir īpaši aktuāla dialoga uzlabošana ar iedzīvotājiem.

18. Pētot Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju pašvaldības realizētos pasākumus dialoga uzlabošanai ar sabiedrību, būtu jāizceļ, piemēram, Jūrmalas, Jelgavas, Ķekavas, Salaspils novada pašvaldības, kuras veikušas dažādus pasākumus iedzīvotāju iesaistei, kas ietver konsultatīvo padomju organizēšanu, e-pakalpojumu ieviešanu, NVO projektu finansēšanu, radošas pieejas iedzīvotāju iesaistīšanā, izstrādājot plānošanas dokumentus.
19. Zinātniskajā literatūrā maz pievērsta uzmanība t.s. pavadošo administratīvo teritoriju pārvaldībai. Biežāk šīs teritorijas tiek apskatītas no teritoriālās attīstības skatupunkta. Šādās situācijās, kad teorētiskajā literatūrā ir maz izpētīta kāda problemātika, viena no labākajām pieejām ir teorijas izstrāde no gadījumu izpētes, kā rezultātā varētu veidot teorētiskas konstrukcijas, priekšlikumus no empīriskajiem datiem, kas balstīti uz situācijas analīzi.
20. Salaspils novads ir raksturīga Rīgu pavadošā administratīvā teritorija. Novadā ir vērojama augsta svārstmigrācija – vairāk nekā puse no iedzīvotājiem (51.2%), kas skaidrojams ar novada ērto ģeogrāfisko atrašanās vietu, kā arī sabiedriskā transporta iespējām (nepieciešamais laiks, lai nokļūtu līdz Rīgas centram, ir apt. 33 minūtes). Atbilstoši izstrādātajam Labklājības indeksam tajā ir vidēji augsts labklājības līmenis (10.vieta no 25 Rīgu pavadošajām administratīvajām teritorijām). Tāpat novadā pētījuma izstrādes laikā bijusi politiska griba un administrācijas atbalsts datu iegūšanai, kā arī aktivitāšu veikšanai labklājības palielināšanai pašvaldībā. Tieši tāpēc Salaspils novads izvēlēts situācijas analīzei, lai izstrādātu teorētiskos apsvērumus par pavadošo administratīvo teritoriju pārvaldību.
21. Aprobējot subjektīvās labklājības analīzes metodiku SPIRAL, kurā kopumā pētījumā piedalījās vairāk nekā 250 pašvaldības iedzīvotāju, kas veidoja 25 homogēnas fokusgrupas, pārstāvot savu sabiedrisko organizāciju, jāsecina, ka metodika piedāvā labu iespēju novērtēt labklājību holistiski. Pētījuma gaitā tika kopumā identificēti 65 subjektīvās labklājības indikatori, pārstāvot dažādas jomas – materiālos apstākļus, apkārtējo vidi, attiecības ar apkārtējiem un organizācijām, izglītības un atpūtas

iespējas u.c. Tas pierāda, ka labklājība ir daudzšķautņains jēdziens – lai to uzlabotu, ir nepieciešams pievērst uzmanību tā daudzajām komponentēm.

22. Galvenās labklājības komponentes (labklājības indikatori), pēc Salaspils novada iedzīvotāju domām, ir izglītība un attīstība, veselība, nodarbinātība, infrastruktūra, atpūta un kultūra, ģimenes dzīve, privātās aktivitātes un iniciatīvas. Ņemot vērā pašvaldības funkciju spektru, pašvaldība spēj ietekmēt šādus labklājības indikatorus: „Pašvaldības pārvaldība, finanses un organizācija”, „Privātās aktivitātes un iniciatīvas”, „Atpūta, kultūra, sports”, „Ģimenes dzīve, attiecības”, „Infrastruktūra”, „Veselība”, „Izglītība un attīstība” un „Iesaistīšanās pilsoņu dzīvē”. Visi šie labklājības indikatori būtu uzlabojami, aktīvi iesaistot iedzīvotājus to uzlabošanā.

Šis secinājums pamato 3.izvirzīto tēzi: īstenojot savas funkcijas, pašvaldībai būtu īpaši jāpievērš uzmanība tādām subjektīvo labklājību veidojošām jomā kā izglītība un attīstība, veselība, infrastruktūra, kultūra un sports, privātās aktivitātes un iniciatīvas.

23. Pētījums Salaspils novadā parādīja, ka iedzīvotāju labklājību ietekmē arī attiecības ar pašvaldību – cik taisnīgi pašvaldība pieņem lēmumus, kādu sociālo politiku tā veido, vai ievēro demokrātijas principus, vai veiktās darbības ir caurspīdīgas, vai ir pieeja informācijai, cik kompetenti ir pašvaldības darbinieki un deputāti (labklājības indikators „Attiecības ar iestādēm”). Iedzīvotāji uzskata, ka ļoti labas attiecības ar pašvaldību raksturo pašvaldības realizētā taisnīga, saskaņota, „caurredzama” politika, kuru iedzīvotāji aktīvi spēj ietekmēt, kas raisa iedzīvotājos uzticību un lokālpatriotismu pret savu pašvaldību.

Šis secinājums pamato 2.izvirzīto tēzi: sabiedrības labklājību ietekmē attiecības ar pašvaldību. Līdz ar to, lai uzlabotu sabiedrības labklājību, Rīgu administratīvo teritoriju pārvaldei ir jābalstās uz sabiedrības iesaistes, līdzatbildības un atgriezeniskās komunikācijas principiem.

24. Galvenie secinājumi par Salaspils novada pašvaldības situācijas analīzi: labklājības jēdziens ir komplekss, tas satur dažādus aspektus – gan materiālos, gan nemateriālos (kā spēja attīstīties, veidot attiecības, īstenot savas iniciatīvas, veidot konstruktīvu dialogu ar pašvaldību); pašvaldība spēj ietekmēt dažādus iedzīvotāju subjektīvās labklājības aspektus; pašvaldības iedzīvotāju labklājība ir saistīta ar iespēju piedalīties lēmumu pieņemšanā.

25. Situācijas analīzes laikā Salaspils novada pašvaldībā tika noskaidrotas atbildes uz uzdotajiem pētījuma jautājumiem:

- *Kā pašvaldības spēj ietekmēt labklājības līmeni pašvaldībā?* Pētījums Salaspilī parādīja, ka svarīgākie labklājības indikatori atbilst pašvaldības realizētajām

funkcijām, piemēram, viens no svarīgākajiem indikatoriem „Atpūta, sports, kultūra” atbilst pašvaldības veiktajām funkcijām kultūras un sporta jomā, organizējot pašvaldības kultūras dzīvi un piedāvājot sporta pakalpojumus. Līdz ar to secinām, ka pašvaldībai ir plašas pilnvaras (kā arī instrumenti), lai ietekmētu dažādus subjektīvās labklājības aspektus pašvaldībā, īpaši tas skar pašvaldības kultūras, sporta, izglītības, infrastruktūras un sociālās jomas organizēšanu.

- *Vai iedzīvotāju iesaiste lēmumu pieņemšanā ietekmē sabiedrības labklājības līmeni?* Pētījuma rezultāti parādīja, ka iesaistīšanās lēmumu pieņemšana ir viens no svarīgākajiem labklājības aspektiem. Indikators „Iesaistīšanās pilsoņu dzīvē” tika novērtēts kā viens no svarīgākajiem subjektīvās labklājības indikatoriem (14.vieta no 65 Salaspils noteiktajiem subjektīvās labklājības indikatoriem). Līdz ar to ir pietiekams pamats apgalvojumam, ka iedzīvotāju iesaiste lēmumu pieņemšanā veicina sabiedrības labklājības līmeni.
  - *Kādus labklājības aspektus pašvaldībai vajadzētu ietekmēt, lai nodrošinātu augstāku labklājības līmeni?* Pētījums Salaspils novada pašvaldībā, kura laikā tika analizētas pašvaldības funkciju un pakalpojumu sasaiste ar galvenajiem pašvaldības iedzīvotāju izstrādātajiem subjektīvās labklājības indikatoriem, parādīja, ka pašvaldībai vajadzētu koncentrēties uz tādu jomu īstenošanu, kā infrastruktūras uzlabošana, kultūras, sporta un izglītības pakalpojumu uzlabošana, sociālo un veselības pakalpojumu diversifikācija. Vienlaikus šo pakalpojumu uzlabošanā ir nepieciešams iesaistīt arī pašus iedzīvotājus, tādējādi sekmējot to iniciatīvu īstenošanu un iesaistīšanos pašvaldības svarīgu lēmumu pieņemšanā, kas arī ir svarīgi subjektīvās labklājības aspekti.
26. Lai mobilizētu sabiedrību, kā arī izveidotu attiecības ar dažādām sabiedrības grupām Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju pašvaldībām būtu rekomendējams izstrādāt sabiedrības platformu jeb Vietējo atbalsta grupu, kurā piedalītos dažādu sabiedrisko organizāciju līderi. Svarīgi, lai būtu pārstāvēta visa pašvaldības sabiedrība, kas nodrošinātu dažādu viedokļu uzklaušīšanu un daudzpusēju aktivitāšu īstenošanu.
27. Lai aktivizētu Vietējās atbalsta grupas darbību, kā arī novērtētu pašvaldības subjektīvās labklājības stāvokli, Rīgu pavadošām administratīvajām teritorijām būtu ieteicams veikt labklājības novērtēšanu savā pašvaldībā pēc padziļinātās vai operatīvās labklājības izpētes metodikas. Tādējādi tiktu noteiktas konkrētajā pašvaldībā svarīgākie labklājības indikatori, attiecīgi izstrādājot Rīcības plānu šo indikatoru uzlabošanai.

28. Lai nostiprinātu labklājības uzlabošanas principu īstenošanu pārvaldībā, Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju pašvaldībām savos plānošanas dokumentos būtu jāietver kā sabiedrības iesaistes, līdzatbildības un labklājības palielināšanas principi (ilgtspējīgās attīstības stratēģija, teritorijas plānojums), tā labklājības novērtēšanas rezultāti (attīstības programmā) un konkrētas aktivitātes labklājības uzlabošanai (darba plānā).
29. Pašvaldības budžeta pieņemšana ir ļoti nozīmīga pašvaldības funkcija, kas ietekmē tas darbību nākotnē un iedzīvotāju vērtējumu. Līdz ar to svarīgi ir iesaistīt iedzīvotājus tā sagatavošanā un apstiprināšanā. Tādējādi iedzīvotājiem rastos pārliecība par procesa caurspīdīgumu, kā arī pašvaldības darbinieku un deputātu godprātību.
30. Pašvaldība tiešā veidā ietekmē savu iedzīvotāju labklājību, piedāvājot tiem savus publiskos pakalpojumus. Ņemot vērā, ka iedzīvotāju labklājību ietekmē arī iedzīvotāju iesaiste lēmumu pieņemšanā un iespējas īstenot privātās iniciatīvas, būtu nepieciešams iesaistīt sabiedrību publisko pakalpojumu uzlabošanā, attīstībā, kā arī jaunu pakalpojumu izveidē.
31. Salaspils novada pētījums parādīja, ka pastāvot politiskai gribai, administrācijas atbalstam, kā arī nelielam ārējām finansējumam (projekta veidā), ir iespējams uzsākt vispusīgas pārmaiņas pašvaldības pārvaldībā, iesaistot iedzīvotājus savas labklājības uzlabošanā sadarbībā ar pašvaldību. Tomēr, ņemot vērā, ka visas aktivitātes pārvaldības uzlabošanai notika projekta ietvaros, kura beigas saskanēja arī ar jaunas domes ievēlēšanu, iniciatīvas izbeidzās pat par spīti aktīvāko iesaistīto iedzīvotāju aicinājumiem tās atjaunot. Līdz ar to pašvaldībām būtu jāpievērš īpaša uzmanība tam, kas pašvaldības administrācijā būtu atbildīgs par komunikācijas veidošanu ar sabiedrību un no kādiem līdzekļiem šāda sadarbība tiks veidota. Šādas aktivitātes noteikti būtu iekļaujamas attiecīgo darbinieku amata aprakstos, kā arī pašvaldības budžetā.

Līdz ar to šis secinājuma pamato 4.izvirzīto tēzi: lai veidotu pašvaldību pārvaldību, kas būtu vērsta uz sabiedrības labklājību, ir nepieciešama nepārtraukta politiska griba sabiedrības iesaistei.

Kopumā promocijas darba hipotēze un aizstāvamās tēzes tika apstiprinātas. Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju pārvaldība būtiski ietekmē to iedzīvotāju labklājību. To pierāda veiktā situācijas analīze Salaspils novada pašvaldībā. Subjektīvās labklājības izpētē identificētais indikators „Pašvaldības pārvaldība, finanses un organizācija” tika novērtēts kā viens no svarīgākajiem subjektīvās labklājības indikatoriem (14.vieta no 65 Salaspils novada pašvaldībā noteiktajiem subjektīvās labklājības indikatoriem). Salīdzinot ar citām

administratīvajām teritorijām, Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju pašvaldībām ir īpaši aktuāla dialoga uzlabošana ar iedzīvotājiem, ņemot vērā to spēcīgās saites arī Rīgu un sociālekonomisko attīstību. Līdz ar to, lai uzlabotu sabiedrības labklājību, Rīgu administratīvo teritoriju pārvaldei ir jābalstās uz sabiedrības iesaistes, līdzatbildības un atgriezeniskās komunikācijas principiem. Šeit svarīga ir nepārtraukta politiska griba sabiedrības iesaistei.

Pētījumu rezultātā izteikti šādi priekšlikumi:

1. Valsts reģionālās attīstības aģentūrai:

- 1.1. Reģionālās attīstības indikatoru moduļa (RAIM) attīstībā ataktualizēt datubāzē esošos rādītājus un to vērtības, lai vienuviet būtu pieejami oficiālie vietējā līmeņa statistikas dati. Dotajā brīdī ne visiem rādītājiem ir pieejamas vērtības, kā arī pieejamas dažādas versijas kāda rādītāja vērtībai (piemēram, pēc CSP datiem un RAIM aprēķinātajiem datiem);
- 1.2. izvērtēt iespēju publicēt RAIM aprēķina rezultātus pēc Labklājības indeksa Rīgu pavadošajām administratīvajām teritorijām;
- 1.3. sadarbībā ar Latvijas Statistikas padomes pārstāvjiem un Latvijas vadošajiem pētniekiem sagatavot priekšlikumu par tādiem labklājību raksturojošiem rādītājiem, par kuriem statistiska novadu un republikas pilsētu līmenī nav pieejama, bet sniegtu vispusīgu ieskatu labklājības holistiskai pētīšanai un pamatotu lēmumu pieņemšanai pašvaldībā.

2. Latvijas Pašvaldību savienībai:

- 2.1. izvērtēt iespēju izstrādāt projektus, kuru mērķis būtu Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju pārvaldes uzlabošana, uzlabojot dialogu starp pašvaldību un sabiedrību, piesaistot Eiropas strukturālos un attīstības fondus;
- 2.2. nodrošināt labās prakses pārnesi un popularizēšanu labklājības nodrošināšanā starp Rīgu pavadošajās administratīvajām teritorijām;
- 2.3. organizēt seminārus Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju deputātiem un domes administrācijas darbiniekiem par nepieciešamību attīstīt pašvaldību pārvaldību, kas balstīta uz tā iedzīvotāju labklājības palielināšanu;
- 2.4. iniciēt starptautisku projektu, kā ietvaros pašvaldībām tiktu dota iespēja iegūt labo praksi labklājības pētīšanā un nodrošināšanā ārzemēs.

3. Rīgu pavadošajām administratīvajām teritorijām:

- 3.1. atbilstoši piedāvātajai metodikai izveidot iedzīvotāju platformu jeb Vietējo atbalsta grupu, kas apvienotu pašvaldības nevalstiskās organizācijas, interešu grupu līderus, kuru izmantot, veidojot dialogu ar sabiedrību, kā arī iesaistot tos

noteiktu aktivitāšu īstenošanā, lēmumu pieņemšanā, pakalpojumu izstrādē un uzlabošanā;

3.2. izmantot Labklājības indeksu kā mērķa rādītāju attīstības plānošanas dokumentos, pašvaldības tēla izstrādē un popularizēšanā, kā arī kā pamatojumu vai argumentāciju, organizējot pasākumus vai rakstot projektu pieteikumus;

3.3. apsvērt iespēju veikt subjektīvās labklājības pētījumus pašvaldībā pēc kāda no aprakstītajiem scenārijiem; būtu ieteicams tādus īstenot līdz ar jaunas Attīstības programmas izstrādi (katrus 5-7 gadus) vai arī līdz ar jaunas domes ievēlēšanu (katrus 4 gadus), šādā veidā nodrošinot iesaistīto pušu, īpaši politiskās vadības un administrācijas augstāko amatpersonu, motivāciju piedalīties pētījuma veikšanā un rezultātu uzturēšanā;

3.4. iekļaut pašvaldības iedzīvotāju labklājības veicināšanas principus pašvaldības plānošanas dokumentos:

- ilgtermiņa plānošanas dokumentos (Ilgtermiņa attīstības stratēģija, Teritorijas plānojums) būtu jāietver līdzatbildības, sabiedrības iesaistīšanās un labklājības paaugstināšanas principus;
- vidējā termiņa plānošanas dokumentos (Attīstības programma) būtu jāietver pašvaldības iedzīvotāju labklājības izpētes rezultāti, sniedzot esošās situācijas raksturojumu pašvaldībā;
- īstermiņa plānošanas dokumentos (darba plānos) būtu jānosaka konkrētas aktivitātes, kas vērstas uz pašvaldības iedzīvotāju labklājības palielināšanu un tiek īstenotas, izmantojot līdzatbildības pieeju;

3.5. Lai popularizētu līdzatbildības pieeju, kā arī veicinātu iedzīvotāju subjektīvās labklājības paaugstināšanu, nodrošināt sabiedrības iesaistīšanos pašvaldības budžeta veidošanā pēc šādas metodikas:

- konkrētas novada domes administrācija, balstoties uz Attīstības programmu, sagatavo kārtējā gada budžeta projektu (precizē to pēc Valsts budžeta likuma pieņemšanas);
- Domes priekšsēdētājs (vai vietnieks) šo budžetu nosūta Vietējai Atbalsta grupai (NVO līderu kopums) izskatīt un iepazīties, dodot tam vismaz divas nedēļas laika;
- Vietējās atbalsta grupas sanāksme, kurā domes priekšsēdētājs, klātesot domes administrācijas pārstāvjiem, prezentē budžetu, visi Vietējās Atbalsta grupas dalībnieki izsaka viedokļus un ierosinājumus, kas tiek protokolēti;

- attiecīgās politiskās komitejas, skatot budžeta sadaļas, kopā ar tām saņem un skata arī Vietējās Atbalsta grupas priekšlikumus un lemj par to akceptēšanu/noraidīšanu, nepieciešamības gadījumā pieaicinot attiecīgos priekšlikuma sniedzējus klātienē uz komiteju sēdi;
- domei apstiprinot pašvaldības budžetu, pie tā tiek pievienoti atsevišķā pielikumā visi Vietējās Atbalsta grupas izteiktie priekšlikumi un tiek veikta to analīze - kuri ir un kuri nav ņemti vērā, kāds ir bijis šāda lēmuma iemesls.

3.6. Veicināt kopienu sadarbības veidošanu, stiprinot esošo NVO kapacitāti, kā arī veicinot jaunu NVO dibināšanu, lietojot tādus instrumentus kā:

- telpu nodrošināšanu NVO (veidojot NVO koordinācijas centru vai Sabiedrisko centru ar plašākām funkcijām),
- NVO projektu līdzfinansēšanas konkursu rīkošanu,
- finansiāla atbalsta sniegšanu biedrībām,
- atvieglojumu piešķiršanu NVO biedriem pašvaldības kultūras, sporta iestādēs,
- konsultāciju nodrošināšana NVO par dažādu ārējā finansējuma piesaistes iespējām utt.

4. Rīgu plānošanas reģionam, piesaistot Zemgales plānošanas reģionu:

4.1. nodrošināt Eiropas strukturālo un attīstības fondu līdzekļu piesaisti Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju pārvaldības uzlabošanai, līdzatbildības pieejas iedzīvināšanai, piemēram, izmantot starpreģionu sadarbības programmas URBACT III 2014.-2020.gadam iespējas, veidojot projekta partnerību, kurā ir ietvertas pašvaldības, kas izvietots ap metropolēm (3.prioritāte “Uzlabot Ilgtspējīgu pilsētu stratēģiju un darbību īstenošanu”);

4.2. nodrošināt Eiropas strukturālo un attīstības fondu līdzekļu piesaisti apmācību organizēšanai Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju pašvaldības darbiniekiem dialoga uzlabošanai ar sabiedrību un sabiedrības iesaistei lēmumu pieņemšanā;

5. LR VARAM:

- izmantot aprēķinātā Labklājības indeksa rezultātus pašvaldību labklājības salīdzināšanā, vērtēšanā, prognozēšanā un cita veida teritoriju labklājības analīzē;
- iniciēt VRAA kopā ar Latvijas vadošajiem pētniekiem izstrādāt priekšlikumu par tādiem labklājību raksturojošiem rādītājiem, par kuriem būtu nepieciešams veikt statistiku novadu līmenī;

6. **Valsts Administrācijas skolai:** piedāvāt mācību kursu pašvaldību darbiniekiem par līdzatbildības pieejas ieviešanu pašvaldības darbībā, uzlabojot dialogu ar iedzīvotājiem un publisko pakalpojumu pieejamību un kvalitāti.
7. **LR Centrālās statistikas pārvaldei:**
  - 7.1. turpināt organizēt un analizēt Pašvaldību vadītāju pašvērtējuma ziņojumus (pēdējais pieejamais ir par 2013.gadu). Izvērtēt iespēju izdalīt datu analīzē arī Rīgu pavadošās administratīvās teritorijas kā atsevišķu teritoriju apgabalu;
  - 7.2. ņemot vērā, ka iedzīvotāju labklājībai ir plašs iezīmju loks, kā pētīšanu novadu līmenī prasa statistikas datus, jāizvērtē, kuri rādītāji būtu jāpiedāvā novadu griezumā – jo daudzi rādītāji, kas ataino objektīvo iedzīvotāju labklājību, ir piedāvāti reģionu vai valsts līmenī. Pie tam esošie vai nākotnē plānotie rādītāji, kas piedāvāti novadu līmenī, būtu pārreķināmi atbilstoši veiktajai teritoriālajai reformai 2009.gadā, tādējādi kvantitatīvajiem pētījumiem nodrošinot pietiekami garu dinamikas rindu;
8. **Rīgas domei:** izvērtēt Rīgas aglomerācijas robežu precizēšanu (pēdējā precizēšana veikta 2012.gadā).

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

Normatīvie tiesību akti

1. Eiropas vietējo pašvaldību harta. Eiropas Padome, Nr. 122, Strasbūra. Pieņemta 1985.gada 15.oktobrī.
2. LR Likums „Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums”, *Latvijas Vēstnesis*, 2008.gada 30.decembris, Nr. 202.
3. LR likums „Būvniecības likums”, *Latvijas Vēstnesis*, 2013.gada 30.jūlijs, Nr. 146.
4. LR likums „Latvijas Republikas Satversme”, *Latvijas Vēstnesis*, 1993.gada 1.jūlijs, Nr. 43.
5. LR likums „Par pašvaldībām”, *Latvijas Vēstnesis*, 1994.gada 9.jūnijs, Nr. 61.
6. LR likums „Republikas pilsētas domes un novada domes deputāta statusa likums”, *Latvijas Vēstnesis*, 1994.gada 30.marts, Nr. 39.
7. LR likums „Teritorijas attīstības plānošanas likums”, *Latvijas Vēstnesis*, 2011.gada 1.decembris, Nr. 173.
8. LR likums „Valsts pārvaldes iekārta likums”, *Latvijas Vēstnesis*, 2002.gada 21.jūnijs, Nr. 94.
9. LR Satversmes tiesas lēmums “Par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2008-08-0306”, *Latvijas Vēstnesis*, 2009.gada 23.janvārī.
10. MK noteikumi Nr.922 „Valsts statistikas pārskatu un anketu veidlapu paraugu apritināšanas noteikumi”, 2006.gada 10.novembris, *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 181.
11. Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts. *Official Journal. C* 340, 10.11.1997, pp. 1-144.

Raksti zinātniskos žurnālos

12. Andrews, F. J. Parental Perceptions of Residential Location: Impacts on Children’s Health. *Health & Place*. 2010, 16, 252–258. ISSN 1353-8292.
13. Angner, E. The Philosophical Foundations of Subjective Measures of Well-being. *Capabilities and Happiness*. 2008, 9(5), 286-298. ISBN 978-0199-532-148.
14. Boulding, C., Wampler, B. Voice, Votes, and Resources: Evaluating the Effect of Participatory Democracy on Well-being. *World Development*. 2010, 1, 125-135. ISSN: 2177-9015.
15. Braun, R. Social Participation and Climate Change. *Environment, Development and Sustainability*. 2010, 12, 777–806. ISSN 1864-6638.

16. Chowdhury, S., Squire, L. Setting Weights for Aggregate Indices: An Application to the Commitment to Development Index and Human Development Index. *Journal of Development Studies*. 2006, 42(5), 761–771. ISSN 0022-0388.
17. Coaffee, J. Re-scaling Regeneration – Experiences of Merging are Abased and City-wide Partnerships in Urban Policy. *The International Journal of Public Sector Management*. 2004, 17(5), 443–461. ISSN 0951-3558.
18. Coaffee, J., & Headlam, N. Pragmatic Localism Uncovered: The Search for Locally Contingent Solutions to National Reform Agendas. *Geoforum*. 2008, 39 (4), 1585-1599. ISSN 0016-7185.
19. Coaffee, J., & Johnston, L. The Management of Local Government Modernisation – Area Decentralisation and Pragmatic Localism. *International Journal of Public Sector Management*. 2005, 18(2), 164–177. ISSN 0951-3558.
20. Cornia, G., Jolly, R. and Stewart, F. Adjustment with a Human Face. Vol. 1, Protecting the Vulnerable and Promoting Growth. *The Journal of Developing Areas*. 1989, 23(3), 463-465. ISBN 0198286090.
21. Cummins, R.A. Proxy responding for Subjective Well-being: A Review. *International Review of Research in Mental Retardation*. 2002, 25(6), 183-207. ISSN 1326-2173.
22. Čurkina, I. Ekonomikas augšme: kvantitatīvie un kvalitatīvie rādītāji. *Komersanta Vēstnesis*. 2007, 13(69) 5-9 lpp.
23. Diener E., Oishi, S., Lucas, R.E. Personality, Culture and Subjective Well-being: Emotional and Cognitive Evaluations of Life. *Annual Review of Psychology*. 2003, 59, 229–259. ISSN 0022-0221.
24. Diener, E. A Value Based Index for Measuring National Quality of Life. *Social Indicators Research*. 1995, 36(2), 107-127. ISSN 1573-0921.
25. Diener, E. Subjective Well-being. *Psychological Bulletin*. 1984, 95, 542–575. ISSN 1552-75.
26. Diener, E. Subjective Well-being. *The Science of Well-Being*. 2009, 11(3), 11-58. ISSN 1935-990X.
27. Diener, E., & Suh, E. Measuring Quality of Life: Economic, Social, and Subjective Indicators. *Social Indicators Research*. 1997, 40(5), 189–216. ISSN: 0303-8300.
28. Diener, E., Biswas-Diener, R. Will Money Increase Subjective Well-being? A Literature Review and Guide to Needed Research. *Social Indicators Research*. 2002, 57, 119-169.

29. Diener, E., Diener, C. The Wealth of Nations Revisited: Income and Quality of Life. *Social Indicators Research*. 1995, 36 (3), 275–286. ISSN 0303-8300.
30. Diener, E., Emmons, R.A., Larsen, R.J. The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*. 1985, 49, 71-75.
31. Diener, E., Suh, E. Subjective Well-being: Three Decades of Progress. *Psychological Bulletin*. 1999, 125, 276-302. ISSN 0225 9885.
32. Diener, E., Suh, E.K. National Differences in Reported Well-being: Why Do They Occur? *Social Indicators Research*. 1995, 34, 7-32. ISSN 1939-1315.
33. Diener, E., Suh, E.M. Measuring Quality of Life: Economic, Social and Subjective Indicators. *Social Indicators Research*. 1997, 1 (40), 189–216. ISSN 0303-8300.
34. Durayappah, A. The 3P Model: A General Theory of Subjective Well-being. *Journal of Happiness Studies*. 2011, 4, 681-716. ISSN 1389-4978.
35. Easterlin, R.A. Does Economic Growth Improve the Human Lot? *Nations and Households in Economic Growth*. 89, 89-125. ISSN 1091-6490.
36. Edmondson, A. C., Bohmer, R. M., & Pisano, G. P. Disrupted Routines: Team Learning and New Technology Implementation in Hospitals. *Administrative Science Quarterly*. 2001, 46, 685–716. ISSN 0001-8392.
37. Eisenhardt, K. M. Building Theories from Case Study Research. *Academy of Management Review*. 1989, 14, 532–550. ISSN 0043-8022.
38. Eisenhardt, K.M., Graebner, M.E. Theory Buiding from Cases: Opportunities and Challenges. *Academy of Management Journal*. 2007, 50(1), 25–32. ISSN 1476-1270.
39. Ercan, S.A., Hendriks, C.H. The Democratic Challenges and Potential of Localism: Insights from Deliberative Democracy. *Policy Studies*. 2013, 31(4), 422–440. ISSN 0144-2872.
40. Fisher-Cassie, W. The Satellite Town: a Study of the Problems Involved in Recentralized Development. *Journal of the Town Planning Institute*. 1943, 29(2), 53-62. ISSN 2277-3630.
41. Fleurbaey, M. Beyond GDP: the Quest for a Measure of Social Welfare. *Journal of Economic Literature*. 2009, 47(4), 1029–1075. ISSN: 0912–3814.
42. Gahin, R., Paterson, C. Community Indicators: Past, Present, and Future. *National Civic Review*. 2001, 90(4), 347-360. ISSN 1557-5330.
43. Galunic, D. C., & Eisenhardt, K. M. 2001. Architectural Innovation and Modular Corporate Forms. *Academy of Management Journal*. 2001, 6, 1229–1249. ISSN 2304-9375.

44. Gasper, D. Uncounted or illusory blessings? Competing responses to the Easterlin, Easterbrook and Schwartz paradoxes of well-being. *Journal of International Development*. 2007, 4(19), 473–492. ISSN 0954-1748.
45. Gilbert, C. G. Unbundling the Structure of Inertia: Resource Versus Routine Rigidity. *Academy of Management Journal*. 2005, 48, 741–763. ISSN 0001-4273.
46. Grantins, A., Sloka, B., Jekabsone, I. Municipality and Inhabitant's Cooperation for Well-being: Salaspils District Case. In: *International conference "New Challenges of Economic and Business Development – 2012" Proceedings*, Riga: University of Latvia, 2013. pp. 241-250. ISBN 978-9984-45-518-1.
47. Hagerty, M.R., Cummins, R.A. Quality of Life Indexes for National Policy: Review and Agenda for Research. *Social Indicators Research*. 2001, 55(1), 1-96. ISSN 1326-2173.
48. Hicks, N., and Streeten, P. Indicators of Development: The Search for a Basic Needs Yardstick. *World Development*. 1979, 7, 567-580. ISSN 2039-9340.
49. Jekabsone, I. Sloka, B. Evaluation of Objective Well-being in Municipalities. *Social Research*. 2014, 1 (34), 42-52.
50. Jekabsone, I., Sloka, B. Municipalities and Social Responsibility, Salaspils Municipality Case. In: *9th International Days of Statistics and Economics Proceedings 2015*, Czech Republic, Prague, University of Economics, 2015, 655-666 pp. ISBN 978-9934-507-92-2.
51. Jekabsone, I., Sloka, B. Citizens-Oriented Local Governance: Salaspils Municipality (Latvia) Case. *Šiauliai University Social Research Journal*. 2014, 36(3), 26-36. ISSN 1392-3110.
52. Jekabsone, I., Thirion, S., Grantins, A., Sloka, B. *Challenges of the SPIRAL Methodology for Well-Being Studies*. In: *International conference „NEW CHALLENGES OF ECONOMIC AND BUSINESS DEVELOPMENT – 2013” Proceedings*. Riga: University of Latvia, 2013, pp. 339 - 353.
53. Johansson, A.C.H., Svedung, I. and Andersson, R. Management of Risks in Societal Planning – an Analysis of Scope and Variety of Health, Safety and Security Issues in Municipality Planning Documents. *Safety Science*. 2006, 8(44), 675-688.
54. Kashdan, T.B. The Assessment of Subjective Well-being. *Personality and Individual Differences*. 2004, 36, 1225-1232.
55. Lucas, R.E., Clark, A.E., Georgellis, Y. Unemployment Alters the Set Point for Life Satisfaction. *Psychological Science*. 2004, 15, 8–13. ISSN 1939-1315.

56. Mayer, S. E., Jencks, C. Poverty and the distribution of material hard-ship. *Journal of Human Resources*. 1989, 24(1), 88–114. ISSN 0192-513X.
57. Max-Neef, M. A. Hopenhayn, M. Human Scale Development: An option for the Future. *Development Dialogue*. 1989, 1, 17-47. ISSN 0345-2328.
58. McGregor, F., Allister, F. *Researching Wellbeing: From Concepts to Methodology*. New York: Cambridge University Press, 2007. 316 pp. ISSN 1368-4310.
59. Mintzberg, H., & Waters, J. A. Tracking Strategy in an Entrepreneurial Firm. *Academy of Management Journal*. 1982, 25, 465–499. ISSN 1074-7540.
60. Moro, M., Brereton, F., Ferreira S. Ranking Quality of Life Using Subjective Well-being Data. *Ecological Economics*. 2008, 65, 448-460. ISSN 1389-4978.
61. Morphet, J. The New Localism. *Town and Country Planning*. 2004, 73 (10), 291–293. ISSN 0269-7459.
62. Nzeadibe, T.C., Anyadike, R. N.C. Social Participation in City and Urban Livelihoods: Constraints to the Informal Recycling Economy in Aba, Nigeria. *Culture and Society*. 2012, 3(4), 313-325. ISSN 1654-6695.
63. Ramos, O. T., Jones, K. Comprehensive Community Indicator Systems. *National Civic Review*. 2005, 3, 74-77. ISSN 1831-9424.
64. Ravallion, M. Good and bad growth: The human development reports. *World Development*. 1997, 25(5), 631–638. ISSN 0305-75.
65. Rogers, M., Ryan, R. The Triple Bottom Line for Sustainable Community Development. *Local Environment*. 2001, 6(3), 279-289. ISSN 2071-1050.
66. Royo, M.G., Velazco, J. Exploring the relationship between happiness, objective and subjective well-being: Evidence from rural Thailand. *Social Economy*. 2005, 5(3), 1-39. ISSN 1389-4978.
67. Romeril, B. Community Governance — A Very Empowering Feeling. *Just Policy*. 2008, 49, 70–72. ISSN 2351-6712.
68. Sagar, A., Najam, A. Shaping Human Development: Which Way Next? *Third World Quarterly*. 1999, 20(4), 743-51. ISSN 0143-6597.
69. Seers, D. The Meaning of Development. *International Development Review*. 1969, 11, 2-6. ISSN 1810-2611.
70. Sen, A. Well-Being, Agency and Freedom: The Dewey Lectures. *Journal of Philosophy*. 1985, 82(4), 169-221. ISSN 1536-0148.
71. Seva, I.J. Local Contexts, Social Risks and Social Spending Preferences: A Multi-Level Approach. *Acta Sociologica*. 2009, 3(52), 249-262. ISSN 1104-2508.

72. Stevenson, B., Wolfers, J. Economic Growth and Subjective Well-Being: Reassessing the Easterlin Paradox. *Brookings Papers on Economic Activity, Economic Studies Program, The Brookings Institution*. 2008, 39(1), 1-102. ISSN 1467-9930.
73. Sumner, A. Economic Well-being and Non-economic Well-being. *A Review of the Meaning and Measurement of Poverty*. 2004, 30(49), 33-50. ISSN 1364-9213.
74. Tay, L., Diener, E. Needs and Subjective Well-being around the World. *Journal of Personality and Social Psychology*. 2011, 101(2), 354-365. ISSN 1464-3685.
75. Van Hoorn, A. Subjective Well-being: its Measurement, Correlates and Policy Uses. *Psychological Bulletin*. 2007, 103, 193-210. ISSN 1758-5341.
76. Veenhoven, R. Why Social Policy Needs Subjective Indicators. *Social Indicators Research*. 2002, 1(58), 33-46. ISSN 0303-8300.
77. Weissbourd, B. Satellite Communities. *Urban Land*. 1972, 31(9), 1-18. ISSN: 0042-0891.
78. White, A. A Global Projection of Subjective Well-being: A Challenge to Positive Psychology? *Psychtalk*. 2007, 3(56), 17-20.

Grāmatas

79. Arhipova I, Bāliņa, S. *Statistika ekonomikā un biznesā. Risinājumi ar SPSS un Microsoft Excel*. Datorzinību centrs, 2006, 362 lpp. ISBN 9789984665191.
80. Bikse, V. *Makroekonomika*. Rīga: SIA Izglītības soļi, 2007. 458 lpp. ISBN 998471229x.
81. Damkevica, D. Latvijas Republikas normatīvajos aktos noteikta informācijas pieejamība un iedzīvotāju iesaistīšanās un līdzdalības kārtība. No: *Iedzīvotāju iesaistīšanās labās prakses piemēri Somijā un Latvijā*. Rīga: Latvijas Pašvaldību savienība, 2004. 186 lpp.
82. Jansone, D., Vilka, I. Pārvaldes struktūru atsaucīgums. No: Rozenvalds, J. (red.) *Cik demokrātiska ir Latvija. Demokrātijas audits*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2005, 165.-174. lpp.. ISBN 9984-770-68-0.
83. Krastiņš, O. *Statistika un ekonometrija*. Rīga: LR Centrālā statistikas pārvalde, 1998. 436 lpp. ISBN 9984-617-58-0.
84. Pūķis, M., Jaunsleinis, A. *Rokasgrāmata Latvijas novadu pagastu un novadu pilsētu pārvalžu darbības organizēšanai*. Rīga: Latvijas Pašvaldību savienība, 2014. 67 lpp. ISBN 9789984458366.
85. Pūķis, M., Jaunsleinis, A. *Rekomendācijas pašvaldību pakalpojumu uzlabošanai*. Rīga: Latvijas Pašvaldību savienība, 2014. 19 lpp. ISBN 9789984458366.

86. Pūķis, M., Jaunsleinis, A. Vietējās pašvaldības darbības pamatprincipi [tiešsaiste]. LPS, 2014 [skatīts 2016.gada 15.martā]. Pieejams: http://www.lps.lv/images/resources/file/Iepirkums/10iep_2_1_Brosura%20KrIg%20proj-1.pdf
87. Pūķis, M., Začesta, L. *ES reģionālās attīstības politika un pašvaldības Latvijā: nacionālais ziņojums: Latvija*. Rīga: Latvijas Pašvaldību savienība, 2003. 72 lpp. ISBN 978-9984-9997-7-7.
88. Svence, G. Pieaugušo psiholoģija: Personības brieduma perioda attīstības akcenti un profesionālā motivācija. Rīga: RaKa, 2003. 186 lpp. ISBN 9780803614710.
89. Vanags E. Valsts pārvaldes reformas ārvalstīs un Latvijā. Rīga, Latvijas Statistikas institūts, 2007. 103 lpp. ISBN 97-89984-976-15-0.
90. Vanags, E., Krastiņš, O., Vilka, I., Locāne, V., Šķiņķis, P., Bauere, A. *Dažādā Latvija: pagasti, novadi, pilsētas, reģioni. Vērtējumi, perspektīvas, vīzijas*. Rīga: Latvijas Statistikas institūts, VRAA, 2005. 288 lpp. ISBN 9984-97610-6.
91. Vanags, E., Vilka, I. *Pašvaldību darbība un attīstība*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2005. 384 lpp. ISBN 9984-770-88-5.
92. Vesikansa, S. Ceļā uz demokrātisku sabiedrību. No: *Iedzīvotāju iesaistīšanās labās prakses piemēri Somijā un Latvijā*. Rīga: Latvijas Pašvaldību savienība, 2004. 186 lpp.
93. Zepa, B., Zobena A. (red.) Cilvēks un dzīve socioloģijas skatījumā. Rīga: Latvijas Universitātes Socioloģijas katedra, 1996. 208 lpp. ISBN 9984-675-78-5.
94. Andrews, F. M., Withey, S. B. *Social Indicators of Well-being: Americans' Perceptions of Life Quality*. New York: Plenum Press, 1976. 244 pp. ISBN 9780306309359.
95. Baster, N. Models and Indicators. In: *Models, Planning and Basic Needs*. S. Cole, H. Lucas ed. Oxford: Pergamon, 1979, pp. ISBN 92-9190-617-4.
96. Bauer, R. *Social Indicators*. Cambridge, MA: MIT Press, 1966. pp. 357. ISBN: 9780262520072.
97. Benz, A., Meincke, A. *Sub-National Government and Regional Governance in Germany. State and Local Government Reforms in France and Germany. Divergence and Convergence*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2006. 248 pp. ISBN 978-3-531-90271-5.
98. Boniwell, I. *Positive Psychology in a Nutshell*. London: Personal Well-Being Centre, 2006. 346 pp. ISBN: 9780-9548-387-82.

99. Bradburn, N.M. *The Structure of Psychological Well-being*. Chicago: Aldine, 1969, 362 pp. ISBN 978-1-60021-427-1.
- 100..Brandt, W. *North-South: A Programme for Survival*. London: Pan Books, 1980. pp.304. ISBN 0330261401.
101. Chambers, R. *Whose Reality Counts? Putting the First Last*. London: Longmans, 1983. pp. 257. ISBN 9781853393860.
- 102..Chandler, J. A. *Local government today*. Manchester: Manchester University Press, 2009. 256 pp. ISBN 0719047358.
- 103..Clark, A.E. *Work, Jobs and Well-Being across the Millennium*. Oxford, UK: Oxford University Press, 2009. 266 pp. ISBN 978-615-5024-23-8.
- 104..Conceicao, P., Bandura, R. *Measuring Subjective Well-being: A Summary Review of the Literature*. New York: UNDP, 2008. 246 pp.
- 105..Department for Transport, Local Government and the Regions (DTLGR). *Access for All: Modern Councils, Modern Services*. London: Department for Transport, Local Government and the Regions, 2001. 48 pp. ISBN 978-0-8213-9756-5.
- 106..Diener, E. Subjective Well-being. *Psychological Bulletin*. 1984, 95, 542–575.
- 107..Diener, E., Kahneman, D. *Income's Differential Influence on Judgments of Life Versus Affective Wellbeing*. Oxford, UK: Springer, 2009. 456 pp. ISBN 978-90-481-2354-4.
- 108..Easterlin, R.A. Life Satisfaction: Can We Produce It? In: *Challenges for Quality of Life in the Contemporary World*, W. Glatzer, S. Below, M. Stoffregen, ed. Netherlands: Kluwer Academic Publishers, 2004, pp. 347-357. ISBN: 978-90-481-6741-8.
- 109..Edwards, B., & Woods, M. (2004). Mobilising the local: Community, participation and governance. In: *Geographies of rural cultures and societies*. L. Holloway & M. Kneafsey, ed. Aldershot: Ashgate, 2004, pp.173–196. ISBN 0-754635716.
- 110..Freedman, J.L. *Happy People: What Happiness Is, Who Has It, and Why*. London: Harcourt Brace Jovanovich, 1978. 342 pp. ISBN 978-0151384761.
- 111..Frey, B.S., Stutzer, A. *Happiness and Economics: How the Economy and Institutions Affect Human Well-being*. New Jersey: Princeton University Press, 2002. 364 pp. ISBN 9780691069982.
- 112..Golany, G. *New-town Planning: Principles and Practice*. New York: Wiley, 1976. 414 pp. ISBN 0471310387.
- 113..Gough, I. Doyal, L. *A Theory of Human Need*. Basingstoke: The Macmillan Press, 1991, 322 pp. ISBN 0333383257.

- 114..Hirsch, J. *The apparatus of the state, the reproduction of capital and urban conflicts: Urbanization and Urban Planning in Capitalist Society*. London: Taylor & Francis, 1981. 604 pp. ISBN 978 0 7864 2286 9.
- 115..Huitt, W. *Maslow's hierarchy of needs. Educational Psychology Interactive*. Valdosta, GA: Valdosta State University, 2007. 356 pp. ISBN 0393954749.
- 116..International Labour Organization. *Meeting Basic Needs: Strategies for Eradicating Mass Poverty and Unemployment*. Geneva: ILO, 1977, pp. 60.
- 117..Jordan, B. *Welfare and Well-Being: Social Value in Public Policy*. Bristol: The Policy Press, 2008. 462 pp. ISBN 9781847420800.
- 118..Kasser, T., Kanner, A.D. *Psychology and Consumer Culture: The Struggle for a Good Life in a Materialistic World*. Washington, DC: American Psychological Association, 2004. 452 pp. ISBN 978-1-59147-046-5.
- 119..Marcou, G. *Postface. Decentralization and local democracy in the world: First Global Report by United Cities and Local Government*. Barcelona: United Cities and Local Government, 2008. 306 pp. ISBN 978-0-8213-7734-5.
- 120..McGranahan, D., Pizarro, E. and Richard, C. *Measurement and Analysis of Socio-Economic Development: An Enquiry into International Indicators of Development and Quantitative Interrelations of Social and Economic Components of Development*. Geneva: UNRISD, 1985. pp. 524.
- 121..McGranahan, D., Richard-Proust, C., Sovani, N.V., Subramanian, M. *Contents and Measurement of Socioeconomic Development*. Geneva: UNRISD, 1972.
- 122..Meinzberg, H. *The Manager's Job: Folklore and Facts*. Harward: Harward Business Press, 1990. 398 pp. ISBN 978- 3527294374.
- 123..Moore, M. *Localism, A Philosophy of Government*. London: The Ridge Enterprise Group, 2014. 210 pp. ISBN 0692257101.
- 124..Morris, D. *Measuring the Condition of the World's Poor: The Physical Quality of Life Index*. London: Cass, 1979. pp. 889. ISBN 9780080238906.
- 125..Myers, J. E., Sweeney, T. J. *Counseling for wellness: Theory, research, and practice*. American Counseling Association, 2005. 339 pp. ISBN 978-1556202520.
- 126..Narayan, N., R. Patel, K. Schafft, A. Rademacher, and S. Koch-Schulte. *Can Anyone Hear Us? Voices from 47 Countries*. New York: Oxford University Press, 1999. pp. 280. ISBN 0-19-521601-6.
- 127..Nussbaum, M. C. *Adaptive preferences and women's options*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. 166 pp. ISBN 9780199777877.

- 128..Osborne, D., Gaebler, T. *Reinventing Government: How the Entrepreneurial Spirit is Transforming the Public Sector*. New York: Addison-Wesley Publishing Co, 1992. ISBN 0452269423.
- 129..Phillips, D. *Quality of Life: Concept, Policy and Practice*. London: Routledge, 2006. 466 pp. ISBN 041532355X.
- 130..Schaffer, F. *The New Town Story* (2nd ed.). London: Paladin, 1972. 342 pp. ISBN 0586080678.
- 131..Taylor, G. R. *Satellite Cities: A Study of Industrial Suburbs*. New York and London: D. Appleton and Company, 1915. 356 pp. ISBN 1402161883.
- 132..Veenhoven, R. *Questions on Happiness: Classical Topics, Modern Answers, Blind Spots*. London: Pergamon Press, 1991. 591 pp. ISBN 978-94-007-24204.
- 133..Vetter A., Kersting N. Democracy versus efficiency? Comparing local government reforms across Europe. In: *Reforming Local Government in Europe. Closing the Gap between Democracy and Efficiency*. N. Kersting, A.Vetter, ed. Opladen: Leske+Budrich, 2003. 348 pp. ISBN 978-3-663-11258-7.
- 134..Vetter, A. *Local Politics: A Resource for democracy in Western Europe? Local Autonomy, Local Integrative Capacity, and Citizens' Attitudes toward Politics*. Plimouth: Lexington Books, 2007. 244 pp. ISBN 0739120204.
- 135..Yin, R. K. *Case study research: Design and methods* (2nd ed.). Newbury Park, CA: Sage, 1994. 312 pp. ISBN 978-1452242569.
- 136..Yin, R. K. *Case Study Research: Design and Methods*. SAGE Publications, Inc. 4th edition, 2009. 240 pp. ISBN 1412960991.

Promocijas darbi

- 137..Krūzmētra, Ž. *Pilsētas lauku teritorijas apdzīvojuma pārmaiņas*. Promocijas darbs. Rīga: [LU], 2011. 108 lpp.
- 138..Latvieta, I. Eiropas Sociālā fonda finansējums labklājības nozarei Latvijas reģionos. Promocijas darbs. Jelgava: [LLU], 2013. 128 lpp.
- 139..Lavriņenko, O. Centrāleiropas un Austrumeiropas iedzīvotāju dzīves līmeņa veidošanās atšķirību pētīšana pa reģioniem. Promocijas darbs. Daugavpils: [DU], 2014. 126 lpp.
- 140..Pūķis, M. Subsidiaritātes principa pielietojums kompetences sadalē Latvijas publiskajā pārvaldē. Promocijas darbs. Rīga: [LU], 2007. 651 lpp.
- 141..Stucka, A. *Latvijas pašvaldību sistēmas pilnveidošanas aktuālie valststiesību jautājumi*. Promocijas darbs. Rīga: [LU], 2012. 233 lpp.

- 142..Vorone, S. *Mūsdienu studējošo psihosociālās labklājības saturs*. Promocijas darbs. Daugavpils: [Daugavpils Universitāte], 2012. 179 lpp.
- 143..Mengyi, C. *From Satellite Towns to New Towns, Evolution and Transformation of Urban Spatial Structure in Chinese Metropolises*. Dissertation. Hong Kong: [The University of Hong Kong], 2011. 85 pp.

Oficiālās statistikas dati

- 144..Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvaldes datubāzes: www.csb.gov.lv
- 145..Nodarbinātības valsts aģentūras statistikas dati: www.nva.gov.lv
- 146..Valsts Kases statistikas dati: www.kase.gov.lv
- 147..Reģionālās attīstības indikatoru modulis: www.raim.gov.lv
- 148..Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde: www.pmlp.gov.lv
- 149..Centrālās vēlēšanu komitejas dati: www.cvk.gov.lv
- 150..Finanšu ministrijas statistikas dati: www.fm.gov.lv

Elektroniskie informācijas avoti

- 151..*Atbalsts sabiedrības integrācijai* [tiešsaiste]. Jūrmalas pilsētas dome, 2015 [skatīts 2016.gada 26.martā]. Pieejams: <http://www.jurmala.lv/page/1875>
- 152..*Ādažu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013.-2037.gadam* [tiešsaiste]. Ādažu novada dome, 2013 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: http://www.adazi.lv/upload/lemumi_noteikumi/ln_2013/ln_26_03_2013/23-adazu_ilgtspējīgas_attistibas_strategija_2013_03_26_1.pdf
- 153..*Babītes novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam* [tiešsaiste]. Babītes novada dome, 2015 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: http://www.babite.lv/wp-content/uploads/2015/07/IAS_Strategiska_dala_apstiprinats.pdf
- 154..*Baldones novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2030* [tiešsaiste]. Baldones novada dome, 2010 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: http://www.baldone.lv/images/userfiles/planosanas_dokumenti/ias_baldone2030.pdf
- 155..*Garkalnes novada telpiskās attīstības stratēģija 2008.-2030.gadam* [tiešsaiste]. Garkalnes novada dome, 2008 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: <http://www.garkalne.lv/new/0265.pdf>
- 156..*Iecavas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013.-2037.gadam* [tiešsaiste]. Iecavas novada dome, 2012 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: http://www.iecava.lv/upload/pasvaldiba/dokumenti/attistibas_programma/iecava_ias_3dec12.pdf

157. *Iekšzemes kopprodukts pēc pirktspējas līmeņa (PSL)* [tiešsaiste]. Centrālā Statistikas pārvalde [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams: <http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/metodologija/iekaszemes-kopprodukts-pec-pirktspejas-limena-psl-36197.html>
158. *Ikšķiles novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2011-2030* [tiešsaiste]. Ikšķiles novada dome, 2010 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: http://www.ikskile.lv/attachments/article/564/9101_IKSKILE_AS_22062011_vF.pdf
159. *Inčukalna novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013.-2035.gadam* [tiešsaiste]. Inčukalna novada dome, 2013 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: http://www.incukalns.lv/upload/files/In%C4%8Dukalna%20novada_IAS_27_08_2012
160. *Informatīvai ziņojums „Par situāciju dzīvesvietas deklarēšanas jomā”* [tiešsaiste]. Iekšlietu ministrija, 2013 [atsauce 16.08.2016.]. Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40274342>
161. *Iztikas minimuma patēriņa preču un pakalpojumu grozs* [tiešsaiste]. LR Centrālā Statistikas pārvalde [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams: <http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/metodologija/iztikas-minimuma-paterina-precu-un-pakalpojumu-grozs-36835.html>
162. *Jelgavas pilsētas ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2007.-2020.gadam* [tiešsaiste]. Jelgavas pilsētas dome, 2007 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: <http://www.jelgava.lv/index.php?cmd=get&cid=105409>
163. *Jūrmalas pilsētas domes 2002.gada 27.februāra nolikums Nr. 8 „Jūrmalas pilsētas domes Iedzīvotāju konsultatīvās padomes nolikums”* [tiešsaiste]. Jūrmalas pilsētas dome, 2012 [skatīts 2016.gada 26.martā]. Pieejams: http://www.jp.d.gov.lv/docs/d02/d/d02d008_m.htm
164. *Jūrmalas pilsētas ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2010.-2030.gadam* [tiešsaiste]. Jūrmalas pilsētas dome, 2009 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: http://www.jp.d.gov.lv/docs/i10/x/i100825_Strategija_2010-2030.pdf
165. *Krimuldas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013.-2038.gadam* [tiešsaiste]. Krimuldas novada dome, 2012 [skatīts 2016.gada 26.martā]. Pieejams: http://www.metrum.lv/data/files/teritoriju_attistibas_planosana/Krimulda/Apstiprinata_strategija/Krimuldas_novada_IAS.pdf
166. *Ķeguma novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013.-2037.gadam* [tiešsaiste]. Ķeguma novada dome, 2013 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: http://www.kegumanovads.lv/files/teritorijas_planojums/KN_ilgtspejigas_attistibas_strategija_2013_2037/_Kegums_IAS.pdf

- 167..*Ķekavas novada ilgtermiņīgās attīstības stratēģija līdz 2030.gadam* [tiešsaiste]. Ķekavas novada dome, 2013 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: http://kekava.lv/uploads/filedir/Attistiba/kekavas_nov_ias_2030_isej_strategija.pdf
- 168..Laķe, A., Tjarve, B. *Salīdzinošs pētījums par organizacionāliem modeļiem plašai sabiedrības līdzdalībai reģionālās kultūrpolitikas veidošanā Latvijā un citās ES valstīs* [tiešsaiste]. 2013 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: <http://www.sif.gov.lv/nodevumi/nodevumi/5379/Petijums.pdf>
169. Latvijas iedzīvotāju skaits un pašvaldībās pagastu skatījumā [tiešsaiste]. Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, 2015 [skatīts 2016.gada 26.martā]. Pieejams: http://www.pmlp.gov.lv/lv/assets/documents/Iedzivotaju%20re%C4%A3istrs/2015/I_SPV_Pasvaldibas_iedzivotaju_skaits_pagasti.pdf
170. *Latvijas Ilgtermiņīga attīstības stratēģija 2030.gadam* [tiešsaiste]. PKC, 2010 [skatīts 2016.gada 29.martā]. Pieejams: http://www.pkc.gov.lv/images/LV2030/Latvija_2030.pdf
171. *Latvijas pilsētu un lauku teritoriju mijiedarbības izvērtējums* [tiešsaiste]. Valsts reģionālās attīstības aģentūra, 2009 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: http://www.vraa.gov.lv/uploads/petnieciba/petijumi/Pilsetu_lauku_mijiedarbiba_GA_LA_Zinojums.pdf
172. *Lielvārdes novada ilgtermiņīgās attīstības stratēģija 2013.-2030.gadam* [tiešsaiste]. Lielvārdes novads dome, 2013 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: http://www.lielvarde.lv/upload/pashvaldiba/publiskie_dokumenti/normativie_akti/strategija_lnp_2030.pdf
173. *Mārupes novada ilgtermiņīgās attīstības stratēģija 2013.-2026.gadam* [tiešsaiste]. Mārupes novads dome, 2013 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: http://www.marupe.lv/wp-content/uploads/2013/05/Marupes-novada-ilgtspejigas-attistibas-strategija-2013_2026-gadam.pdf
- 174..Mūriņš, S. *Pētījums par sabiedrības iesaistes mehānismiem attīstības plānošanā un uzraudzībā vietējā līmenī* [tiešsaiste]. Sabiedrības integrācijas fonds, 2013 [skatīts 2016.gada 27.martā]. Pieejams: http://www.sif.gov.lv/nodevumi/nodevumi/3201/Sab_lidz_Petijums_FINAL.pdf
- 175..*Ogres novada ilgtermiņīgās attīstības stratēģija 2013.-2037.gadam* [tiešsaiste]. Ogres novads dome, 2013 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: http://www.ogresnovads.lv/files/lielie/Novada_ilgtspejigas_attisibas_strategija_2013_2037_g_apstiprinata_versija.doc

- 176..*Olaines novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013.-2030.gada* [tiešsaiste].
Olaines novada dome, 2012 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams:
http://www.olaine.lv/uploads/filedir/Olaines_IAS%202013-2030_1.pdf
- 177..*Ozolnieku novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2012.-2036.gadam* [tiešsaiste].
Ozolnieku novada dome, 2012 [skatīts 2016.gada 26.martā]. Pieejams::
http://www.metrum.lv/data/files/teritoriju_attistibas_planosana/Krimulda/Apstiprinata_strategija/Krimuldas_novada_IAS.pdf
- 178..*Pašvaldības deputāta rokasgrāmata* [tiešsaiste]. Latvijas Pašvaldību savienība, 2009
[skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: [http://varkava.lv/upload/Logs_7_8_2013\(1\).pdf](http://varkava.lv/upload/Logs_7_8_2013(1).pdf)
- 179..*Pašvaldību raksturojums pēc dažādām attīstību ietekmējošām pazīmēm* [tiešsaiste].
Valsts reģionālās attīstības aģentūra, 2009 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams:
<http://www.vraa.gov.lv/uploads/petnieciba/RAL-2009-6-7.pdf>
180. *Piesaki problēmu vai novērtē pozitīvi ķekavas novada pašvaldības darbu* [tiešsaiste].
Ķekavas novada dome, 2015 [skatīts 2016.gada 27.martā]. Pieejams:
<http://kekava.lv/pub/index.php?id=150&lid=2613>
181. *Reģionālās attīstības indikatoru modulis* [tiešsaiste]. Valsts reģionālās attīstības aģentūra
[skatīts 2016.gada 21.martā]. Pieejams: <http://raim.gov.lv/cms/tiki-index.php?page=About>
182. *Reģionālās attīstības indikatoru modulis* [tiešsaiste]. Valsts reģionālās attīstības
aģentūra [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams:
<http://www.vraa.gov.lv/lv/publikacijas/raim/>
183. *Rīgas aglomerācijas robežu precizēšana* [tiešsaiste]. Latvijas Universitāte, 2012
[skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams:
http://sus.devel.lv/files/2012_Rigas_aglomeracijas_robezu_precizesana.pdf
- 184..*Ropažu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013.-2030.gadam* [tiešsaiste].
Ropažu novada dome, 2013 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams:
http://www.ropazi.lv/box/files/nenosaukts_pielikums_00046.pdf
185. *Sabiedrības līdzdalība* [tiešsaiste]. Jūrmalas pilsētas dome, 2015 [skatīts 2016.gada
26.martā]. Pieejams: <http://www.jurmala.lv/page/171>
186. *Salaspils novada attīstības programma 2012.-2018.gadam* [tiešsaiste]. Salaspils
novada dome, 2012 [skatīts 2016.gada 27.martā]. Pieejams:
http://www.salaspils.lv/userfiles/file/Attistiba/Salaspils_novada_attistibas_programma_2012_2018_gadam.pdf

- 187..*Salaspils novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2014.-2030.gadam* [tiešsaiste]. Salaspils novada dome, 2013 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: http://www.salaspils.lv/images/attistiba/IAS_2014-2030_1.pdf
- 188..*Salaspils novada raksturojums* [tiešsaiste]. Salaspils novada dome, 2015 [skatīts 2016.gada 27.martā]. Pieejams: <http://www.salaspils.lv/novads>
- 189..*Saulkrastu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 25 gadu perspektīvā* [tiešsaiste]. Saulkrastu novada dome, 2013 [skatīts 2016.gada 27.martā]. Pieejams: http://www.saulkrasti.lv/images/stories/Attistibas_dokumenti/Saulkrasti-Stratija_Final_30-04-13.pdf
- 190..*Sējas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2037.gadam* [tiešsaiste]. Sējas novada dome, 2012 [skatīts 2016.gada 26.martā]. Pieejams: http://www.rpr.gov.lv/uploads/filedir/Attistibas%20strategijas/Sejas%20novads/Sejas_novada_IAS_2037.pdf
- 191..*Siguldas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013.-2038.gadam* [tiešsaiste]. Siguldas novada dome, 2012 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: http://www.sigulda.lv/public/lat/buvvaldeattistiba/planosana1/ilgtspejigas_attistibas_strategija/
- 192..*Stopiņu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2012. - 2030.gadam* [tiešsaiste]. Stopiņu novada dome, 2012 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: http://www.stopini.lv/media/Attistiba/Stopinu_nov_Ilgtspejigas_attistibas_strategija_2012-2030.pdf
- 193..*Vecumnieku novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013.-2028.gadam* [tiešsaiste]. Vecumnieku novada dome, 2013 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: <http://vecumnieki.lv/uploads/media/IAS-Vecumnieki-2013-Aprilis.pdf>
- 194..*Vienas pieturas aģentūra pašvaldībā. Rokasgrāmata.* [Tiešsaiste]. SIF, 2011 [skatīts 2016.gada 15.martā]. Pieejams: http://www.sif.gov.lv/nodevumi/nodevumi/3211/VPA_rokasgramata.pdf
195. Bloomfield, J. *TOGETHER Final Report* [tiešsaiste]. URBACT, 2012 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: http://urbact.eu/fileadmin/Projects/Together/outputs_media/TOGETHER_Final_Report_rev.pdf
196. Booth, D., and Lucas, H. *Good Practice in the Development of Poverty Reduction Strategy Papers Indicators and Monitoring Systems* [tiešsaiste]. London: Overseas Development Institute, 2002 [skatīts 2016.gada 24.martā]. Pieejams:

- <http://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/2049.pdf>
197. Bourguignon, F., Da Silva, L. and Stern, N. *Evaluating the Poverty Impact of Economic Policies: Some Analytical Challenges* [tiešsaiste]. Mimeo: World Bank, 2002 [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams: <https://www.imf.org/external/np/res/seminars/2002/poverty/ns.pdf>
- 198..*Carnikavas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2014.-2030.gadam* [tiešsaiste]. Carnikavas novada dome, 2013 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: http://www.carnikava.lv/images/Izvelnes/Attistiba/Strategija/Strategija_gatava/IAS_strat_FIN.pdf
- 199..Chambers, R., and Conway, G. *Sustainable Rural Livelihoods: Practical Concepts for the 21st Century*. IDS Discussion Paper [tiešsaiste]. Brighton: IDS, 1991 [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams: <https://www.ids.ac.uk/files/Dp296.pdf>
- 200..*Community indicators* [tiešsaiste]. Florida: JCCI, 2010 [Skatīts 2016.gada 26.martā]. Pieejams: <http://www.jcci.org/indicators>
- 201..*Compendium of Environmental Sustainability Indicator Collections: Environmental Vulnerability Index (EVI)* [tiešsaiste]. NASA Socioeconomic Data and Applications Center (SEDAC), 2004 [skatīts 2015.gada 21.martā]. Pieejams: <http://sedac.ciesin.columbia.edu/data/set/cesic-environmental-vulnerability-index-2004>
- 202..*Concerted development of social cohesion indicators. Methodological guide* [tiešsaiste]. Council of Europe, 2005 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: http://www.coe.int/t/dg3/socialpolicies/socialcohesiondev/source/GUIDE_en.pdf
- 203..*Countries in which the SPIRAL methodology is present* [tiešsaiste]. Council of Europe, 2011 [skatīts 2016.gada 26.martā]. Pieejams: https://wikispiral.org/tiki-index.php?page=Countries&structure=wikispiral&page_ref_id=264
- 204..Dagdeviren, H., Van der Hoeven, R. and Weeks, J. *Redistribution Matters: Growth for Poverty Reduction*. ILO Working Paper [tiešsaiste]. Geneva: International Labour Organization, 2001 [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams: <https://www.soas.ac.uk/economics/research/workingpapers/file28875.pdf>
- 205..Decancq, K., Lugo, M.A. *Weights in Multidimensional Indices of Well-Being: An Overview* [tiešsaiste] Academia, 2010 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams:http://www.academia.edu/315612/Weights_in_multidimensional_indices_of_well-being_An_overview

- 206..*Empowerment and Poverty Reduction: A Sourcebook* [tiešsaiste]. Washington, DC: World Bank, 2002 [skatīts 2016.gada 15.martā]. Pieejams: <http://siteresources.worldbank.org/INTEMPOWERMENT/Resources/486312-1095094954594/draft.pdf>
- 207..*Environmental Sustainability Index: Benchmarking National Environmental Stewardship* [tiešsaiste]. Yale University, 2005 [skatīts 2016.gada 23.martā]. Pieejams: <http://www.yale.edu/esi/>
- 208..Gough, I. *Theories of well-being* [tiešsaiste]. WeD, 2005 [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams: <http://www.welldev.org.uk/spa-presentations/theories-of-wellbeing-text.pdf>
- 209..*Handbook on Poverty and Inequality* [tiešsaiste]. Washington, DC: World Bank, 1992 [skatīts 2016.gada 22.martā]. Pieejams: http://siteresources.worldbank.org/INTPA/Resources/429966-1259774805724/Poverty_Inequality_Handbook_FrontMatter.pdf
- 210..How's Life? 2015. Measuring Well-being [tiešsaiste]. OECD, 2015 [skatīts 2016.gada 27.jūlijā]. Pieejams: <http://www.ifuturo.org/documentacion/hows%20life%202015.pdf>
- 211..*Human Development Index* [tiešsaiste]. Human Development Reports, 2013 [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams: <http://hdr.undp.org/en/statistics/hdi/>
- 212..*Indicators of Sustainable Community: A status Report on Long-term Cultural, Economic and Environmental Health for Seattle/King County* [tiešsaiste]. Sustainable Seattle, 1998 [skatīts 2016.gada 26.martā]. Pieejams: <http://www.sustainableseattle.org/Programs/RegionalIndicators/1998IndicatorsRpt.pdf>
- 213..International Labour Organization. *Employment, Growth and Basic Needs: A One-World Problem* [tiešsaiste]. Geneva: ILO, 1976 [skatīts 2016.gada 21.martā]. Pieejams: http://www.ilo.org/public/libdoc/ilo/1977/77B09_355_engl.pdf
- 214..Jekabsone, I., Grantins, A. *Local Action Plan of Co-responsibility* [tiešsaiste]. URBACT, 2012 [skatīts 2016.gada 20.martā]. Pieejams: urbact.eu/file/576/download?token=e931dI04
- 215..*Legatum Prosperity Index 2015* [tiešsaiste]. Legatum Institute, 2015 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: http://media.prosperity.com/2015/pdf/publications/PI2015Brochure_WEB.pdf
- 216..Lin, G., Hope, C. *Genuine saving measurement and its application to the United Kingdom and Taiwan* [tiešsaiste]. The Developing Economies, 2004 [skatīts 2016.gada

- 21.martā]. Pieejams:
http://www.ide.go.jp/English/Publish/Periodicals/De/pdf/04_01_01.pdf
- 217..*List of the main methodological references on national accounts* [tiešsaiste]. European Commission, 2011 [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/methodology
- 218..McAllister, F. *Wellbeing Concepts and Challenges* [tiešsaiste]. Sustainable Development Research Network, 2005 [skatīts 2016.gada 22.martā]. Pieejams:
http://www.sd-research.org.uk/wp-content/uploads/sdrnwellbeingpaper-final_000.pdf
- 219..*Measuring Sustainable Development* [tiešsaiste]. United Nations, 2008 [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams:
http://www.unece.org/fileadmin/DAM/stats/publications/Measuring_sustainable_development.pdf
- 220..*Modern Local Government: In Touch with the People* [tiešsaiste]. Department of the Environment, Transport and the Regions. London: The Stationery Office, 1998 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams:
<http://www.politicsresources.net/docs/DETR1998.pdf>
- 221..Murphy, B. *Community well-being: an overview of the concept* [tiešsaiste]. Toronto: Vular Waste Managements Organozation, 2010 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams:
http://www.nwmo.ca/uploads_managed/MediaFiles/1681_researchsupportprogram_communitywellbeingoverview.pdf
- 222..*New Towns Commitee: Final Report* [tiešsaiste]. Her Majesty's Stationery Office, 1946 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams:
http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1946/68/pdfs/ukpga_19460068_en.pdf
- 223..Norten. A., B. Bird, K. Brock, M. Kakande, and C. Turk. *A Rough Guide to Participatory Poverty Assessment: an Introduction to Theory and Practice* [tiešsaiste]. London: DFID, 2002 [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams:
<http://info.worldbank.org/etools/docs/library/238411/ppa.pdf>
- 224..Redefining Progress and Earth Day Network. *Sustainability Starts in Your Community: A Community Indicators Guide* [tiešsaiste]. Redefining Progress and Earth Day Network, 2002 [skatīts 2016.gada 27.martā]. Pieejams:
<http://www.rprogress.org/publications/2002/ciguide.pdf>
- 225..*Strong and Prosperous Communities Local Government. White Paper* [tiešsaiste]. London: Department of Communities and Local Government, 2006 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams:

- https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/272357/6939.pdf
- 226..Talberth, J., ob, C., Slattery, N. *The Genuine Progress Indicator 2006: A Tool for Sustainable Development* [tiešsaiste]. Redefining Progress, 2006 [skatīts 2016.gada 15.martā]. Pieejams: <http://rprogress.org/publications/2007/GPI%202006.pdf>
- 227..*The Happy Planet Index (HPI) is the leading global measure of sustainable well-being* [tiešsaiste]. The New Eonomi Foundation, 2013 [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams: <http://www.happyplanetindex.org/about/>
- 228..*The Living Planet Index* [tiešsaiste]. WWF, 2012 [skatīts 2016.gada 21.martā]. Pieejams: http://wwf.panda.org/about_our_earth/all_publications/living_planet_report/living_planet_report_graphics/lpi_interactive/
- 229..*The URBACT II Local Support Group Toolkit:a guide on creating Local Action Plans* [tiešsaiste]. EAP/MC, 2011 [skatīts 2016.gada 27.martā]. Pieejams:urbact.eu/fileadmin/general_library/URBACT_LSG_Toolkit_EN.pdf
- 230..United Nations Development Programme. *Human Development Reports* for 1990, 1995, 1997, 1998 [tiešsaiste]. Oxford: Oxford University Press [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams: <http://hdr.undp.org/en/content/explore-human-development-reports-1990-2014>
- 231..*URBACT Guide on Work Programme* [tiešsaiste]. EAP/MC, 2010 [skatīts 2016.gada 28.martā]. Pieejams: http://urbact.eu/fileadmin/corporate/URBACTII_OfficialDoc/URBACT_II_Programme_Manual_V_10_-_100608.pdf
- 232..*Well-being for all. Concepts and tools for social cohesion. Trends in social cohesion – No. 20* [tiešsaiste]. Council of Europe, 2008 [skatīts 2016.gada 26.martā]. Pieejams: http://www.coe.int/t/dg3/socialpolicies/socialcohesiondev/source/Trends/Trends-21_en.pdf
- 233..*World Development Report* [tiešsaiste]. Washington, DC: World Bank, 1980 [skatīts 2016.gada 25.martā]. Pieejams: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/5963/WDR%201980%20-%20English.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- 234..*World Development Report* [tiešsaiste]. Washington, DC: World Bank, 2000 [skatīts 2016.gada 25.februārī]. Pieejams: <http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2013/03/04/00042>

PIELIKUMI

Latvijas administratīvo teritoriju attālums un nokļūšanai no turienes vajadzīgais laiks līdz
Rīgas centram

N.p.k.	Administratīvā teritorija	Attālums no Rīgas centra (km)	Laiks (min)
1	Babītes novads	13	22
2	Mārupes novads	9	22
3	Ķekavas novads	15	23
4	Stopiņu novads	15	27
5	Salaspils novads	20	33
6	Carnikavas novads	23	36
7	Olaines novads	26	36
8	Garkalnes novads	20	38
9	Ikšķiles novads	30	38
10	Jūrmala	38	38
11	Baldones novads	34	43
12	Ādažu novads	30	45
13	Ropažu novads	37	49
14	Saulkrastu novads	44	50
15	Sējas novads	52	56
16	Inčukalna novads	31	40
17	Ogres novads	37	43
18	Iecavas novads	46	48
19	Jelgava	45	52
20	Ķeguma novads	47	52
21	Vecumnieku novads	51	52
22	Ozolnieku novads	45	54
23	Siguldas novads	51	54
24	Krimuldas novads	48	55
25	Lielvārdes novads	54	57
26	Mālpils novads	59	62
27	Līgatnes novads	70	69
28	Skrīveru novads	86	80
29	Aizkraukles novads	92	89
30	Tukuma novads	66	62
31	Bauskas novads	68	67
32	Engures novads	73	76
33	Limbažu novads	90	79
34	Cēsu novads	86	81
35	Kokneses novads	102	85
36	Salacgrīvas novads	102	88
37	Jelgavas novads	55	58
38	Dobeles novads	76	71
39	Pārgaujas novads	75	72
40	Jaunjelgavas novads	87	76
41	Rundāles novads	78	77
42	Kandavas novads	94	78
43	Tērvetes novads	85	81
44	Amatas novads	92	87
45	Jaunpils novads	85	71
46	Kocēnu novads	104	93
47	Raunas novads	103	93
48	Mērsraga novads	95	95
49	Talsu novads	118	96
50	Valmiera	107	97
51	Priekule novads	103	98
52	Pļaviņu novads	120	100
53	Auces novads	105	101
54	Brocēnu novads	111	101
55	Alojas novads	123	102
56	Neretas novads	123	102
57	Ērgļu novads	118	105
58	Sāldus novads	118	106
59	Strenču novads	127	108
60	Burtnieku novads	129	110
61	Smiltenes novads	132	112
62	Salas novads	128	113
63	Dundagas novads	150	116
64	Vecpiebalgas novads	128	117
65	Rojas novads	121	118
66	Viesītes novads	143	118

67	Beverīnas novads	126	119
68	Kuldīgas novads	146	119
69	Jēkabpils	139	121
70	Rūjienas novads	149	122
71	Mazsalacas novads	148	123
72	Aknīstes novads	150	124
73	Jaunpiebalgas novads	144	124
74	Skrundas novads	148	124
75	Valkas novads	157	127
76	Ventspils novads	160	131
77	Madonas novads	166	134
78	Krustpils novads	165	136
79	Līvānu novads	166	139
80	Ventspils	187	140
81	Apes novads	175	142
82	Gulbenes novads	183	144
83	Jēkabpils novads	175	145
84	Aizputes novads	176	147
85	Naukšēnu novads	157	147
86	Cesvaines novads	182	148
87	Riebiņu novads	211	148
88	Vaiņodes novads	184	150
89	Varakļānu novads	198	154
90	Ilūkstes novads	198	155
91	Durbes novads	191	156
92	Alūksnes novads	199	159
93	Lubānas novads	206	160
94	Priekules novads	195	161
95	Pāvilostas novads	209	162
96	Viļānu novads	213	162
97	Grobiņas novads	204	164
98	Preiļu novads	203	165
99	Balvu novads	218	171
100	Daugavpils	223	175
101	Rugāju novads	223	175
102	Liepāja	217	178
103	Vārkavas novads	206	178
104	Alsungas novads	177	179
105	Daugavpils novads	231	180
106	Nīcas novads	237	183
107	Rēzekne	239	183
108	Viļakas novads	245	186
109	Rēzeknes novads	241	187
110	Baltinavas novads	254	197
111	Aglonas novads	242	200
112	Krāslavas novads	263	201
113	Kārsavas novads	273	202
114	Dagdas novads	264	206
115	Ludzas novads	264	209
116	Rucavas novads	260	224
117	Zilupes novads	297	230
118	Ciblas novads	283	240

Avots: rīka google.maps un sabiedriskā transporta kustības dati

Aprēķini par Rīgu pavadošo administratīvo teritoriju noteikšanu

N.p.k.	Administratīvā teritorija	Laiks (min)	Koeficients aij [0; 1]	Svāstmigrantu īpatsvars no darbspējas vecuma iedzīvotājiem, 2014 (%)	Koeficients aij [0; 1]	Koeficients Tpi [0; 3]
1	Babītes novads	22	1	45,9	1	3
2	Mārupes novads	22	1	49,9	1	3
3	Ķekavas novads	23	1	49,7	1	3
4	Stopiņu novads	27	1	52,7	1	3
5	Salaspils novads	33	0,75	51,2	1	2,75
6	Carnikavas novads	36	0,75	52,2	1	2,75
7	Olaines novads	36	0,75	44,9	1	2,75
8	Garkalnes novads	38	0,75	53,1	1	2,75
9	Ikšķiles novads	38	0,75	44,7	1	2,75
10	Jūrmala	38	0,75	44,3	1	2,75
11	Baldones novads	43	0,75	43,6	1	2,75
12	Ādažu novads	45	0,75	46,6	1	2,75
13	Ropažu novads	49	0,5	42,9	1	2,5
14	Saulkrastu novads	50	0,5	47,7	1	2,5
15	Sējas novads	56	0,5	40,5	1	2,5
16	Inčukalna novads	40	0,75	39,5	0,75	2,25
17	Ogres novads	43	0,75	37,1	0,75	2,25
18	Iecavas novads	48	0,5	33,6	0,75	2
19	Jelgava	52	0,5	34,0	0,75	2
20	Ķeguma novads	52	0,5	37,1	0,75	2
21	Vecumnieku novads	52	0,5	34,4	0,75	2
22	Ozolnieku novads	54	0,5	32,5	0,75	2
23	Sīguldas novads	54	0,5	35,4	0,75	2
24	Krimuldas novads	55	0,5	30,6	0,75	2
25	Lielvārdes novads	57	0,5	33,4	0,75	2
26	Mālpils novads	62	0,25	36,7	0,75	1,75
27	Līgatnes novads	69	0,25	31,1	0,75	1,75
28	Skrīveru novads	80	0,25	33,7	0,75	1,75
29	Aizkraukles novads	89	0,25	33,2	0,75	1,75
30	Tukuma novads	62	0,25	25,3	0,5	1,25
31	Bauskas novads	67	0,25	28,5	0,5	1,25
32	Engures novads	76	0,25	28,1	0,5	1,25
33	Limbažu novads	79	0,25	27,5	0,5	1,25
34	Cēsu novads	81	0,25	29,8	0,5	1,25
35	Kokneses novads	85	0,25	27,9	0,5	1,25
36	Salacgrīvas novads	88	0,25	27,8	0,5	1,25
37	Jelgavas novads	58	0,5	24,9	0,25	1
38	Dobeles novads	71	0,25	23,8	0,25	0,75
39	Pārgaujas novads	72	0,25	21,7	0,25	0,75
40	Jaunjelgavas novads	76	0,25	24,5	0,25	0,75
41	Rundāles novads	77	0,25	23,1	0,25	0,75
42	Kandavas novads	78	0,25	20,9	0,25	0,75
43	Tērvetes novads	81	0,25	21,2	0,25	0,75
44	Amatas novads	87	0,25	23,9	0,25	0,75
45	Jaunpils novads	71	0,25	17,5	0	0,25

Avots: VID, transporta kustības grafiki un rīks „Google maps”

Kvantitatīvo rādītāju pieejamība novadu griezumā

Sfēra	Joma	Rādītāji	
Ekonomiskā	Budžets	Dotācija no pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonda	
		Dotācija no pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonda % no visiem pašvaldības ieņēmumiem	
		Pašvaldības budžeta IIN ieņēmumi	
		Pašvaldības budžeta IIN ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju	
		Pašvaldības budžeta izdevumi atlīdzībai % no visiem pašvaldības izdevumiem	
		Pašvaldības budžeta izdevumi sociālā atbalsta pasākumiem uz 1 iedzīvotāju	
		Pašvaldības budžeta kapitālie izdevumi	
		Pašvaldības budžeta kopējie ieņēmumi	
		Pašvaldības budžeta kopējie ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju	
		Pašvaldības budžeta kopējie izdevumi	
		Pašvaldības budžeta kopējie nodokļu ieņēmumi	
		Pašvaldības budžeta NĪN ieņēmumi	
		Pašvaldības budžeta NĪN ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju	
		Pašvaldības budžeta nodokļu ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju	
		Pašvaldības iemaksas pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondā	
		Pašvaldības iemaksas pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondā % no visiem pašvaldības izdevumiem	
		Pašvaldību budžeta izdevumi uz 1 iedzīvotāju	
		Pašvaldību budžetas uzturēšanas izdevumi % no visiem pašvaldības izdevumiem	
		Darba samaksa	Mēneša vidējā bruto darba samaksa
	Mēneša vidējā bruto darba samaksa pavisam, bez privātā sektora komersantiem ar nodarbināto skaitu <50		
Mēneša vidējā bruto darba samaksa privātā sektora komersanti ar nodarbināto skaitu >=50			
Mēneša vidējā bruto darba samaksa sabiedriskajā sektorā			
Mēneša vidējā bruto darba samaksa valsts struktūrās			
Mēneša vidējā bruto darba samaksa vispārējās valdības sektorā			
Investīcijas	Ārvalstu tiešo investīciju ieguldījumu kopsumma		
		ES fondu (ELGF, ELFLA, EZF) projektu finansējuma summa uz 1000 iedzīvotājiem	
		ES fondu (ELGF, ELFLA, EZF) projektu vai atbalsta saņēmēju skaits	
		ES fondu (ELGF, ELFLA, EZF) projektu vai atbalsta saņēmēju skaits uz 1000 iedzīvotājiem	
		ES fondu (ERAF, ESF, KF) projektu skaits	
		Nodokļi	Iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksātāju skaits pēc darba ņēmēja deklarētās dzīvesvietas
Ieturētā iedzīvotāju ienākuma nodokļa summa (pēc darba devēja juridiskās adreses)			
Ieturētā iedzīvotāju ienākuma nodokļa summa (pēc darba devēja juridiskās adreses) uz 1 iedzīvotāju			
Ieturētā iedzīvotāju ienākuma nodokļa summa (pēc darba ņēmēja deklarētās adreses) uz 1 iedzīvotāju			

		Ieturētā iedzīvotāju ienākuma nodokļa summa (pēc darba ņēmēja deklarētās adrese)	
	Uzņēmējdarbība	Likvidēto uzņēmumu skaits	
		Reģistrēto uzņēmumu skaits	
		Uzņēmumu skaita izmaiņas (reģistrēto un likvidēto uzņēmumu starpība)	
Sociālā	Demogrāfija	Demogrāfiskā slodze	
		Dzimušo skaits	
		Dzimušo skaits uz 1000 iedzīvotājiem	
		Iedzīvotāju blīvums	
		Iedzīvotāju skaita izmaiņas gadā	
		Iedzīvotāju skaita izmaiņas gadā dabiskās kustības rezultātā	
		Iedzīvotāju skaita izmaiņas gadā dabiskās kustības rezultātā, %	
		Iedzīvotāju skaita izmaiņas gadā migrācijas rezultātā	
		Iedzīvotāju skaita izmaiņas gadā migrācijas rezultātā, %	
		Iedzīvotāju skaits gada sākumā	
		Mīrušo skaits	
		Mīrušo skaits uz 1000 iedzīvotājiem	
		Sieviešu īpatsvars	
		Sieviešu skaits	
		Vīriešu īpatsvars	
		Vīriešu skaits	
		Izglītība	Audzēkņu skaits pirmsskolas izglītības iestādēs
			Audzēkņu skaits profesionālās izglītības programmu realizējošās izglītības iestādēs
			Audzēkņu skaits vispārējās izglītības iestādēs
			Izglītības iestāžu audzēkņu skaits
			Izglītības iestāžu skaits
			Izglītības iestāžu skaits ar internātiem
			Pašvaldību budžeta izdevumi izglītībai uz vienu izglītojamo
			Pirmsskolas izglītības iestāžu skaits
			Profesionālās izglītības programmu realizējošo izglītības iestāžu skaits
			Vispārējās izglītības iestāžu skaits
			Nodarbinātība
		Bezdarbnieku pabalstu saņēmēju skaits	
		Bezdarbnieku pabalstu vidējais izmaksājamais apmērs	
		Ekonomiski aktīvo (15-74 gadu vecumā) iedzīvotāju īpatsvars atbilstošajā vecuma grupā (CSP)	
		Ekonomiski aktīvo (15-74 gadu vecumā) iedzīvotāju īpatsvars atbilstošajā vecuma grupā (RAIM aprēķins)	
		Iedzīvotāju īpatsvars darbības vecumā kopējā iedzīvotāju skaitā	
		Iedzīvotāju īpatsvars līdz darbības vecumam kopējā iedzīvotāju skaitā	
		Iedzīvotāju īpatsvars virs darbības vecuma kopējā iedzīvotāju skaitā	
		Iedzīvotāju skaits darbības vecumā gada sākumā	
		Iedzīvotāju skaits līdz darbības vecumam gada sākumā	
		Iedzīvotāju skaits virs darbības vecuma gada sākumā	
		Ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars kopējā bezdarbnieku skaitā	
		Nodarbinātības līmenis (vecuma grupā 15-74 gadi, CSP)	
		Nodarbinātības līmenis (vecuma grupā 15-74 gadi, RAIM aprēķins)	

		Reģistrēto bezdarbnieku skaits	
		Reģistrēto ilgstošo bezdarbnieku skaits	
		Sieviešu īpatsvars kopējā bezdarbnieku skaitā	
	Sociālā drošība	Ģimeņu skaits, kas saņem dzīvokļa pabalstu	
		Pabalstu skaits garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai	
		Pabalstu summa garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai	
		Pašvaldības budžeta sociālo pabalstu izdevumi % no visiem pašvaldības izdevumiem	
		Personu skaits, kam konstatēta atbilstība trūcīgas ģimenes statusam	
		Personu skaits, kam konstatēta atbilstība trūcīgās ģimenes statusam, % no kopējā iedzīvotāju skaita	
		Personu skaits, kas saņem dzīvokļa pabalstu, % no kopējā iedzīvotāju skaita	
		Personu skaits, par kuriem gada laikā ir jāveic obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas (pēc darba nēmēja deklarētās adrese)	
		Sociālos pakalpojumus saņēmušo klientu īpatsvars kopējā iedzīvotāju skaitā	
		Vecuma pensiju saņēmēju skaits	
		Vecuma pensiju vidējais piešķirtais apmērs	
		Visu pensiju saņēmēju skaits	
		Visu pensiju vidējais piešķirtais apmērs	
Vides	Drošība	Reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem	
		Reģistrēto sevišķi smago noziedzīgo nodarījumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem	
		Reģistrēto smago noziedzīgo nodarījumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem	
	Energija	Pašvaldību elektroenerģijas patēriņš	
		Vidējais elektroenerģijas patēriņš uz vienu mājsaimniecību pašvaldībā	
	Infrastruktūra	Galveno autoceļu tīkla blīvums	
		Kopējais ceļu tīkla blīvums (ceļu kopgarums uz 1 km ²)	
		Pašvaldības ceļu tīkla blīvums (pašvaldības ceļu kopgarums uz 1 km ²)	
		Reģionālo autoceļu tīkla blīvums	
		Tiltu skaits pašvaldībā	
		Valsts ceļu ar balto segumu tīkla blīvums	
		Valsts ceļu ar melno segumu tīkla blīvums	
		Valsts ceļu tīkla blīvums	
	Vietējo autoceļu tīkla blīvums		
	Teritorija	Teritorijas platība	
	Teritorijas attīstības līmeņa indekss		
	Teritorijas attīstības līmeņa izmaiņu indekss		

Avots: RAIM datubāze, VRAA

Ekspertanketa

Cienījamā eksperte, godātais ekspert!

Lūdzam piedalīties ekspertu aptaujā, kas norit Latvijas Universitātē Valsts pētījumu programmas “Tautsaimniecības transformācija, gudra izaugsme, pārvaldība un tiesiskais ietvars valsts un sabiedrības ilgtspējīgai attīstībai – jaunas pieejas ilgtspējīgas zināšanu sabiedrības veidošanai (EKOSOC-LV)” projekta „Sociālo un politisko transformāciju trajektorijas Latvijā pēckrīzes periodā” (Nr. 5.2.6.) ietvaros, kur paredzēts apkopot un analizēt ekspertu viedokļus par labklājības indikatoriem pašvaldībās. Visa informācija ir konfidenciāla un tiks izmantota tikai apkopotā veidā. Anketas aizpildīšana ilgs aptuveni 20 minūtes. Jau iepriekš pateicamies par atbildēm!

Lūdzu novērtēt dažādus rādītājus pēc to atbilstības labklājības līmeņa raksturošanai pašvaldībās!

Vērtējumus lūdzam veikt skalā 0 – 10, kur 0 nav atbildes, nezinu; 1 – nebūtisks, 10 – ļoti būtisks labklājību raksturojošs rādītājs.

Sfēra	Joma	Rādītāji (sakārtoti alfabēta kārtībā)	Novērtējums balles (1-10)
Ekonomiskā	Budžets	Dotācija no pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonda % no visiem pašvaldības ieņēmumiem	
		Pašvaldības budžeta IIN ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju	
		Pašvaldības budžeta izdevumi atlīdzībai % no visiem pašvaldības izdevumiem	
		Pašvaldības budžeta izdevumi sociālā atbalsta pasākumiem uz 1 iedzīvotāju	
		Pašvaldības budžeta kopējie ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju	
		Pašvaldības budžeta NĪN ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju	
		Pašvaldības budžeta nodokļu ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju	
		Pašvaldības iemaksas pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondā % no visiem pašvaldības izdevumiem	
		Pašvaldību budžeta izdevumi uz 1 iedzīvotāju	
		Pašvaldību budžeta uzturēšanas izdevumi % no visiem pašvaldības izdevumiem	
	Darba samaksa	Mēneša vidējā bruto darba samaksa	
		Mēneša vidējā bruto darba samaksa pašvaldību struktūrās	
		Mēneša vidējā bruto darba samaksa pavisam, bez privātā sektora komersantiem ar nodarbināto skaitu <50	
		Mēneša vidējā bruto darba samaksa privātā sektora komersanti ar nodarbināto skaitu ≥50	
		Mēneša vidējā bruto darba samaksa sabiedriskajā sektorā	
		Mēneša vidējā bruto darba samaksa valsts struktūrās	
		Mēneša vidējā bruto darba samaksa vispārējās valdības sektorā	
	Investīcijas	Ārvalstu tiešo investīciju ieguldījumu kopsumma	
		ES fondu (ERAF*, ES**, KF***) projektu finansējuma summa uz 1000 iedzīvotājiem	

		ES fondu (ERAF, ES, KF) projektu vai atbalsta saņēmēju skaits uz 1000 iedzīvotājiem	
	<i>Nodokļi</i>	Ieturētā iedzīvotāju ienākuma nodokļa summa (pēc darba devēja juridiskās adreses) uz 1 iedzīvotāju	
		Ieturētā iedzīvotāju ienākuma nodokļa summa (pēc darba ņēmēja deklarētās adreses) uz 1 iedzīvotāju	
	<i>Uzņēmējdarbība</i>	Likvidēto uzņēmumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem	
		Reģistrēto uzņēmumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem	
Sociālā	<i>Demogrāfija</i>	Demogrāfiskā slodze	
		Dzimušo skaits uz 1000 iedzīvotājiem	
		Iedzīvotāju blīvums	
		Iedzīvotāju skaita izmaiņas gadā	
		Iedzīvotāju skaita izmaiņas gadā dabiskās kustības rezultātā, %	
		Iedzīvotāju skaita izmaiņas gadā migrācijas rezultātā, %	
		Mīrušo skaits uz 1000 iedzīvotājiem	
		Sieviešu īpatsvars	
		Vīriešu īpatsvars	
	<i>Izglītība</i>	Audzēkņu skaits pirmsskolas izglītības iestādēs uz 1000 iedzīvotājiem	
		Audzēkņu skaits profesionālās izglītības programmu realizējošās izglītības iestādēs uz 1000 iedzīvotājiem	
		Audzēkņu skaits vispārējās izglītības iestādēs uz 1000 iedzīvotājiem	
		Izglītības iestāžu skaits uz 1000 iedzīvotājiem	
		Pašvaldību budžeta izdevumi izglītībai uz vienu izglītojamo	
		Pirmsskolas izglītības iestāžu skaits uz 1000 iedzīvotājiem	
		Profesionālās izglītības programmu realizējošo izglītības iestāžu skaits uz 1000 iedzīvotājiem	
		Vispārējās izglītības iestāžu skaits uz 1000 iedzīvotājiem	
		<i>Nodarbinātība</i>	Bezdarba līmenis (NVA)
	Bezdarbnieku pabalstu vidējais izmaksājamais apmērs		
	Ekonomiski aktīvo (15-74 gadu vecumā) iedzīvotāju īpatsvars atbilstošajā vecuma grupā (CSP)		
	Iedzīvotāju īpatsvars darbības vecumā kopējā iedzīvotāju skaitā		
	Iedzīvotāju īpatsvars līdz darbības vecumam kopējā iedzīvotāju skaitā		
	Iedzīvotāju īpatsvars virs darbības vecuma kopējā iedzīvotāju skaitā		
	Ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars kopējā bezdarbnieku skaitā		
	Nodarbinātības līmenis (vecuma grupā 15-74 gadi, CSP)		
	Sieviešu īpatsvars kopējā bezdarbnieku skaitā		
	<i>Sociālā drošība</i>	Pabalstu summa garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai	
		Pašvaldības budžeta sociālo pabalstu izdevumi % no visiem pašvaldības izdevumiem	
		Personu īpatsvars, kam konstatēta atbilstība trūcīgās ģimenes statusam, % no kopējā iedzīvotāju skaita	
		Personu īpatsvars, kas saņem dzīvokļa pabalstu, % no kopējā iedzīvotāju skaita	
		Personu skaits, par kuriem gada laikā ir jāveic obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas (pēc darba ņēmējā deklarētās adreses)	
		Sociālos pakalpojumus saņēmušo klientu īpatsvars kopējā iedzīvotāju skaitā	
		Vecuma pensiju vidējais piešķirtais apmērs	
Visu pensiju vidējais piešķirtais apmērs			
Vides	<i>Drošība</i>	Reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem	
		Reģistrēto sevišķi smago noziedzīgo nodarījumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem	

		Reģistrēto smago noziedzīgo nodarījumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem	
	<i>Enerģija</i>	Vidējais elektroenerģijas patēriņš uz vienu mājsaimniecību pašvaldībā	
	<i>Infrastruktūra</i>	Galveno autoceļu tīkla blīvums	
		Kopējais ceļu tīkla blīvums (ceļu kopgarums uz 1 km ²)	
		Pašvaldības ceļu tīkla blīvums (pašvaldības ceļu kopgarums uz 1 km ²)	
		Reģionālo autoceļu tīkla blīvums	
		Valsts ceļu ar balto segumu tīkla blīvums	
		Valsts ceļu ar melno segumu tīkla blīvums	
		Valsts ceļu tīkla blīvums	
		Vietējo autoceļu tīkla blīvums	

*Eiropas Reģionālās attīstības fonds

** Eiropas Sociālais fonds

*** Eiropas Kohēzijas

--

Lūdzam Jūs sniegt informāciju par sevi gadījumā, ja būs nepieciešamība lūgt Jūs paskaidrot kādu Jūsu sniegto atbildi. Atkārtoti apliecinām, ka zemāk minētā informācija ir konfidenciāla un visi rezultāti tiks izmantoti tikai apkopotā veidā.

Vārds, uzvārds	
Ieņemamais amats	
Pieredzes ilgums darbā ar labklājības aspektiem pašvaldībās (gados)	
Kontaktinformācija (tālrunis, e – pasts)	

Liels paldies par atbildēm!

Sīkāka informācija par ekspertu aptauju:

Ekonomikas un vadības zinātniskā institūta zinātniskajai asistente Inga Jēkabsone (27116147; inga.jekabsone@lu.lv).

Ekspertu saraksts

Eksperta vārds, uzvārds	Ieņemamais amats	Ekspertanketas saņemšanas datums
Māris Pūķis	Latvijas Pašvaldības savienība, vecākais padomnieks	05.11.2015.
Rūdolfs Cimdiņš	Rīgas Plānošanas reģions, Telpiskās plānošanas daļas vadītājs	11.11.2015.
Zintis Hermansons	LR Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, Reģionālās politikas departamenta vecākais eksperts	12.11.2015.
Jānis Bruņenieks	Valsts reģionālās attīstības aģentūra, vecākais statistiķis RAIM projekta vadītājs	13.11.2015.
Ansis Grantiņš	Bijušais Salaspils novada domes Attīstības daļas vadītājs, domes deputāts	17.11.2015.

Ekspertanketas datu analīze

Galvenie aprakstošās statistikas rādītāji

	N	Range	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	Variance
Pašvaldības budžeta IIN ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju	5	1	9	10	9,40	,548	,300
Mēneša vidējā bruto darba samaksa	5	3	7	10	9,00	1,225	1,500
Iedzīvotāju skaita izmaiņas gadā migrācijas rezultātā, %	5	3	7	10	8,80	1,095	1,200
Ieturētā iedzīvotāju ienākuma nodokļa summa (pēc darba ņēmēja deklarētās adreses) uz 1 iedzīvotāju	5	3	7	10	8,80	1,304	1,700
Bezdarba līmenis (NVA)	5	5	5	10	8,20	1,924	3,700
Iedzīvotāju skaita izmaiņas gadā	5	4	6	10	8,00	1,581	2,500
Iedzīvotāju skaita izmaiņas gadā dabiskās kustības rezultātā, %	5	5	5	10	7,80	2,168	4,700
Dzimušo skaits uz 1000 iedzīvotājiem	5	5	5	10	7,80	2,168	4,700
Personu īpatsvars, kam konstatēta atbilstība trūcīgās ģimenes statusam, % no kopējā iedzīvotāju skaita	5	5	5	10	7,60	1,949	3,800
Pašvaldības budžeta kopējie ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju	5	7	3	10	7,60	2,793	7,800
Pašvaldības budžeta nodokļu ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju	5	4	5	9	7,40	1,817	3,300
Nodarbinātības līmenis (vecuma grupā 15-74 gadi, CSP)	5	5	5	10	7,20	1,789	3,200
Ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars kopējā bezdarbnieku skaitā	5	3	5	8	6,80	1,095	1,200
Ekonomiski aktīvo (15-74 gadu vecumā) iedzīvotāju īpatsvars atbilstošajā vecuma grupā (CSP)	5	5	5	10	6,80	1,924	3,700
Mēneša vidējā bruto darba samaksa privātā sektora komersanti ar nodarbināto skaitu ≥50	5	3	5	8	6,80	1,095	1,200
Reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem	5	7	2	9	6,60	2,881	8,300
Iedzīvotāju īpatsvars darbības vecumā kopējā iedzīvotāju skaitā	5	3	5	8	6,60	1,140	1,300
Mēneša vidējā bruto darba samaksa pavisam, bez privātā sektora komersantiem ar nodarbināto skaitu <50	5	3	5	8	6,60	1,517	2,300
Pašvaldības budžeta NĪN ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju	5	3	5	8	6,60	1,140	1,300

Vecuma pensiju vidējais piešķirtais apmērs	5	4	4	8	6,40	1,517	2,300
Mēneša vidējā bruto darba samaksa pašvaldību struktūrās	5	2	5	7	6,40	,894	,800
Visu pensiju vidējais piešķirtais apmērs	5	4	3	7	6,20	1,789	3,200
ES fondu (ERAF, ESF, KF) projektu finansējuma summa uz 1000 iedzīvotājiem	5	9	1	10	6,10	3,086	10,800
Galveno autoceļu tīkla blīvums	5	7	1	8	6,10	1,915	8,500
Audzēkņu skaits pirmsskolas izglītības iestādēs uz 1000 iedzīvotājiem	5	8	1	9	6,00	2,390	10,200
Sociālos pakalpojumus saņēmušo klientu īpatsvars kopējā iedzīvotāju skaitā	5	5	3	8	5,80	1,924	3,700
Personu īpatsvars, kas saņem dzīvokļa pabalstu, % no kopējā iedzīvotāju skaita	5	4	4	8	5,80	1,643	2,700
Pašvaldības budžeta sociālo pabalstu izdevumi % no visiem pašvaldības izdevumiem	5	5	4	9	5,80	2,490	6,200
Ārvalstu tiešo investīciju ieguldījumu kopsumma	5	9	1	10	5,80	3,421	11,700
Pašvaldību budžeta izdevumi uz 1 iedzīvotāju	5	5	3	8	5,80	2,168	4,700
Kopējais ceļu tīkla blīvums (ceļu kopgarums uz 1 km ²)	5	9	1	10	5,60	3,507	12,300
Pašvaldību budžeta izdevumi izglītībai uz vienu izglītojamo	5	4	4	8	5,60	1,517	2,300
Pašvaldības budžeta izdevumi sociālā atbalsta pasākumiem uz 1 iedzīvotāju	5	8	1	9	5,60	2,966	8,800
Valsts ceļu ar melno segumu tīkla blīvums	5	7	1	8	5,40	3,209	10,300
Iedzīvotāju īpatsvars līdz darbības vecumam kopējā iedzīvotāju skaitā	5	8	1	9	5,40	3,209	10,300
Bezdarbnieku pabalstu vidējais izmaksājamais apmērs	5	3	4	7	5,40	1,140	1,300
Reģistrēto uzņēmumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem	5	8	1	9	5,40	3,647	13,300
Mēneša vidējā bruto darba samaksa sabiedriskajā sektorā	5	1	5	6	5,40	,548	,300
Vietējo autoceļu tīkla blīvums	5	9	1	10	5,20	3,701	13,700
Reģistrēto smago noziedzīgo nodarījumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem	5	7	2	9	5,20	2,588	6,700
Reģistrēto sevišķi smago noziedzīgo nodarījumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem	5	7	2	9	5,20	2,588	6,700
Mirušo skaits uz 1000 iedzīvotājiem	5	7	1	8	5,00	2,739	7,500

Pašvaldības budžeta izdevumi atlīdzībai % no visiem pašvaldības izdevumiem	5	4	3	7	5,00	1,414	2,000
Demogrāfiskā slodze	5	6	1	7	4,80	2,490	6,200
Dotācija no pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonda % no visiem pašvaldības ieņēmumiem	5	7	1	8	4,80	2,864	8,200
Valsts ceļu tīkla blīvums	5	7	1	8	4,60	2,702	7,300
Valsts ceļu ar balto segumu tīkla blīvums	5	7	1	8	4,60	3,209	10,300
Izglītības iestāžu skaits uz 1000 iedzīvotājiem	5	6	1	7	4,60	2,191	4,800
Likvidēto uzņēmumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem	5	7	1	8	4,60	3,050	9,300
Mēneša vidējā bruto darba samaksa vispārējās valdības sektorā	5	3	3	6	4,60	1,140	1,300
Pašvaldības ceļu tīkla blīvums (pašvaldības ceļu kopgarums uz 1 km ²)	5	9	1	10	4,40	3,435	11,800
Vidējais elektroenerģijas patēriņš uz vienu mājsaimniecību pašvaldībā	5	6	2	8	4,40	2,302	5,300
Iedzīvotāju īpatsvars virs darbības vecuma kopējā iedzīvotāju skaitā	5	6	1	7	4,40	2,191	4,800
Audzēkņu skaits vispārējās izglītības iestādēs uz 1000 iedzīvotājiem	5	6	1	7	4,40	2,408	5,800
Iedzīvotāju blīvums	5	6	1	7	4,40	2,702	7,300
Ieturētā iedzīvotāju ienākuma nodokļa summa (pēc darba devēja juridiskās adreses) uz 1 iedzīvotāju	5	5	2	7	4,40	2,074	4,300
Mēneša vidējā bruto darba samaksa valsts struktūrās	5	3	3	6	4,40	1,342	1,800
Pabalstu summa garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai	5	6	0	6	4,00	2,345	5,500
Pašvaldības iemaksas pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondā % no visiem pašvaldības izdevumiem	5	7	1	8	4,00	2,739	7,500
Personu skaits, par kuriem gada laikā ir jāveic obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas (pēc darba ņēmējā deklarētās adreses)	5	7	0	7	3,80	3,271	10,700
Pirmsskolas izglītības iestāžu skaits uz 1000 iedzīvotājiem	5	7	1	8	3,80	2,775	7,700
Reģionālo autoceļu tīkla blīvums	5	5	1	6	3,60	1,949	3,800
Sieviešu īpatsvars kopējā bezdarbnieku skaitā	5	3	2	5	3,60	1,140	1,300

Audzēkņu skaits profesionālās izglītības programmu realizējošās izglītības iestādēs uz 1000 iedzīvotājiem	5	6	1	7	3,60	2,408	5,800
Pašvaldību budžeta uzturēšanas izdevumi % no visiem pašvaldības izdevumiem	5	5	1	6	3,60	1,949	3,800
Vīriešu īpatsvars	5	5	1	6	3,40	2,074	4,300
Sieviešu īpatsvars	5	5	1	6	3,40	2,074	4,300
ES fondu (ELGF, ELFLA, EZF) projektu vai atbalsta saņēmēju skaits uz 1000 iedzīvotājiem	5	5	1	6	3,40	2,074	4,300
Vispārējās izglītības iestāžu skaits uz 1000 iedzīvotājiem	5	4	1	5	3,20	1,789	3,200
Profesionālās izglītības programmu realizējošo izglītības iestāžu skaits uz 1000 iedzīvotājiem	5	4	1	5	3,20	1,789	3,200
Valid N (listwise)	5						

Avots: SPSS aprēķini, izmantotot RAIM datubāzes datus

Labklājību raksturojošie rādītāji Rīgu pavaldošās administratīvajās teritorijās

Administratīvā teritorija	Pašvaldības budžeta IIN ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju (EUR)	Mēneša vidējā bruto darba samaksa, EUR	Bezdarba līmenis (%)	Ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars kopējo bezdarbnieku skaitā (% , RAIM apr.)	Iedzīvotāju skaita izmaiņas gadā migrācijas rezultātā (%)	Dzimušo skaits uz 1000 iedzīvotājiem (cilv.)	Personu skaits, kam konstatēta atbilstība trūcīgās ģimenes statusam, % no kopējā iedzīvotāju skaita (%)	Reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem (skaits)	Audzēkņu skaits pirmsskolas izglītības iestādēs uz 1000 iedzīvotājiem	ES fondu projektu finansējuma summa uz 1000 iedzīvotājiem, EUR	Galveno autoceļu tīkla blīvums, km/km ²
Ādažu novads	734,01	840	3	11,52	1,08	16,56	1,37	13,11	127,66	311607	0,07
Babītes novads	835,19	830	3,2	11,43	1,79	14,17	2,36	13,77	102,79	192104	0,22
Baldones novads	550,39	594	2,9	11,46	-1,32	9,43	2,15	16,72	95,71	2243	0,03
Carnikavas novads	772,56	840	3,1	17,19	0,44	13,82	1,69	13,97	84,96	456782	0,1
Garkalnes novads	955,11	884	2,8	14,29	0,46	12,29	2,51	17,86	89,68	18544	0,22
Iecavas novads	490,71	812	5,2	20,85	-1,04	9,83	3,99	26,21	98,70	171827	0,06
Ikšķiles novads	795,51	794	3,1	8,09	1,02	13,97	1,91	10,94	121,11	143221	0,07
Inčukalna novads	534	860	6,1	35,4	-1,07	9,63	4,18	11,56	89,58	782992	0,21
Jelgava	563,15	660	5,2	28,8	-0,88	12,15	4,45	23,09	94,32	514725	0,67
Jūrmala	682,38	687	4,4	20,45	0,06	10,09	2,09	21,68	76,29	148702	0,1
Krimuldas novads	466,8	634	5,8	31,7	-1,35	10,13	4,52	11,94	81,78	3897	0,07
Ķeguma novads	501,21	639	3,7	25,9	-1,05	8,55	5,8	11,34	60,17	117323	0,01
Ķekavas novads	780,36	731	3	9,29	-0,69	17,55	1,35	13,81	125,28	295171	0,1
Lielvārdes novads	497,99	622	4	16,67	-0,98	8,02	4,17	9,38	95,29	88541	0,1
Mārupes novads	920,29	952	2,8	8,33	1,3	20,13	0,82	18,84	110,92	2309796	0,1
Ogres novads	530,91	642	4,2	13,11	-1,53	10,11	5,09	21,4	97,50	82807	0,01
Olaines novads	580,91	882	4,8	19,45	-0,86	11,07	1,55	15,6	94,27	579140	0,11

Ozolnieku novads	549,18	852	4,1	23,64	-0,38	13,83	3,52	14,21	127,84	732797	0,06
Ropažu novads	521,92	803	2,9	12,58	-1,74	10,73	3,29	8,29	77,51	292548	0,01
Salaspils novads	628,93	907	4,7	15,49	-1,34	13,24	1,55	11,12	95,26	411820	0,19
Saulkrastu novads	599,77	868	4	13,97	-0,8	10,07	2,94	21,76	74,05	144094	0,39
Sējas novads	541,14	641	5,2	28,57	-0,61	9,48	3,67	6,6	80,79	261409	0,01
Siguldas novads	575,05	613	5,6	22,42	-0,31	14,51	4,56	17,81	109,25	313865	0,04
Stopiņu novads	721,09	952	3,4	17,09	-0,59	13,9	3,1	14,87	116,42	644951	0,02
Vecumnieku novads	414,13	666	5,5	30,34	-2,03	9,47	6,06	13,17	67,25	117588	0
Vidējais	629,71	768,20	4,11	18,72	-0,50	12,11	3,15	15,16	95,78	365539,76	0,12
Standartnovirze	146,23	117,13	1,08	7,84	1,00	3,02	1,47	4,92	18,64	463160,26	0,15

Avots: autores aprēķini, izmantojot RAIM datubāzes, VRAA

Standartizētie labklājību raksturojošie rādītāji Rīgu pavadošās administratīvajās teritorijās

Administratīvā teritorija	STANDARTIZĒTĀS VĒRTĪBAS										
	Pašvaldības budžeta IIN ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju (EUR)	Mēneša vidējā bruto darba samaksa, EUR	Bezdarba līmenis (%)	Ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars kopējo bezdarbnieku skaitā (% RAIM apr.)	Iedzīvotāju skaita izmaiņas gadā migrācijas rezultātā (%)	Dzimušo skaits uz 1000 iedzīvotājiem (cilv.)	Personu skaits, kam konstatēta atbilstība trūcīgās ģimenes statusam, % no kopējā iedzīvotāju skaita (%)	Reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem (skaits)	Audzēkņu skaits pirmsskolas izglītības iestādēs uz 1000 iedzīvotājiem	ES fondu projektu finansējuma summa uz 1000 iedzīvotājiem, EUR	Galveno autoceļu tīkla blīvums, km/km ²
Ādažu novads	0,7133	0,6130	-1,0288	-0,9181	1,5745	1,4749	-1,2091	-0,4172	1,7102	-0,1164	-0,3340
Babītes novads	1,4052	0,5276	-0,8431	-0,9296	2,2835	0,6829	-0,5357	-0,2830	0,3765	-0,3745	0,6926
Baldones novads	-0,5424	-1,4872	-1,1216	-0,9258	-0,8220	-0,8879	-0,6786	0,3167	-0,0034	-0,7844	-0,6077
Carnikavas novads	0,9769	0,6130	-0,9359	-0,1952	0,9354	0,5669	-0,9915	-0,2423	-0,5803	0,1970	-0,1287
Garkalnes novads	2,2253	0,9886	-1,2145	-0,5650	0,9554	0,0599	-0,4337	0,5485	-0,3271	-0,7492	0,6926
Iecavas novads	-0,9505	0,3739	1,0139	0,2714	-0,5424	-0,7553	0,5730	2,2460	0,1569	-0,4182	-0,4024
Ikšķiles novads	1,1338	0,2203	-0,9359	-1,3554	1,5146	0,6166	-0,8418	-0,8583	1,3593	-0,4800	-0,3340
Inčukalna novads	-0,6545	0,7837	1,8496	2,1265	-0,5724	-0,8216	0,7022	-0,7323	-0,3321	0,9013	0,6241
Jelgava	-0,4552	-0,9238	1,0139	1,2850	-0,3826	0,0135	0,8859	1,6117	-0,0779	0,3221	3,7721
Jūrmala	0,3602	-0,6932	0,2711	0,2204	0,5560	-0,6691	-0,7194	1,3251	-1,0452	-0,4682	-0,1287
Krimuldas novads	-1,1141	-1,1457	1,5710	1,6548	-0,8520	-0,6559	0,9335	-0,6550	-0,7508	-0,7808	-0,3340
Ķeguma novads	-0,8787	-1,1030	-0,3788	0,9153	-0,5524	-1,1795	1,8042	-0,7770	-1,9102	-0,5359	-0,7446
Ķekavas novads	1,0302	-0,3176	-1,0288	-1,2024	-0,1929	1,8030	-1,2227	-0,2749	1,5827	-0,1519	-0,1287
Lielvārdes novads	-0,9008	-1,2482	-0,1003	-0,2615	-0,4825	-1,3551	0,6954	-1,1754	-0,0260	-0,5981	-0,1287
Mārupes novads	1,9872	1,5692	-1,2145	-1,3248	1,7942	2,6580	-1,5832	0,7477	0,8126	4,1978	-0,1287
Ogres novads	-0,6756	-1,0774	0,0854	-0,7154	-1,0317	-0,6625	1,3212	1,2681	0,0926	-0,6104	-0,7446
Olaines novads	-0,3337	0,9716	0,6425	0,0929	-0,3627	-0,3444	-1,0867	0,0890	-0,0808	0,4612	-0,0602

Ozolnieku novads	-0,5507	0,7154	-0,0074	0,6271	0,1166	0,5703	0,2533	-0,1935	1,7200	0,7929	-0,4024
Ropažu novads	-0,7371	0,2971	-1,1216	-0,7830	-1,2414	-0,4570	0,0969	-1,3970	-0,9800	-0,1576	-0,7446
Salaspils novads	-0,0053	1,1850	0,5497	-0,4120	-0,8420	0,3747	-1,0867	-0,8217	-0,0277	0,0999	0,4873
Saulkrastu novads	-0,2047	0,8520	-0,1003	-0,6058	-0,3028	-0,6758	-0,1412	1,3413	-1,1654	-0,4781	1,8559
Sējas novads	-0,6057	-1,0860	1,0139	1,2557	-0,1130	-0,8713	0,3553	-1,7406	-0,8038	-0,2248	-0,7446
Siguldas novads	-0,3738	-1,3250	1,3853	0,4716	0,1865	0,7956	0,9607	0,5383	0,7228	-0,1116	-0,5393
Stopiņu novads	0,6249	1,5692	-0,6574	-0,2080	-0,0931	0,5934	-0,0324	-0,0594	1,1075	0,6033	-0,6761
Vecumnieku novads	-1,4742	-0,8725	1,2925	1,4814	-1,5310	-0,8746	1,9810	-0,4050	-1,5304	-0,5353	-0,8130

Avots: autores aprēķini, izmantojot RAIM datubāzes, VRAA

Pavadošo administratīvo teritoriju objektīvās labklājības indeksa aprēķini

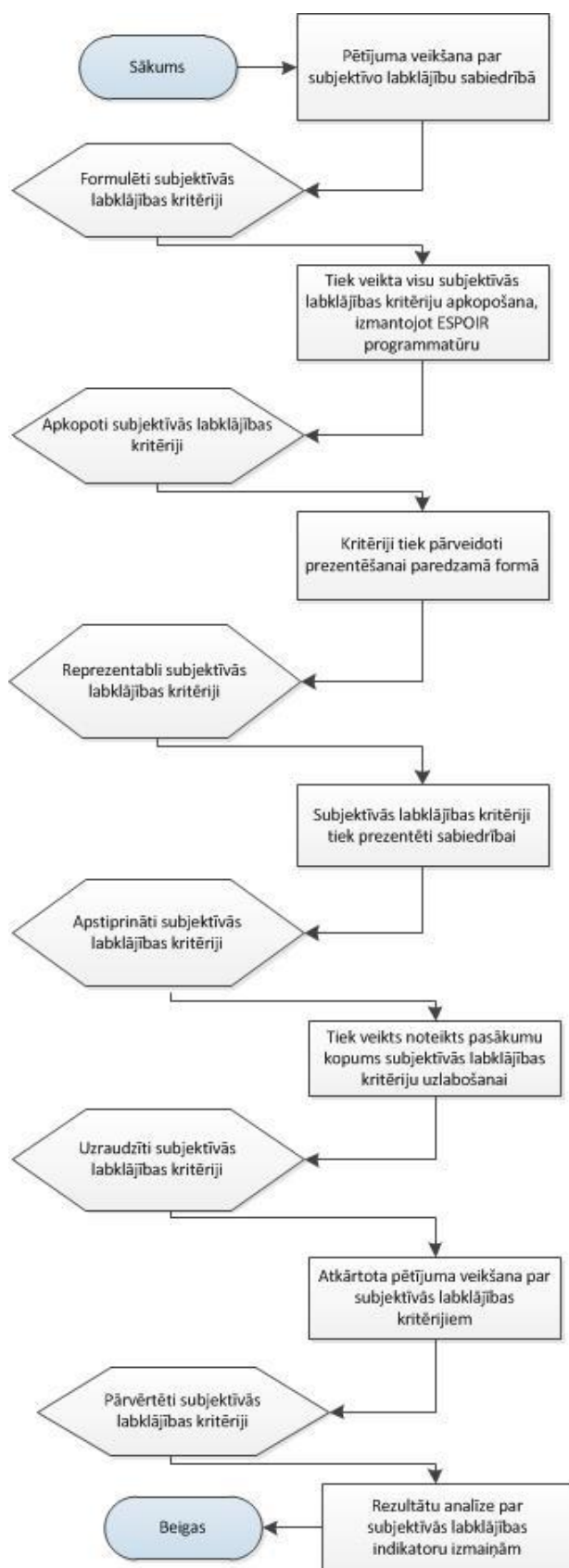
Administratīvā teritorija	Pašvaldības budžeta IIN ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju (EUR)	Mēneša vidējā bruto darba samaksa, EUR	Bezdarba līmenis (%)	Ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars kopējo bezdarbnieku skaitā (% RAIM apr.)	Iedzīvotāju skaita izmaiņas gadā migrācijas rezultātā (%)	Dzimušo skaits uz 1000 iedzīvotājiem (cilv.)	Personu skaits, kam konstatēta atbilstība trūcīgās ģimenes statusam, % no kopējā iedzīvotāju skaita (%)	Reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem (skaits)	Audzēkņu skaits pirmsskolas izglītības iestādēs uz 1000 iedzīvotājiem	ES fondu projektu finansējuma summa uz 1000 iedzīvotājiem, EUR	Galveno autoceļu tīkla blīvums, km/km ²	Kopējais novērtējums	Rangs
SVARI	(+)0,083	(+)0,083	(-)0,083	(-)0,083	(+)0,056	(+)0,056	(-)0,167	(-)0,167	(+)0,056	(+)0,083	(+)0,083		
Ādažu novads	0,059	0,051	0,085	0,076	0,088	0,083	0,202	0,070	0,096	-0,010	-0,028	0,772	4
Babītes novads	0,117	0,044	0,070	0,077	0,128	0,038	0,089	0,047	0,021	-0,031	0,057	0,658	8
Baldones novads	-0,045	-0,123	0,093	0,077	-0,046	-0,050	0,113	-0,053	0,000	-0,065	-0,050	-0,150	12
Carnikavas novads	0,081	0,051	0,078	0,016	0,052	0,032	0,166	0,040	-0,032	0,016	-0,011	0,489	9
Garkalnes novads	0,185	0,082	0,101	0,047	0,054	0,003	0,072	-0,092	-0,018	-0,062	0,057	0,429	2
Iecavas novads	-0,079	0,031	-0,084	-0,023	-0,030	-0,042	-0,096	-0,375	0,009	-0,035	-0,033	-0,757	17
Ikšķiles novads	0,094	0,018	0,078	0,113	0,085	0,035	0,141	0,143	0,076	-0,040	-0,028	0,714	7
Inčukalna novads	-0,054	0,065	-0,154	-0,176	-0,032	-0,046	-0,117	0,122	-0,019	0,075	0,052	-0,284	20
Jelgava	-0,038	-0,077	-0,084	-0,107	-0,021	0,001	-0,148	-0,269	-0,004	0,027	0,313	-0,408	25
Jūrmala	0,030	-0,058	-0,023	-0,018	0,031	-0,037	0,120	-0,221	-0,059	-0,039	-0,011	-0,284	18
Krimuldas novads	-0,092	-0,095	-0,130	-0,137	-0,048	-0,037	-0,156	0,109	-0,042	-0,065	-0,028	-0,721	24
Ķeguma novads	-0,073	-0,092	0,031	-0,076	-0,031	-0,066	-0,301	0,130	-0,107	-0,044	-0,062	-0,691	19
Ķekavas novads	0,086	-0,026	0,085	0,100	-0,011	0,101	0,204	0,046	0,089	-0,013	-0,011	0,650	6
Lielvārdes novads	-0,075	-0,104	0,008	0,022	-0,027	-0,076	-0,116	0,196	-0,001	-0,050	-0,011	-0,233	15
Mārupes novads	0,165	0,130	0,101	0,110	0,100	0,149	0,264	-0,125	0,046	0,348	-0,011	1,278	1
Ogres novads	-0,056	-0,089	-0,007	0,059	-0,058	-0,037	-0,221	-0,212	0,005	-0,051	-0,062	-0,728	14
Olaines novads	-0,028	0,081	-0,053	-0,008	-0,020	-0,019	0,181	-0,015	-0,005	0,038	-0,005	0,148	16

Ozolnieku novads	-0,046	0,059	0,001	-0,052	0,007	0,032	-0,042	0,032	0,096	0,066	-0,033	0,119	11
Ropažu novads	-0,061	0,025	0,093	0,065	-0,070	-0,026	-0,016	0,233	-0,055	-0,013	-0,062	0,114	5
Salaspils novads	0,000	0,098	-0,046	0,034	-0,047	0,021	0,181	0,137	-0,002	0,008	0,040	0,426	10
Saulkrastu novads	-0,017	0,071	0,008	0,050	-0,017	-0,038	0,024	-0,224	-0,065	-0,040	0,154	-0,094	13
Sējas novads	-0,050	-0,090	-0,084	-0,104	-0,006	-0,049	-0,059	0,291	-0,045	-0,019	-0,062	-0,278	23
Siguldas novads	-0,031	-0,110	-0,115	-0,039	0,010	0,045	-0,160	-0,090	0,040	-0,009	-0,045	-0,504	22
Stopiņu novads	0,052	0,130	0,055	0,017	-0,005	0,033	0,005	0,010	0,062	0,050	-0,056	0,353	3
Vecumnieku novads	-0,122	-0,072	-0,107	-0,123	-0,086	-0,049	-0,331	0,068	-0,086	-0,044	-0,067	-1,021	21

Avots: autores aprēķini, izmantojot RAIM datubāzes, VRAA

Statusa maiņas modelis subjektīvās labklājības kritērijiem (indikatoriem) pašvaldībām

Avots: autorei veidots attēls

Salaspils novada pašvaldības sniegtie pakalpojumi (situācija uz 01.01.2016.)

Joma	Sniegtais pakalpojums
Būvniecība un zemes izmantošana	Adreses piešķiršana Izziņa par nekustamā īpašuma atļauto izmantošanu Tehniskā palīdzība (informācijas sniegšana) zemes īpašumu, nomas un lietojumu robežu precizēšanā, zemes platību aprēķināšanā un zemes lietotāju iepazīstināšanā ar piešķirtā zemes gabala robežām Tehniskā palīdzība zemes īpašniekam platību aprēķināšanā un robežu precizēšanā, zemes gabalu sadalīšanas Būvatļaujas izsniegšana viendzīvokļa dzīvojamās mājas būvniecībai Viendzīvokļa dzīvojamās mājas pieņemšana ekspluatācijā
Izglītība	Bērna reģistrēšana rindā uz vietu PII Bērna pārreģistrēšana rindā uz vietu PII Braukšanas kartes izsniegšana skolēniem Līdzfinansējuma piešķiršana privātā PII apmeklējumam Pirmskolas vecuma bērnu sagatavošanas obligātums Skolēnu pārvadāšana no novada lauku teritorijas uz skolām Vietas maiņa no viena PII uz citu PII Vietas piešķiršana PII Vietu piešķiršana Salaspils novada PII vasaras periodā
Izziņas, atļaujas	Izkārtņu un reklāmu eksponēšanas atļauju izdošana Atļauja nepilsoņiem zemes iegādei Izziņa par apbedījumu pašvaldības kapsētās Izziņa par pašvaldības atteikšanos no pirmpirkuma tiesībām Protokolu izrakstu u.c. dokumentu sagatavošana no domes arhīva dokumentiem Visa veida iesniegumu pieņemšana, reģistrēšana
Ģimene	Civiltāvokļa aktu reģistru atjaunošana, labošana, papildināšana un anulēšana Atkārtotu civiltāvokļa aktu reģistru apliecību un izziņu izsniegšana Atbalsts daudz bērnu ģimenēm Deklarētās dzīvesvietas anulēšana Dzīvesvietas deklarēšana Jaundzimušā reģistrācija Laulības reģistrācija Miršanas reģistrācija Paternitātes reģistrēšana Vārda, uzvārda un tautības ieraksta maiņa
Nekustamā īpašuma nodoklis	Izziņa par nekustamā īpašuma nodokļa nomaksu Nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojuma piešķiršana
Pašvaldības īpašums	Dienesta dzīvojamo telpu izīrēšana Kapa vietas uzturēšanas līguma noslēgšana Iznomāto zemes gabalu robežu ierādīšana un apsekošana dabā Mazdārziņu iznomāšanas kārtība Mazdārziņu lietošanas pieteikumu reģistrēšana un nomas līgumu slēgšana Mazdārziņa nomas līguma pagarināšana Pagaidu dzīvojamo telpu īre Pašvaldības izīrētās dzīvojamās telpas maiņa Pašvaldības nekustamā īpašuma atsavināšana un pārdošana izsolē Personu pārreģistrācija pašvaldības dzīvokļu rindā Reģistrācija rindā uz pašvaldības sociālajiem dzīvokļiem Zemes nomas līgumu noslēgšana, reģistrācija Pašvaldības dzīvojamā fondā īrnieku veikto ieguldījumu kompensāciju
Sociālie jautājumi	Braukšanas izdevumu kompensācijas piešķiršana sociāli mazaizsargāto iedzīvotāju grupām Pabalsta piešķiršana jaundzimušā bērna aprūpei Pabalsta piešķiršana politiski represētām personām un nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem Pabalsta piešķiršana personām, kuras piedalījās Černobiļas atomelektrostācijas avārijas seku likvidācijā Pabalsta piešķiršana vientuļiem pensionāriem Pabalsta piešķiršana pirmās, otrās grupas invalīdiem un invalīdiem kopš bērnības

	Pabalsta piešķiršana aizgādnim par garā slimas rīcības nespējīgas personas aprūpi Pabalsta piešķiršana 80, 85, 90, 95, 100 un vairāk gadu vecumu sasniegušām personām Pabalsta piešķiršana bērū gadījumā Pabalsts trūcīgas vai maznodrošinātas personas apbedīšanas organizēšanai Pabalsta piešķiršana personai, kura atbrīvota no brīvības atņemšanas iestādes
Vides jautājumi	Klaiņojošo dzīvnieku izķeršana Suņu reģistrācija

Avots: informācija apkopota no interneta vietnes www.salaspils.lv

Labklājības indikatoru raksturojums Salaspils novada pašvaldībā

Tālāk tiek dots katra bloka ietvaros (no A līdz H) indikatoru raksturojums Salaspilī, kas tika iegūts divās tikšanās reizēs ar fokusgrupām, izmantojot īpašu programmatūru, kas ļāva apkopot visu fokusgrupu dalībnieku atbildes. Iekavās pie katra indikatora nosaukuma ir dots kopējs atbilžu skaits, proti, cik reižu fokusgrupu dalībnieki savās atbildēs minēja konkrēto indikatoru. Trešajā tikšanās reizē indikatoru raksturojumi tika parādīti Vietējai atbalsta grupai, kurai vajadzēja vienbalsīgi novērtēt, kādā situācijā atrodas Salaspils pašvaldība katrā konkrētajā indikatorā.

A BLOKS: Piceja pamatlīdzekļiem

A00 Dzīvošanai nepieciešamo līdzekļu pieejamības indikators (85)

Ļoti slikta situācija: Nepietiekams ienākumu līmenis.

Slikta situācija: Nespēja nodrošināt sevi paša spēkiem.

Apmierinoša situācija: Pietiekami naudas līdzekļi. Nav parādu un kredītu. Iespēja sevi apgādāt.

Laba situācija: Nodrošinātas vecumdienas. Drošums par nākotni. Pārlicība par pensijas saņemšanu.

Ļoti laba situācija: Augsta pensija, konkurētspējīgs atalgojums, savlaicīgs pensionēšanās vecums.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **SLIKTA**

A01 Uzturlīdzekļu indikators (96)

Ļoti slikta situācija: Nav iespējams iegādāties pārtiku. Nav iespējams uzturēt bērnus.

Slikta situācija: Picejama slikta pārtika. Nepietiek līdzekļu līdz nākamajai algai.

Apmierinoša situācija: Iespēja iegādāties kvalitatīvu un veselīgu pārtiku. Pietiekami liela pensija. Iespēja segt pamatizdevumus.

Laba situācija: Iespēja nodrošināt bērnus un vecākus.

Ļoti laba situācija: Iespēja apmierināt visas vajadzības, var palīdzēt citiem materiāli.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **SLIKTA**

A02 Veselības indikators (234)

Ļoti slikta situācija: Slikta veselības aprūpe. Nav pieejama veselības aprūpe.

Slikta situācija: Nav pieejama kvalitatīva medicīniskā aprūpe un labu, kvalificētu ārstu.

Apmierinoša situācija: Picejama veselības apdrošināšana. Laba medicīniskā palīdzība. Sakārtota, kvalitatīva medicīniskā aprūpe.

Laba situācija: Bez maksas veselības aprūpe bērniem. Veselības iestāžu attīstība. Ir iespēja veselīgi ēst un rūdīties.

Ļoti laba situācija: Kvalitatīva, pieejama un par atbilstošu samaksu veselības aprūpe.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **SLIKTA**

A03 Dzīves apstākļu indikators (78)

Ļoti slikta situācija: Nav pieejama dzīves vieta. Pastāv rindas uz dzīvokļiem. Tiek zaudēta dzīves vieta.

Slikta situācija: Slikti dzīves apstākļi (auksta, mitra utt. dzīvesvieta). Nav privāta dzīvesvieta. Augsti komunālie maksājumi. Mājas nav siltinātas.

Apmierinoša situācija: Picejama dzīvesvieta. Labi dzīves apstākļi (silts, plašs mājoklis). Picejami grupu dzīvokļi invalīdiem.

Laba situācija: Iespēja dzīvot privatizētā dzīvoklī vai privātā mājā.

Ļoti laba situācija: Ir plašas mājas ar dārzu, pieder vasaras māja. Iespēja pastāvīgi veikt remontu.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **APMIERINOŠA**

A05 Izglītības / attīstības indikators (249)

Ļoti slikta situācija: Nav pieejamas izglītības iestādes (bērnudārzi, skolas).

Slikta situācija: Nav iespēja pašizglītoties. Nav pieejami interešu pulciņi. Bērniem nav iespējas nodarboties ar sportu, mākslu, ceļot, iegūt izglītību pēc interesēm.

Apmierinoša situācija: Ir pieejamas prasībām atbilstošas mācību iestādes un kvalitatīvas mācību iestādes pietiekamā skaitā.

Laba situācija: Pastāv iespēja izglītot bērnus. Picejamas attīstības grupas bērniem (0-3 g.v.). Pastāv iespēja bērniem aizpildīt brīvo laiku.

Ļoti laba situācija: Konkurētspējīgs izglītības līmenis ar parējām ES valstīm. Tiek izmantotas mūzikas izglītības programmas.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **APMIERINOŠA**

A06 Nodarbinātības/ekonomiskās aktivitātes indikators (216)

Ļoti slikta situācija: Nav iespējas strādāt savā valstī. Valstī nav attīstīta rūpniecība. Iedzīvotājiem nav pieejamas darba vietas. Jauniešiem un pusaudžiem nav darba vietu. Nav pieejams darbs pēc profesijas.

Slikta situācija: Neatbilstoša samaksa. Augsti nodokļi. Abiem pieaugušajiem nav iespējams kopā nopelnīt pietiekami, lai būtu iespējams visu nomaksāt.

Apmierinoša situācija: Iespēja strādāt ļoti apmaksātu un interesantu darbu. Strādāt darbu, kas patīk. Strādāt darbu, kas ļauj nopelnīt.

Laba situācija: Pieder privātais uzņēmums. Atvērt jaunu privāto uzņēmumu. Finansiālā stabilitāte.

Ļoti laba situācija: Iespēja strādāt ļoti atalgotu, patīkamu darbu. Ir brīvais laiks, ko var veltīt sev un ģimenei.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **SLIKTA**

A07 Atpūtas / kultūras / sporta indikators (177)

Ļoti slikta situācija: Nav vajadzības pēc kultūras.

Slikta situācija: Nav pieejami kultūras pasākumi. Nav pieejami sporta pasākumi. Nav iespējas ceļot. Nav iespējas apmeklēt izklaides pasākumus. Nav iespēju sportot.

Apmierinoša situācija: Ir pieejama iespēja radoši izpausties (interesu pulciņi). Ir iespējas ceļot. Ir pieejami kultūras pasākumi. Jauniešiem ir pieejamas iespējas nodarboties ar sportu.

Laba situācija: Iespēja nodarboties ar lietām, kas patīk.

Ļoti laba situācija: Pastāv daudzveidīgas organizācijas, kurās var iestāties atbilstoši savām interesēm. Veselīga dzīvesveida masveida piekopšana.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **LABA**

A08 Pirkspējas indikators (59)

Ļoti slikta situācija: Nav iespējams nomaksāt īri. Cenu celšanās. Augstas cenas. Augsti nodokļi. Nespēja sevi uzturēt. Bankrots.

Slikta situācija: Nesakārtota nodokļu sistēma. Nepārtikusi ģimene. Nepārtraukts cenu pieaugums. Nav iespēju palīdzēt līdzcilvēkiem.

Apmierinoša situācija: Iespēja pabarot bērnus. Nav finansiālo saistību. Atbildīga aizņemšanās. Pietiekami ļoti dzīves apstākļi (dzīvoklis, auto, TV, radio, utt.).

Laba situācija: Finansiālā stabilitāte un neatkarība. Liela alga. Ieguldījumi ārvalstu fondos.

Ļoti laba situācija: Iespēja pirkt kvalitatīvus produktus, nepievēršot uzmanību to cenai.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **LABA**

A10 Mobilitātes (mainīgums) indikators (11)

Ļoti slikta situācija: Netiek nodrošināts sabiedriskais transports. Nav pieejams privātais transports. Nav iespēju brīvi pārvietoties.

Slikta situācija: Slikts sabiedriskais transports. Sabiedriskais transports kursē reti.

Apmierinoša situācija: Labs sabiedriskais transports.

Laba situācija: Iespēja ceļot.

Ļoti laba situācija: Ģimenē ir vairākas automašīnas.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **APMIERINOŠA**

B BLOKS: Vide

B00 Dzīvojamās vides indikators (29)

Ļoti slikta situācija: Nesakārtota apkārtnē. Nesakohta apkārtnē. Zemes pārdošana ārzemniekiem.

Slikta situācija: Dzīvošana, kas nav līdzsvarā ar dabu. Piesārņota vide.

Apmierinoša situācija: Piedalīšanās apkārtnes/vides sakopšanas aktivitātēs. Dabas un apkārtējās vides saudzēšana.

Laba situācija: Lielu objektu nebūvēšana, kas varētu pārveidot vidi, t.sk., HES tuvumā.

Ļoti laba situācija: Optimāls pilsētas plānojums, nav būtiskas atšķirības starp rajoniem sakoptības, attīstības ziņā.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **LABA**

B01 Veselības/ piesārņojuma/ trokšņa indikators (48)

Ļoti slikta situācija: Tiek iegūtas traumas. Putekļi no karjera. Izpostīta apkārtējā vide.

Slikta situācija: Liels troksnis no dzelzceļa. Nav aizsargbarjeras no trokšņiem ap vilcienu. Nav atbilstošu gājēju pāreju pāri dzelzceļa sliekšņiem. Nav sakoptas apkārtējās vides. Vide nav droša un brīva no kaitīgiem piesārņojumiem. Troksnis nakts izklaides vietu tuvumā. Cūkkūts smaka no ziemeļu vēja.

Apmierinoša situācija: Tīra, sakopta, labiekārtota vide. Parki, celiņi, kur var braukt ar riteni, skriet un pastaigāties. Tīrs, skaists gaiss bez smakām. Nesakārtoti mājas žogi.

Laba situācija: Nav radioaktīvo atkritumu. Laba pārtika bez konservantiem. Izskausta modificēto augu audzēšana. Tīra lauksaimniecība, kas nodrošina tīru pārtiku.

Ļoti laba situācija: Tiek izmantotas jaunākās tehnoloģijas, lai mazinātu piesārņojumu pilsētā, cilvēki vairāk pārvietojas ar kājām, riteņiem.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **APMIERINOŠA**

B02 Infrastruktūras indikators (178)

Ļoti slikta situācija: Ir ierobežota iespēja brīvi pārvietoties, t.i., nepieejams sabiedriskais transports, dārdzība). Netīrs un nesakoņots sabiedriskais transports. Slikts ielu apgaismojums. Slikti ceļi. Tumšas ielas. Nesakoņas transporta pieturvietas. Slikti apstākļi uz ceļiem.

Slikta situācija: Ir nesakārota infrastruktūra. Nav gājēju pāreju uz šosejas.

Apmierinoša situācija: Sakārtota un droša infrastruktūra. Labas, apgaismotas ielas un ceļi. Vide ir sakārtota. Ir pieejami velosipēdu celiņi. Ir pieejami gājēju celiņi. Kvalitatīva infrastruktūras objektu būvniecība, t.i., piemēram ar ielu virsūdeņu novadīšanu. Pieejams gājēju pārejas visās nepieciešamajās vietās, piemēram, pagriezienā no Miera uz Dienvidu ielu. Ir pieejams tunelis zem dzelzceļa.

Laba situācija: Bērnu laukumīni ir sakopti un tiek uzturēti tīrībā, kā arī ir norobežoti no dzīvniekiem un ceļa.

Ļoti laba situācija: Pārdomāts pilsētas ceļu tīkls, kvalitatīvi ceļi, apzaļumota pilsēta.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **SLIKTA**

B03 Pakalpojumu pieejamības indikators (45)

Ļoti slikta situācija: Nav iespējams bez problēmām apmeklēt medicīnas iestādes.

Slikta situācija: Nav pieejami bērnu dārzi. Ļoti slikta vilcienu satiksme. Nav pieejams baseins. Nav veikala un kafejnīcas, t.sk., Doles salā.

Apmierinoša situācija: Salaspils iedzīvotājiem ir brīva bezmaksas pieeja Botāniskā dārza āra teritorijai. Sabiedriskais transports ir ērts. Pārtikas produktu veikalu tīkli normāli funkcionē. Ir pieejams sabiedriskais transports pa pašvaldību, uz Rīgu un pa Latviju. Ziemas laikā silta Salaspils Romas Katoļu baznīca.

Laba situācija: Var apmeklēt nepieciešamās iestādes. Ir attīstīts sabiedriskais transports. Ir pieejams peldbaseins.

Ļoti laba situācija: Ir nepieciešamā skaitā un kvalitātē izklaides objekti.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **LABA**

B04 Fiziskās drošības garanta indikators (60)

Ļoti slikta situācija: Nav drošības uz ielas. Nedroša apkārtējā vide. Alkoholiķu un narkomānu pārpilnība. Augsts noziedzības līmenis.

Slikta situācija: Ir sastopama vardarbība. Nav droši pārvietoties ar kājām un ratiņiem. Nedroši ceļa apstākļi (bērniem no skolas uz mājām). Nav satiksmes drošības.

Apmierinoša situācija: Tiek veikts preventīvs darbs drošības celšanai. Tiek paaugstināta ceļu satiksmes drošība, ievērojot gājēju drošību. Salaspilī ir droši.

Laba situācija: Cilvēkiem ir augsts drošības līmenis Salaspilī.

Ļoti laba situācija: Nav bail vakaros pārvietoties pa ielām. Ir atbildīgi ceļa braucēji. Zems noziedzības līmenis.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **APMIERINOŠA**

B05 Tikšanās vietas indikators (16)

Ļoti slikta situācija:

Slikta situācija: Nav pieejamas telpas, kurās organizēt tikšanās. Nav pieejami jauniešu sporta laukumi Salaspilī, TEC-2, Doles salā, Saulkalnē, Bunčos u.c. Doles salā bērniem nav kur atpūsties gan kultūras, gan sporta ziņā. Nav iepazīšanās vietu jauniem cilvēkiem.

Apmierinoša situācija: Ir pieejama estrāde Salaspilī. Ir sakārtotas peldvietas. Pieejams saietu nams Doles salā, kur ir pulciņi, izglītības grupas, koncerti, internets. Drošība no privātmāju suņiem. Pieejams bērnu laukums Raiņa 17.

Laba situācija: Vide nav draudzīga ģimenēm ar maziem bērniem. Ir pieejams atpūtas parks.

Ļoti laba situācija: Pastāv vietas, kur cilvēki varētu satikties, kopīgi atpūsties. Plašas atpūtas vietas.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **APMIERINOŠA**

B06 Dabas skatu/ laika apstākļu indikators (18)

Ļoti slikta situācija: Auksts laiks. Plūdi. Netiek saglabāta Latvijas daba, tās resursi un skaistums.

Slikta situācija: Piesārņota vide. Nelegālas atkritumu izgāztuves. Mājās nav renovētas, apstādījumi nav sakopti un nav saremontēti trotuāri. Klaiņojoši dzīvnieki. Neestētiska vide.

Apmierinoša situācija: Tiek stādīti vērtīgi koki.

Laba situācija: Tiek saglabāta Daugavas neskartā krasta ainava. Tiek saglabāts mežs, tīra upe, meža zemenes, sēnes, utt. Netiek būvēti lieli objekti.

Ļoti laba situācija: Tiek mazināts siltumnīcas efekts. Tiek veikta koku stādīšana, pilsētas apzaļumošana.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **APMIERINOŠA**

B07 Ražošanas nosacījumu indikators (7)

Ļoti slikta situācija: Netiek veidotas apkārtējai videi droša ražošana.

Slikta situācija: Netiek attīstīts tūrisms.

Apmierinoša situācija: Tiek ierobežota ģenētiski modificētas pārtikas audzēšana un pārdošana. Transportam ir jābūt ekoloģiski tīram.

Laba situācija: Tiek attīstīta sīkražošana. Tiek veidotas jaunas ražotnes, pielietojot jaunas tehnoloģijas.

Ļoti laba situācija: Tiek attīstīta alternatīvā enerģija.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **APMIERINOŠA**

B08 Ekoloģiskā līdzsvara indikators (67)

Ļoti slikta situācija:

Slikta situācija: Saulkalnē tiek sadedzināti atkritumi un izplatās indīgi dūmi. Teritorija netiek labiekārtota. Daugava ir netīra. Nesakārota vide.

Apmierinoša situācija: Tiek veicināta materiālu otrreizējā pārstrāde. Ir iespēja piedalīties talkās. Ekoloģiski tīra vide. Pieejams tīrs ūdens ūdenskrātuvēs ar iespēju peldēties.

Laba situācija: Iespēja piedalīties mežu stādīšanā. Iespēja dzīvot sakārotā un brīvā valstī. Tiek taupīti dabas resursi. Sakopti meži, kas nodrošina tīru gaisu.

Ļoti laba situācija: Tiek noteikts, ka ir jāražo ekoloģiski produkti un tiek ierobežota neveselīgu produktu ražošana. Izveidota valsts politika, kas vērsta uz vides un dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **APMIERINOŠA**

C BLOKS: Attiecības ar iestādēm

C00 Attiecības ar un starp organizācijām kopumā (30)

Ļoti slita situācija: Korumpēta vide. Ierēdņu izglītība neatbilst ieņemamajam amatam. Pilsoņi neuzticas valstij/ pašvaldībai. Pašvaldības attieksme pret iedzīvotājiem ir slikta - iedzīvotāju vēlmes un prasības netiek uzklauskātas un realizētas.

Slikta situācija: Politiskā situācija rada lielu diskomfortu. Valsts un domes plāni un rīcība ne vienmēr saskan ar iedzīvotāju labklājību. Valsts un pašvaldības līmenī nav palīdzības un atbalsta iedzīvotājiem.

Apmierinoša situācija: Ir atbalsts no valsts un pašvaldības, tomēr pastāv pārāk liela birokrātija un varas negodprātīga izmantošana.

Laba situācija: Iedzīvotāji var uzticēties valsts varai un pašvaldībai.

Ļoti laba situācija: Ticība valstij, nav vēlmes pārcelties uz citu valsti vai pašvaldību. Lokālpatriotisms.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **APMIERINOŠA**

C01 Taisnības pastāvēšana (30)

Ļoti slita situācija: Netaisnība, korupcija, nevienlīdzība likuma priekšā, negodīgums, bezatbildība valstī un pašvaldībā.

Slikta situācija: Vienlīdzība likuma priekšā pastāv, bet nav izvēles brīvības, tiek ierobežotas tiesības un pilsoniskā brīvība, ierobežotas izvēles iespējas.

Apmierinoša situācija: Pilsoniskā brīvība pastāv, tiesības un izvēles brīvība netiek ierobežotas, bet valsts un pašvaldības pārvaldē netiek ieviests godīgums, tā nav ieinteresēta savos iedzīvotājos.

Laba situācija: Valsts un pašvaldības pārvaldē tiek ieviests godīgums, bet nenotiek demokrātisko procesu stiprināšana.

Ļoti laba situācija: Realizējas princips – „Viena taisnība visiem”.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **APMIERINOŠA**

C02 Sociālā politika (14)

Ļoti slita situācija: Nesakārtota un slikta ekonomiskā situācija valstī un pašvaldībā, nepareiza resursu sadale.

Slikta situācija: Nesakārtota politiskā vide un likumdošana.

Apmierinoša situācija: Sakārtota ekonomiskā un politiskā vide un likumdošana, bet netiek iesaistīti valdībā jauni, izglītoti un aktīvi cilvēki, netiek izvērtētas līdzšinējās vadības kļūdas un pieprasīta atbildība.

Laba situācija: Vadībā tiek iesaistīti jauni, izglītoti un aktīvi cilvēki, tiek izvērtētas līdzšinējās vadības kļūdas un pieprasīta atbildība. Netiek stiprināta valstiskā/ pašvaldības identitāte.

Ļoti laba situācija: Saskaņota, ilgtspējīga politika

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **LABA**

C03 Konsultācijas/ demokrātija (13)

Ļoti slita situācija: Neuzticība vadībai. Nepiedalīšanās pilsoniskās aktivitātēs un protestos.

Slikta situācija: Deputātu nedomāšana par iedzīvotāju labklājību, iedzīvotāju piedalīšanās lēmumu pieņemšanā.

Apmierinoša situācija: Vadība domā par iedzīvotāju labklājību, bet nav pietiekami uzmanīga pret iedzīvotāju vajadzībām, nerūpējas par invalīdiem un bērniem, pieaug bezpajumtnieku skaits.

Laba situācija: Valdība domā par iedzīvotāju labklājību, iedzīvotāji tai uzticas, bet iedzīvotāji nav aktīvi vēlēšanās.

Ļoti laba situācija: Uzticība pašvaldības vadībai, cilvēki ir pilsoniski aktīvi.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **APMIERINOŠA**

C04 Caurspīdīgums/ komunikācija (23)

Ļoti slita situācija: Augsta korupcija, negodīgums valsts pārvaldē.

Slikta situācija: Korupcija un negodīgums valsts pārvaldē nav augsts, bet nākotne ir grūti prognozējama.

Apmierinoša situācija: Korupcija un negodīgums valsts pārvaldē nav augsts, bet iedzīvotāji neizmanto savas tiesības.

Labā situācija: Godīgi politiķi, pilsoņi izmanto savas tiesības, bet pilsētā nav sabiedriskā mediju, kurā tiek pausts sabiedrības viedoklis.

Ļoti laba situācija: „Caurredzama” valsts politika, nepastāv cenzūras.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **LABA**

C05 Pašvaldības pārvaldība, finanses, organizācija (96)

Ļoti slita situācija: Mainīgi likumi, nekompetenti politiķi, neskaidrība par nākotni, nodokļu nemaksāšana.

Slikta situācija: Politiķi ir kompetenti, bet vadība nav uzticama. Likumi ir stabili. Lielas rindas uz bērnudārziem.

Apmierinoša situācija: Politiskā dzīve ir nekvalitatīva, augsts korupcijas līmenis. Rindas uz bērnudārziem nav, bet ir nepietiekama uzmanība citiem drošības pasākumiem sociālajā jomā, valda liels birokrātisms.

Labā situācija: Valdība ir uzticama, nodokļi tiek maksāti, bet politiskā situācija valstī nav stabila, nav attīstības plāna, ko turpinātu arī nākošie sasaukumi, ir valstiski un personiski parādi.

Ļoti laba situācija: Deputāti, kas raisa cilvēkos uzticību. Tiek uzklausītas iedzīvotāju vēlmes, tie tiek iekļauti lēmumu pieņemšanā.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **APMIERINOŠA**

C06 Pieeja informācijai (23)

Ļoti slita situācija: Politiķi nedarbojas iedzīvotāju interesēs, tiek pieņemti iedzīvotājiem nelabvēlīgi politiskie lēmumi un sabiedrība tiek maldināta. Nav pieejas informācijai

Slikta situācija: Pastāv blatu sistēma. Svarīga informācija tiek slēpta no iedzīvotājiem.

Apmierinoša situācija: Politiķi darbojas iedzīvotāju interesēs. Informācija netiek slēpta, tomēr tā netiek pietiekami labi izplatīta.

Labā situācija: Informācija tiek izplatīta, tomēr ne visiem iedzīvotājiem ir iespēja to saņemt.

Ļoti laba situācija: Politiķi darbojas iedzīvotāju interesēs. Informācijas kanāli ir efektīvi. Iedzīvotāji var piedalīties informācijas veidošanā.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **APMIERINOŠA**

D BLOKS: Personiskās attiecības

D00 Personisko attiecību indikators (27)

Ļoti slikta situācija: Nav savstarpējās cieņas, pastāv neatrisināmie konflikti, netiek uzklausīts citu viedoklis.

Slikta situācija: Pastāv savstarpējā agresija, konflikti, vērojams mīlestības trūkums sabiedrībā, nav satiecības.

Apmierinoša situācija: Pastāv savstarpējā cieņa, tolerance, spēja dot otram kaut ko labu, valda patiesas un godīgas attiecības.

Labā situācija: Valda savstarpējā sapratne, toleranta sabiedrība.

Ļoti laba situācija: Cilvēki viens otru ciena, palīdz grūtos brīžos. Cilvēki ir pieklājīgi.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **LABA**

D02 Ģimenes dzīves/attiecību indikators (124)

Ļoti slikta situācija: Vardarbība ģimenē, nelabvēlīgas ģimenes, vecāki ir ārzemēs.

Slikta situācija: Nav stabilas ģimenes, vecāki nerūpējas par saviem bērniem.

Apmierinoša situācija: Stabila ģimene, rūpīga audzināšana, ģimene kopā pavada brīvo laiku.

Labā situācija: Tiek koptas ģimenes tradīcijas, vērtības.

Ļoti laba situācija: Katrā ģimenē ir vismaz 2 bērni, ir nopietnāka attieksme pret laulības institūtu.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **LABA**

D03 Attiecību ar draugiem indikators (17)

Ļoti slikta situācija: Vientulība, netiek pavadīts laiks ar draugiem, netiek sniegta palīdzība draugiem nelaimē.

Slikta situācija: Virtuālie draugi, nespēja saprasties ar apkārtējiem, nav saprotošu draugu.

Apmierinoša situācija: Labi cilvēki visapkārt, daudz draugu, kas sniedz morālo atbalstu.

Labā situācija: Draugi – citu tautību pārstāvji.

Ļoti laba situācija: Tiešām labas, sirsnīgas attiecības ar cilvēkiem dažādās kolektīvos.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **LABA**

D04 Attiecību ar kaimiņiem indikators (10)

Ļoti slikta situācija: Sliktas attiecības ar kaimiņiem.

Slikta situācija: Kaimiņi nepazīst viens otru, nepalīdz nelaimēs.

Apmierinoša situācija: Labas attiecības ar kaimiņiem, draudzīga līdzāspastāvēšana.

Labā situācija: Tradīciju ieviešana starp kaimiņiem, pasākumu organizēšana starp kaimiņiem.

Ļoti laba situācija: Savstarpējā kooperēšanās kaimiņu starpā.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **LABA**

D05 Attiecību darbā indikators (7)

Ļoti slikta situācija: Slikta atmosfēra darbā.

Slikta situācija: Nav saprotošu kolēģu, negatīvas emocijas darbā.

Apmierinoša situācija: Tiek apmierinātas darbinieku vajadzības, tiek radītas un uzturētas labas attiecības kolektīvā.

Labā situācija: Organizācija darbojas, lai apmierinātu darbinieku vajadzības.

Ļoti laba situācija: Tiek izkausts mobings. Darbiniekiem ir prieks doties uz darbu.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **LABA**

D06 Attiecību starp paudzēm indikators (23)

Ļoti slikta situācija: Bērns fiziski ietekmē vecāki.

Slikta situācija: Nekulturāla sabiedrība, netiek veicinātas ģimeniskās vērtības.

Apmierinoša situācija: Tiek iepriecināti vecie ļaudis, tiek vestas izglītojošas sarunas ar bērniem.

Labā situācija: Radoša pieeja bērnu audzināšanā un attīstīšanā.

Ļoti laba situācija: Cieņa starp cilvēkiem, neatkarīgi no vecuma. Rūpes par veciem cilvēkiem. Tiek veikta ciltskoka pētišana.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **LABA**

E BLOKS: Sociālais līdzsvars

E00 Sociālā līdzsvara indikators (42)

Ļoti slikta situācija: Nav sociālo garantiju, ir zems dzīves līmenis, sociālais stāvoklis, narkomānija

Slikta situācija: Nav sociālās drošības, stabilas garantijas, kā arī savstarpējas sapratnes. Izglītības trūkums lēmumu pieņemšanā. Sabiedrībā nav savstarpējas sapratnes.

Apmierinoša situācija: Apmierināti cilvēki, pastāv savstarpēja labestība. Cilvēki iesaistās sociālajā darbā.

Labā situācija: Savstarpēja labestība, apmierinātība, kultūras līmeņa celšanās,

Ļoti laba situācija: Augsta dzīves kvalitāte, labāka nākotne bērniem.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **APMIERINOŠA**

E01 Identitātes aizsardzības indikators (5)

Ļoti slikta situācija: Krievvalodīgo diskriminācija.

Slikta situācija: Nav vietas, kur meklēt palīdzību.

Apmierinoša situācija: Var brīvi lietot krievu valodu.

Labā situācija: Atrisināts krievu valodas jautājums.

Ļoti laba situācija: Cilvēki atsakās no stereotipiem, kas saistīti ar tautību.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **APMIERINOŠA**

E02 Dialoga / citu cieņas indikators (33)

Ļoti slikta situācija: Sociālo grupu diskriminācija, sociālā atstumtība, nav iespējas kontaktēties.

Slikta situācija: Nav sapratnes, sabiedrībā valda skaudība, vienaldzība. Nespēja invalīdiem integrēties sabiedrībā.

Apmierinoša situācija: Palīdzība citiem, sabiedrībā valda draudzības, satiecība, invalīdi integrējas sabiedrībā.

Labā situācija: Tīra un pareiza latviešu valoda, sabiedrībā valda draudzīgums, satiecība, taisnīgums, cilvēki palīdz viens otram.

Ļoti laba situācija: Sabiedrībā nevalda diskriminācija, citu atstumšana.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **LABA**

E03 Taisnīguma / dalīšanās ar citiem / solidaritātes indikators (30)

Ļoti slikta situācija: Citu cilvēku ciešanas.

Slikta situācija: Atbalsta trūkums no sabiedrības, cilvēki viens otram nepalīdz.

Apmierinoša situācija: Aktīva piedalīšanās protesta mītiņos. Spēja palīdzēt cilvēkiem. Ja no padarītā baudu gūst ne tikai pats, bet arī citi.

Labā situācija: Vēlme dalīties ar saviem līdzcilvēkiem, labdarība, materiāls atbalsts. Iespēja palīdzēt tuviniekiem un bērniem.

Ļoti laba situācija: Tiek veidotas organizācijas, kuru mērķis ir palīdzēt trūcīgajiem.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **LABA**

E06 Iekļaušanās/izslēgšanas indikators (6)

Ļoti slikta situācija: Krievvalodīgo izstumšana.

Slikta situācija: Nav apmācības dzimtajā valodā.

Apmierinoša situācija: Starpskolu pasākumi, iespēja satikties ar domubiedriem, ir piederības sajūta.

Labā situācija: Vienotība, nav konfliktu starp tautībām.
Ļoti laba situācija: Toleranta sabiedrība, nav nacionālā naida.
SITUĀCIJA SALASPILĪ: **LABA**

E07 Miera / Konflikta indikators (33)

Ļoti slikta situācija: Karš, konfrontācija, nedrošība, kašķēšanās, stress.
Slikta situācija: Strīdi, nesaticība, nedrošība, nemiers ģimenē, fiziskas nesaskaņas starp dažādām tautībām.
Apmierinoša situācija: Nav strīdu, nesaskaņu, pastāv drošības sajūta un miers.
Labā situācija: Nav kara, ir miers un draudzība starp tautām, miers pasaulē, tiek rasti kompromisi ar citām valstīm.
Ļoti laba situācija: Sabiedrībā valda miers, nepastāv konflikti starp dažādām tautībām, valstīm.
SITUĀCIJA SALASPILĪ: **APMIERINOŠA**

E08 Ekonomiskā līdzsvara indikators (15)

Ļoti slikta situācija: Finansiāli nestabila vide, ekonomiskā krīze, nesakārtota ekonomika.
Slikta situācija: Mājas un zemes nodokļu pieaugums, inflācija.
Apmierinoša situācija: Algas sabalansētas ar cenām, stabila, sakārtota ekonomiskā situācija.
Labā situācija: Dzīves kvalitāte ekonomiskajā jomā, pārticība.
Ļoti laba situācija: Ekonomiskā stabilitāte, ilgtspējīga attīstība.
SITUĀCIJA SALASPILĪ: **SLIKTA**

E09 Demogrāfiska līdzsvara indikators (7)

Ļoti slikta situācija: Jaunās paaudzes iztrūkums, zema dzimstība. Liels slogs uz ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem.
Slikta situācija: Nenodrošināta vecākā paaudze.
Apmierinoša situācija: Piedalīšanās demogrāfiskā stāvokļa uzlabošanā.
Labā situācija: Dzimstības palielināšanās.
Ļoti laba situācija: Valda daudz bērnu ģimenes modelis.
SITUĀCIJA SALASPILĪ: **SLIKTA**

F BLOKS: Personiskais līdzsvars

F00 Personiskā līdzsvara indikators (13)

Ļoti slikta situācija: Nav miera ģimenē un valstī.
Slikta situācija: Nav pārliecības par nākotni, sabiedrībā valda depresija. Tradīciju trūkums, nav saskaņas ar sevi.
Apmierinoša situācija: Cilvēks ir saskaņā ar sevi, cilvēki labi jūtas mājās, skolā un sabiedrībā.
Labā situācija: Dzīvot saskaņā ar sevi un apkārtējiem, tā, lai gūtu prieku, gandarījumu un pozitīvas emocijas.
Ļoti laba situācija: Garīgs miers. Laimīgi cilvēki.
SITUĀCIJA SALASPILĪ: **APMIERINOŠA**

F01 Autonomijas – pašnoteikšanās tiesību / tiesību brīvības indikators (13)

Ļoti slikta situācija: Beztiesība.
Slikta situācija: Kredītsaistības, parādi.
Apmierinoša situācija: Tiek ziņots policijai par bīstamiem cilvēkiem uz ielas. Nav kredītu, parādu.
Labā situācija: Tiek ievēroti normatīvi un likumi. Finansiāla un morāla brīvība. Vārda, izvēles, ticības un viedokļa brīvība.
Ļoti laba situācija: Katrs pats ir savs kungs.
SITUĀCIJA SALASPILĪ: **APMIERINOŠA**

F02 Laika plānošanas indikators (14)

Ļoti slikta situācija: Nav sabalansēts darba un brīvais laiks.
Slikta situācija: Nespēja saplānot nākotni, nav iespējams sasniegt mērķus.
Apmierinoša situācija: Brīvais laiks pavadīts interesantās nodarbēs, tiek plānotas finanses, nākotnes plānošana.
Labā situācija: Ikdienā tiek veikts tīkams darbs.
Ļoti laba situācija: Tiek paveikti visi nozīmīgie darbi, bet atliek arī laiks personiskai dzīvei.
SITUĀCIJA SALASPILĪ: **LABA**

F04 Emocionālā līdzsvara indikators (36)

Ļoti slikta situācija: Sabiedrība valda netikumība, cilvēkiem trūkst garīguma, skolās nav kristīgas mācības.
Slikta situācija: Jaunāko paaudžu vienaldzība pret nākotni, netiek meklēts dvēseles miers, nav ticības saviem spēkiem, sabiedrībā valda alkatība.
Apmierinoša situācija: Sabiedrība domā pozitīvi, tiek baudīta dzīve, cilvēki nespīngst par sīkumiem.
Labā situācija: Cilvēki smaida uz ielas.
Ļoti laba situācija: Cilvēku dzīvēs nevalda stress, tiek tvert katrs dzīves mirklis.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **APMIERINOŠA**

F05 Garīguma un reliģijas indikators (8)

Ļoti slikta situācija: Dieva baušļu nepildīšana.

Slikta situācija: Zems garīgais līmenis.

Apmierinoša situācija: Kristīgo tikumu trūkums, nespēja iedzīvināt kristīgās vērtības, nepietiekama izpratne par tām.

Laba situācija: Cilvēki lūdz Dievu, meditē, maina vērtību sistēmu.

Ļoti laba situācija: Garīgās izglītības celšana. Sabiedrībā valda tikumība.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **APMIERINOŠA**

F06 Līdzsvara attiecībās ar citiem indikators (37)

Ļoti slikta situācija: Cilvēki domā tikai par sevi, pastāv etniskie konflikti, sabiedrībā nav satiecības.

Slikta situācija: Pastāv sociāli atstumti cilvēki, nelabvēlīgi noskaņota sabiedrība, naidīgas attiecības kolektīvos.

Apmierinoša situācija: Pastāv mierīga līdzāspastāvēšana, sabiedrībā valda tikumība un tolerance.

Laba situācija: Tiek uzklauts un pieņemts citu viedoklis.

Ļoti laba situācija: Dažādu organizāciju veidošana, lai viens otru atbalstītu. Miers un satiecība cilvēku starpā.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **LABA**

F07 Personiskās izaugsmes indikators (63)

Ļoti slikta situācija: Sabiedrībā nav vajadzības pēc pilnveidošanās.

Slikta situācija: Cilvēki nelasa grāmatas, nepapildina zināšanas, nepiedalās pašdarbībā, nenodarbojas ar vaļaspriekiem un neformālo izglītību.

Apmierinoša situācija: Sabiedrībā noris pašizpēte, cilvēki jūt vajadzību pēc attīstības. Iespēja sevi pilnveidot, veltot laiku vaļaspriekiem un neformālajai izglītībai.

Laba situācija: Noris izglītības līmeņa celšanās – tiek organizēti kursi, semināri, pieredzes apmaiņa, sasniedzamā attālumā ir iespēja nodarboties interešu grupās. Cilvēki var atrast laiku atpūtai, sevis sakopšanai.

Ļoti laba situācija: Sabiedrībā tiek praktizēta mūžizglītība, tālmācība.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **SLIKTA**

G BLOKS: Izjūtas par labklājību/nelabklājību

G00 Sajūtu par labklājību/nelabklājību indikators (15)

Ļoti slikta situācija: Pazemojums.

Slikta situācija: Pesimisms un neuzņēmība, vientulība, nav labsajūtas.

Apmierinoša situācija: Cilvēka cienīgas vecumdienas, brīvības sajūta, nav vientulības vecumdienās.

Laba situācija: Apmierinātība ar dzīvi, bērniem ir nākotne.

Ļoti laba situācija: Ir drošība par nākotni, valstij ir ilgtspējīga attīstības stratēģija.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **LABA**

G03 Apmierinājuma/neapmierinājuma indikators (15)

Ļoti slikta situācija: Nelaiemes gadījumi ar tuviniekiem, neziņa par nākotni, neuzticības un aprobežotības sajūta, depresija.

Slikta situācija: Nav iespējas apmierināt savas vajadzības, nav nodrošināta pozitīva eksistence.

Apmierinoša situācija: Apmierinātība ar dzīvi, gandarījuma sajūta, nav jālauza galva par rītdienu.

Laba situācija: Laimīgi cilvēki uz ielas, stabilitāte valstī, īstenotas vēlmes.

Ļoti laba situācija: Darbs sniedz apmierinājumu, ir sakārtota personiskā dzīve.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **LABA**

H BLOKS: Attieksmes, iniciatīvas

H00 Attieksmes un iniciatīvas indikators (28)

Ļoti slikta situācija: Vērtību trūkums, nav iespējas pašrealizēties, nepiedalīšanās vēlēšanās.

Slikta situācija: Nenotiek budžeta plānošana, nav politiskās iniciatīvas, netiek atbalstīti Latvijas ražotāji.

Apmierinoša situācija: Veselīgas produkcijas iegādāšanās, dārzu audzēšana, morāles normu ievērošana, godīgs un sistemātisks darbs.

Laba situācija: Sociālā aktivitāte, atbildība pret padarīto, nav diskriminācijas.

Ļoti laba situācija: Piedalīšanās globālu jautājumu risināšanā.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **LABA**

H01 Motivācijas indikators (17)

Ļoti slikta situācija: Slinkums, vēlme pamest valsti, nestrādāt algotu darbu.

Slikta situācija: Nav vēlmes izdarīt labu darbu.

Apmierinoša situācija: Sporta aktivitātes, godīgs darbs, projektu rakstīšana.

Labā situācija: Radīt inovatīvas idejas.
Ļoti laba situācija: Vēlme darboties sabiedrības labā.
SITUĀCIJA SALASPILĪ: **LABA**

H02 Attieksmes pret sevis uzlabošanu indikators (17)

Ļoti slikta situācija: Apdraudēt citus, neuzvesties pieklājīgi.
Slikta situācija: Neiesaistīties pilsētas kultūras un garīgajā dzīvē, izturēties noraidoši pret citiem, neuzturēt labas attiecības ar tuviniekiem.
Apmierinoša situācija: Pašapliecināšanās, garīgā atpūta, iespēja attīstīt savas spējas, godīgi strādāt.
Labā situācija: Enerģiski strādāt, lai būtu labums nākamajām paaudzēm, rīkoties ne tikai savās interesēs.
Ļoti laba situācija: Piekopt veselīgu dzīvesveidu, mācīt to citiem.
SITUĀCIJA SALASPILĪ: **LABA**

H03 Privāto aktivitāšu un iniciatīvu indikators (122)

Ļoti slikta situācija: Nesavākt aiz sevis atkritumus, sociālais nihilisms.
Slikta situācija: Neveikt apkārtnes sakopšanu, neatbalstīt vietējos ražotājus.
Apmierinoša situācija: Organizēt izstādes, piedalīties talkās, ēst dabīgu pārtiku.
Labā situācija: Rīkot sporta pasākumus, izrādīt iniciatīvu, audzēt dabīgu pārtiku, piekopt veselīgu dzīvesveidu, veidot organizācijas.
Ļoti laba situācija: Sadarboties ar citu pilsētu, valstu organizācijām, lai sasniegtu kopīgus mērķus.
SITUĀCIJA SALASPILĪ: **LABA**

H04 Attieksmes, sabiedriskuma indikators (27)

Ļoti slikta situācija: Būt vienaldzīgam pret notiekošo.
Slikta situācija: Nepalīdzēt trūkumā esošajiem tuviniekiem.
Apmierinoša situācija: Patriotisms, aktīvs dzīvesveids, palīdzēt trūkumcietējiem, ziedot.
Labā situācija: Palīdzēt izglītēt jaunatni, būt savas valsts patriotam.
Ļoti laba situācija: Veicināt nacionālo identitāti, rūpēties, lai tiktu saglabāts senču mantojums.
SITUĀCIJA SALASPILĪ: **LABA**

H05 Satikšanās, ieklausīšanās, solidaritātes paušanas indikators (16)

Ļoti slikta situācija: Piedalīties Latvijas ražošanas graušanā.
Slikta situācija: Nespēja pieņemt citus, nepalīdzēšana citiem grūtā brīdī, neziedot.
Apmierinoša situācija: Tikšanās ar domubiedriem, ciemošanās, dot labus padomus.
Labā situācija: Atbalstīt radošas personības, sekmēt tradīcijas, atbalstīt vietējos ražotājus.
Ļoti laba situācija: Pieņemt tādas lēmumus, kas sekmēs sabiedrības labklājības uzlabošanu ilgtermiņā.
SITUĀCIJA SALASPILĪ: **LABA**

HO6 Atbildības indikators (46)

Ļoti slikta situācija: Nepiedalīšanās bērnu izglītošanā, audzināšanā.
Slikta situācija: Nemaksāt nodokļus, nestādāt.
Apmierinoša situācija: Nodrošināt izglītību bērniem, godīgs darbs, iespējas bērniem piedalīties pulciņos.
Labā situācija: Audzināt jauno paaudzi par godīgiem valsts patriotiem, balsot par godīgiem politiķiem, mācīt ētiskās vērtības bērniem.
Ļoti laba situācija: Neatbalstīt „ēnu” ekonomiku, neizšķērdēt resursus.
SITUĀCIJA SALASPILĪ: **LABA**

H07 Iesaistīšanās pilsonu dzīvē indikators (62)

Ļoti slikta situācija: Būt vienaldzīgiem pret citu nelaimēm, nemaksāt nodokļus.
Slikta situācija: Nerūpēties par sociālo taisnīgumu, neiesaistīties politikā.
Apmierinoša situācija: Izteikt skaļi savu neapmierinātību, rakstīt/zvanīt instancēm, informēt pašvaldību par pārkāpumiem.
Labā situācija: Palīdzēt citiem, ziedot, aktīvi piedalīties politisku lēmumu pieņemšanā.
Ļoti laba situācija: Iesaistīties politikā un veicināt sabiedrībai nozīmīgu problēmu risināšanu.
SITUĀCIJA SALASPILĪ: **LABA**

HO8 Kopējās organizētības indikators (28)

Ļoti slikta situācija: Nav iespējas kontrolēt pārvaldi, nav iespējas izpausties sabiedriskajā darbībā.
Slikta situācija: Nevar organizēt pasākumus, nav atpūtas pasākumu, sabiedrība neiesaistās labdarības pasākumos.
Apmierinoša situācija: Piedalīšanās talkās, aktīva iesaistīšanās sabiedriskajā dzīvē, starpnovadu komunikācijas, pašdarbības kolektīvi.

Laba situācija: Nav diskriminācijas, valda miers un sadarbība, spēja organizēt pasākumus, valsts atbalsts pasākumu organizēšanai.

Ļoti laba situācija: Spēja kopīgiem spēkiem risināt dažādas sabiedrību ietekmējošas problēmas, nepieļaut neefektīvu lēmumu izpildi.

SITUĀCIJA SALASPILĪ: **APMIERINOŠA**

Interviju atšifrējumi

13.1. pielikums

Intervijas ar Salaspils novada Sociālā dienesta Dienas centra personām ar funkcionāliem traucējumiem vadītāju un Vietējās atbalsta grupas dalībnieci Rasu Riekstu-Riekstiņu atšifrējums

Intervija veikta 29.01.2016.

Kā, Jūsaprāt, ir mainījies labklājības līmenis Salaspilī, salīdzinot situāciju pirms un pēc URBACT projekta īstenošanas?

Uzskatu, ja vērtē labklājību kā cilvēku iesaistīšanos pašvaldības procesos, tad labklājības līmenis ir krietni pieaudzis. Nevalstiskās organizācija aktīvāk iesaistās pašvaldības projektos, apspriedēs, jo jūt, ka tam ir reāla jēga un tās tiek uzklautas. Tāpat ir audzis dzīves līmenis un ir radīti jauni atbalsta veidi sociāli mazāk aizsargātām sabiedrības grupām.

Vai pēc projekta īstenošanās ir palielinājusies iedzīvotāju iesaiste lēmumu pieņemšanā?

Jā, uzskatu, ka nevalstiskām organizācijām ir lielākas iespējas iesaistīties pašvaldības darbībā.

Vai varat minēt kādu piemēru šai iesaistei?

Kā piemēru tam, ka iedzīvotāji iesaistās aktīvāk, var vērtēt to, ka NVO piedalās darba grupā Salaspilī, kas plānos deinstitutionalizācijas procesus valstī. Ja salīdzina situāciju pirms un pēc projekta, iedzīvotāji aktīvāk pauž savu viedokli arī, piemēram, sabiedriskajās apspriedēs un citās sanāksmēs, kas skar pašvaldības jautājumus.

Kāpēc, Jūsaprāt, pašvaldībai būtu svarīgi iesaistīt iedzīvotājus lēmumu pieņemšanā?

Manuprāt, pašvaldību veido tās iedzīvotāji un iedzīvotājiem tajā jājūtas komfortabli un cienīgi. Ja iedzīvotājs jūtas labi konkrētajā pašvaldībā, viņš pozitīvi vērtē tās darbu kopumā. Ja cilvēks jūt, ka par viņa interesēm tiek domāts, tad viņš jūtas cienīts un svarīgs. Līdz ar to pašvaldībai ir jārada iespējas, ka iedzīvotāji var piedalīties pašvaldības dzīves veidošanā.

Ko varētu citas pašvaldības mācīties no Salaspils pieredzes iedzīvotāju līdzdalības palielināšanā?

Domāju, ka konkrēti no Salaspils var mācīties ļoti daudz, jo uzskatu, ka URBACT projekts noritēja ļoti veiksmīgi un vērienīgi. Salaspils bija gana drosmīga apspriest ar saviem iedzīvotājiem visdažādākos jautājumus, ņēma tos vērā, bija reālā dialogā, ko ir saglabājusi

joprojām. Iedzīvotāji ir pašvaldības resursi, kas ir ideju un ierosinājumu bagāti, jo viņu interesēs ir uzlabot savu komforta līmeni pašvaldībā.

Nemot vērā, ka Salaspils ir Rīgas pavadonpilsēta, vai tāpēc pašvaldībai ir lielāki izaicinājumi dialoga veidošanā ar iedzīvotājiem?

Jā, jo cilvēkiem ir ar ko salīdzināt - tās idejas, kas ir realizētas Rīgā, iedzīvotāji vēlas arī Salaspilī, bet pilnīgi visas vēlmes, protams, nav iespējams apmierināt. Tāpēc Rīga spēj konkurēt kā pašvaldība ar Salaspili un Salaspilij ir krietni jāpacenšas būt pievilcīgai tās iedzīvotājiem - esošajiem/potenciālajiem un arī kādreizējiem.

Kā, Jūsaprāt, Salaspilij un citām Rīgas pavadonpilsētām vajadzētu cīnīties ar šiem izaicinājumiem?

Gan Salaspilij, gan citām Pierīgas pilsētām ir nepieciešams rast radošus risinājumus, kā veidot pievilcīgu vidi tās iedzīvotājiem. Piemēram, organizējot neparastus pasākumus, kuros tiek aicināti līdzdarboties dažādas iedzīvotāju grupas. Salaspilī, piemēram, ir izveidota tradīcija organizēt Zinātnes nedēļu, kuras tapšanā piedalās gan jaunieši, gan personas ar funkcionāliem tarucējumiem, gan mūsu paši zinātnieki. Tas nostiprināja pārliecību, ka Salaspils ir zinātnes pilsēta.

Vai, Jūsaprāt, pavadonpilsētas (kā Salaspils) pārvaldība atšķiras no citu pašvaldību (kā, piemēram, Kuldīgas) pārvaldības?

Manuprāt, jebkura pilsēta atšķiras viena no otras un tas bieži vien ir tieši saistīts ar ģeogrāfisko tuvumu galvaspilsētai. Rīga ir labs resurss pavadonpilsētām, jo pavadonpilsētas iedzīvotāji var ērti atrast darbu galvaspilsētā un ātri tikt atpakaļ savā dzīvesvietā, kura ir klusāka, mierīgāka vieta.

Raksturojiet, lūdzu, labu pavadonpilsētas vadītāju!

Jebkuras pilsētas vadītājam jābūt progresīvam, attapīgam, zinošam, dzīves gudram, taisnīgam, garīgi nobriedušam. Būtībā lieliski, ja vadītājs ir morāli nobriedusi personība, kas jau dzīvē ir guvis pieredzi un prot veiksmīgi komunicēt ar cilvēkiem, prot tos iedvesmot, prot vadīt un spēj plānot lietas lielos mērogos un ilgtermiņā.

Intervijas ar bijušo Salaspils novada domes Attīstības daļas vadītāju, Salaspils novada domes deputātu un URBACT programmas projekta „*Together for territories of co-responsibility*” vadītāju Ansi Grantiņu atšifrējums

Intervija veikta 01.02.2016.

Kā, Jūsaprāt, ir mainījies labklājības līmenis Salaspilī, salīdzinot situāciju pirms un pēc URBACT projekta īstenošanas?

Projekta rezultātu ietekmē ir mainījusies iedzīvotāju izpratne par labklājības jautājumu un attieksme pret pašvaldības un pašu iedzīvotāju pienākumiem labklājības nodrošināšanā. Iedzīvotāji ir labāk sapratuši, ka patiesībā labklājības sajūtu veido nevis masu mediju galveno ziņu virsrakstos paustās tēmas, piemēram, nepietiekamā infrastruktūras kvalitāte, naudas trūkums un tamlīdzīgi, bet virkne tikai no viņiem pašiem atkarīgu jautājumu – sadzīvošana ar savas daudzdzīvokļu mājas kaimiņiem vai kaimiņiem savā privātmāju rajonā, attieksme un padziļināta izpratne par notiekošajiem procesiem pašvaldībā, iespēja līdzdarboties un tos ietekmēt. Vismaz projektā iesaistītie iedzīvotāji ir sapratuši, ka labklājības sajūtu katrai iedzīvotāju grupai veido citi, nereti diametrāli pretēji faktori, piemēram, jauniešu labklājību veido skaļa un aktīva atpūta brīvdienų vakaros un naktīs, kas potenciāli konfliktē ar citu iedzīvotāju grupu vēlmi šajā laikā labi izgulēties. Tāpat atzīmējama ir projektā iesaistīto iedzīvotāju organizāciju izpratnes maiņa par nepieciešamību ne tikai pieprasīt pašvaldībai līdzekļus sev svarīgu problēmu atrisināšanai, bet arī pašiem piedāvāt risinājumus aktīvi līdzdarboties.

Vai, Jūsaprāt, pašvaldībai ir svarīgi iesaistīt iedzīvotājus lēmumu pieņemšanā?

Viennozīmīgi - jā, jo iedzīvotāju iesaistīšana lēmumu pieņemšanā ir ne tikai demokrātiskas vietējās pārvaldes priekšnoteikums, bet arī nodrošina vietējās sabiedrības lokālpatriotismu, lepnumu par piederību konkrētajai pašvaldībai, izpratni par pašvaldības darbu un iespējām, kā arī izpratni par dažādu iedzīvotāju grupu dažādajām vajadzībām.

Ko varētu citas pašvaldības mācīties no Salaspils pieredzes iedzīvotāju līdzdalības palielināšanā?

Sistemātisku, dinamisku un atvērtu dialogu starp pašvaldību un sabiedrības dažādajām grupām.

Nemot vērā, ka Salaspils ir Rīgu pavadonpilsēta, vai tāpēc pašvaldībai ir lielāki izaicinājumi dialoga veidošanā ar iedzīvotājiem?

Jā, lielo metropoļu pavadonpilsētām neapšaubāmi ir sarežģītāk veidot dialogu ar to lielo iedzīvotāju daļu, kuri strādā metropolēs un kuri neizmanto pašvaldības sniegtos izglītības un kultūras pakalpojumus, bet tikai “atbrauc pārgulēt”. Šīs, parasti procentuāli lielās iedzīvotāju grupas iesaistīšana dialogā ar pašvaldību ir īpaši svarīga, jo dialoga neesamība var novest pie ļoti konkrētām pašvaldībai nelabvēlīgām sekām, piemēram, pie skolēnu skaita samazināšanās pašvaldības skolās vai iedzīvotāju nevēlēšanās pēc dialoga – vienaldzība pret pašvaldības aktivitātēm vai pat to ignorēšana vai konfrontācija.

Kā, Jūsaprāt, Salaspilij un citām Rīgu pavadonpilsētām vajadzētu cīnīties ar šiem izaicinājumiem?

Ar šiem izaicinājumiem iespējams cīnīties, aktīvi un dažādos tradicionālos un netradicionālos veidos uzrunājot šo iedzīvotāju grupu, piemēram, brīvdienās rīkojot dažādus kultūras un atpūtas pasākumus ne tikai pilsētas centrā, bet arī apkaimēs, demonstrējot apkaimju iedzīvotājiem pašvaldības pašdarbnieku un citus sasniegumus, kā arī dodot iespēju šādos pasākumos satikt vietējos politiķus un pašvaldības administrācijas pārstāvjus.

Vai, Jūsaprāt, pavadonpilsētas (kā Salaspils) pārvaldība atšķiras no citu pašvaldību (kā, piemēram, Kuldīgas) pārvaldības?

Pārvaldība kā tāda neatšķiras, jo demokrātiska pārvalde ietver vienus un tos pašus principus gan Pierīgā, gan citās pašvaldībās, gan Latvijā, gan arī citās valstīs. Atšķiras tikai dienaskārtībā esošie jautājumi un veidi, kā visefektīvāk veidot dialogu ar dažādām mērķa grupām un kā uzrunāt dažādas sabiedrības grupas.

Raksturojiet, lūdzu, labu pavadonpilsētas vadītāju!

Labs pavadonpilsētas vadītājs, manuprāt, neatšķiras no laba pašvaldības vadītāja jebkurā citā pašvaldībā. Pirmkārt, viņam ir jābūt labām vadītāja prasmēm, lai nodrošinātu veiksmīgu koalīcijas darbu, kā arī lai nodrošinātu veiksmīgu dialogu ar dažādām sabiedrības mērķa grupām. Labam pašvaldības vadītājam ir jābūt uz mērķi orientētam, atvērtam jaunām lietām un jaunām idejām, gatavam pieņemt un realizēt nepopulārus lēmumus.

Intervijas ar Salaspils jaunatnes biedrības „ZIBSNIS” valdes priekšsēdētāju Janu Kolbinu
atšifrējums

Intervija veikta 04.02.2016.

Kā, Jūsaprāt, ir mainījis labklājības līmenis Salaspilī, salīdzinot situāciju pirms un pēc URBACT projekta īstenošanas?

Nu, kā lai saka... tas bija varens projekts! Man toreiz bija, cik tur tie gadi – 16 laikiem. Un iespēja būt un ģenerēt idejas roku rokā gan ar pašvaldības pārstāvjiem, gan ar maniem skolotājiem un citiem Salaspils iedzīvotājiem likās ļoti iespaidīgi. Arī tās idejas un projekta ietvaros pieņemtie lēmumi šķita dzīvotspējīgi un pilsētas attīstībai svarīgi.

Vai pēc projekta īstenošanas ir palielinājusies iedzīvotāju iesaiste lēmumu pieņemšanā? Ja jā, varat minēt kādu piemēru?

Es īsti nezinu, vai tas notika projekta iespaidā, vai tāda iespēja pastāvēja arī pirms tam – “atklātas” domes sēdes – iedzīvotājiem ir iespēja būt klāt un klausīties, iesaistīties domes sēžu norisē par visdažādākajiem jautājumiem. Varu teikt konkrēti par jauniešiem, īpaši par “Salaspils jauniešu klubu ZIBSNIS”, ka regulāri šo iespēju arī izmantojam un tiekam uzklausīti un atbalstīti vienmēr!

Vai, Jūsaprāt, pašvaldībai ir svarīgi iesaistīt iedzīvotājus lēmumu pieņemšanā?

Svarīgi, jā, jo tieši pilsētas iedzīvotāji ir tie, kas “nes uz saviem pleciem pieņemto lēmumu nastu”.

Kā zināms, Salaspils ir tipiska Rīgas pavadonpilsēta. Vai tāpēc, Jūsaprāt, Salaspils pašvaldībai ir grūtāk veidot dialogu ar sabiedrību nekā, piemēram, Kuldīgas pašvaldībai?

Domāju, ka noteikti! Liela daļa salaspiliešu savu ikdienas dzīvi saista ar Rīgu, Ogrī, kur strādā un pavada lielāko dienas daļu, Salaspilī tikai pārlaiž nakti, līdz ar to Salaspils pilsētas labklājība viņiem gandrīz vai nemaz nerūp. Trakums ir, protams, arī ar vecāko klašu skolēniem un studentiem, kas dodas mācīties uz Rīgu, un Salaspils paliek sekundāra.

Kā pavadonpilsētu pašvaldībām vajadzētu veidot dialogu ar sabiedrību, piemēram, jauniešiem?

Tieši šo ceļu Salaspils novada pašvaldība šobrīd arī iet – vidusskolēniem ir iespēja iegūt autovadītāja apliecību ar pašvaldības līdzfinansējumu, skolu absolventi ir motivēti ar labām un teicamām sekmēm pabeigt vidusskolu, jo ir iespēja iegūt stipendiju. Pašvaldība rūpējas arī par jauniešu nodarbinātību – jauniešiem tiek piedāvātas prakses vietas, bieži vien arī brīvprātīga darba ceļā – jaunieši vēlāk iegūst algotu darbavietu.

Vai Jūs kā aktīva Salaspils iedzīvotāja vēlētos piedalīties pašvaldības lēmumu pieņemšanā?

Nu, kā lai to ņem. Protams, man ir savs redzējums par daudzām lietām, ar ko es labprāt dalītos ar pašvaldības pārstāvjiem. Runājot par lēmumu pieņemšanu - daudzās jomās es neesmu kompetenta, piemēram, infrastruktūras jautājumos. Es zinu, ko un kā man gribētos, lai būtu, lai es kā iedzīvotājs justos labāk, bet es nezinu to otru pusi – vai tā šobrīd ir primārā problēma pilsētā, kādas ir izmaksas u. tml.

Vai Jums ir svarīgi sadarboties ar pašvaldību kādu pasākumu organizēšanā?

Protams! Īpaši, ja tas skar man tuvu mērķauditoriju, jo pasākums tomēr tiek organizēts tautai – pilsētai. Līdz ar to es, iespējams, redzu un zinu kaut ko vairāk, bet no otras puses tas bieži vien var izrādīties mans subjektīvais viedoklis, ar tiem pasākumiem vispār sarežģīti - nekad neizdosies būt pieclatniekam un izpatikt visiem, ar to ir jārēķinās! Taču, ja pasākums tiek rīkots kādai konkrētai pilsētas iedzīvotāju daļai, protams, ir ļoti vērtīgi satīties ar pārstāvjiem un izrunāt vēlmes, prioritātes.

Intervijas ar Salaspils novada domes deputātu Jāni Nebaru atšifrējums

Kā, Jūsaprāt, ir mainījies labklājības līmenis Salaspilī, salīdzinot situāciju pirms un pēc URBACT projekta īstenošanas?

Grūti novērtēt. Domāju, ka šādu projektu īstenošanā svarīgs ir nepārtraukts dialogs ar izveidoto grupu, kura rezultāti ir mērāmi daudz ilgākā periodā. Uzskatu, ka pašvaldībai vajadzētu organizēt projekta turpinājumu, lai turpinātu attīstīt pašvaldības un sabiedrības attiecības.

Vai pēc projekta īstenošanās ir palielinājusies iedzīvotāju iesaiste lēmumu pieņemšanā? Ja jā, varat minēt kādu piemēru?

Iedzīvotāju iesaiste lēmumu pieņemšanā ir mainījusies minimāli, jo kā jau minēju, nav noticis projekta loģisks turpinājums. Lai nodrošinātu iedzīvotāju iesaisti lēmuma pieņemšanā, ir nepieciešama „politiskā griba”, kuras diemžēl šobrīd Salaspilī nav. Projekta realizēšanas laikā Domes administrācija bija spēcīgākā personālsastāvā, bet, diemžēl, nespēja noturēt vadošos darbiniekus, kuriem bija tieša iesaiste projekta realizācijā un personīga motivācija šādu demokrātisku procesu veicināšanā ir būtisks zaudējums Salaspils iedzīvotājiem. Kā pozitīvs piemērs ir jāmin biedrību un interešu grupu pārstāvju tikšanās ar Domi pirms kārtējā budžeta apstiprināšanas, kur tika prezentēts budžeta projekts un uzklausīti pārstāvju viedokļi. Precizējot gan jāmin, ka pēc tikšanās budžeta projektā izmaiņas netika veiktas.

Vai, Jūsaprāt, pašvaldībai ir svarīgi iesaistīt iedzīvotājus lēmumu pieņemšanā?

Manuprāt, tas ir pamats, lai pašvaldība attīstītos sabalansēti un procesi pašvaldībā noritētu caurskatāmi un visai sabiedrībai saprotami. Ja lēmumus pieņem šaurs cilvēku loks, balstoties uz savu dzīves pieredzi un redzējumu, tas nekad neapņems visas sociālās, interešu un reģionu grupas. Šāda iniciatīvas grupa ir neapšaubāmi svarīga sabalansētu lēmumu pieņemšanā.

Ko varētu citas pašvaldības mācīties no Salaspils pieredzes iedzīvotāju līdzdalības palielināšanā?

Iedzīvotāju iniciatīvas grupas izveide bija sekmīgs sākums iedzīvotāju līdzdalības palielināšanai novadā. URBACT projekts noteikti atstāja zināmu ietekmi uz politiskajiem procesiem novadā un ja šim projektam būtu bijis loģiskais turpinājums, tas būtu paraugs citām pašvaldībām šādu procesu organizēšanā.

Nemot vērā, ka Salaspils ir Rīgas pavadonpilsēta, vai tāpēc pašvaldībai ir lielāki izaicinājumi dialoga veidošanā ar iedzīvotājiem?

Rīgas tuvums ir neapšaubāms izaicinājums komunikācijai, jo liela daļa iedzīvotāju par pakalpojuma sniedzēju uzskata Rīgu (izglītība, medicīna, sadzīves vajadzībās, kultūras piedāvājums utt.). Šai iedzīvotāju daļai bieži vien vajadzībā pēc dialoga ar vietējo pašvaldību ir minimāla, kas sevī ietver tikai primārās sadzīves lietas (publiskā infrastruktūra, t.sk. ceļu kvalitāte, sabiedriskie pakalpojumi (ūdens, kanalizācija, siltums), sabiedriskais transports. Šo iedzīvotāju daļu uzrunāt ir grūti, jo vienpusēji veidota komunikācija ir lēnāka un neefektīvāka. Ar šo problēmu nav jācīnās, bet ir mērķtiecīgi jāveido konkurētspējīga novada infrastruktūra un kvalitatīvs pakalpojumu klāsts, kas pašvaldībā notiekošajās aktivitātēs ļautu iesaistīties aizvien lielākai iedzīvotāju daļai.

Vai, Jūsaprāt, pavadonpilsētas (kā Salaspils) pārvaldība atšķiras no citu pašvaldību (kā, piemēram, Kuldīgas) pārvaldības?

Pavadonpilsētu „laime” ir nesalīdzināmi lielākās budžeta iespējās uz mazāku teritoriālo platību, kurā koncentrējas iedzīvotāji. Daļa iedzīvotāju pakalpojumus var saņemt ārpus novada teritorijas, par to neizvirzot pretenzijas. Kā piemērs jāmin Salaspils izglītības iespējas. Šobrīd skolu kapacitāte nespētu nodrošināt bērnu izglītību visā novadā, bet, ņemot vērā to, ka trešdaļa skolēnu šo pakalpojumu saņem ārpus novada un vecāki to uzskata par normālu praksi, problēma, kas, piemēram, Kuldīgā būtu absolūti aktuāla – Salaspilī nav. Budžeta iespējas ļauj daudz brīvāk veikt jebkādas darbības un attīstīt iniciatīvas, kuras ierobežota budžeta gadījumā nebūtu iespējamas, līdz ar to, ir vienkāršāk apmierināt to daļu iedzīvotāju, kuri pakalpojumus vēlas saņemt tieši savā novadā, uz to iedzīvotāju rēķina, kur šādas prasības neizvirza.

Raksturojiet, lūdzu, labu pavadonpilsētas vadītāju!

Labs pavadonpilsētas vadītājs spēj saskatīt sava novada priekšrocības pret pārējo reģionu un finanšu resursus un iedzīvotājus no reģiona centra „pārvilināt” uz novadu, nodrošinot tā pakalpojumu un infrastruktūras attīstību straujāk, kā to spēj pats reģiona centrs. Lai šādu situāciju nodrošinātu, ir nepieciešama iedzīvotāju līdzdalība ne tikai lēmumu pieņemšanā, bet arī risku identificēšanā un pakalpojumu kvalitātes uzlabošanā, tātad daudz aktīvāks dialogs ar sabiedrības grupām.